

عثمان عبدالعزيز محمد

منتدى إقرأ الثقافي

شهرخي فخر موده كاني

WWW.IQRA.AHLAMONTADA.COM

صه حيسى بوخاري

به رگی یه که م

منتدى إقرأ الثقافي

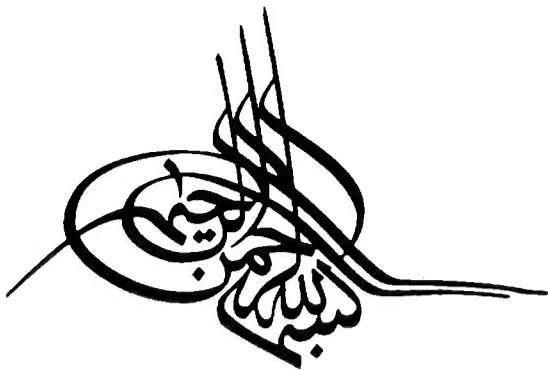
عثمان عبدالعزیز محمد

شہرحی فہرمودہ کانی صہ حیحی بوخاری

بہرگی یہ کہیم

چاپی یہ کہم

۱۹۹۹ ز ۱۴۲۰ ک

عن كثير بن عبد الله بن عمر عن أبيه عن جده عليه السلام أن رسول الله ﷺ قال:
{ تَرَكْتُ فِيكُمْ أُمُورَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمَا بِهِمَا:
كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّتِي }

- ترجماری سپاردنی (۱۶۳) سالی ۱۹۹۹ از دراوه تن.
- مافی له چاپ دانه وهی پاریزراوه.
- چاپ: یه کهم / ۱۴۲۰ ک ۱۹۹۹.
- (۱۰۰۰) دانه ی لی چاپ کراوه.

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على حبيبنا محمد ﷺ خاتم المرسلين
وعلى آله وصحبه أجمعين ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين، وبعد:
به كينك له ئاواته بمرزه گانی جهنابی ماموستا تفسیر کردنی قورئانی پیروزو
پاش نمیش نووسی شمرحی صرحیحی بوخاری و نووسی بیهواو بابته
فیقهی به کان بوو به زمانی ~~تورانی~~ گوردی؛ گه ئیمیش خوی له خوی دا
خزمه تیکی گوردیه به رابوونی لسانی و کتیخانهی گوردی و گه لی
موسلمانی گورد به گشتی.

لهم هوو له ژبانی پر بهره کمتی خوی داو له قوناغه جیاجیاو پر له
رووداوه کاندای تفسیره که له پهنای فمزلی پروهردگارا تهاو بوو، وه جایی
تیرو تهاوی به کم جاری له لایهن (پروژهی چاپ کردنی تفسیری قورئانی
پیرونی مو له چاپ دراو زۆرینک له خویندانی موسلمانانی پشادبوو، پاشان
دهستی کرد به نووسی شمرحی صرحیحی بوخاری و هه له کاتی نووسی
ئهم بهره مه پیروزه دا دهستی دایه نووسی بهره میکی تر له دوو توئی
کینیکدا بۆ یتگهیشتن له زانیاری به کانی قورئان به ناوی (علوم القرآن) که لهم
بهره مه یان به زمانی عهره بی بوو تا کوخویندکارانی زانسته شمرعی به کان
سوودی زیاتری لێ وهریگرن و هه که دهروازه به ک بیت بۆ خویندنی تفسیری
قورئانی پیروز، زۆریش دلی بهم بهره مه خوش بوو، وه دهیلمرموو له کاتی
دووباره چاپ کردنهوی تفسیره که نووسی راو پهاویتی تازه لهم (علوم
القرآن) ه زۆر به پتریت دهزانم.

پتریت له مهش بوتریت که تا کۆچی پیروزی جهنابی ماموستا به که له سمر
سێ شمرحی بوخاری تهاو کردو نیوهی (علوم القرآن) ه که شێ نووسی به مه،
سهره یان چهند بابته تیکی فیقهی بۆ قوتاییانی زانسته شمرعی به کان.

به لایم ئیرادهی پروهردگار و ابوو رۆحی مباره کی جهنابی ماموستا بباتمه
حوزوو به دیداری خویشمویسانی شاد بکات و ئیمیش مه حروم بین لهو

رووه نورانی یه یه همیشه دوعاو پارانهوهی بۆ لاسوودهی میلله ته که ی و
تعوای موسلمانان بوو.

مه که بهی جهنابی مامۆستا به پشت به سقن به توانای پهرودگار به نیازه
دریژه بهو ریاژه پم خیترو بهره که ته بدات، که به کیتک له به شه کانی مه که بهی
(ناوه ندی عبدالعزیز بۆ چاپ و بلاو کردنه وه) بهو هه لده ستیت به لاماده کردنی
تعوای بهرهممه ده ست نو سه کانی جهنابی مامۆستا (رحمة الله علیه) بهر
بهرهممکی تری به سوود به پتی توانای خۆی، داوا کار بهمان له زانا پایه
به ره کهان و خیترو خوازانێ گه له کهمان له وه به هاو کار بهمان بهکن بۆ لیم پرۆژه
خیتری به.

شایانی وته که بۆ که کتک وهر گرتن له هه لده گیری و لاماده کردن بۆ به
چاپ گه یاندنی لیم بهرهممه پرۆزانه جگه له سه ره پهرشتی مه که بهی جهنابی
مامۆستا لیژنه به کی پسیو پیری پتک ها تروه له مامۆستا پایه به ره که کانی ها وه لانی
ژبانی جهنابی مامۆستا له په یمانگا کانی زانسته شه رعیه کهان و لیژنه کانی فتوای
سه ره به مه که بهی جهنابی مامۆستا هه لده سقن بهو له ره که پرۆزه بۆ تعوای
کردنی بهرهممیکیش که چوونه وه حوزوری جهنابی مامۆستا مودای
تعوای کردنی نه دا لهو مامۆستا پایه بهرزانه هه لده سقن به تعوای کردنی.

له پهرودگار ده پارێتموه سه ده قه جاری به کانی جهنابی مامۆستا هه ردهم
له بهر دهوام بوون و په ره پێدان و درهوشانه وه دا بن و رزحی جهنابی مامۆستا به
به هه شتی بهرین شاد به کات و گه لی موسلمانێ کوردیش له سایه ی میهره بانێ
خۆی دا له قهواره به کی پر له داد په ره ره ی به کپار چه دا بۆ هه می شه به مو یتمه وه.

مه که بهی شیخ عثمان عبدالعزیز

بۆ به رێوه به رایه تی ناوه نندو ده زگا و په یمانگا

نیسه لامی به کانی کوردستان

هه ولێر

۱۵ ره مه زانی ۱۴۲۰ کۆچی

۲۲ / ۱۲ / ۱۹۹۹ زاینی

پیشہ کی:

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له و أشهد أن سيدنا و مولانا محمدا رسول الله و أصلي و أسلم عليه و على آله و أصحابه و أزواجه الطاهرات أمهاتنا و كل من دعا بدعوته و سار على صراطه المستقيم.

له پاش تہوہ، بیگومان سہراچاوی تہم شہریعتہ گہورہی نیسلامہ کہ جیگرو جہنشیہی ہموو نایین و شہریعتہ کانی خواہی لہ نادرہوہ تا خاتم و ہتا ہتاییہ تا کوتایی تہم جیہانہ. سہراچاوی تہم شہریعتہ ہمر تہم قورناتہیہ بہ دہرہجہی یدکم و بہ دہرہجہی دووم سوننہت کہ بریتیہ لہ گرفتارو کردارو ہر کارو کردہوہیک کہ پئی زانیہن و لئی بن دہنگ بووین وک ہر ہمو جوڑہ پیتاسہ دہکری: اقوالہ و أفعالہ و تقریراتہ ﷺ.

ہموو سوپاس و سہناہیک ہز خواہی میہربان کہ تہوفیقی دام تہفسیری قورناتہکم کردو ناواتہ خواز بووم کہ بہختہوہر بیم بہ تہفسیری سوننہتہکھی پیغمبر، وہ لہ ناو تہو کتیبانہی تہو سہراچاوی روون دہکندہوہ سہحیحی نیامی بوخاریہ کہ پہسہند ترین و ہرگیراوترینہ لای ہموو موسلمانانی تہہلی سوننہت. چونکہ تہم نیامہ -رحمة الله عليه- ذوو شتی کردوہ بہ مہرج:

۱- عہدالہت.

۲- تلقی. واتہ راویہکان ہموو عادل بوون و یدکتریان دیوہ ہر لہ حقہوہ تا پیغمبر نازیہ ﷺ.

حدیسہ کانیسی ہن لہ ناو ہموو سہحیحہ کانی تر کہ بہناویانگن بہ (الصحيح الستة) واتہ ہمیشہ لہ کتل یدکتی یان چہند لہوانی تریش ربوایہتی حدیسہ کانی تہمیان کردوہ. جا لہہر تہوہ تہم سہحیحی بوخاریہم ہدبیزارد. سا خوا بہ میہربہانی خوی یارمہ تیم بدات ہز تہواوکردنی تہمیش وک یارمہتی دام ہز تہواوکردنی تہفسیری قورناتی

پیرۆز. داواکارم له خواى پەرورەدگار یتیم تەواو بکات و لایم وەرگیرێ بەلکو بێن بە قەلغانم
له ناگرى دۆزەخ و روو سوووریم له رۆژى دواى دا، بۆ خواى میهرەبان ئەو ههچى تێ ناچن.
تەفسیری سه حیحى بوخارى زۆر گرانه بەجۆزێ نەگەر شرەهه کانی نه‌بوايه بهراستی له
زۆر جێگه‌دا نێمه دانەماین و سه‌رمان لێ دەر نه‌ده‌کرد، وه یاریده‌ده‌رم له‌ناو شرەهه‌کانیدا دوو
کتیبه‌یه:

١- فتح الباري.

٢- إرشاد الساري.

که دوو شرەحی زۆر گرنگن و رای زۆر له زانایانی ئیسلامیان تێدايه.
سه حیحى بوخارى (٧٥٦٣) هه‌دیه‌ نه‌وانی تر دووباره‌ بووه‌وه‌گانه. له‌بەر درێژه‌ نه‌دان
وه‌ک شێخى شەرقاوى ناوى راوییه‌کانم نه‌بردوه‌، هه‌رچەند لای صالح و خواناسان پیرۆز
تره‌و خێری تێدايه. ئینجا نمو هه‌دیسانه‌ی دووباره‌ن ویه‌ بۆنه‌ی حوکمێکه‌وه‌ هه‌تانه‌ی له
شوێنێکه‌دا ده‌قی هه‌دیه‌که‌م شرەح کردوووه‌ له‌ شوێنه‌کانی تر دا ده‌ست نه‌شانم کردوه‌ به
مه‌به‌ست و هۆی په‌یوه‌ندی به‌و باهوه‌ که هه‌تانه‌یه‌تی.
نعم نیمامه‌ گه‌وره‌یه‌ خوا پاداشتی بداته‌وه‌ هه‌چ هه‌دیستکی دانه‌ناوه‌ به‌ تیکرار، به‌لکو
هه‌ر هه‌دیستکی له‌سه‌ر مه‌رجه‌که‌ی هۆی ده‌ست که‌وتبێ هه‌تانه‌یه‌تی. بێجگه‌ له‌ تعلیقات و راو
بۆچوونی هاوه‌لان و خواناسانی تر، هه‌روه‌ها راو مه‌زه‌به‌ی فیه‌رقه‌ موسته‌ده‌هه‌کان و را
ناپه‌سه‌نده‌کانی نابووت کردوه‌ته‌وه‌.
نعمه‌ کورته‌یه‌ک بوو له‌ شێوه‌و ته‌بیعه‌تی نعم نووسراوه‌ی من، و الله‌ اسئل ان یوفقنی و
یتقبل منی انه‌ سمیع‌ مجیب و رحیم و دود، و أصلي و أسلم علی سیدی و مولای محمد و
الحمد لله‌ أولا و آخرا.

عثمان عبدالعزیز محمد

جا ئەوا دەست پێ نه‌که‌ین:

کتاب بدء الوحي

قال الشيخ الامام الحافظ أبو عبد الله محمد بن إسماعيل بن إبراهيم بن المغيرة البخاري رحمه الله تعالى آمين:

۱- باب كيف كان بدء الوحي إلى رسول الله ﷺ

و قول الله جل ذكره:

﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ﴾ (النساء: ۱۶۳).

نعم نیامه گه وره دست پین نه کات نه فمرموی: (کیف کان بدء الوحي الى رسول الله) نایا چون بوو دست پین کردن و یه کم جاری وهی خوا بو لای پیغهمبر ﷺ. به پینی
نم نوسخه وا دهر نه که وی نیام به گوتن ﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾ ی گوتن.

به پینی فمرموده ی نموانی که تفسیرو شرحیان کردوه وا دهر نه که وی به گوتن
فمرموبیتی. به هدر حال گوتنی نمو فمرموده یه به گوتن مهرجه نیتر نووسینی له گمل بیت یان
نه. بیتگومان زور دور لمو زاته وه به گوتن بو کاری وا پیروز نم وتی به دم نه فمرموبیتی.
که واته وا بریار نه دین که دم فمرموبیتی. (کیف کان بدء الوحي إلى رسول الله ﷺ) نایا
چون بوو یه کم جاری دست پین کردن و وهی خوا بو پیغهمبر ﷺ، واته نایا چون بوو یان
له یه کم جاروه به جهو بوو تا ناماده یی پیدا کردین و له پاش نه وه له بیتاریدا بوویتی؟
وهک نه بو نه عیم به نیسنادیکی حسمن ربوایت نه کات و نه یه پیتی له نیین و مه مسعودوه،
هروه ها چهند هدیسیکی تریش هاتوه که پشتگیری نم رایه ده کات.

لیره‌دا پرسیار ده‌کرت که عینوانی باسه‌که پرسیاره له چۆنیتی یه‌که‌م جار، وه هه‌موو حه‌دیسه‌کان هه‌ر بۆ باسی هاتنی یه‌که‌م جار نی‌یه، به‌لکو باسی چۆنیتی وه‌حی‌یه به شتویه‌کی گشتی، که‌واته نه‌گه‌ر بی‌فه‌رموایه (کیف کان الوحي) رێک تر نه‌بوو. له وه‌لامدا نه‌لتین: مه‌به‌ست باسی وه‌حی‌یه هه‌ر له یه‌که‌م جار وه‌هتا دوا‌یی له‌گه‌ل هه‌ر بارێ که په‌یوه‌ندی هه‌بن به یه‌که‌م جار یه‌وه. نی‌مام -خوای لێ رازی بیت- له هه‌موو کتاب و بابێکدا هه‌ر حه‌دیستکی ده‌ست که‌وتبێ به پێی مه‌رجی خۆی هه‌تا یه‌تی، وه‌ک بۆمان روون نه‌بێته‌وه له‌مه‌ویاش ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَىٰ نُوحٍ وَ النَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ﴾، بێ‌گومان ئاده‌م یه‌که‌م پێغه‌مبه‌ره، که‌واته جۆن باسی نه‌وی نه‌فه‌رموو، له‌وه‌لامدا گو‌تره‌وه: نوحی کرد به یه‌که‌م، چونکه یه‌که‌م پێغه‌مبه‌رێکه که ره‌سوول‌مو ره‌وانه کراوه، ئاده‌م ره‌سوول نه‌بوو. یان له‌به‌ر نه‌وه‌یه نوح یه‌که‌م پێغه‌مبه‌رێک بوو که تو‌له له‌گه‌له‌کی سه‌نراوه.

په‌یوه‌ندی ئه‌م نایه‌ته به عین‌وانه‌که‌وه ئاشکرایه. واته نابێ سه‌ر سوێ بێتینی له وه‌حی بۆ لای پێغه‌مبه‌ری ئازیز ﷺ، چونکه ئه‌م یه‌که‌م که‌س نی‌یه که وه‌حی بۆ کرابێ و کرابێ به پێغه‌مبه‌ر. یان مه‌به‌ست نه‌وه‌یه چۆنیتی هاتنی وه‌حی بۆ ئه‌م به وێنه‌وه له‌سه‌ر شتویه پێغه‌مبه‌ره‌کانی پێشوو بووه، به‌م رهنکه له پێشه‌وه به‌خمو بوو، نه‌ک له‌کاتی بێ‌داریدا وه‌ک حه‌دیسه‌که‌ی نه‌بو نه‌عیم به‌لکه‌یه له‌سه‌ری. به هه‌ر حال په‌یوه‌ندی ئه‌و نایه‌ته ئاشکرایه، به‌لام په‌یوه‌ندی ئه‌م حه‌دیسه که دێت جێگای لێ‌کۆ‌لینه‌وه و قسه‌و باسه که نه‌یه‌تین له هه‌زه‌رتی عومه‌ره‌وه -خوای لێ رازی بیت-.

له‌م حه‌دیسه‌وه هه‌موو حه‌دیسه‌کانی ئه‌م کتێبه ناوی راوی‌یه‌کانم نه‌نوو‌سی هه‌رچه‌نده ناوی ئه‌و زاتانه فه‌ری تێدا‌یه. ناوه‌کانم نه‌بردن وه‌ک نی‌مامی شه‌رقاوی خاوه‌نی ته‌ج‌ری‌دی بوخاری، له‌به‌رته‌وه‌ی درێژه نه‌کیشین.

١) عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَاصِلٍ اللَّيْثِيِّ يَقُولُ: سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ -رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ- عَلَى الْمَنْبَرِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى: فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَىٰ دُنْيَا يُصِيبُهَا، أَوْ إِلَىٰ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا، فَهِجْرَتُهُ إِلَىٰ مَا هَاجَرَ إِلَيْهَا».

عه‌لقه‌مه‌ی کو‌ری وه‌قاص نه‌لتی بیستم له عومه‌ری کو‌ری خه‌تتاب -خوای لێ رازی

بیت- لسمر مینبر نه یفرموو بستم له پیغمبر ﷺ نه یفرموو: (إنما الأعمال بالنيات و إنما لكل امرئ ما نوى) همدوو کردهوکان به پیی نیازو نیه ته گانیانو بستران به وده. بۆ هرکس همر نموه هده که نیازی کردووه. نینجا روون کردنموو وینه گمان بۆ باس نه کات که لهو کاتدا بووه بدم رهنکه له پاش کوچ کردنی پیغمبر ﷺ موسلمانان نه سناریه کان -خوا لڼیان رازی بیت- نه چوون به پیشوازیانموه به یارمه تی دان و ژن پیدلن. جا لهو کاتدا هینی وایوون کوچی نه کرد به نیازی نه وی مال و سامانیان پی بدریت یان نافرته تیکیان پی بدری وک له وانه هینی واش همدوو همر له بمر خوا کوچی نه کرد. جا پیغمبره هیری نازیز ﷺ لهرمووی: (فمن كان هجرته إلى الله ورسوله فهجرته إلى الله والرسول). که واته هدرکس کوچ کردنه که ی له مدکه موه بۆ مدینه همر بۆ لای خواو پیغمبره هیری خوالین و هدرکس نیازی نه وی کردنی له راستیدا کوچ کردنه که ی همر بۆ لای خواو پیغمبره که یه تی. فمن کانت هجرته إلى دنیا یصیبها أو إلى امرأة ینکحها فهجرته إلى ما هاجر إليه. هدرکس کوچ کردنه که ی بۆ لای مال و سامانیک بیت یان بۆ لای نافرته تیک بیت که ماره ی بکات و همر به نیازی نه وه کوچی کرد بیت نمو که سه هجرته که ی بۆ لای خواو پیغمبره که ی نی یه، به لکو بۆ لای نه وه یه که هجرته ی بۆ کردهو نیازی کردهو، وک نمو کابری که هجرته ی کرد به نیازی نمو نافرته ی که ناوی ام قیس بوو که دواتر نمو پیاوه ناسرا به موهاجیری نوم قیس. په یوهندی نایه ته که به بابه که موه ناشکرایه وک قسممان لڼی کرد، به لام په یوهندی هه دیسه که ناشکرا نی یه، له بمر نه وه زانایان هرکس به پیی بۆ چوونی خوی شتیکی لهرمووه، هیچ کام لهو راو بۆ چوونانه دلنیا کمر نین و جینگه ی قسمو باسن، نه وی زۆرتر بچیته دلوه نه مه یه: نم گتیه دانراوه بۆ باسی کارو کردهو شرعی یه کان و کارو کردهو شرعی یه کانیش نموانن له لایمن خواوه دیاری کران، دیاری کردنه کهش یان به قورنان یان به سوننت، جا بهو بۆ نه وه له پاش نایه ته که نم همدیسه ی هینا که هه دیسه که سه حیه لسمر مرجی خوی، وه هه دیسه که بنهرت و نه ساسمو جیا کمره وی کردهو چاکه کانه له کردهوی به تال و وهرنه گیراو. زانین له لای خواو پیغمبره که یه تی ﷺ.

نم هه دیسه له هه دیسه کانی ژماره: (۵۴، ۲۵۲۹، ۲۸۹۸، ۵۰۷۰، ۶۶۸۹،

۶۹۵۳).

(۲) عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَحْيَانًا يَأْتِينِي مِثْلُ صَلَافَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّ عَلَيَّ فَيَفْصِمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ، وَأَحْيَانًا يَتِمَثَّلُ لِي الْمَلَكُ رَجُلًا فَيُكَلِّمُنِي فَأَعْيِي مَا يَقُولُ». قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يُنْزَلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ فَيَفْصِمُ عَنْهُ وَإِنْ جَبِينَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرْقًا.

له دایکی نیماندارانه عایشه -خوای لن رازی بیت- فہرموی: حاریسی کوہی ہیشام -خوای لن رازی بیت- پرسیاری کرد له پیغہمبہر ﷺ کہ چون وحییت بو دیت؟ (فقال) نویش فہرموی: (أحیانا یأتینی مثل صلیۃ الجرس) له ہندئ کاتدا بوم دیت بہ وینہی زہی زہنگ (وہو أشدہ علی) نمو جوزہ قورسترین و سہخت ترینہ لہ سہرم (فیفصم عني وقد وعیت عنه ما قال) نینجا نمو سہختی ہم لن دہریت له کاتیکدا تن نہگم و وہری نہگم له فریشتہ کہ نہوی پنی گوتم، واتہ وھی بہ ہممو شتوہ گانی ہموہ سہختہ، بہلام نمو جوزہ یان سہخت تریانہ. چونکہ بیتجگہ له سام و ہدیہتی وھی بہ شتوہی گشتی نمو جوزہ یان شتیکی کہس نہدیدہ ہم سام و ہدیہتی بہ تین ترہ له کاتیکدا نمو زہ دل دائہ چلہ کینن (وأحیانا یتمثل لی المملک رجلاً) له ہندئ کاتی تردا فریشتہ کہ له شتوہی ہیاو یکدا بوم دہرنہ کہویت (فیکلمنی فأععی ما یقول) نینجا گفتوگوتم لہ کہل نہکات و منیش نہوی کہ پیم نہ لن وہری نہگم لن ی.

نینجا دایکی نیمانداران شتوہی سہختی جزی یہ کم نہخاتہ بہرچاو کہ نہ فہرموی: (ولقد رأیتہ یُنزل علیہ الوحی فی الیوم الشدید البرد فیفصم عنہ و إن جبینہ لیتفصد عرقاً) بہ راستی پیغہمبہرم دیتوہ له روژتیکی زور سارددا له کاتیکدا تہو لقی عہرہقی لن نہچوزا لہبر زہحمت و ماندوویہتی نمو وھی بہ. نم ہدیہسہ له ژمارہ (۳۲۱۵) دا دووبارہ ہووہ تہوہ.

(۳) اَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الرُّوحِىِ الرَّؤْيَا الصَّالِحَةِ فِي النَّوْمِ ، فَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ . ثُمَّ حُبَّ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ ، وَكَانَ يَخْلُو بِغَارِ حِرَاءٍ فَيَتَحَنَّنُ لَهُ . وَهُوَ التَّعَبُدُ - اللَّيَالِي ذَوَاتِ الْعَدَدِ ، قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَى أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدَ لَذَلِكَ ، ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى حُدَيْجَةَ فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا ، حَتَّى جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ ، فَجَاءَهُ الْمَلَكُ فَقَالَ : اقْرَأْ . قَالَ : مَا أَنَا بِقَارِئٍ . قَالَ : فَاخْذْنِي فَعَطْنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدُ ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ : اقْرَأْ . قُلْتُ : مَا أَنَا بِقَارِئٍ . فَاخْذْنِي فَعَطْنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدُ ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ : اقْرَأْ . قُلْتُ : مَا أَنَا بِقَارِئٍ . فَاخْذْنِي فَعَطْنِي الثَّالِثَةَ ، ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ : ﴿ اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ، خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ، اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ﴾ فَرَجَعَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَرْجِفُ فَوَادُهُ ، فَدَخَلَ عَلَى خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقَالَ : زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي . فَزَمِّلُوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ ، فَقَالَ لَخَدِيجَةَ وَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ : لَقَدْ خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي . فَقَالَتْ خَدِيجَةُ : كَلَّا وَاللَّهِ مَا يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا ، إِنَّكَ لَتَصِلَ الرَّحْمَ ، وَتَحْمِلُ الْكُلَّ ، وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ ، وَتَقْرِي الْعُسْفَى ، وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ . فَانْطَلَقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ ابْنَ نَوْفَلٍ بْنِ أَسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى - ابْنِ عَمِّ خَدِيجَةَ - وَكَانَ امْرَأً تَنْصُرُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ ، وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعِبْرَانِيَّ ، فَيَكْتُبُ مِنَ الْإِنْجِيلِ بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكْتُبَ ، وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ ، فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ : يَا ابْنَ عَمِّ اسْمَعْ مِنْ ابْنِ أَخِيكَ . فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ : يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى ؟ فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَبَرَ مَا رَأَى . فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ : هَذَا النَّامُوسُ الَّذِي نَزَلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى ، يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَذْعًا ، لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : أَوْ مُخْرِجِي هُمْ ؟ قَالَ نَعَمْ ، لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِي ، وَإِنْ يُدْرِكُنِي يَوْمُكَ أَنْصُرَكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا . ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَةُ أَنْ تَوَفَّى ، وَفُتِرَ الرَّوحِيُّ .

همر له دایکی نیماند ارانوه عانیسه -خوای لی رازی بیت- که فہرموی: (اول ما بدء به رسول اللہ ﷺ الرؤیا الصالحة) یہ کہم جاری وہی کہ دست پی کرا بولای پیغہمہر ﷺ خموی راست بوو (فکان لا یرى رؤیا إلا جاءت مثل فلق الصبح) بہم رہنگہ

هر خهوتکی بديايه به ريکي و به وینهی رووناکي شهبق بهدي نه هات.

نهمش حیکمت و کاردروستی خوا بوو که بهو خموه راستانه نامادهیی پیدا نه کرد
نه که له ناکاودا نمو کاره گه وره بیت و دایبچله کیتنی (ثم حبب اليه الخلاء) نینجا له پاش
نموه خه لوت و که نارگیری خوشه ویست کرا له دلی دا (وکان یخلو لغار حراء) خه لوت و
که نارگیری نه کرد له نه شکهوتی (حراء) دا (فیتحنث فيه وهو التعبء اللیالی ذات العدد)
واته خوا ناسی به راستی نه کرد چهند شو و روژتیک بهم رهنکه شوتنی نایینی خوا به رستی
نیبراهیم نه کهوت (قبل أن یمنع إلى أهله) پیش نهوی بیری مال و مندالی بکاته وه
بکه ریته وه بو لایان (ویتزود لذلك) توتشوی هه لته گرت بو نهو ماویه (ثم یرجع إلى
خدیجة - رضي الله عنها-) نینجا نه که رایوه بو لای خه دیجه (فیتزود لملها) توتشوی
هه لته گرت بو وینهی نمو شو و روژانه (حتى جاءه الحق وهو في غار حراء) هه تا وهی بو
هات له کاتیکدا له نه شکهوتی (حراء) دا بوو (فجاء الملك) بهم رهنکه فریشته که هات بو
لای - واته جبرئیل عليه السلام - (فقال) نینجا وتی: (اقرأ) وتی به پیغه مبه عليه السلام: بخوتنه. نیتر
مه بهست بیتار کردنه وه بوویت وهک هه ندی نه فرمویان نه. (فقال: ما أنا بقارئ) له
وه لاما فرموی: من خوتنده وار نیم. (فاخذني فغطني) نینجا گوشیمی به خویه وه (ثم
أرسلني، فقال اقرأ) مه ره خه سی کردم و هه میتر گوتی: (اقرأ) بخوتنه، منیش گوت:
خوتنده وار نیم. (فاخذني فغطني الثانية حتى بلغ مني الجهد) نینجا هه میتر گوشیمی به
خویه وه هه تا پشوی لن بریم (فاخذني فغطني الثالثة) نینجا بو جاری سیم گوشیمی به
خویه وه له پاش نهو مه ره خه سی کردم (فقال: اقرأ باسم ربك الذي خلق) نینجا فرموی:
بخوتنه به ناوی پهروه ردگارته وه که داهینه ره.

نینجا به تایبه تی باسی داهینه ری ناده می نه کات که گه وره ترین و نایاب ترین
داهینه راوه کانه، نه فرموی: (خلق الإنسان من علق) ناده می دروست کرد و دای هینا له خوتن
پاره کان (اقرأ وربك الأكرم الذي علم بالقلم) بخوتنه له کاتیکدا پهروه ردگارت له هه موو
که ریم و به خشنده یه که ریم و به خشنده تره که به قه لیم فیر نه کات (علم الإنسان ما لم يعلم)
ناده می فیری شتی کردوه که له مه و پیش فیری نه بووه و نه یزانیوه.

لهره‌دا پتویسته هه‌موو ژیری بیر بکاته‌وه له‌وه‌ی که خوی په‌روه‌دگار وستی دواترین په‌بام و به‌نامه‌ی خۆی بئیری بۆ هه‌موو جیهانیان هه‌تا رۆژی دوا‌یی کاتی ئیراده‌ی نه‌وه‌ی کرد که‌سیکی بۆ هه‌ل‌بژارد که هه‌ر خۆی موعجیزه‌یه و به‌ل‌گه‌ی قه‌تعی‌یه له‌سه‌ر فروستاده‌یی به‌که‌ی. که‌سیکی هه‌ل‌بژارد که نه‌خوتنده‌وار بوو و پت‌گه‌یشت له‌ناو که‌ل‌کی بت په‌رستی نه‌خوتنده‌واردا له‌که‌ل نه‌وه‌دا به‌نامه‌یه‌کی هه‌تا له هه‌موو بارو روویه‌کی ژیان و جیهانه‌وه ته‌واوه که نه‌مه زیاد له ۱۴ چه‌رخه هاتووو چه‌ند جارێک به‌ری به‌ری‌یه‌وه له خه‌ل‌کی که بتوانن وینه‌ی بێن و دوژمان ده‌سته‌پاچه و په‌ک که‌وتوو بوون له‌به‌رده‌مه‌یدا، ته‌نانه‌ت نه‌توانرا وتارو وتاروێک بێن، به تایبەت ئه‌م تاقمه عه‌ره‌ب بوون و هه‌ول و تیکۆشانی ته‌واویان کردو چه‌ند هه‌له‌ستان داناو به‌لام هه‌ر بۆ خۆیان ته‌ریق بوونه‌وه و هیچیان بۆ نه‌مایه‌وه و گو‌تیان نه‌مه‌ی محمد نه‌یلتی سی‌حه‌رو جادوو، چه‌ند چه‌رخ نامه‌داره‌کان لافی زانی‌ییان لی نه‌دا، به‌لام پت‌غه‌مه‌ری نازیزی نه‌خوتنده‌واره‌^(ع) به درۆی خستنه‌وه نه‌یان توانی به‌رگری بکه‌ن و نه‌شان زانی خۆیان درۆزن، به‌لام له حه‌ساده‌تا دانیان پت‌دا نه‌نا بێج‌گه له هه‌ندێ زانا به‌رزه‌کانیان که به ریکی باوه‌ریان هه‌تا.

نه‌مه له باره‌ی ئه‌و شته ناشکراوه، له باره‌ی نه‌زامی نابووری و کۆمه‌لایه‌تی و هه‌موو باوه‌رکانی تری ژیان هه‌تا زانی و زانیاری پت‌ش بکه‌وی باشتر ده‌رنه‌که‌وی نه‌مه‌ی پت‌غه‌مه‌ری نازیزی نه‌خوتنده‌واره‌^(ع) هه‌تانی له توانای هیچ که‌سه‌دا نه‌یه بێج‌گه له داهه‌ینه‌ری ئه‌م بوونه‌وه‌ره. ئه‌و پت‌غه‌مه‌ره نه‌خوتنده‌واره‌^(ع) مات‌ول خۆی نه‌خوتنده‌وار بوو نه‌بوو باسی نووسین و قه‌لمه‌ی نه‌کردایه، به‌لام کاره‌که کاری خوا‌یه و فره‌مانه‌که فره‌مانی ئه‌وه باکی له هیچ شتی‌ک نی‌یه و به پت‌ی گاردروستی خۆی هه‌ر له یه‌که‌م جاره‌وه باسی ئه‌وه نه‌کات. که‌واته هه‌ر بوونی خۆی موعجیزه و به‌ل‌گه‌یه‌کی روونه له‌سه‌ر راستی‌یه‌که‌ی خۆی فص‌لی الله علیه و علی آله و اصحابه و ازواجه و اولاده اجمعین.

ئینجا با بکه‌رت‌ینه‌وه بۆ سه‌ر حه‌دیه‌که به یارمه‌تی خوا (فرجع بها رسول الله ^(ع)) ئینجا پت‌غه‌مه‌ره‌^(ع) گه‌را‌یه‌وه به‌و نایه‌تانه‌ی که له جویره‌نیله‌وه وه‌ری گرت له کاتی‌که‌دا دلی نه‌له‌رزی له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌و کاره‌ که‌وره که‌س نه‌دیده له ناکاودا رووی تن کرد. ئه‌وه‌ش شتی‌که به‌گو‌تیه‌ی سه‌روشتی به‌شه‌ری روو نه‌دات له کاتی ناوادا (فدخل علی خدیجة بنت خویلد

-رَحْمِي اللّٰه عَنْهَا) نینجا رۆښتموه بۆ لای دایکی نیمانداران خه دیجه ی کچی خوه یلید
 -خوای لئ رازی بیت- به دم نمو له رزهوه فِقَالَ زَمْلُونِي زَمْلُونِي فَمَرَمَوِي دَامِشْشَن
 (فَزَمَلُوهُ) نوانیش دایان پۆشی (حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوَاع) ههتا نمو حالت و له رزه ی نه ما
 (فَقَالَ لَخْدِيجَةَ وَآخِبْهَا الْخَبْرَ لَقَدْ خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي) نینجا فمرموی به دایکی
 نیمانداران خه دیجه -خوای لئ رازی بیت- به راستی مه ترسیم پهیدا کردوه له خۆم که
 شتیکم به سهر بیت.

له باری نمو مه ترسی لئ گراوهوه ۱۲ را ههیه له لایهن زانا پانهوه. له ناو نمو رایانه دا
 -والله ورسوله أعلم- نه مه به جی به که مردن یان تیک چوونی مه به ست بووین. نیتر
 هه رجه نده گومانی نه بووه که نهوه فرشته یه و له لایهن خواوه نمو نایه تانه ی فیر کردوه، به لام
 لهو کاته دا پئی نه فمرموو تو نه بیت به پیغه مبه ر تا له پاشان له جارتکی تر دا که سه ره تای
 سوهره تی المدثر نه یگه یه نن. جا که ماتول نمو په کم جاره نمو هه والهی پئ نه درا زۆر به جی به
 مه ترسی کردین نمو دا چله کان و ترس و له رزه بیسته هۆی نه مان و له ناو چوون یان تیک
 چوونی.

نینجا خاتوو خه دیجه فمرموی: (كَلَّا وَاللّٰه) نه خیر سویند به خوا شتی وا نابین (ها
 یخزیک الله أبدا) خوا هه رگیز تو ریسوا ناکات و شتن ناکات پیت که غه مبارت بکات.
 چهنه کرده وه یه کی چاکی کرد به به لگه له سهر نهوه:

ا- (إِنَّكَ لَنفَعِلَ الرَّحْمَ بِتِغْوَمَانَ تَوْ سِیْلَه ی رهم به جی نه هیتی.

ب- (وَنَحْمِلُ الْكُلَّ) تۆ نه رکی که سانی نه گریته گهردن که بن کاره وهسته پاچه وه
 ناته واون.

ج- (وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ) تۆ شتن نه به خشی به خه لکی که له لای تۆ نه بن ده ستیان
 ناکه وین.

د- (وَتَقْرِي الضَّيْفَ) تۆ میوانداری خه لکی نه کهیت.

ه- (وَتَعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ) تۆ کۆمه کی نه کهیت له سهر به سه رهاتی سه خت و
 رووداوی حق و به جی.

به راستی نم فەرموودانه بەلگەي بەهێزێن لەسەر فەزڵ و ژیری دایکی نێمانداران
 خۆی لێ رازی بێت- کە زۆر بە دنیایی یەوە سۆتندی خوارد کە خوا هەرگیز کاری خراب
 ناهێنی بەسەر پێغەمبەری نازیز ﷺ ، چونکە خاوەنی نمو کردووە چاک و پەسەندانە یە کە لای
 خوا پەسەندن.

لەو لەرموودە یەوە وەرئەگیرێ هەرکەسێ بەو جۆرە سڕوشت پاک بێت خوا دووچاری
 شێ خراپێ ناکات و ئەپیارێزێ لێ دوا رۆژدا هەرچەندە بە پێی حیکمەت و لێزانی خوا
 بارەحەتی بەسەر بێت. خۆی پەروردگار خەدیجە خاتوونی بەو جۆرە دروست کرد بۆیە کردی
 بە هارەسەری گەورەترین نادەمی (فانطلقت به خديجة حتى أتت به ورقة بن نوفل) نینجا
 خەدیجە خاتون -خۆی لێ رازی بێت- پێغەمبەری نازیزی برد بۆ لای وەرەقی کۆری ئەو فەل
 کە نامۆزای خەدیجە بوو (وکان امرأ تنصر في الجاهلية) وەرەقە پیاویەک بوو لە چەرخی
 ئەمامی دا لای دابوو لە بت پەرستی و چوو بۆ یە سەر ئایینی حەزەرەتی عیسا (وکان یکتب
 الكتاب العبراني) نامو نووسراوی ئەنوو سی بە زمانی عیبرانی کە زمانی ئەهلی کتێب بوو
 (لیکت من الإنجيل ما شاء الله أن یکتب) وە بە زمانی عیبرانی ئێنجیلی ئەنوو سی یەوە
 ئەو ی خوا نیرا دی کردبێ (وکان شیخا کبیرا قد عمي) وەرەقە پیاویەکێ پیر بوو (فقالت
 له خديجة) نینجا خەدیجە خاتون -خۆی لێ رازی بێت- فەرمووی بە وەرەقە (یا ابن عم
 اسمع من ابن أخيك) ئەی نامۆزام ببیسە لە برازا کەت، واتە پێغەمبەری نازیز ﷺ (فقال له
 ورقة یا ابن أخي ماذا ترى ؟) وەرەقە گوتی ئەی برازا کەم ئایا چیت دیو؟ (فأخبره رسول
 الله ﷺ خبر ما رأى) پێغەمبەریش ﷺ هەوالتی ئەو ی پێدا کە دیتبووی (فقال له ورقة هذا
 الناموس الذي نزل الله على موسى) وەرەقە گوتی ئەمە ئەو خاوەنی سەری خۆایە کە لە
 ناسمانەو هێتایە سەر موسا، واتە جویرە نیلە کە فریشتە ی وەحیە بۆ لای پێغەمبەران (یا
 ليتني فيها جذعا) کاشکی من لە ماو ی پێغەمبەر تیت دا گەنج بوو مایە بۆ ئەمە ی یارمە تیت
 یدەم (ليتني أكون حيا إذ يخرجك قومك) کاشکی من زیندوو بوو مایە ئەو کاتە ی کە
 کە لە کەت دەرت نە کەن (فقال ﷺ أو مخرجي هم ؟) نینجا پێغەمبەر ﷺ فەرمووی ئایا ئەوانە
 من دەرنە کەن ؟ (قال : نعم لم یأت رجل قط بما جئت إلا عودي) وەرەقە گوتی بە لێ هیج

پیاویک نه هاتووه به وینهی نهو نایینهی که تو یینی هاتوی مه گهر دوزمنایه تی له گهل کراوه
(وإن یدرکني یومک أنصرك نصرًا مؤزرًا) نه گهر نهو رۆژی توّم یین بگات یارمه تیت نه دم
به یارمه تی دانیکی زۆر به هیز (ثم لم ینشب ورقة أن تولی) نینجا نه وهندهی یی نه چوو
وههقه وهفاتی کرد (ولقر الوحی) نینجا وهی وهستا ماوهی سن سال یان دوو سال و نیو.
نم حه دیسه له ژماره کانی (۳۳۹۲، ۴۹۵۳، ۴۹۵۵، ۴۹۵۶، ۴۹۵۷، ۴۹۸۲) دا
دوو یاره بووه ته وه.

۴) قَالَ ابْنُ شَهَابٍ: وَأَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ
الْأَنْصَارِيَّ رَوَى يَحْدُثُ عَنْ قُتْرَةَ الْوَحْيِ - فَقَالَ فِي حَدِيثِهِ: (بَيْنَا أَنَا أُمِّشِي، إِذْ سَمِعْتُ
صَوْتًا مِنَ السَّمَاءِ، فَرَفَعْتُ بَصَرِي فَإِذَا الْمَلِكُ الَّذِي جَاءَنِي بِحِرَاءٍ جَالِسٌ عَلَى كُرْسِيِّ بَيْنَ
السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، فَرُعِبْتُ مِنْهُ، فَرَجَعْتُ فَقُلْتُ: زَمَلُونِي، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿يَا أَيُّهَا
الْمُذْتَرُّ، قُمْ فَأَنْذِرْ﴾ إِلَى قَوْلِهِ تَعَالَى - وَالرَّجَزُ فَاهْجُرْ ﴿. فَحَمِيَ الْوَحْيُ وَتَابَعَ).

جابری کوری عه بدوللا - خوای لی رازی بیت - له کاتیکیدا له باره ی وهستای
وهی یه وه قسه نه کردو کوتی: (فقال رسول الله ﷺ) نینجا پیغه مبه ره رموی: (بینا
أنا أمشي) له کاتیکیدا من نه گهرام (إذ سمعت صوتًا من السماء) له وکاته دا دهنگیم بیست
له ناسمانه وه (فرفعت بصري) منیش چاویم بهرز کرده وه به رهو ناسمان (فإذا الملك الذي
جاءني بحراء جالس على كرسي بين السماء والأرض) بینیم نهو فریشته ی که هات بو لام
له نه شکوه تی (حراء) دا دانیشتووه به سهر کورسی یه که یه وه له نیتوان زهوی و ناسمان دا
(فرعبت منه) منیش داچله کام لی (فرجعت فقلت) نینجا گهرامه وه بو مال و کوتم
بین یان (زملوني) دامپۆشن (فأنزل الله يا أيها المذتر) نینجا خوا نم نایه تانه ی هینایه وه
خواره وه: نهی که سنی که خۆت دا پۆشیوه (قم فأنذر) ههسته و خه لکی بترسینه له سزای خوا
نه گهر باوه نه هیتن.

پیغه مبه ری تازیز مژده ده ریش بوو، به لام لهو کاته دا قسه ی له گهل بی باوه ران بووه
مژده یش به وان نادری (وربك فكبر) پهروه دگارت به پاک و خواتن راگره له ههر له که وه
شتیکی ناراست (وثيابك فطهر) جل و بهرگت پاک و تمیز بکه (والرجز فاهجر) واز بیتنه

۱۰۰ رېكهوره وه له بتان، (فحيمى الروحى و تتابع) نينجا له پاش هاتنى نهم نايه تانه وهى
۱۰ ر بوو هات به دواى يه كدا.

نهم حه ديسه له ژماره كانى: (۳۲۳۸، ۴۹۲۲، ۴۹۲۳، ۴۹۲۴، ۴۹۲۶، ۴۹۵۴،
۶۲۴۹) دا دووباره بوو ته وه.

*** **

۴- باب

۵) حدثنا موسى بن إسماعيل قال حدثنا أبو عوانة قال حدثنا موسى بن أبي عائشة
قال حدثنا سعيد بن جبير عن ابن عباس في قوله تعالى: ﴿لَا تُحْرِكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ
بِهِ﴾ (القيامة: ١٦) قال: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعَالِجُ مِنَ التَّنْزِيلِ شِدَّةً، وَكَانَ مِمَّا يُحْرِكُ
شَفْتَيْهِ، فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: فَأَنَا أَحْرَكُهُمَا لَكُمْ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحْرَكُهُمَا. وَقَالَ
سَعِيدٌ: أَنَا أَحْرَكُهُمَا كَمَا رَأَيْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ يُحْرَكُهُمَا - فَحْرَكُ شَفْتَيْهِ - فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى:
﴿لَا تُحْرِكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ، إِنْ عَلَيْنَا جَمْعُهُمْ وَقُرْآنُهُ﴾ قال: جَمَعَهُ لَكَ فِي صَدْرِكَ وَ
تَقْرَأُهُ ﴿فَإِذَا قُرِئَتْ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ﴾ قال فاستمع له و أنصت ﴿ثُمَّ إِنْ عَلَيْنَا بَيَانُهُ﴾ ثُمَّ إِنْ
عَلَيْنَا أَنْ تَقْرَأَهُ. فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَعْدَ ذَلِكَ إِذَا أَنَاهُ جِبْرِيلُ اسْتَمَعَ، فَإِذَا انْطَلَقَ جِبْرِيلُ
قَرَأَهُ النَّبِيُّ ﷺ كَمَا قَرَأَهُ.

له پاش نه وهى وهى ژور بوو لمهر پاراستنى نهو نايه تانه كه نه هاتن به دواى يه كداو
له مهر كردنيان، كاتى كه جوهره نبيل ﷺ نايه ته كانى نه خوښنده وه له گمل گوټنى نهودا نه مېش
نه يخوښنده وه، نينجا خواى مېهره بان نادابى گوټى گرتن و وهرگرتنه كمى راگه ياند به پتغمه مېرى
خوښه ويست ﷺ و دلنياى كرد لمهر نه وهى كه خوا نهو نايه تانه كوټه كاتموه له دلېداو له
بېريان ناچيټه وه.

جا لم باره وه سه عېدى كورې جوهره ير له نېين و عه باسه وه -خوا لى يان رازى بيت-
نهم حه ديسه نه هيتى: (قال) نېين و عه باس نه فهرموى: (كان رسول الله ﷺ يعالج من
التنزيل شدة) پتغمه مېر ﷺ دوو چارى زه حمت نه بوو له مهر غمى له بېر چوون و وهرنه گرتنى
به ريكى له مهر نهو ههول كوښشانهى و (كان مما يحرك شفثيه) باوى وابوو ههردوو لىوى

نەجولاندەو لە گەل گوتنە کە ی جوهره نیلدا.

جا لیره دا ئیبن و عباس -خوا لێ یان رازی بیت- نەفرموئ: (فانا احرکهما کما کان رسول الله ﷺ یحرکهما) ئینجا من ئەیان جولێنمەو هەرچۆن پێغه مبه رﷺ نە یجولاندەو و قال سعید و انا احرکهما کما رأیت ابن عبا یحرکهما -فحرک شفتیه - وە سە عیدیش نەفرموئ: ئەوا من نە یجولێنمەو هەرچۆن ئیبن و عباس نە یجولاندەو و هەردوو لێوی نەجولاندەو.

سەبەست لە نیشاندانی ئەو شتیوێه روون کردنەو دلتیا کردنە لەسەر راستی هەوالە کە. ئینجا ئیبن و عباس -خوا لێ یان رازی بیت- نەفرموئ: (فانزل الله تعالی) بە هوی نەو وە خوا ئەم نایە تە ی هیتایه خوارو و ﴿ لا تحرك به لسانك لتعجل به ﴾ نە ی پێغه مبه ر زمانت مە جولێنە بۆ خوێندنی قورئانە کە بۆ نەو ی پەلە ی پێ بکە ی ت بۆ وەرگرتنە کە نە ک لە بیرت بچێ ﴿ ان علينا جمعه و قرآنه ﴾ بە راستی لەسەر ئێمە یه کۆکردنەو ی لە دلت داو خوێندنەو ت ﴿ فاذا قرأناه فاتبع قرآنه ﴾ واتە بوەستە تا جوهره نیل لێ نە بیتەو، ئینجا کاتی ئێمە خوێندمانەو لەسەر زمانی جوهره نیل ئەو کاتە شوقنی خوێندنەو کە ی ئەو بکەو و بوەستە و گوێ بگرە هەتا ئەو لێ نە بیتەو. ﴿ ثم ان علينا بیانه ﴾ ئینجا لە پاش لێ بوونەو کە ی جوهره نیل لەسەر ئێمە یه خوێندنەو کە ی تۆ بۆ ئەو قورئانە ی کە جوهره نیل نە یخوێنی بە سەرت دا. وە ک بەو جوهره ئیبن و عباس -خوا لێ یان رازی بیت- تە فسیری نە کاتەو (فکان رسول الله ﷺ بعد ذلك) ئینجا پێغه مبه رﷺ لە پاش هاتنی ئەم نایە تە (اذا أتاه جبریل استمع ، فاذا انطلق جبریل قرأه النبی ﷺ کما قرأه). کاتی جوهره نیل نە هات بۆ لای و قورئانی بە سەردا نە خوێند ئەو هەتا جوهره نیل لێ نە بوو یه و، ئینجا کاتی جوهره نیل لێ نە بوو یه و پێغه مبه رﷺ نە یخوێندەو هەرچۆن جوهره نیل نە یخوێندەو.

ئەم هەدیسه لە ژماره کانی: (٤٩٢٧، ٤٩٢٨، ٤٩٢٩، ٥٠٤٤، ٧٥٢٤) دا دووبارە

بوو تەو.

مـباب

٦) حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ الزُّهْرِيِّ ح.
وَحَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ وَمَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ
نَحْوَهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَجْوَدَ
النَّاسِ، وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جَبْرِيلُ، وَكَانَ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ
رَمَضَانَ فُهِدَ لَهُ الْقُرْآنُ، فَلَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ.

نیجا له کاتیکدا دست پښ کردنی په کمه جاري وهی له رهمه زاندا بوو وهک هاتنه
خوارموی به کومل له (لوح المحفوظ) وه بوناسانی چوارم کاتی کاره که بهو جوره بوو
نهامی بوخاری همدیست نه هینتی له نین و عباسه وه -خوا لتيان رازی بیت- له باره ی
هاتنه خوارموی جوړه نیل بولای پیغمبر ﷺ له همموو شویکی رهمه زاندا بولای پیچونه وهی
نمو نه ندازه قورنای که لهو سالدا هیناویه ته خوارم وه، نه فهرموی: کان رسول الله ﷺ أجود
الناس پیغمبري خوشويست ﷺ سهخي ترين و بهخشنده تريني همموو گمس بوو (وکان
أجود ما يكون في رمضان حين يلقاه جبريل و كان يلقاه جبريل في كل ليلة من رمضان
فهذا ربه القرآن) وه سهخي ترين و بهخشنده ترينه کمي همبوو له رهمه زاندا کاتی که نه گه یشت
به جوړه نیل ﷺ، جوړه نیلش همموو شوی له رهمه زاندا نه هات بولای پیچونه وهی
قورنای له گه نه کرد (فلرَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ) پیغمبر ﷺ
بهراستی خترو بهخشی زورتر بوو له پای به ته وژم که همیشه دیت پښ وستان.

نیهامی نمووهی -ره حه تی خوی لتي پښ- نه فهرموی: لهم حدیسه دا چند شتی
وهر نه گیری:

١- هاندان له سر سه خاوت و بهخشین له همموو کاتیکدا.

ب- زیاده بهخشین له مانگی رهمه زاندا.

ج- په سندی کویونه وه له گه چاکاندا.

د- چند باره کردنه وهی کویونه وه نه گه زیارت کراو بیتار نمپ.

ه- قورنان زور خوتندن له رهمه زاندا.

و- خوتندنه‌وی قورتان گه‌وره‌تره له هه‌موو زیکره‌کانی تر.

دیاره خوتندنی روت خیری گه‌وره‌ی هه‌یه، به‌لام خوتندنی به‌فیکرو مل که‌چی‌یه‌وه بۆ هه‌موو فه‌رمانه‌کانی و بیر کردنه‌وه له هه‌موو نایه‌ته‌کانی نه‌وه پله‌ی هه‌ره به‌رزتری هه‌یه‌وه له هه‌مووی به‌رزتر هه‌ولدانه بۆ به‌جی هه‌تانه‌و جی به‌جی کردنی یاساو مه‌به‌سته‌کانی وه‌ک یه‌که‌م تا‌قی نه‌م نه‌مه‌ته‌و شوین که‌وتوه‌کانیان. والله‌ الموفق.

نهم حه‌دیه‌سه له ژماره‌کانی: (١٩٠٢، ٣٢٢٠، ٣٥٥٤، ٤٩٩٧) دا دووباره‌ به‌وه‌ته‌وه.

*** **

٦-باب

٧) حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ عَبْدِ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سُفْيَانَ بْنَ حَرْبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ هِرْقُلَ أَرْسَلَ إِلَيْهِ فِي رَكْبٍ مِنْ قُرَيْشٍ، وَكَانُوا تِجَارًا بِالشَّامِ فِي الْمُدَّةِ الَّتِي كَانَ رَسُولُ اللَّهِ مَادَّ لَيْهَا أَبَا سُفْيَانَ وَكَفَّارَ قُرَيْشٍ، فَأَتَوْهُ وَهُمْ بِإِيلَاءٍ، فَدَعَاهُمْ فِي مَجْلِسِهِ وَحَوْلَهُ عِظَمَاءُ الرُّومِ، ثُمَّ دَعَاهُمْ وَدَعَا بِتَرْجُمَانِهِ فَقَالَ: أَيُّكُمْ أَقْرَبُ نَسَبًا بِهَذَا الرَّجُلِ الَّذِي يَزْعُمُ أَنَّهُ نَسَبِي؟ فَقَالَ أَبُو سُفْيَانَ: فَقُلْتُ: أَنَا أَقْرَبُهُمْ نَسَبًا. فَقَالَ: أَذْنُوهُ مِنِّي، وَاقْرَبُوا أَصْحَابَهُ فَاجْعَلُوهُمْ عِنْدَ ظَهْرِهِ. ثُمَّ قَالَ لِتَرْجُمَانِهِ: قُلْ لَهُمْ إِنِّي سَأَلْتُ عَنْ هَذَا الرَّجُلِ، فَإِنَّ كَذِبِي فَكَذَّبُوهُ. فَرَأَى اللَّهُ لَوْلَا الْحَيَاءُ مِنْ أَنْ يَأْتِيُوا عَلَيَّ كَذِبًا لَكَذَبْتُ عَنْهُ. ثُمَّ كَانَ أَوَّلَ مَا سَأَلَنِي عَنْهُ أَنْ قَالَ: كَيْفَ نَسَبُهُ لِيكُمْ؟ قُلْتُ: هُوَ لَيْنَا ذُو نَسَبٍ. قَالَ: فَهَلْ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ مِنْكُمْ أَحَدٌ قَطُّ قَبْلَهُ؟ قُلْتُ: لَا. قَالَ: فَهَلْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ؟ قُلْتُ: لَا. قَالَ: فَأَشْرَافُ النَّاسِ يَتَّبِعُونَهُ أَمْ ضَعْفَاؤُهُمْ؟ فَقُلْتُ: بَلْ ضَعْفَاؤُهُمْ. قَالَ: أَيْزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ؟ قُلْتُ: بَلْ يَزِيدُونَ. قَالَ: فَهَلْ يَرْتَدُّ أَحَدٌ مِنْهُمْ سَخَطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ؟ قُلْتُ: لَا. قَالَ: فَهَلْ كُنْتُمْ تَتَّهَمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ؟ قُلْتُ: لَا. قَالَ: فَهَلْ يَغْدِرُ؟ قُلْتُ: لَا، وَنَحْنُ مِنْهُ فِي مُدَّةٍ لَا نَذْرِي مَا هُوَ فَاعِلٌ لَيْهَا. قَالَ وَلَمْ تُمَكِّنِي كَلِمَةً أَدْخَلُ فِيهَا شَيْئًا غَيْرَ هَذِهِ الْكَلِمَةِ. قَالَ: فَهَلْ قَاتَلْتُمُوهُ؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: فَكَيْفَ كَانَ قِتَالُكُمْ إِيَّاهُ؟ قُلْتُ: الْحَرْبُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ سَجَالٌ، يَنَالُ مِنَّا وَنَنَالُ مِنْهُ. قَالَ: مَاذَا يَأْمُرُكُمْ؟ قُلْتُ: يَقُولُ اعْبُدُوا اللَّهَ وَحْدَهُ

وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَاتْرَكُوا مَا يَقُولُ آبَاؤُكُمْ. وَيَأْمُرُنَا بِالصَّلَاةِ وَالصَّدَقِ وَالْعَفَافِ وَ
 الصِّلَةِ. فَقَالَ لِلتَّرْجُمَانِ: قُلْ لَهُ: سَأَلْتُكَ عَنْ نَسَبِهِ فَذَكَرْتَ أَنَّهُ فِيكُمْ ذُو نَسَبٍ، فَكَذَلِكَ
 الرُّسُلُ تُبْعَثُ فِي نَسَبِ قَوْمِهَا. وَسَأَلْتُكَ هَلْ قَالَ أَحَدٌ مِنْكُمْ هَذَا الْقَوْلَ؟ فَذَكَرْتَ أَنَّ لَا،
 فَمَنْ لَوْ كَانَ أَحَدٌ قَالَ هَذَا الْقَوْلَ قَبْلَهُ لَقُلْتُ رَجُلٌ يَتَأَسَّى بِقَوْلِ قَبِيلٍ قَبْلَهُ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ
 كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ؟ فَذَكَرْتَ أَنَّ لَا، قُلْتُ: فَلَوْ كَانَ مِنْ آبَائِهِ مِنْ مَلِكٍ قُلْتُ: رَجُلٌ يَطْلُبُ
 مَلِكَ أَبِيهِ. وَسَأَلْتُكَ: هَلْ كُنْتُمْ تَتَّهَمُونَهُ بِالْكَذِبِ قَبْلَ أَنْ يَقُولَ مَا قَالَ؟ فَذَكَرْتَ: أَنَّ لَا.
 فَمَنْ أَعْرِفُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ لِيَذَرَ الْكَذِبَ عَلَى النَّاسِ وَيَكْذِبَ عَلَى اللَّهِ. وَسَأَلْتُكَ: أَشَرَفُ
 النَّاسِ اتَّبَعُوهُ أَمْ ضَعُفَاؤُهُمْ؟ فَذَكَرْتَ: أَنَّ ضَعُفَاءَهُمْ اتَّبَعُوهُ، وَهُمْ اتَّبَاعُ الرُّسُلِ. وَسَأَلْتُكَ:
 أَمْرِيئُونَ أَمْ يَتَّقَصِرُونَ؟ فَذَكَرْتَ: أَنَّهُمْ يَزِيدُونَ، وَكَذَلِكَ أَمْرُ الْإِيمَانِ حَتَّى يَتِمَّ. وَسَأَلْتُكَ:
 أَمْرُ تَدَا أَحَدٌ سَخَطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ فَذَكَرْتَ: أَنَّ لَا، وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حِينَ تَخَالِطُ
 بِمَشَائِئِهِ الْقُلُوبَ. وَسَأَلْتُكَ: هَلْ يَغْيِرُ؟ فَذَكَرْتَ: أَنَّ لَا، وَكَذَلِكَ الرُّسُلُ لَا تَغْيِرُ. وَ
 سَأَلْتُكَ بِمَا يَأْمُرُكُمْ؟ فَذَكَرْتَ أَنَّهُ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا، وَيَنْهَاكُمْ عَنْ
 عِبَادَةِ الْأَوْثَانِ، وَيَأْمُرُكُمْ بِالصَّلَاةِ وَالصَّدَقِ وَالْعَفَافِ، فَإِنْ كَانَ مَا تَقُولُ حَقًّا فَسَيَمْلِكُ
 مَوْضِعَ قَدَمِي هَاتَيْنِ. وَقَدْ كُنْتُ أَعْلَمُ أَنَّهُ خَارِجٌ لَمْ أَكُنْ أَظُنُّ أَنَّهُ مِنْكُمْ، فَلَوْ أَنِّي أَعْلَمْتُ أَنِّي
 أَخْلَصْتُ إِلَيْهِ لَتَجَشَّمْتُ لِقَاءَهُ، وَلَوْ كُنْتُ عَنْدهُ لَعَسَلْتُ عَنْ قَدَمِهِ.
 ثُمَّ دَعَا بِكِتَابِ رَسُولِ اللَّهِ الَّذِي بَعَثَ بِهِ دَحِيَّةً إِلَى عَظِيمِ بَصْرِي، فَدَفَعَهُ إِلَى هِرَقْلَ،
 فَفَرَّاهُ، فَإِذَا فِيهِ:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مِنْ مُحَمَّدٍ عَبْدِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ. سَلَامٌ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى. أَمَّا
 بَعْدُ فَأَنِّي أَدْعُوكَ بِدِعَايَةِ الْإِسْلَامِ، أَسْلِمْتَ تَسْلِمًا، يُؤْتِيكَ اللَّهُ أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ. فَإِنْ تَوَلَّيْتَ فَإِنَّ
 عَلَيْكَ إِثْمَ الْأَرِيسِيِّينَ ﴿قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ
 إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ، فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا
 اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾ ﴿آل عمران: ٦٤﴾.

قَالَ أَبُو سَفْيَانَ: فَلَمَّا قَالَ مَا قَالَ، وَفَرَغَ مِنْ قِرَاءَةِ الْكِتَابِ، كَثُرَ عِنْدَهُ الصَّخْبُ، وَارْتَفَعَتِ الْأَصْوَاتُ، وَأَخْرَجْنَا. فَقُلْتُ لِأَصْحَابِي حِينَ أَخْرَجْنَا: لَقَدْ أَمَرَ أَمْرُ ابْنِ أَبِي كَبْشَةَ، إِنَّهُ يَخَافُهُ مَلِكُ بَنِي الْأَصْفَرِ. فَمَا زِلْتُ مُرَقْنَا أَنَّهُ سَيُظْهِرُ حَتَّى أَدْخَلَ اللَّهُ عَلَيَّ الْإِسْلَامَ.

وَكَانَ ابْنُ النَّاطُورِ -صَاحِبُ إِبِلْيَاءَ وَهَرَقْلَ- سَقْفًا عَلَى نَصَارَى الشَّامِ يُحَدِّثُ أَنَّ هِرَقْلَ قَدِمَ إِبِلْيَاءَ أَصْبَحَ يَوْمًا خَبِثَتِ النَّفْسُ، فَقَالَ بَعْضُ بَطَارِقَتِهِ: قَدْ اسْتَكْرَمْنَا هَيْتَكَ. قَالَ ابْنُ النَّاطُورِ: وَكَانَ هِرَقْلُ حَزَاءً يَنْظُرُ فِي النُّجُومِ. فَقَالَ لَهُمْ حِينَ سَأَلُوهُ: إِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ حِينَ نَظَرْتُ فِي النُّجُومِ مَلِكَ الْغُثَّانِ قَدْ ظَهَرَ، فَمَنْ يَخْتَنُ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ؟ قَالُوا: لَيْسَ يَخْتَنُ إِلَّا الْيَهُودُ، فَلَا يَهْمُكَ شَأْنُهُمْ، وَاكْتُبْ إِلَى مَدَائِنِ مُلْكِكَ فَيَقْتُلُوا مَنْ فِيهِمْ مِنَ الْيَهُودِ. فَبَيْنَمَا هُمْ عَلَى أَمْرِهِمْ أَتَى هِرَقْلَ بَرَجَلٌ أَرْسَلَ بِهِ مَلِكُ غَسَّانٍ يُخْبِرُ عَنْ خَبَرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَلَمَّا اسْتَخْبَرَهُ هِرَقْلُ قَالَ: اذْهَبُوا فَانظُرُوا أَمْخَتَنَ هُوَ أَمْ لَا؟ فَانظُرُوا إِلَيْهِ، فَحَدَّثُوهُ أَنَّهُ مُخْتَنٌ، وَسَأَلَهُ عَنِ الْعَرَبِ فَقَالَ: هُمْ يَخْتَنُونَ. فَقَالَ هِرَقْلُ: هَذَا مَلِكُ هَذِهِ الْأُمَّةِ قَدْ ظَهَرَ. ثُمَّ كَتَبَ هِرَقْلُ إِلَى صَاحِبِ لَهُ بِرُومِيَّةَ، وَكَانَ نَظِيرُهُ فِي الْعِلْمِ. وَسَارَ هِرَقْلُ إِلَى حِمَصَ، فَلَمَ يَرْمِ حِمَصَ حَتَّى أَتَاهُ كِتَابٌ مِنْ صَاحِبِ بُولاقٍ رَأَى هِرَقْلَ عَلَى خُرُوجِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَنَّهُ نَبِيٌّ. فَأَذِنَ هِرَقْلُ لِعِظَمَاءِ الرُّومِ فِي دَسْكَرَةِ لَهُ بِحِمَصَ، ثُمَّ أَمَرَ بِأَبْوَابِهَا فَعُلِّقَتْ، ثُمَّ أَطْلَعَ فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ الرُّومِ، هَلْ لَكُمْ فِي الْفَلَاحِ وَالرُّشْدِ وَأَنْ يَثْبُتَ مُلْكُكُمْ فَتَبَايَعُوا هَذَا النَّبِيَّ؟ فَحَاصُوا حِصَّةَ حُمُرِ الْوَحْشِ إِلَى الْأَبْوَابِ فَوَجَدُوهَا قَدْ غُلِقَتْ، فَلَمَّا رَأَى هِرَقْلُ نَفَرَتَهُمْ وَأَيْسَ مِنَ الْإِيمَانِ قَالَ: رُدُّوهُمْ عَلَيَّ. وَقَالَ: إِنِّي قُلْتُ مَقَالَتِي أَنَا أَخْبِرُ بِهَا شِدَّتَكُمْ عَلَى دِينِكُمْ، فَقَدْ رَأَيْتُ. فَسَجَدُوا لَهُ وَرَضُوا عَنْهُ، فَكَانَ ذَلِكَ آخِرَ شَأْنِ هِرَقْلَ.

رَوَاهُ صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ وَيُونُسُ وَمَعْمَرُ بْنُ الزُّهْرِيِّ.

له پاش تھودی لٹ بویوہوہ له باسی سہرہتاو یدکم جاری ہاتنی وھئی، ٹینجا دیتہ سہر باسی ہیندی له سیفاتی پتغہمبہر ﷺ کہ بہ شایہ تی پاشای روم نیشانہی راستی پتغہمبہری نازیزی دا ﷺ تا رادہیک خہریک بوو نیمان بہتینی نہگہر مہترسی نہکردایہ له

۱۰۱. گه راندوی گه له کدی وهک نهم حه دیسه باسی نهکات که نه بهیتنی له نیین وعه باسه وه - خوا
 ۱۰۲. رازی بیت - که نه بو سوفیانی کوری حه زن هه والی پیتدا وه که هیره قلی پاشای رۆم
 ۱۰۳. له لای له گه ل کۆمه لتی له قوره یش که بازرگان بوون و چوو بوون بۆ شام (في المدة التي
 ۱۰۴. رسول الله ﷺ ماد فیها أبو سفیان و كفار قریش) له و کاتدا پیتغه مبه ر ﷺ سولج و
 ۱۰۵. کردبوو له گه ل کافره کانی قوره یش له پاش سولجی حوده بیبه (فاتره وهم بإيلياء)
 ۱۰۶. له که کدا له فه له ستین بوون، ناردبووی به شو تیناندا تا بزانی نهمی که نییدیعی
 به مبه ر نهکات چۆنه، وه پیتغه مبه ری خوشه و بست ﷺ نامه ی نووسی بوو بۆ پاشای رۆم و
 هه موو پاشا کانی تری بانگ کردبوو بۆ نیمان هیتان. (فدعاهم في مجلسه) نینجا بۆ نه و
 مه بهسته ناردبووی به دوا یاندا و داینان له مه جلیسی خویدا (وحوله عظماء الروم) به
 ده ریدا بوون پیاو ماقول و گه وره کانی رۆم (ثم دعاهم و دعا بترجمانه فقال: أيكم أقرب
 نسبا بهذا الرجل الذي يزعم أنه نبي؟) نینجا بانگی کردن بۆ پرسیارو وه لام و بانگی
 تهرجومانه کدی خوی کردو گوتی به تهرجومانه کدی پرسیاربان لئ بکه کامتان نزیکترین خزمی
 نهم پیاوه که لافی پیتغه مبه رایه تی لئ نه دات؟ (فقال أبو سفیان: فقلت: أنا أقربهم
 نسبا). نه بو سوفیان نه لئ: گوت من. (فقال أدنوه مني) نینجا هیره قل گوتی: نهمه نزیک
 بیخه نه وه له من (وقربوا أصحابه فاجعلوهم عند ظهري) ها وه له کانی له پشتی یه وه دابننن،
 (ثم قال لترجمانه: قل لهم) نینجا گوتی به تهرجومانه کدی پتریان بلتی: (إني سائل هذا
 عن هذا الرجل) من پرسیار نه که کم له مه له باره ی نهم پیاوه وه (فإن كذبتني فكذبوه) نه گه ر
 درۆی له گه ل کردم ئیوه بیخه نه وه به درۆوه. نه بو سوفیان نه لئ: (فوالله لو لا الحياء من أن
 يأتوا علي كذبا لكذبت عنه) نه گه ر شمرم نه کردایه له وه ی بم خه نه وه به درۆوه درۆم نه کرد
 ده رباره ی پیتغه مبه ر ﷺ و شتی درۆم بۆ هه لته به ست، به لام نهم و تیرا له وه لامه کاندا هه ر راستم
 گوت (ثم كان أول ما سألني عنه أن قال: كيف كان نسبه فيكم؟) نینجا یه که م پرسیار
 له من له باره ی پیتغه مبه ره وه نهمه بوو نه سه ب و نه ژادی له ناو ئیوه دا چۆنه؟ (قلت هو فينا
 فو نسب) گوت ئه پیاوه له ناو ماندا خا وه من نه سه ب و نه ژادیکی گه وره یه. (قال: فهل قال

هذا القول منكم أحد قط قبله؟) گوتی نایا هیچ کمیتی تر له نیتوه پیتش نهم نهم قسمی کردووه نهم لافعی لیداووه؟ (قلت: لا) گوتم: نهخیر. (قال فهل كان من آياته من ملك؟) گوتی نایا له ناو باوک و باپیریدا هیچ مهلیک و پادشا بووه (قلت: لا). گوتم نهخیر. (قَالَ فاشراف الناس يتبعونه أم ضعفاؤهم؟) گوتی: نایا پیاو ماقول و پیاووه گهوره کان شوتنی نه کهون یان ژیر دهسته و همزاره کان (فقلت: بل ضعفاؤهم) منیش گوتم ژیر دهسته و همزاره کان دواي نه کهون. (قال: هل يزدون أم ينقصون؟) گوتی نایا له بهر وه زیاد نه کهون یان کم نه بنه وه؟ (قلت: بل يزدون) گوتم کم نا کهون به لکو له بهر وه زیاد نه بن. (قال: فهل يرتد أحد منهم سخطة لدينه بعد أن يدخل فيه؟) نایا هیچ کس له شوتن که و توه کانی پاشکه ز نه بنه وه له بهر ناره زایی یان له نایینه کهی؟ (قلت: لا) گوتم نهخیر (قال: فهل كنتم تتهمونه بالكذب قبل أن يقول ما قال؟) نایا توه متی دروی پین نه بن پیتش نهمی نهم قسم و لافه لئ بدات؟ (قلت: لا) گوتم نهخیر (قال: فهل يغدر؟) گوتی: نایا په یمان نه شکتنی و غدر نه کات. (قلت: لا) گوتم نهخیر، (ونحن منه في مدة لا ندري ما هو فاعل فيها) نیتمه ماو به که دوور که و توتوینه ته وه لئ نازاتین نهم ماو به چی کردووه؟ (قال ولم تمكني كلمة أدخل فيها شيئا غير هذه الكلمة). نهو سوفیان گوتی: له وه لامه کانم بوم نه کرا هیچ وشه به که بلیم که بکری به له که به سمریه وه، بیتجه له و شه به: (قال: فهل قاتلتهموه؟) نایا شهرو جهنگستان له کهل کردووه؟ (قلت: نعم) و تم به لئ جهنگستان بووه له کهلی (قال: فكيف كان قتالكم أباه؟) گوتی: دهی چون بووه شهرو تن جهنگستان له کهلی؟ (قلت: الحرب بيننا وبينه سجال) گوتم جهنگستان له کهلی به نزه بووه (ینال منا و ننال منه) نهو زهره نه دا له نیتمه و نیتمه ش زهره نه دهین لهو. (قال: ماذا يأمرکم؟) گوتی: فەرمانی چیتان پین نه دات؟ (قلت: يقول اعبدوا الله وحده و لا تشركوا به شيئا) گوتم: نه لئ خوا بیه رستان به تنیاو هیچ شتیک مه کهون به هاو به شی (و اترکوا ما يقول آباؤکم) و از بیتن له وهی باوکو باپیرتان نه یلین (و یا مرن بالصلاة و الصدق و العفاف) فەرمانان پین نه دات به نوژیو به راستی و داوین پاکي (و الصلاة) وه به جی هینانی سیلهی

ره‌حم، (قال لترجمانه) نینجا هی‌ره‌قل وتی به تهرجومانه‌که‌ی: (قل له) به نه‌بو سوفیان
 بلتی: (سألتك عن نسبه فذكرت إنه فيكم ذو نسب) پرسیارم لئی کردی له نه‌سب و
 نه‌زادی گوت: له‌ناو نیتوه‌دا خاوه‌ن نه‌سبه (فكذلك الرسل تبعث في نسب قومها) همر به‌و
 حزره پی‌تفه‌مبه‌ران ره‌وانه نه‌کرتین له‌ناو خاوه‌ن نه‌سبه‌ی گه‌له‌کانیاندا (وسألتك هل قال أحد
 منكم هذا القول؟) وه پرسیارم لئی کردی که کس له نیتوه نه‌م قسه‌یه‌ی کردوه -واته بلتی
 من پی‌تفه‌مبه‌رم- فذكرت: أن لا توش گوت: نه‌خیر. (فقلت لو كان أحد قال هذا القول قبله
 لقلت رجل يأتسي بقول قيل قبله) منش گوت: نه‌گه‌ر پی‌تش نه‌م که‌سیکی تر نه‌و قسه‌ی
 کردین نه‌م‌گوت نه‌م پی‌اوه شوتین قسه‌ی نه‌و که‌سه که‌موتوه. (وسألتك هل كان من آبائه من
 ملك؟) پرسیارم لئی کردی تایا له‌ناو باوک و باپیرانیدا مه‌لیک و پادشا به‌وه (فذكرت: أن
 لا) گوت: نه‌خیر. (قلت: فلو كان من آبائه من ملك قلت: رجل يطلب ملك أبيه) گوت
 نه‌گه‌ر بی‌وايه نه‌م گوت نه‌م پی‌اوه به دواي پادشایی باوک و باپیریدا نه‌گه‌رئی. (وسألتك: هل
 كنتم تتهمونه بالكذب قبل أن يقول ما قال؟) وه پرسیارم لئی کردی تایا توه‌مه‌تی درؤی لئی
 ده‌که‌ن پی‌تش نه‌وه‌ی نه‌م قسه‌ بکات؟ (فذكرت: أن لا) گوت: نه‌خیر. (فقد أعرف أنه لم
 يكن لیسر الكذب على الناس و یکذب على الله) که‌واته ماتول نه‌م پی‌اوه درؤی له‌گه‌ل
 خه‌لکی نه‌کردین همرگیز درؤ له‌گه‌ل خوا ناکات. (وسألتك: أشرف الناس اتبعوه أم
 ضعفاؤهم؟) وه پرسیارم کرد تایا پی‌او ماقول شوتینی نه‌که‌ون یان هم‌زارو بئی ده‌سه‌لات؟
 (فذكرت: أن ضعفاءهم اتبعوه) گوت: هم‌زارو بئی ده‌سه‌لات شوتینی نه‌که‌ون. (وهم اتباع
 الرسل) که‌ شوتین که‌وتووایی پی‌تفه‌مبه‌ران بئی ده‌سه‌لات و هم‌زاره‌کانه. (وسألتك: أيزيدون أم
 ينقصون؟) وه پرسیارم کرد تایا شوتین که‌وتوه‌کانی زیاد نه‌که‌ن یان که‌م نه‌بنه‌وه؟ (فذكرت:
 أنهم يزيدون) گوت: له‌بهره‌وه زیاد نه‌که‌ن. (كذلك أمر الإيمان حتى يتم) کاری ئیمان به‌و
 جزره‌یه تا نه‌کاته پایان. (وسألتك: أيرتد أحد منهم سخطه لدينه بعد أن يدخل فيه؟) وه
 پرسیارم کرد: هیچ که‌س له شوتین که‌وتووایی پاشگه‌ز نه‌بنه‌وه لئی، له‌بهر بیتزاری‌یان له
 نایینه‌که‌ی. (فذكرت: أن لا) گوت: نه‌خیر. (وكذلك الإيمان حين تخالط بشاشته

القلوب) کاری نیمان هر یمو جزیره که به تهاوی بیخته دلهوه. (وسالتك: هل یغفر؟) وه پرسیارم کرد: نایا غهدر نهکات؟ (فذکرت: أن لا) گوت: نهخیر. (وکذلك الرسل لا تغفر) دیاره پیغه مبهرا ن غهدر ناکه ن (وسالتك: بما یأمرکم؟) پرسیارم کرد: به چی فدرمانتان بین نهدات. (فذکرت: أنه یأمرکم أن تعبدوا الله و لا تشركوا به شیئا، و ینهاکم عن عبادة الأوثان، و یأمرکم بالصلاة و الصدق و العفاف) گوت: فدرمانان بین نهدات بهودی خوا به تنیا بهرستین و هیچ شتیک نهکین به هاویهشی و جله و گیریستان نهکات له بت بهرستی، فدرمانتان بین نهکات به نوژیرو راستی و داوین پاکی. (فإن کان ما تقول حقا فیملک موضع قدمی هاتین) نینجا هیرهقل گوتی: نهگهر راست بیت نهودی تو نهیلتی نهوا جنی نهم دوو بینی من نهگرتی. (وقد کنت أعلم أنه خارج لم أکن أظنه أنه منکم) من نهمزانی پیغه مبهریک پهیدا نهبین. بهلام نهم نهزانی که له نیره نهبین - واته عهره ب- . (فلو انی أعلم انی أخلص إلیه لتجشمت لقاءه) نهگهر من بزمانیایه نهگم بینی ههولم نهدا به زهحمت بجم بژلای. (ولو کنت عنده لفسلت عن قدمه) وه نهگهر من لای بوومایه پیم نهشورد، واته نهویهری خزمت نهکرد (ثم دعا بکتاب رسول الله ﷺ) نینجا داوای نامه کهی پیغه مبهری کرد (الذي بعث دحیة إلی عظیم بصری) که بزای ناردبوو به (دحیهی کهله بی) دا که بیبات بژلای گهورهی (بوسرا) و نهویش بینتری بژ هیرهقل (فذفعه إلی هرقل) نهویش ناردبووی بژ هیرهقل. (فقرأه فإذا فیہ) خویندیوه که نهزانی نامه کهی بهم جزیره (بسم الله الرحمن الرحیم من محمد عبدالله و رسوله إلی هرقل عظیم الروم) له (محمد) وه که بهندی خواو پیغه مبهریه تی بژلای هیرهقل که گهورهی رومه (سلام علی من اتبع الهدی) سهلام له سهر ههرکس بیت که شوینی ریگهو رینموونی خوا نهکهویتی (أما بعد فإنی ادعوك بدعایة الإسلام) له پاش نهوه به راستی من بانگت نهکهم به و تهیه که بانگ نهکات بژ نیسلام که کهلیمدی شایه تومانه (أسلم تسلم یؤتک الله أجرك مرتین) موسلمان بیه تا سهلامهت بیی له سزای خواو موسلمان بیه تا خوا پاداشت بداته وه دوو جار. پاداشتی نیمان هیتان به شهرعه تی نینجیل وه پاداشتی نیمان هیتان به قورنان (فإن تولیت فإنما علیک إثم

الإسبين) نه‌گەر سه‌ریتچی نه‌که‌یت له‌ گوترایه‌لی من نه‌وه له‌سه‌ر تۆیه‌و له‌ گهردنی تۆیه
 ١. باهی له‌لاح و کشتوکال که‌ران و ره‌عیه‌ت که‌ شویتنت که‌وتوون، نه‌گەر تو باوه‌ر بیتی
 ٢. اش باوه‌ر نه‌هیتن، که‌واته‌ تو هۆی باوه‌ر نه‌هیتانی نه‌وانی نه‌ک مه‌به‌ست نه‌وه‌یه‌ که
 ٣. اه‌که‌ی نه‌وان له‌ گهردنی هیرقل دایه‌. ﴿و یا اهل الکتاب تعالوا إلى کلمة سواء بیننا و
 بینکم ان لا نعبد إلا الله و لا نشرک به‌ شیئا ولا یتخذ بعضنا بعضا اربابا من دون الله، فإن
 لم یفعلوا فاعلموا اشهدوا بانا مسلمون﴾ واتای نایه‌ته‌که‌: نه‌ی نامه‌داره‌کان وهرن بۆ لای نه‌م
 ده‌یه‌و وهری گرن که‌ نه‌و و ته‌یه‌ یه‌کسانه‌ له‌ نیتوان نیتمه‌و نیتوه‌دا که‌ نه‌و و ته‌ش نه‌مه‌یه‌ بیتجه‌
 له‌ خوا هیچ شتیک نه‌پهرستین و هیچ شتیک نه‌که‌ین به‌ هاوبه‌شی، وه‌ هیچ کام له‌ نیتمه‌و نیتوه
 هه‌ندیکمان نه‌که‌ین به‌ په‌روه‌ردگارو تیتیه‌ر بکه‌ین له‌ په‌روه‌ردگارتی خواو هه‌ر نه‌و به‌پرستین و
 هه‌ر نه‌و بکه‌ین به‌ په‌روه‌ردگار - نه‌ بلتین عوزه‌یر کوری خوایه‌ و نه‌ بلتین عیسا کوری
 خوایه‌. با گوترایه‌لی عابیدو زاناگانان نه‌که‌ین له‌ هه‌ر حوکم و به‌پاریکدا که‌ ده‌ست
 هه‌له‌به‌ستی خۆیان بیت و دایان هیتابن، جا نه‌گەر نامه‌داره‌کان پشتیان کرده‌ نه‌م فه‌رمانی
 خواو گوترایه‌لیان نه‌کرد، نه‌وا نیتوه‌ نه‌ی موسلمانه‌کان بلتین به‌ هه‌مووان به‌ شایه‌ت بن که‌ نیتمه‌
 موسلمان و مل که‌چین بۆ خواو بۆ هه‌موو حوکم و به‌پاره‌کانی خوا. نه‌وه‌ بوو نه‌و نامه‌ په‌یروژه
 کوورت و په‌ر ماناو مه‌به‌سته‌ که‌ نووسی بۆ پادشای رۆم (قال أبو سفیان) نه‌بو سوفیان وتی:
 (فلما قال ما قال و فرغ من قراءة الکتاب) کاتی هیره‌قل نه‌و قسانه‌ی کرد که‌ کردی و لێ
 بوویه‌وه‌ له‌ خوتندنی ماناگه‌ی به‌ هۆی ته‌رجومه‌نه‌که‌ی (کشر عنده‌ الصخب و ارتفعت
 الأصوات) غه‌له‌ غه‌له‌ب زۆر بوو لای هیرقل و ده‌نگیان به‌رز بوویه‌وه‌ (وأخرجنا) نیتمه‌
 ده‌رگراین له‌ مه‌جلسه‌که‌یان (فقلت لأصحابي حين أخرجنا: لقد أمر أمر ابن أبي كبشة)
 گوتم به‌ هاوێتکام کاتیک ده‌رگراین: به‌راستی به‌رز بوویه‌وه‌ کاری نین نه‌بی که‌شه‌ -واته‌
 پیتغه‌مه‌بری نازیزﷺ - که‌ نه‌بو که‌شه‌ باوکی شیری بوو (إنه‌ يخاف منه‌ ملك بني الأصفر)
 به‌راستی پادشای رۆم لێی ده‌ترسن - به‌ رۆم گوتراوه‌ بني الأصفر - واته‌ نه‌وه‌ی زه‌ردوام،
 چونکه‌ باپیره‌ گه‌وره‌یان که‌چی پادشای حه‌به‌شه‌ی هیتابوو له‌ نیتوان نه‌مان که‌ سوورو سپی بوون
 و نه‌وان که‌ ره‌ش بوون نه‌م تانیغه‌ په‌یدا بوو که‌ تیکه‌له‌ له‌و دوو تیره‌یه‌ (فلما زلت موقنا أنه

سیظهر حتی أدخل الله علي الإسلام) نینجا له دلمدا جتگیر بوو، وه هروام واهوو که سهر نهکوهی هتا خوا نیسلامی له دلمدا دامه‌زاندو موسلمان هوم (وکان ابن الناطور -صاحب إلیاء و هرقل-) نین ناتوو که نه‌میری -بیت المقدس- بوو، وه هاورتی هیره‌قل بوو (سقفا علی نصاری الشام) کرابوو به سهرۆک و نه‌میر له‌سهر نه‌سرانی‌یه‌کانی شام (یحدث أن هرقل حين قدم إلیاء) نه‌لن کاتن گه‌شته -بیت المقدس- (أصبح خبیث النفس) واته گه‌را به که‌ستیکی ناوچاو درۆ مات و عاجز (فقال بعض بطارقه) به هوی نه‌وه وه هندی له به‌تیره‌کانی -قائدو پیاره تاییه‌تی‌یه‌کانی- (قد استنکرنا هیتک) پریان گوت: به‌راستی شتوه هه‌یه ته‌که‌ت ناخۆش ده‌بینن، وه‌ک جارن نیت. (قال ابن الناطور) نین ناتوو نه‌لن: (وکان هرقل حراء) هیره‌قل گاهین بوو (ینظر فی النجوم) ته‌ماشای نه‌ستیره‌کانی نه‌کردو نه‌ستیره‌گه‌ری نه‌کرد.

گاهین باو بوو له چه‌رخی نه‌قامی دا، وه گاهینتی بریتی بوو له ئیدی‌های غه‌یب زانی، نه‌وه‌ش به دوو جوړ نه‌کرا: به قسه له شه‌یاتیموه وه‌ری نه‌گرت یان به سهرنج دانی حساباتی نه‌ستیره‌گه‌ری به هه‌موو باره‌کانی‌یه‌وه به‌ناردنی پتغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست ﷺ خوا نه‌یه‌شت.

وه‌رگرتیان له شه‌یاتین به‌و جوړه بوو نه‌چوون بۆ ناسمان و گرتیان نه‌گرت له‌مه‌لا‌تیکه. نینجا چهند درۆی خویان تیکه‌ل نه‌کرد، نینجا له پاش ره‌وانه‌کردنی پتغه‌مبه‌ر ﷺ به‌رگری کران له چوون بۆ ناسمان، وه‌ک له سوهرتی (الجن) دانه‌فه‌رموی. جا هیره‌قل به حسابی نه‌ستیره‌گه‌ری بۆی ده‌رکه‌وتبوو هاتنی پتغه‌مبه‌ر، له‌به‌ر نه‌وه درۆ بۆ تا‌قه‌ت بوو، وه‌ک نه‌گه‌رتیه‌وه له وه‌لامه‌که‌ی هیره‌قل دا، نه‌لن: (فقال لهم حين سألوه:) هیره‌قل له وه‌لامدا وتی کاتیک پرسیاریان لێ کرد: (إني رأيت الليلة حين نظرت في النجوم) به‌راستی نه‌م شه‌و کاتن سهرنجی نه‌ستیره‌گانم دا بینیم: (ملك المختار قد ظهر) پادشای خه‌تان زال بوو. قسه‌گه‌ش به راست ده‌رچوو، چونکه سولحی حوده‌یی‌یه کراو نمو سولحه‌ش بوو به هوی سهرکه‌وتنی نایینی خواو شکاندنی قوره‌یش و بت په‌رستی (لمن یختق من هذه الأمة؟) دی نایا کن خه‌ته‌نه نه‌که‌ن له نه‌هلی نه‌م چه‌رخه (قالوا: ليس یختق إلا اليهود) گرتیان: بیتجکه له جووله‌که که‌س له‌م چه‌رخه‌دا هیچ خه‌ته‌نه ناکات (فلا یهمنک شأنهم) که‌واته با هیچ

گویت ندمی لئیان، نوان نهوه نین مهترسیان لئ بکری (واکتب إلى مدائن ملکک فیقتلوا من فیهم من اليهود) فرمان دهر بکمو بننوسه بۆ ههموو شارهکانی ولاتهکته که ههرچی حوولهکه ههیه بیانکوژن. (فبینما هم علی أمرهم) لهم تهگبیرو باسهی خویناندا بوون (أتی هرقل برجل أرسل به ملک غسان) پیاوکیان هینا بۆ لای هیرقل که مهلیکی غهسان ناردبووی (یخبر عن خبر رسول الله ﷺ) ههوالی نهدا له بارهی پهیدا بوونی پیغه مبهروه ﷺ (فما استخبره هرقل) کاتی هیرقل ههوالی لئ پرسى و نویش بهو جوژه ههواله کهی دا (قال: اذهبوا فانظروا امر مختن أم لا؟) وتی: بژن ته ماشا بکمن نایا نهو پیاهه خه تنه کراوه یا نه؟ (فانظروا إليه فحدثوه أنه مختن) سه رنجی پیاهه که یاندا و نینجا ههوالیان دا به هیرقل که خه تنه کراوه (وسأله عن العرب) وه پرسیارى لئ کرد له بارهی عمره بهوه (فقال: هم یختنون) نهویش گوئی: به لئ عمره ب خه تنه نه کمن. (فقال: هذا ملک هذه الأمة قد ظهر) نه مهیه من دیتم پادشای نه م نوچه تی عمره بهیه نهوا دهرکهوت. (ثم کتب هرقل إلى صاحب له برومیه) نینجا هیرقل نامه کی نووسی بۆ هاوړئ په کی له (رومییه) (وکان نظیره فی العلم) که هاوشانی خوئی بوو له علیمدا (وسار هرقل إلى حمص) هیرقل رویش بۆ شارى حمص (فلم یرم حمص حتی آتاه کتاب من صاحب یوافق رأي هرقل علی خروج النبی ﷺ و أنه نبی) له حمص دهر نه چوو تا نامه ی بۆ هات له هاوه له که یه وه ریک بوو له که ل رای هیرقل دا که پیغه مبهره ﷺ رهوانه کراوه، وه به راستی پیغه مبهره. (فاذن هرقل لعظماء الروم فی دسکرة له بحمص) نینجا هیرقل نیزنی گه وره کانی رومی دا که بچه ناو قه سره کهی که ههیده تی له حمص دا (ثم امر بأبوابها فغلقت) پاشان فرمانی دا به داخستن و قوفل دانی قایی په کانی (ثم اطلع) نینجا له بهرزی بهوه خوئی نیشان دان (فقال: یا معشر الروم) نینجا گوئی: نهی کوته لی روم (هل لکم فی الفلاح و الرشد) نایا مهیل و ناره زووتان ههیه له گه یشتن به نامانج و سهرکهوتن و رزگاری و سهر لئ تیک چوون؟ (وأن یثبت ملککم فتابعوا هذا النبی) وه نه گهر نه تانه وئ پادشایی په که تان بهر دهوام بئ، نهوا په یمان بدهن بهم پیغه مبهره و باوه ړی پئ بهیتن (فحاصروا

حيصة الوحش إلى الأبواب) له گهڼ نهو دی وت گه له که دی به جاری به وینهی که ره کتوی
هتلیان تیزان به رهو قاپی به کان (فرجدوها قد غلقت) سه رنجیان دا هممو داخر آوه (فلما
رأى هرقل نفرتهم و ايس من الإيمان) کاتن هیرقل بینی بیتزاریان و ناومید بوو له
باوه رهنانیان (قال ردوهم علي) گوتی: بیانگیتړنهو به لام (وقال: إني قلت مقالتي آنفا)
پتی گوتن: من نهو قسه که کردم (أخبر بها شدتكم على دينكم) بهو تاقیتان بکه موه
له باره ی شیده و به هیزتان له سر دینه که تان (فقد رأيت) نهو به راستی بینیم (فمجدوا
له و رضوا عنه) نهو انیش سوژده یان به بردو رازی بوون (فكان هذا آخر شأن هرقل) نهمه
دواترین بارو و مزعی هیرقل بوو له باره ی نهو داستانه و پروا هتانی.

نهم حه دیسه له ژماره گانی: (۵۱، ۲۶۸۱، ۲۸۰۴، ۲۹۷۸، ۳۱۷۴، ۴۵۵۳،
۵۹۸۰، ۶۲۶۰، ۷۱۹۶، ۷۵۴۱) دا دوو باره بووه تموه.

*** *** ***

نینجا که لن بوویموه له باسی و دهی که و دهک سهرمتا و ابوو بوو نهم کتیبه پیروژه. نهو
دهستی کرد به مهبه ستمگانی. له یکه م جارموه باسی نیمانی کرد، چونکه هممو مهبه ستمگان
به ستراون به نیمانه موه، نیمان یه که م واجب له سهر مو ستمانه گان. له بهر نهو هه رموی:

(۲)

﴿ کتاب الإيمان ﴾

۱- باب قول النبي ﷺ : (بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ)

وَهُوَ قَوْلٌ وَفِعْلٌ . وَيَزِيدُ وَيَنْقُصُ .

قال الله تعالى : ﴿ لِيَزَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ ﴾ (الفتح: ۴) ﴿ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ﴾ (الكهف: ۱۳) ﴿ وَيزيد الله الذين اهتدوا هدى ﴾ (مريم: ۷۶) ﴿ وَالَّذِينَ اهتدوا زَادَهُمْ هُدًى وَاتَّاهُم تَقْوَاهُمْ ﴾ (محمد: ۱۷) ﴿ وَيزداد الذين آمنوا إيماناً ﴾ (المدثر: ۳۱) و قوله : ﴿ أَيْكُمْ زَادَتْهُ هَذِهِ إِيمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فزَادَتْهُمْ إِيمَانًا ﴾ (التوبة: ۱۲۴) وقوله جل ذكره : ﴿ فَآخَشَوْهُمْ فزَادَهُمْ إِيمَانًا ﴾ (آل عمران: ۱۷۳) وقوله تعالى : ﴿ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ﴾ (الأحزاب: ۲۲) . وَالْحُبُّ فِي اللَّهِ وَالبُغْضُ فِي اللَّهِ مِنَ الْإِيمَانِ . وَ كَتَبَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ إِلَى عَبْدِ بْنِ عَدِيٍّ : إِنَّ لِلْإِيمَانِ فَرَائِضَ وَشَرَائِعَ وَحُدُودًا وَسُنَنًا ، فَمَنْ اسْتَكْمَلَهَا اسْتَكْمَلَ الْإِيمَانَ ، وَمَنْ لَمْ يَسْتَكْمِلْهَا لَمْ يَسْتَكْمِلِ الْإِيمَانَ ، فَإِنْ أَعِشَ فَسَابِقُهَا لَكُمْ حَتَّى تَعْمَلُوا بِهَا ، وَإِنْ أُمِتَ فَمَا أَنَا عَلَى صُحْبَتِكُمْ بِحَرِيرٍ . وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ : ﴿ وَلَكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي ﴾ (البقرة: ۲۶۰) . وَقَالَ مَعَاذُ : إِنْ جَلَسَ بِنَا نَزَمَ سَاعَةً . وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ : الْيَقِينُ : الْإِيمَانُ كُلُّهُ . وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ : لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ حَقِيقَةَ الثَّقَوَى حَتَّى يَدْعَ مَا حَاكَ فِي الصَّدْرِ . وَقَالَ مُجَاهِدٌ ﴿ شَرَعَ لَكُمْ ... ﴾ (الشورى: ۱۳) أَوْصَيْنَاكَ يَا مُحَمَّدُ وَإِيَّاهُ دِينًا وَاحِدًا . وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ ﴿ شِرْعَةٌ وَمِنْهَا جَانَا ﴾ (المائدة: ۴۸) سَبِيلًا وَسُنَّةً .

لهم کیتابه یشردا همر حەدیستیکی لەسەر مەرجی خزى دەست کەوتبى هیناویەتى تا

نه گاته کیتابی عیلم تا نه گاته کیتابی تر.

نیمان له زمانى عهدهدا بریتیه له باوه، وه له شهردا بریتیه له باوه کردن به ههډچى پتغه مبهري نازیز ﷺ هیتاویه تی له لایهن خواوه و مل که چی و به ستنه وهی دل پتیه وه.

نهم نه ندازه بهیاری هه موو موسلمانانی له سه ره. له گه گوتنی شایه تومانی له لایهن هه که سیکه وه که بتوانی قسه بکات. وه نه گهر نه و وتنه ی نه ب له دنیا دا به موسلمان دانانری و هوکمی موسلمانى به سه ردا نادری و ماوه ته وه لای خوا بۆ رۆژی دوایی. واته به دل بهروای هه ب و به لام شایه تومانی نه هیتنی نه و که سه ش کۆپو جه ماوه به موسلمانى دانانین، چونکه مه رجه که نیشانه ی بى بهروایى له گه گه نه بى، وه نه گهر نه و نیشانه بوو نیعتیبار به باوه که ی ناکری به وتنه ی که سى که به دل بهروای هه ب و به نیختیاری خوی سوژده بیات بۆ بت نه و که سه به موسلمان و باوه ردار دانانری، که واته نه و که سه ش که به نیختیاری خوی شایه تومانی نه هیتنی ماتول نیشانه ی بى باوه پى له گه له نیعتیبار به باوه که ی ناکری. هه روه ها هه ر نیشانه و که م و کوپى له گه گه بیت وه که نه وه هه ر به ندو بهیاری له بهیاره کانی نیسلام به ناته وایان به نه شیواو دابن بۆ هه رکات و چه رخن. نه مه ش هه ق نیه هه چ که س گومانی بیی تیایدا، چونکه هه ر بهیروباوه و بهیاریکی تر به شیواو راست بزانی نه بى بهیرو باوه پى بهیاره که ی خواو پتغه مبهري ﷺ به نا راست و نه شیواو بزانی، نیسلام له هه چ بهیروباوه پىکی تر وه رنه گیراوه، به لکو کۆکه ره وه ی هه رشتیکه که لکی بیی بۆ جیهان و جیهانیان، پاک و بیتگه رده له دژو پتچه وانه ی نه وه، بهیرو باوه پى که ی تر که له م زووییه هه لقولاون و له ناسمانه وه نه هاتوون هه ر شتیکی چاکى تیدا بى، چونکه تیکه له له شتی خراپ و به د پتیه سته موسلمان دوور بى لى یان، چونکه هه ر شتیکی پتیه هاتبى له پاک و پیس پیسه. بۆ وتنه عه ره ق و قومار که به فه رموده ی قورئان چه ند سوودیان تیدا یه، به لام خراپه و زیانه کانیان زۆرترو گه وره تره، که واته بى وتنه و هاویه شه، هه روه ها هه ر ناوتیکی تری لى بهیرو و که نه گوتری نیسلام و دیوکراتیه ت یان نیشتراکیه ت، چونکه نه و ناوانه له که دارن و شتی به دیان تیکه له، ده ی نابى و پتیه سته نیسلام پاک و خاوتن رابگیرى و که داهینه ره که ی جل جلاله. نه گهر هه ر ناوتیکی تری تیکه ل بکری له ده روونى نه زاناندا پاک و خاوتنى پهیدا نه بى بۆ نه و بهیروباوه به دانه، له لایه کی تریشه وه نه زان و نه زاننى نیسلام

لهوانه وەرگیراوه -حاشا لله و نعوذ بالله- لهو باوهږه. به لټی همدنډی له نووسه راڼی موسلمانان
 هک مەرځوم دکتور مصطفى السباعی که کتیبتيکی دانا به ناوی (اشتراکية الإسلام) یان
 هک دکتور عثمان خليل عثمان که کتیبتيکی هدی به ناوی (ديمقراطية الإسلام) نهو
 سوسراوانه به نیازی نهو بوو که خه لکی نه شاره زانزیک بخه نهو له نیسلام، چونکه لهم
 همرځه دوايي يه دا خه لکی دوور که وتنه وه له خه قانقي نیسلام و نهو بیرو باوه پرانه زور
 په سهندو بی عییب بوون لای نه شاره زاکان، به لام همر خویان په شیمان بوونه وه له وه و بزبان
 ده رگوت زبانی نهو زور تر بوو خوالی یان بیوری با موسلمانان زور به وردی و تیگه یشته وه
 خو یان بیاریزن لهو جوړه هه لانه ش.

نیجا نه گه پټینه وه بز سر باسه که: نایا نیسلام که لای کټوږو جه ماوهر بریتی به له
 باوه ږو شایه تومان، نیرت کرده وه به شیکه له نیمان به جوړی به نه بوونی نهو به شه نیمان پټیک
 ناپهت یان به شیکه له که مالی نیمان و به بی نهو حه قیقه تی نیمان هدیو به لام که مالی
 نی یه.

نیجا با بیینه سمر فمروده کهی نیمامی بوخاری که نه فمروی: (و قول النبي ﷺ
 بني الإسلام على خمس) نه مه بابی نیمانه وه فمروده ی پټغه مبه رﷺ نیسلام بینا کراوه
 له سر پټنج پایه. واته حه دیسه گانی نه م بابیه نه گه پټنه وه به دهوری نهو حه دیسه دا که
 تهواوه کهی له مده پاش دیت، نیجا له یه که م جاره وه له باره ی نیمانه وه دوو مه سه له نه هینین:
 ۱- ته عریفی نیمان که نه فمروی: (هو قول و عمل) واته نهو نیمانه ی که لیته دا
 بابیکی بز دانراوه دوو شته گوتن، واته شایه تومان هینان. وه کرده وه. بیگومان به پی ی
 ناپهت و حه دیس نیمان باوه ږو کرده وهی دل، که واته نه بی مه به سستی نیمان نه مه بی گوتن و
 کرده وه به رهمی نیمان و نیشانه یه تی نه گهر نهو به رهم و نیشانه ی له گه ل نه بوو نهو که سه به
 نیماندار ناناسری.

یان نه بی مه به ست به (عمل) شتیه گشتی یه که بیت که کرده وهی دل و کرده وهی
 نه دمانه. نهو کاته گوتنه که ش نه گرتنه وه نه بی بلتین: گوتنه که به شیکه بوونی پټیسته و به
 بی نهو نیمان پټیک ناپهت، به لام کرده وه گانی مەرځن بز نیمانی تهواو و کامل. به کورتی
 نه بی فمروده ی نیمام بهو جوړه راهه بکری و هک زانایانی حه دیس و نهوانه که شه رحمان

کردوه له بوخاری شریف بهو جزه یان فهرمووه.

۲- نه فهرموئ: (یزید و ینقص) نیمان زیاد نکات و کم نکات.

نم مهسه له ی زیاد کردن و کم کردنه ش شتی که پیوست نکات به درژی لیکن لینه وی تیدا بکری. بیتگومان نیمان له راستیدا برتی به له باوه هیتانی دل و گردن که چی دل و به ستنه وی به هرچی که له لایمن خواوه هاتی به کورتی لهو شتانه دا که به کورتی زانراوه، وه به درژی لهو مهسه لانه دا که به درژی زانراون. نو باوه نه بی به هموو جهزم و دنیایی به کی تهواوه بیت نیت به به لکه و دلیل نه وه پیدا بوئی یان هر به سروشت و ژیری.

نینجا نو باوه به هیزو قه تعی به بزپیارو مهسه له کانی که زانراون و به ناویانگن نیسلام هیتاونی. جا نم نیمانه که کوپو جه ماوه ری نه هلی سونه تی له سهره له خوله فاو صه حابه و تابعین و غیری نهوان هموو نهوانه نه فهرموون نیمان زیادو کم نکات وه ک نیمامی بوخاریش له کم کتیه پیروزه دا نه فهرموئ: (یزید و ینقص) ته نانه به سه نه دیکی سه حیح هاتوه له نیمامه وه که نه فهرموئ: زیاد له هزار که سم دیتوه له زانا شاره زاکانی نیسلام هیچ که سم نه دیتوه له م باره وه که نه فهرموئ: نیمان گوتن و کرده وه، نیمان زیادو کم نکات. زیاد نکات به تاعه و کوترا په لی. کم نکات به گونا، زیاد نکات به زوری بهرهم و کم نکات به کم و کوپی بهرهم، یان زیاد نکات به هزی زیاده ناگاداری به سهر نه سرازو نهی نی به کانی نیسلام و کم و کوپیش نکات به هزی کم و کوپی ناگاداری و نه شاره زاییدا. بیتگومان زیادو کم و کوپی بهو شتیه که کوترا شتی که ناشکرایه و نابین جیگای ناژاوه و دو بهر هکی بیت. نهوانه که نه فهرموون: نیمان زیادو کم نکات مه به ستیان به شه براوه که په تی که نه بی بگاته راده په کی تهواو و په قینی قه تعی، نه گهر بهو جزه بلتی نهوا مهسه له که خیلانی تیدا نامینن، نهو کاته خیلاف و نیزاعه که هر به ده می و رواله تی رووته، به لام له دوو باره وه نهو یهک خسته سهرناگری، چونکه شتی که روونه که هموو باوه رکان چون یهک نین، به لکو به ویزدان هست نه کری بهو جیاوازی به وه ناشکرایه که نیمامی نه بو به کرو هاوه له کان قورس ترن و کهسانی تر هاو کیشیان نین. به لکه ی دووم له سهر یهک نه خسته که نه مهیه نه گهر نیزاع و دوو بهر هکی له وه دا بپرایه نه بو مهسه له که بهم جزه ترح بکرایه: (الإیمان یقوي و یضعف) نیمان به هیزو لاوازه نه بی، نهک بهو (یزید و ینقص)

زیاد نکات و کم نکات.

نعم باس و مهسه لیه به درژی له کتیبه کانی عه قاندو که لامدا روون کراوه تهوه، له راستیدا بهم جوړه ی که گوترا باشتر نه چیتته دلوهو نو نیزاع و دوویره کی به له راستیدا هه به له هه مو مهسه لیه کی نیجته یهادیدا هه ریه کتیک ری ی بردووه به حه قیقه ت. نابی سه سور بمینی له ری نه بردنی هه نیمام و پیشه وایه ک، چونکه له م نومه ته دا تنها پیغه مبه ری نازدار ﷺ پاکه له هه له و مه عصومه، هزاره ها رحمت له نیمامی مالیک که نه فهرموی: (کل یؤخذ من کلامه و یتروک إلا صاحب هذا القبر ﷺ) واته: هه مو که س قسه ی لی وده نه گیرئ، وازی لی نه هینرئ تنها خواوه نی نعم گوره نه بی. نینجا نیمامی بوخاری -رحمتی خوی لی بیت- به لکه نه هینته وه له سر زیاد کردنی نیمان به هشت نایه ت. دیاره نیمان نه گهر قابیلی زیاده بیت نه بی قابیلی کم و کوریش بیت، که واته پیوست نی به به دلیل هینانه وه له سر کم و کورپی:

۱- له سوره تی (الفتح) دا قورنن نه فهرموی: ﴿لِیُزَادُواْ اِیْمَانًا مَّعَ اِیْمَانِهِمْ﴾. هر نو خواجه نارامی غسته ناو دلی نیماندارانه وه تا نیمانی تریان زیاد بکات له گمل نیمانه کانیاندا.

۲- له سوره تی (الکھف) دا نه فهرموی: ﴿وَزِدْنَاهُمْ هُدًی﴾. نموانه لاوانتیک برون نیمانیان هینابو به په روه ردگاریان نیتمیش نیمانه که یانمان زیاد کرد.

۳- له سوره تی (مریم) دا نه فهرموی: ﴿وَزَیْدَ اللّٰهِ الَّذِیْنَ اِهْتَدَوْاْ هُدًی﴾. زیاد نکات خوی گه وړه هیدایه تی نه وانه ی رتگی هیدایه تیان گرتوه. -وشه ی هیدایه ت له م شوتنه دا مانای نیمانه.

۴- له سوره تی (محمد) دا نه فهرموی: ﴿وَالَّذِیْنَ اِهْتَدَوْاْ زَادَهُمْ هُدًی وَآثَامَهُمْ تَقْوَاهُمْ﴾. نه وانه ی رتگی هیدایه تیان گرتوه -واته نیمانیان هیناوه به خوی په روه ردگار- هیدایه ته که یان -واته نیمانه که یان- زیاد نکات و خوا په رستی یان پی نه به خشن.

۵- له سوره تی (المدثر) دا نه فهرموی: ﴿وِیْزِدَادِ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا اِیْمَانًا﴾. به نه وه ی نیمانداران نیمانیان زیاد بکات.

۶- له سوره تی (التوبه) دا نه فهرموی: ﴿اَیْکُمْ زَادَتْ هَذِهِ اِیْمَانًا فَاَمَّا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا

فزادتهم إيماناً ﴿. کامتان نهمه نیمانی زیاد کرد، نهوانه‌ی نیمانیان بوو، نیمانی زیاد کردن.
 ۷- له سوره‌تی (ال عمران) دا نه‌فرمودی: ﴿فاخشوهم فزادهم إيماناً﴾. بترسن
 لقیان کهچی نیمانیان زیادی کرد.

۸- له سوره‌تی (الاحزاب) دا نه‌فرمودی: ﴿وما زادهم إلا إيماناً و تسليماً﴾. زیادی
 نه‌کردن نیمان و مل کهچ بوون نه‌بیت بو خوا.

له پاش نهم نایه‌تانه نینجا نهم فرموده‌ی نه‌هیتی: (و احب في الله و البغض في الله
 من الإيمان) خوش ویست و قین لی بوون له‌بهر خوا به‌شیکه له نیمان. ه‌روه‌ها نهم فرموده‌ی
 عومهری کوری عبدالعزیز نه‌هیتی به به‌لکه له‌سمر زیاد بوون و کم بوونی نیمان که نووسی بو
 (عدی کوری عدی) (إن للإيمان فرائض و شرائع و حدودا و سننا) نیمان چ‌ند کرده‌ویه‌کی
 فرزی ه‌یه، چ‌ند بیروباوه‌پکی دینی ه‌یه، چ‌ند سنورو قه‌ده‌غه‌یه‌کی ه‌یه، چ‌ند ره‌وش
 و کرده‌ویه‌کی ه‌یه که سوننه‌تن (لمن استكملها استكمل الإيمان) ه‌رک‌س نه‌وانه به
 ته‌واوی به‌جن بیتنی نه‌و که‌سه نیمانی به تیرو ته‌واوی به‌جن نه‌هیتی (ومن لم يستكملها لم
 يستكمل الإيمان) ه‌رک‌س نه‌وانه به ته‌واوی به‌جنی نه‌هیتی نیمانی به ته‌واوی به‌جن
 نه‌هیتاوه. (فإن أعش فسأبينها لكم) نه‌گر مام و نه‌مردم ه‌م‌وو نه‌وانه‌تان بو‌باس نه‌کم و
 روونی نه‌که‌مه‌وه بو‌تان (حتى تعملوا بها) تا ره‌فتاری پین بکن (فإن أمت فما أنا على
 صحبتکم بحریص) نه‌گر مردم نه‌وا من سوور نیم له‌سمر ه‌اوری‌یه‌تیتان و به ده‌ست من
 نی‌یه مان و نه‌مانم. مه‌به‌ست لهم فرموده نه‌مه‌یه عومهری کوری عبدالعزیز که یه‌کیتکه له
 خه‌لیفه راشده‌کان نه‌ویش رای له‌سمر نه‌ویه که نیمان زیادو کم نه‌کات.

نینجا فرموده‌که‌ی حه‌زره‌تی نیراهیم نه‌کات به به‌لکه له‌سمر نهم مه‌سه‌له‌یه که
 فرمودی: ﴿و لكن لیطمئن قلبي﴾ که‌وا نیشانی نه‌دات ویستی نه‌و نیمانه‌ی که ه‌یه‌تی
 به‌هیت‌تر بین تا راده‌یه‌ک (علم اليقين) که‌ی بین به (عین اليقين) وه‌ک سعیدی کوری جویه‌یر
 نه‌فرمودی: (لیزداد یقینی) ه‌تا یه‌قینم زیاد بکات. مجاهد نه‌فرمودی: (لأزداد إيماناً إلى
 إيماني) بو نه‌وی زیاد بکم نیمانی‌کی تر بو‌لای نیمانه‌کم. نینجا نایا بو‌چی له ریزی
 نایه‌ته‌کانی پیش‌وودا نه‌یه‌تنا؟ له وه‌لامدا نه‌لین: نایه‌ته‌کانی پیش‌ووسه‌ریح بوون له

مسئله که داد، به لام نم فرموده‌ی نبیراهیمی خلیلہ علیہ السلام به و تنہی نایہ تہکانی پتیشو سمریج
او به

نینجا فرموده‌ی معافی کوری جہبل نکات به به لگه که فرموی به (نموده‌ی
امری هلال): (اجلس بنا نؤمن ساعة) و مره دانیشه له که لمان ساتیک با نیمان بیتین.
به گومان معاذ یه کتیکه له هاو له گموره کان و پلمی به رزی بووه له نیماندا، کمواته مبمستی
ریاده نیمان بوونه.

نینجا فرموده‌ی کی (نبین و مسعود) نه هتینی که فرموی: (البقین: الإيمان کله)
به لپن هموو نیمانه. واته نیمانه چند به شیکمو یه قین هموو یه تی.
نینجا فرموده‌ی کی (نبین و عومر) نه هتینی به به لگه که فرموی: (لا یبلغ العبد
حلیة التقوی حتی یدع ما حاک فی الصلر) به نده ناگاته حه قیقه تی تقوا هتا ولز نه هتینی
له هته مرو خه یالتیک که هات و چو نکات له دلدا.

دهی نم فرموده‌ی و انیشان نمدات که هتندی له نیمانداران ناگمنه نمو پلمو راده‌ی،
کمواته نیمان زیادو کمی هیه. هرچند نایه تہکان بمس بوون بو به لگه، به لام رای نمو
هموو پتیشو او نیسامانه نبن به هوی زیاده دنیایی لمسر راست و رهوایی مسئله که.
هتندی لمواته‌ی که رایان لمسر نمویه نیمان زیادو کم ناکات نمو فرموده‌ی نبین و
مسعوده تکهمن به به لگه که هدرکاتی یه قین له دلدا دامه زرا نندامه کان تکه مونه کردو مو
تیکو شان بو ره زامندی خوا، کمواته نیمامی بوخاری راستی فرموه که کردو یه تی به به لگه
لمسر زیاد کردنی نیمان وهک (سوفیانی سموری) نه فرموی: نه گمر یه قین به ریکی دلمه زری
له دلدا نمو دلّه نه فری به مرو به هشت و راگردن له ناگر.

نینجا فرموده‌ی کی (مجاهد) نه هتینی به به لگه لمسری نه فرموی له تفسیری
نایه تی (۱۳) ی سوره تی (الشوری) دا: ﴿شرع لکم...﴾ له تفسیری نم نایه تمدا
نه فرموی: (أوصیک یا محمد و ایاہ دینا واحدا) فرماغان داوه به تو نئی محمد وه به
نبراهیمیش به یهک دین که نم دینی نیسلامه‌ی، که بریتی به له تایینی خواهرستی به تاک
و تہنیاو تاعدت و گو تر ایدلی، هروه ها فرماغان داوه بهو نایینه به نبیراهیم و موسا و عیسا
که نم پتینجه خاوهنی شریعه تیکی تازمن و بی‌یان نه گوتری اولوا العزم سه لامی خوا له

همویان بیت- . فرماغان پیداون که نایینه که تان به ریک و پیکی و به راستی راگیر بکمن.
 که واته لهو شهریه تانه وه دهر نه که وی که نایینه که ی خوا بریتی به له باوهرو کرده وه. که واته
 مدهستی (مجاهد) نه ویه نم نایه ته بکات به به لکه له سر نه وه که کرده وه به شیکه له
 نیمان، نهک نیمان هر باوهرو بیت.

ره خه گیراوه له تهفسیره که ی (مجاهد) به مه خیتابی نایه ته که بو کویه و تهفسیره که به
 تاکه، به لام له راستیدا له پیغه مبهری نازیزه وه ﷺ فرمانه کانی خوا نه گات به نومعت له
 یه کهم جاره وه نهو شایانه بو نه وه خوا رووی فرموده ی تن بکات. ره خه یه کی تر گیراوه له
 نیمامی (مجاهد) -خوا لی ی رازی بیت- که بوچی نوحی جیا کرده وه له تهفسیره که دا له گمل
 نه وه له نایه ته که دا به هاویهش هاتوه له گمل سیانه که ی تر دا، له وه لامدا گوتراوه نوح نریک
 ترینه له وتنداو راناویش بو نریک به جی تره. هه موو نه وانی تریش هاویهشن له فرمانه که دا،
 که واته باسی هه رکامیان به سه وهک جیگری نه وانش وایه.

نینجا فره وده یه کی نیین و عه باس نه هیتی که له تهفسیری نم نایه ته دا فرموده تی:
 ﴿ شرعوا منها جا ﴾ که نه فرمودی: (سهیلا وسنة) واته ریکه یه کی روون و روشن -یه کهم
 تهفسیره بو دووه- ههروه ها دووه بو یه کهم، نه مه پی ی نه گوتری لف و نشری غیر مرتب که
 نه وهش له هه ندی کاتدا چاکه وینه ی له قورنن و هه دیسدا هاتوه، لیره دا پرسیار نریک نه گری
 که نم نایه ته وانه که یه نن جیا وازی و نیختیلاف هه یه، نایه تی پیتشو و انیشان نه دات
 یه کیتی و یه کباری هه یه له نیوان پیغه مبه ره کاند. له وه لامدا نه لپین هه ردو و جوره که هه یه له
 نیوان پیغه مبه ره کاند یه کیتی هه یه له نه سلی دیندا، جیا وازیان هه یه له فرعی دینداو نه سخ
 و سرینه وه له دووه مه دا هه یه له سر نم باری دووه مه کرده وه جیا وازه له نیمان و که واته
 نه مهش به لکه یه کی تره وهک به لکه کانی تر.

۲- باب دُعَاؤُكُمْ إِيْمَانُكُمْ

۸- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ عِكْرَمَةَ بِنِ خَالِدٍ
 عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: (بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةُ
 أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَالْحَجُّ، وَصَوْمُ

وشه‌ی (باب) له هه‌ندێ نوسخه‌دا هه‌یه‌و له هه‌ندێ تردا نی‌یه‌، نی‌سامی نه‌وه‌ی بوونه‌که‌ی به‌ هه‌له‌ دا‌هنی. رای به‌هێز له‌سه‌ر نه‌وه‌یه‌ که‌ نهم وته‌یه‌ فهرموده‌ی نی‌ین و عه‌باسه‌و ده‌ست نیشانه‌ بۆ ته‌فسری نمو‌نایه‌ته‌ی کۆتایی سو‌رده‌ی (الفرقان): ﴿قُلْ مَا يَعْبُؤْ بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامَا﴾ واته‌: نه‌ی پێغه‌مبه‌ر به‌لێ خوا هیچ گوێی له‌ نێوه‌ نی‌یه‌ نه‌ی به‌ی باوه‌ره‌کان نه‌گه‌ر باوه‌رتان نه‌یه‌ ده‌ی نێوه‌ باوه‌رتان نه‌هێناو نی‌تانه‌، که‌واته‌ به‌هێگومان سزای خوا هه‌یه‌ بۆتان و لێتان جوێ نابێته‌وه‌. نی‌سامی بو‌خاری نهم ته‌فسیره‌ی هێتاوه‌ به‌ به‌لگه‌ وه‌ک به‌لگه‌کانی پێشوو و ته‌ی (و) ی -واته‌ "و" ی عاتیفه‌- نه‌هێناوه‌ به‌ به‌ی باوی خۆی له‌به‌ر نه‌وه‌ی درێژه‌ی پێ نه‌دات، وه‌ هێنانی به‌ به‌لگه‌ لهم رووه‌یه‌ که‌ نی‌مانی به‌ دوعا ناوبردوه‌، دوعاش کرده‌وه‌یه‌، خواو پێغه‌مبه‌ره‌که‌ی باش نه‌زانن.

نی‌بجا هه‌دیسه‌تکی تر نه‌هێنی که‌ چهند شتی گرنگی لێ وه‌رنه‌گیرێ وه‌ک به‌لگه‌یه‌ک له‌ به‌لگه‌کانی تر: نی‌ین و عومه‌ر -خوا لێ یان رازی بێت- نه‌فه‌رموێ: (قال رسول الله ﷺ: بني الإسلام على خمس) پێغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌فه‌رموێ: نی‌سلام بی‌نا کراوه‌ له‌سه‌ر پێنج پایه‌ (شهادة ان لا اله الا الله، و ان محمدا رسول الله) شایه‌تی دان که‌ هیچ خوايه‌ک نی‌یه‌ بێجگه‌ له‌ (الله) و محمدا فروستاده‌و نێرراوی خوايه‌و (و اقام الصلاة) به‌جێ هێنانی نوێژ به‌ رێک و پێکی و به‌رده‌وامی له‌سه‌ری و (وايتاء الزكاة) زه‌کات دان به‌و جۆره‌ی که‌ دیاری کراوه‌ به‌و که‌سانه‌ی که‌ دیاری کراون (و الحج) حه‌ج کردن و (و صوم رمضان) رۆژوو گرتنی مانگی ره‌مه‌زان.

له‌ هێندێ رێوايه‌تدا رۆژوو پێش نه‌خات له‌ حه‌ج وا ده‌رنه‌که‌وه‌ی نهم رێوايه‌تی نێره‌ به‌هێزتر بێت وه‌ک به‌یستراوه‌ له‌ نی‌ین و عومه‌ر -خوا لێ یان رازی بێت-.

لێره‌دا پرێسپاری کراوه‌ که‌ بی‌نا کراو -که‌ نی‌سلامه‌- نه‌یه‌ جیاوازی له‌ بی‌نا له‌سه‌ر کراو-که‌ فه‌رزه‌کانه‌-، که‌چی لێره‌دا به‌ رواله‌ت یه‌کن. وه‌لام دراوه‌ته‌وه‌ به‌وه‌ بی‌ناکراو هه‌مووه‌و بی‌نا له‌سه‌ر کراو یه‌که‌ یه‌که‌یه‌، به‌لام له‌ راستیدا له‌ یه‌که‌م جاره‌وه‌ پرێسپاره‌که‌ جێی سه‌رسوهرمانه‌، چونکه‌ نی‌سلام بریتی‌یه‌ له‌م نایین و شه‌ریعه‌ته‌ که‌ گشتی‌یه‌ بۆ هه‌موو کاروباری کۆمه‌لایه‌تی و نابوو‌ری و هه‌موو شته‌کانی ترو بی‌نا له‌سه‌ر کراوه‌کان نمو پێنج پایه‌ن و به‌

وینهی کۆشکیکی گه‌وره‌و فراوان که بینا بکری و دامه‌زری له‌سه‌ر چه‌ند پایه‌یه‌ک. کاتی نه‌و
پرسیاره نه‌بی وه‌لام به‌درتیه‌وه نه‌گه‌ر نیسه‌لام به‌رتی به‌وایه له‌و پینج پایه. نه‌و پینج پایه
ناویراون به‌شیعارو نیشانه‌ی به‌نده‌یی به‌خوا نه‌ک نه‌و پینجه‌ کرابن به‌ نیسه‌لام.
نهم چه‌دیسه له‌ ژماره: (٤٥١٥) دا دووباره به‌وه‌ته‌وه.

*** **

٣- بابُ اُمُورِ الْإِيمَانِ

وَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قَبْلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ
الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّنَ وَأَتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي
الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى
الزَّكَاةَ وَالْمُؤَقِّنَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالْغُرَاءِ وَحِينَ النَّاسِ أُولَٰئِكَ
الَّذِينَ صَدَّقُوا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ﴾ (البقرة: ١٧٧) ﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ﴾
(المؤمنون: ١).

٩- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْمُقَدِّيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ
بِلَالٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ:
(الْإِيمَانُ بَضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ).

ئینجا درێژه نه‌دا به‌ به‌لکه هێتانه‌وه له‌سه‌ر نه‌و مه‌به‌سته‌ی که خه‌ریکین به‌یه‌وه
نه‌فه‌رموئ: (باب اُمُورِ الْإِيمَانِ) نه‌مه بابی چه‌ند کاروباریکه که به‌شیکن له‌ ئیمان (و قول
الله تعالی: ﴿لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قَبْلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ﴾ بابی نهم نه‌رموده‌ی
خوایه که نه‌فه‌رموئ: چاکه و کرده‌وه‌ی چاک رووکردنتان نی‌یه به‌وه و ژۆه‌ه‌لات و ژۆژناوا. نهم
نایه‌ته هاته خواره‌وه به‌ بۆنه‌ی گۆزانی قیسه‌ له‌ (بیت المقدس) وه‌ به‌ (کعبه) که جووله‌که
کردیان به‌ هۆسه و هه‌راو فاک و فیک، جا لی‌ره‌دا (بیضاوی) نه‌فه‌رموئ: چاکه هه‌ر به‌رتی
نی‌یه له‌ مه‌سه‌له‌ی قیسه‌. نه‌فه‌رموئ: به‌یان بلتی چاکه نه‌وه نی‌یه که ئیوه‌ی له‌سه‌رن. چونکه
نه‌و قیسه‌ی ئیوه نه‌فی گراو باوی نه‌ما. به‌لکو چاک و چاکه نه‌مه‌یه که له‌م نایه‌ته وه‌رنه‌گیرئ:
﴿مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ﴾ چاکه نه‌و که‌سه‌یه باوه‌ری هێتاره به‌ خواو

به رزوی دوايي و حيساب و برپارو به مهلا تيکهي خواو به کتبي خوا که قورنانه، يان هموو کتبه کاني خوا ﴿و النبين و آلي المال على حبه ذوي القربى و البتامى و المساكين و ابن السبيل و السائلين﴾ به پتفه مېره کاني خواو مال بيه خشى له سر خو شه ويستی خوا، يان له گډل نه وې مال هکې خوش نه وئ و پتويستی پي هيدو نه بيه خشى به خزمه نزیکه کاني که نه دارن و به هه تيوان، وه به همزاران و سه فري يه کان و سوال کړو داوا کړه کان ﴿و لې الرقاب﴾ وه مال به خت نکات له ربي نازاد کردني خه لکي دا نيتر نو رزگار کردن و نازاد کرده به هه جوري که نه گولجي ﴿و اقام الصلاة و آتى الزكاة﴾ نو تر نکات و زکات نهدات (و الموفون بعهدهم إذا عاهدوا) نوانه ي که کاتي عهده پد يانيان دا وه فا نه کن به پد يانه که يان و نايشکيتن. نم و ته يه عهده له سر ﴿من آمن﴾. و ته ي ﴿من﴾ يه کسانه بو بهک و زياد له بهک و دروسته به پي ديمدني له فزه که ي بو يهک به کار به تيروي وهک له سره تا وه تا نيره، هه چوني دروسته به کار به تيروي بو زياد له بهک و بو کو وهک ليتره به دواوه نا دوايي نايه ته که. ﴿و الصابرين في البأساء و الضراء و حين البأس﴾ نوانه ي که خو نه گرن و سه بر نه کن له کاتي زباني مال و سامان و له کاتي زبان و به سرهاتي سه ختي به دن و له شدا، له کاتي تنگي و به ريه ريه کاني و جندگ له گډل دور مندا وهک زوهري بهم جزه ته فسيريان نه کاته وه. نم وشه يه نه گره عهده بکرايه ته وه بو سر ﴿الموفون﴾ نه بو ﴿الصابرون﴾ به بوايه، به لام له بر گه وره يي خو گرتن به (منصوب) ي له رموو که نو شيويه له جزه شو تانه دا مه ده و تا بيه تي تي نشان نهدات ﴿أولئك الذين صدقوا و أولئك هم المتقون﴾ نوانه ي که خاوه ني نم سيفه ت و کرده وانه که له نايه ته دا باس کراون. هه نوانه که راستن و راستيان کردوه له دينداو له شوي که وتني هق و چاکه داو هه نوانه خو پاريزه رن له کوفرو تاوان و خراپه کاني تر. نم نايه ته کو که ره وې هموو که مالاتي ناده مي يو نوانه راست نه کن له گډل خواو بنده ياني خوا دا. له هه دي سي کدا هاتوه: (من عمل بهذه الآية فقد استكمل الإيمان) هه که س ره فتار بکات بهم نايه ته نو که سه که مالي نيماني به ده ست هيناوه.

نيمامي بوخاري نم نايه ته ي هينا به به لکه يه کي گه وره له سر راست و ره وايي

مهسه‌له‌ی زیاد کردن و کم کردنی نیمان وهک هه‌موو به‌لکه‌کانی تری رابردوو، هه‌روه‌ها به‌لکه‌کانی تری داهاتوو که یه‌کنی له‌وانه نه‌مه‌یه که نه‌فرموی: ﴿قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ﴾ به‌راستی نه‌وه‌ی که گه‌یشتوو به‌ تامانج نیمانداره ﴿الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ﴾ نه‌وانه‌ی که له‌ نو‌تیره‌کانیاندا مل که‌ج و له‌ سام و بی‌مدان به‌رامبه‌ر په‌روه‌دگاریان ﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ﴾ وه نه‌وانه‌ی که روو وه‌رگیتن له‌ شتی بئ نرځ و بئ سوود، هه‌روه‌ها نیشان‌وه سیفه‌ته‌کانی تر.

نینجا هه‌دیستیک نه‌هیتی له‌ نه‌بو هه‌روه‌یره‌وه که پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ فرموی: (الإيمان بضع وستون شعبة) نیمان شه‌ست و نه‌وه‌نده به‌ش و کومه‌له‌و (و الحياء شعبة من الإيمان) هه‌یاو شهرم به‌شتیکه له‌ نیمان. به‌ تایبه‌تی باسی شهرم و هه‌یا نه‌کات، چونکه پالده‌رو هه‌یه بۆ باقی تر، چونکه هه‌وی مه‌ترسی‌یه له‌ نا‌هروو چوونی دنیاو روژی دوا‌یی، هه‌رکه‌سیش نه‌و مه‌ترسی‌یه‌ی بۆ په‌یدا بئ دوور نه‌که‌و‌تته‌وه له‌ هه‌موو کار‌تکی به‌دو هه‌ول نه‌دات بۆ هه‌موو کارو کرده‌ویه‌کی چاک و شهرمی راسته‌قینه‌ بریتی‌یه له‌ شهرم کردن له‌ خوا جل جلاله وه شهرم له‌ خوا له‌مه‌وه په‌یدا نه‌بئ که ناگاداری و چاودتیری و ره‌قابه‌ی هه‌میشه‌یی خوای له‌ددا جینگیر بئ.

خوا به‌ میهره‌بانی غۆی به‌شدارمان بکات له‌و هه‌یا راسته‌قینه‌دا، آمین.

٤- بَابُ الْمُسْلِمِ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ.

١- حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي السَّفَرِو إِسْمَاعِيلَ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: (الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ).

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَقَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ: حَدَّثَنَا دَاوُدُ عَنْ عَامِرٍ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

وَقَالَ عَبْدُ الْأَعْلَى: عَنْ دَاوُدَ عَنْ عَامِرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

نیسلام و نیمان هه‌رچه‌ند به‌ بئ‌ی زمانی عه‌ره‌ب جیاوازن، به‌لام به‌ بئ‌ی مانا

شهرعی یه که یان هه ریه کن، که واته نهم حه دیسه ش که له باره ی نیسلامه وه هاتوه نه بهیتی به به لکه له سه ر مه بهستی نهم کتاب و با به و حه دیسه که نه بهیتی له (عبداللهی کوری عمر) وه - خوالی یان رازی بیت- عن النبي ﷺ قال: (المسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده) له بهتفه مبهروه ﷺ که فهرمووی: موسلمان ی راستی و کامل که سیکه که موسلمانان سه لامهت بن له زمانی و له دهستی، واته به ناهق زیان نه که بهیتی به موسلمانان نه به زمان و نه به دهست، که واته نه که ر زمانی هه قی که یاند نه وه به جی به و شهرع نی زنی داوه.

ئینجا نه و موسلمانیه که نه وه نده گو ترایهت بیت خوی به یاریزی له زیان که یاندنی ناهق نه بی با شتر گو ترایهت بیت له هه موو فهرمانه کانی تری شهرعدا، ئینجا مه بهست به موسلمانان نافر تانیسه، به لام له زور جیگادا باسی نافر تان نا کرئ له بهر (تعلیب) که نه وه زور به کار هتراه له زمانی شهرعدا و ههروه ها له زمانی عهرمدا، ئینجا که گو تمان مه بهست زیانی ناهقه، که واته هه ر زیانیکی تری ناهق به غهیره موسلمان وهک زیان که یاندن به نه هلی کیتاب و نه هلی زعمه هه ر قه ده غه یه و مه رجه خویاریزی لئی.

ئینجا زیانی دهستی پیش نه خست، چونکه زیانی زمان زور ترو گشتی به بو زیانی رابردوو نیستار داهاتوو، به لام زیانی دهست زیانی رابردوو نا گرتیه وه، وه به تاییه تی زیانی دهم و دهستی فهرموو، چونکه زوری زیان به و دووانه نه کرئ.

نهم بهشی یه که م بوو له حه دیسه که، بهشی دووه نهمه یه که نه فهرموئ: (المهاجر من هجر ما نهی الله عنه) کۆج که ر که سیکه واز بهیتی و کۆج بکات له هه ر شتی خوا جله و گیریی لئی کردوو، نهم فهرمووده یه نه که ر پیش فه تخی مه که که بووبن نه وه بو ته مئی کۆج که رانه نهک به هوی کۆج کردنه که یانه وه وا خدیال بکه ن که نیتر هه یچیان له سه ر نه ماوه. نه و خدیاله ناراسته و نه بی وهک نه و کۆچه یان کردوو پتویسته کۆچیش بکه ن له هه ر گونا هتیک تریش. نه که ر دوای فه تخی مه که که بووبن نه وه بو دلدا نه وه ی نه وانه یه که کۆچی مه که که یان به نیسب نه بووه.

نهم حه دیسه له ژماره (٦٤٨٤) دا دووباره بووه ته وه.

۵- باب أي الإسلام أفضل؟

۱۱- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقُرَشِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو بُرْدَةَ
ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: (قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَيُّ
الْإِسْلَامِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ).

نینجا نم حدیسهش نههنتی له نهو موسای نهشعهری یهوه -خوا لئی رازی بیت-
که موسلمانان کوتیان (یا رسول الله: أي الإسلام أفضل؟) نهی یتفه مبهری خوا کام نیسلام
که وره تره؟ (قال: من سلم المسلمون من لسانه و يده). فهرموی نهو که سه په که موسلمانان
له زمان و دهستی سهلامهت بن.

۶- باب إطعام الطعام من الإسلام

۱۲- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ
ابْنِ عَمْرِو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ: (أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ: تُطْعِمُ الطَّعَامَ،
وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَ مَنْ لَمْ تَعْرِفْ).

بژنم باب هه دیسن نههنتی له (عبداللهی کوری عمر) هوه -خوا لئی یان رازی بیت-:
(أن رجلاً سأل النبي ﷺ أي الإسلام خير؟) که پیاریک پرساری کرد له یتفه مبهری ﷺ کام
کرده وهو خهسلتهی نیسلام چاکتره؟ (قال تطعم الطعام، وقرأ السلام على من عرفت و من
لم تعرف) خوزاک بهدیت به خه لکی و سهلام بهکیت له سه ره رکس که بیناسی و هه رکس
که نه بیناسی له موسلمانان نهک سهلام له هه ندی بهکیت و له هه ندی نهکیت. له بهر نه وهی
خوزت به زل دانتهی که نه وهش ناگوینجی له گهل برایدتهی نیسلامی.

نم دوو کرده وهو خهسلته ته دوو چاکهی تیدایه چاکهی مالی و چاکهی بهدنهی.

نم حدیسه له ژماره کانی: (۲۸، ۶۲۳۶) دا دوباره بهوه ته وه.

۷- باب من الإيمان أن يحب لأخيه ما يحب لنفسه

۱۳- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ

النبي ﷺ.

وَعَنْ حُسَيْنِ الْمُعَلَّمِ قَالَ: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: (لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ).

نینجا حەدیسێکی تر ئەهێتێ ئەفەرموی: (باب من الإيمان أن يحب لأخيه ما يحب لنفسه) ئەمە بابێکە بە شێکە لە ئیمان کە موسلمان بێی خوش بێ بۆ براکە ی هەرشتیک کە بێی خوشە بۆ خۆی. وە لەم بارەووە حەدیسێ ئەهێتێ لە ئەنەسەو -خوای لێ رازی بێت- لە پێغەمبەرەووە ﷺ کە ئەفەرموی: (لا يؤمن أحدكم حتى يحب لأخيه ما يحب لنفسه) هیچ کام لە ئێوە ئیمانی تەواو نابێ تا وا نەبێ بێی خوش بێ بۆ برا ی خۆی ئەو ی بێی خوش بێ بۆ ئەفسی خۆی.

*** **

٨- بابُ حُبِّ الرُّسُولِ ﷺ مِنَ الْإِيمَانِ.

١٤- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ -رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ- أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: (فَرَأَيْتُمْ نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ).

١٥- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ عُثَيْمٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ. ح.

وَحَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: (لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ).

ئەمە بابێکە خوش و یستنی پێغەمبەر ﷺ بە شێکە لە ئیمان، جا لەم بارەووە حەدیسێک ئەهێتێ لە ئەبۆ هورەیرەو -خوای لێ رازی بێت- کە (ان رسول الله ﷺ قال: فو الذي نفسي بيده) پێغەمبەر ﷺ فەرموی: سۆتێ بە کەسێ گێانی منی بە دەستە (لا يؤمن أحدكم حتى أكون أحب إليه من والده وولده) هیچ کەس لە ئێوە ئیمانی تەواو نابێ هەتا من خۆشەویست تر نەبم بە لایەووە لە باوک و ئەولادی.

حەدیسێکی تر ئەهێنێ لە ئەنەسەو -خوای لی رازی بیت- (قال: قال النبي ﷺ: لا يؤمن أحدكم حتى أكون أحب إليه من والده وولده والناس أجمعين) که پێغه مەبر ﷺ فەرمووی: هیچ کام لە ئێو ئەیمانی تەواو نابێ هەتا من خۆشەویست تر نەبم بە لایەو لە باوک و دایکی و لە رۆڵەو و لە هەموو نێسان بە گشتی.

پێشخستنی باوک و دایک لەبەر ئەوەیە ئەوانە بەرێزترین یان لەبەر ئەوەیە باوک و دایک زۆرترین، چونکە هەموو رۆڵەپەک باوک و دایکی هەیە لە پاش ناده مەو، پێجگە لە عیسا که هەر دایکی هەبوو.

ئینجا ئایا هەموو ناده می، تەنانت نەفسی ئەماندارەکش نەگرتەو یان نە؟ هەموو ناده می وشەپەک گشتی نەگەینێ و بە بێ بەلگەپەک و تە گشتی بەکان لە روالە تەکە یان لانا دێن، پێجگە لەوێش لە حەدیسێ تردا هاتوووە لە مەو پاش بە خزمەتی نەگەین که بە رێکی دانی ناو بە نەفسی موسلمانە کەیش دا.

ئینجا ئەم خۆش وێستە نیشانی ئەمانی تەواو بە هەموو کەس و تاپەتی ناگرت بە هیچ کەسێکەو.

ئینجا ئایا مەبەست بەم خۆش وێستە چییە؟ بێگومان خۆش وێستنی باودانی رەزامەندی (حب الإختیار) که ئەو مەرجە بۆ تەواو بوونی ئەمانی هەموو ئەماندارێ. یا خۆش وێستنی سۆزو پەرۆشی دل (حب الطبع). ئەم بەشە زانا یان ئەفەرمون مەرج نییە، بەلام بە راستی هەق وایە ئەم بەشە مەرج بیت بۆ تێرو تەواری ئەمان. خوا بە میهرەبانی خۆی ئەمە جێگیر بکات لە دل و دەروون و هەستماندا آمین.

٩- بابُ حَلَاوَةِ الْإِيمَانِ

٩٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ: قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: (ثَلَاثٌ مَنْ كُنْ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولَهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لِمَحَبَّتِهِ إِلَى اللَّهِ، وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعْوَدَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقَذَّفَ فِي النَّارِ).

ئینجا حەدیسێکی تر ئەهێنێ لە ئەنەسەو -خوا لی رازی بیت- و نوێش لە

پتغه مبهروه ﷺ فەرموی: (ثلاث من كن فيه وجد حلاوة الإيمان) سێ شت هەبە هەر كەسێ
 نەو سێ شتە هەست پێ بکات لە خۆیدا شیرینی نیمان هەست پێ نەکات:
 ۱- (أن يكون الله ورسوله أحب إليه مما سواهما) خواو پتغه مبهری لا خۆشه و بێست
 تری پێ لە غەیری ئەوان.

۲- (و أن يحب المرء لا يحبه إلا الله) کەسێکی خۆش بوێ لە کاتی کدا هەر لەبەر خوا
 خۆشی بوێ، واتە هیچ هۆیک نەبێ بۆ خۆش و بێستنه کە بێجگە لە رهزامه‌ندی خواو هەر لەبەر
 خوا خۆشی بوێ. واتە نە بە چاگه‌و پیاوه‌تی خۆش و بێستنه‌که‌ی زیاد بکات و نە بە گوێ پێ
 نەدان و نەبوونی عه‌لاقه‌و په‌یوه‌ندی کابرا خۆشه‌و بێستی یه‌که‌ی کهم بکات، به‌لکو هەر لەبەر
 نه‌وه‌ خۆشه‌و بێست بێت به‌ لایه‌وه‌ که به‌ پیاوێکی چاک و خه‌واناسی نه‌زانیت. دياره‌ خۆش
 و بێستی وا نیشانه‌ی شیرینی نیمانه‌.

۳- (و أن يكره أن يعود في الكفر كما يكره أن يقذف في النار) بێزارو خه‌شناک
 بێت له‌ کوفر به‌ وێنه‌ی بێزاری و خه‌شناکی له‌وه‌ی تو پێته‌ ناو ناگر، و ته‌ی (يعود) به
 مانا گه‌رانه‌وه‌یه‌ بۆ کوفر، که‌واته‌ نه‌بێ له‌ پێش نیمان هێنانی له‌ کوفر دا بوویی، دياره‌ نه‌وه
 مه‌رج نیه‌، که‌واته‌ مه‌به‌ست نه‌وه‌یه‌ بگه‌ڕێ به‌ کافر به‌ وێنه‌ی ﴿أو لعودن في
 ملتنا﴾ (الأعراف: ۸۸) که به‌ مانا (تصيرُ اليه).

ئینجا هه‌لته‌ گه‌ڕێ نهم (يعود) هەر له‌ سه‌ر مانا که‌ی خۆی بێت، که‌ وێنه‌و چیرۆکه‌ که به
 نه‌زه‌ر نه‌و چه‌رخێ یه‌که‌م جاری ئیسلام بوویی که‌ موسلمانان چه‌رخێ به‌دی کوفریان بێنی و
 پێسی و بۆگه‌نی یه‌که‌ی ناسراو بوو لایان، ئینجا که‌ موسلمان بوون به‌ ته‌واوی تێگه‌یشتن که
 ته‌وردا نیان بۆ ناو ناگر به‌ وێنه‌ی گه‌رانه‌وه‌ یانه‌ بۆ کوفر، خواو پتغه مبه‌ره‌ که‌ی هاش نه‌زانن.
 نهم هه‌دیسه‌ له‌ ژماره‌کانی: (۲۱، ۶۰، ۶۹، ۷۰) دووباره‌ بووه‌ته‌وه‌.

*** **

۱۰- بابُ عَلَامَةِ الْإِيمَانِ حُبُّ الْأَنْصَارِ

۱۷- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيد قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبْرِ
 قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسًا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: (آيَةُ الْإِيمَانِ حُبُّ الْأَنْصَارِ، وَآيَةُ النِّفَاقِ بُغْضُ

الأنصار.

نیشانهی نیشانی ته‌واو خوش‌یستنی نه‌ساره، نینجا لَم باره‌وه حم‌دیسَ نه‌هیتی له نه‌سه‌وه -خوای لی رازی بیت- که پیغه‌مبه‌ر ﷺ : (قال : آية الإيمان حب الأنصار، وآية النفاق بغض الأنصار) فەرمووی: نیشانهی نیشانی ته‌واو خوش‌یستنی نه‌ساره‌و نیشانهی مونا‌فیقی بوغزو قینه له نه‌سار -خوای لی‌یان رازی بیت-، چونکه نه‌سار بوون به هژی بلاو بوونه‌وی نی‌سلام و فیداکاری ته‌واویان کرد به نفس و مال. لَم حە‌دیسە‌دا هیندی لی‌کۆلینه‌وه کراوه، به‌لام به راستی ئەمە جی‌گە‌ی لی‌کۆلینه‌وه نی‌یه، چونکه:

یه‌کم: مه‌به‌ست کۆمه‌لی نه‌ساره ده‌ی هەر‌گە‌س نیشانی هه‌بی بێ پە‌روا خوش‌یستنی ئەو کۆمه‌له له دلیدا جی‌گەر نه‌بی. وه هەر‌گیز نیشانه‌که‌ی رێگه نادا بۆ بوغزی ئەوانه.

دووم: ئەم خوش‌یستنه کراوه‌به نیشانهی نیشانی ته‌واو، هەر‌گە‌س ئەوانه‌ی خوش‌نمۆی -خوای نه‌خواسته- نالێن کافری بێ نیشانی، به‌لکۆ نه‌لێن: نیشانی کام‌لی نی‌یه، ده‌ی نه‌وش شتیکی زۆر راسته‌و جی‌گە‌ی گومان نی‌یه.

ئەم حە‌دیسە له ژماره (٣٧٨٤) دا دووباره‌ بووه‌تە‌وه.

*** **

١١- باب

١٨- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو إِدْرِيسَ عَائِذُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - وَكَانَ شَهِيدَ بَدْرًا، وَهُوَ أَحَدُ النُّقَبَاءِ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَحَوْلَهُ عَصَابَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ: (بَايَعُونِي عَلَى أَنْ لَا تُشْرِكُوا بِاللَّهِ شَيْئًا، وَلَا تَسْرِقُوا، وَلَا تَزْنُوا، وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ، وَلَا تَأْتُوا بِبُهْتَانٍ تَفْتَرُونَهُ بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ، وَلَا تَعْصُوا فِي مَعْرُوفٍ. لِمَنْ وَلَّى مِنْكُمْ فَاجِرُهُ عَلَى اللَّهِ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا فَمُوقِبٌ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ، وَمَنْ أَصَابَ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا ثُمَّ سَرَّهُ اللَّهُ فَهُوَ إِلَى اللَّهِ: إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ، وَإِنْ شَاءَ عَاقَبَهُ).

فَبَايَعْنَاهُ عَلَى ذَلِكَ.

نهمه بابتيكه له باره‌ی ناوېردنې نه و كۆمه‌له پېرۆزه به نه‌نساړ، وه په‌يوه‌ندی به
حه‌ديسی پېتښووه ناشكرايه.

حه‌ديسی پېتښو خوښ ويستنی نه و كۆمه‌له‌ی كرد به نېشانه‌ی نېمان و له هه‌ديسی
نهم بابهدا مده‌ج و سه‌نا‌ی نه و كۆمه‌له‌ی تېدايه و هو‌ی ناوېردنېان به نه‌نساړ كه له‌وه‌شدا رزي
پندان و نرخی گزنگی تېدايه بزيان -خوا لې پان رازی بېت- . جا لهم باره‌وه هه‌ديسی نه‌هيتی
له عوباده‌ی كورې صامته‌وه كه په‌كېكه له‌زانه‌ی له غه‌زای به‌ردا بووه، په‌كېكه له‌و ۱۲
به‌قيبانه‌ی كه پېغه‌مبه‌ری نازيز ﷺ كړدنې به نه‌قيب به‌سهر قه‌ومه‌كانې په‌وه له شه‌وی
عه‌قه‌به‌دا وهك نه‌فرموي: (وكان شهد بدرا وهو أحد النقباء ليلة العقبة).

نهم هاوه‌له به‌ريزه هه‌والی دا (ان رسول الله ﷺ و حوله عصابة من أصحابه)
پېغه‌مبه‌ر ﷺ له كاتيك‌دا به ده‌وری دا بوو كۆمه‌لېك له هاوه‌له‌كانی (قال: يايعزبي علي ان
لا تشرکوا بالله شيئا) پېی فرمون: په‌يمانم له‌گه‌ل بيه‌ستن و په‌يمانم بده‌نی له‌سهر نه‌وه‌ی هيچ
شتی نه‌كهن به هاوبه‌شی خواو ههر نه و بيه‌رستق (ولا تسرقوا) دزی نه‌كهن (ولا تزنوا) زينا
نه‌كهن (ولا تقتلوا اولادكم) نه‌ولادتان نه‌كوژن كه نه‌وه په‌كېكه له باوه پيسه‌كانی چهرخی
نه‌فامی كه نه‌ولاديان نه‌كوشت له‌بهر ره‌زلی و چرووكی يان كچيان زينده به چال نه‌كرد له
ترسی نه‌وه‌ی نه‌ك كاری زينا‌ی له‌گه‌ل بکړی و نابرووی كه‌س و كارو تائيفه‌كه‌ی بچي. كه
ههرچېنه‌وه كارتيكي بده، به‌لام باوی چهرخی نه‌فامی چهرخی بيستم زور پيس ترو بؤگهن
تره كه كچ و ژنه‌كانيان نه‌رازي‌تننه‌وه به‌ره‌لای نه‌كهن به ميني جؤب و ميكرؤجؤبه‌وه نه‌گه‌رتن به
دهشت و ده‌را، به‌لكو ده‌ست نه‌خه‌نه ناو ده‌ستی هه‌موو هه‌تيوي كه هزي لې نه‌كهن و نه‌چن بؤ
سه‌فرا! كه نه‌وه‌ش نه‌وپه‌ری بې غېره‌تی و بې شه‌ره‌فی په‌وه له‌گه‌ل ناده‌مي‌دا ناگو‌نجي. وه
كوشتنی راسته‌قېنه نهم باوه پيسه‌ی نهم چهرخی تازه‌په كه زور جار نافرته فه‌قيره‌كه كه
خواه‌نه‌كه‌ی به‌ره‌لای نه‌كات و دووچار نه‌بېت به حه‌رامی من‌دال تو نه‌دات و نېنجا له‌بهر
نابروو نه‌چوون نه‌وه من‌داله بې تاوانه نه‌كوژن!!

جا پېغه‌مبه‌ری نازيز ﷺ له‌وه شه‌وی په‌يمان به‌ستنه‌دا نه‌وه‌ی كرد به به‌نديكي تاييه‌ت،
(ولا تأتوا بيهتان تفسرونه بين ايديكم و ارجلكم) درؤو بوختان له لايه‌ن خوتانه‌وه
هه‌لمه‌به‌ستن بؤ خه‌لكی، نېتر بوختانی زيناو فاحېشه گه‌ری يان ههر بوختانی تر. مده‌بست به

(بین ایدیکم و ارجلکم) نفسی بوختان کهره‌کانه وه بمو وته نه‌فهرموی، چونکه زوری یه کرده‌وه به دست و قاج نه‌کری. یان مه‌به‌ست نه‌وه‌یه بوختان له دل‌وه دیت و په‌یدا نه‌بن که دل‌وا له نیتوان ده‌ست و قاچدا (ولا تعصوا فی معروف) سه‌ریچی و نافه‌رمانی نه‌کن له هیچ کارو فهرمانیکی شرعی دا بیت‌گومان پی‌تفه‌مبه‌ری نازیز ﷺ هدرگیز فهرمانی نه‌داوه به کارو کرده‌وه‌یه‌ک که شرعی نه‌بیت، که‌واته وتهی (بالمعروف) له‌به‌ر دل‌دانه‌وهی نه‌و کتومه‌له بووه که نه‌ک خه‌یالی وا بکه‌ن که نه‌بن ههر گوئی رای‌هل بن به بن مهرج و قه‌ید، (بیضاوی) به ره‌حمت بن نه‌لتی: نه‌م قه‌یده له‌به‌ر ناگادار گردنه‌وه‌یه له‌سه‌ر نه‌وهی که گوئی رای‌ه‌لی بۆ هیچ که‌س دروست نی‌یه له کاریکدا بن شرعی بیت و نه‌مه به‌ندیکه له سنوره‌کانی نی‌سلام (لا طاعة لخلق فی معصية الخالق) (نه‌مه ریوایه‌تی نی‌عام نه‌حمده ۶۶/۵). واته له فدرزیکدا نه‌گهر پی‌تفه‌مبه‌ریش -خوا نه‌خواسته- فهرمان بدات به بن شرعی نابن له گوئی یگری، که‌واته نه‌م قه‌یده بۆ موباله‌غیه له پی‌ویستی گوئی رای‌ه‌لی خوا‌دا. نینجا فهرموی: (فمن وفى منكم فأجره على الله) ههرکام له نیتوه وه‌فا بکات بهم به‌ندانه‌وه نه‌جرو پاداشتی له‌سه‌ر خوا‌یه. واته خوا جل جلاله به‌ریارو به‌لینی داوه له‌سه‌ر خوی نه‌جرو پاداشتی نه‌و که‌سه بداته‌وه (ومن اصاب من ذلك شيئا) ههرکه‌س شتی له‌وانه به‌جی نه‌هیتلی بیت‌جکه له هاویه‌شی ره‌وا نه‌دان و په‌شیمان نه‌بوونه‌وه لی‌ی که نه‌وه گه‌وره‌ترین تاوانه خوا جل جلاله به‌ریاری داوه لی‌ی خۆش بوون بۆ نه‌وه نی‌یه له‌وه به‌و لاوه ده‌ست نه‌دات بۆ لی‌ی بو‌ردن. جا بۆ گونا‌هانی تر که کردی (فموجب في الدنيا) نینجا له دنیا‌دا تۆ‌له‌ی لی‌ی سه‌نرا به‌سزای دنیا (فهو كفارة له) نه‌و سزای دنیا‌یه نه‌بیت به‌که‌فاره‌ت بۆی (ومن اصاب من ذلك شيئا) وه ههرکه‌سی له‌و تاوانه‌نه‌ی تری کرد (ثم ستره الله) نینجا خوا سزای دنیا‌ی نه‌دا به‌سه‌رداو سه‌تری کرد له دنیا‌دا (فهو إلى الله) نه‌و که‌سه کاری سزادانی یان سزا نه‌دانی له رۆژی دوا‌ییدا عایدی خوا‌یه (إن شاء عفا عنه) نه‌گهر مه‌یلی بوو به‌فه‌زل و می‌هه‌ره‌بانی خۆی عه‌فوی نه‌کات و لی‌ی نه‌بو‌ری (وإن شاء عذبه) نه‌گهر سزای بدات نه‌وا به‌عه‌دل و داد‌ه‌روه‌ری‌یه‌که‌ی سزای نه‌دات له لوتفی خوا به‌زیاد بیت.

نینجا عوباده -خوای لی‌ی رازی بیت- نه‌فهرموی: (ثم بايعناه على ذلك) نینجا

بهیمت و پیمانان له گهل بهست له سهر نه وهی که کوترا. نهوا نم همدیس به روونی دهی
 خست که کرده به شیکه له نیمانی کامل، وهک له پیشه وه گومان، نیمامی بوخاری -خوای
 لن رازی بیت- هر همدیسیکی دهست که وتبئی له سهر مه رجه کهی خوی که عه دالت و
 تله قلی به لهم کتیبه هیناویه تی له بهر راگه یاندنی فهرموده کانی پیغه مبه علیه السلام که فهرزه له سهر
 نوبمت. له هه مان کاتدا نه وهی دهست که وتبئی دابه شی کردوه به پئی هه موو بابه کان.
 نم همدیس به له ژماره کانی: (۳۸۹۲، ۳۸۹۳، ۳۹۹۹، ۴۸۹۴، ۶۷۸۴، ۶۸۰۱،
 ۶۸۷۳، ۷۰۵۵، ۷۱۹۹، ۷۲۱۳، ۷۴۶۸) دووباره بووه ته وه.

*** *** ***

۱۲- بابُ مِنَ الدِّينِ الْفِرَارُ مِنَ الْفِتَنِ.

۱۹- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُسْلِمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ
 بْنِ أَبِي صَفْصَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: (يُوشِكُ أَنْ
 يَكُونَ خَيْرُ مَالِ الْمُسْلِمِ غَنَمٌ يَتَّبِعُ بِهَا شَعَفَ الْجِبَالِ، وَمَوَاقِعَ الْقَطْرِ، يَفِرُّ بِدِينِهِ مِنَ
 الْفِتَنِ).

به شیکه له دین راگردن و فیرارکردن له فیتنه. جا لهم باره یه وه همدیسی نه هینتی له
 نه بو سه عیدی خودری یه وه -خوای لن رازی بیت- (انه قال: قال رسول الله: يوشك ان
 يكون خير مال المسلم غنم يتبع بها شعف الجبال ومواقع القطر يفر بدينه من الفتن)
 نه فهرموی: پیغه مبه علیه السلام فهرموی: نزیکه کاتیک بیت باشتیری مالی موسلمان پارچه
 نازه لیک بیت که بیگیتی به سهر شاخه کان و شوتنی باران، واته ناو دۆل و شیوه کان و
 دهشته کان له کاتیکدا فیرار نه کات به دینه کهی له بهر توژی شاره کان و دپهاته کان و چند
 فیتنه فسادیک که روو نه دات. واته راگردن له بهر پاراستنی دین هوو مه بهسته کهی دینه،
 که واته له گهل ته رجه مه کهی دا ریکه. بیتگومان نهو که نارگیری و گوشه نشینی به چاکه و
 پتویسته کهستی که بن دهسلات بیت و له کاتی تیکه لیدا نه توانی نایینه کهی راگیر بکات.
 بهلام نه گهر وا نه بیت تیکه لی چاکه وهک نیمامی شافیعی نه فهرموی بۆ فیرکردنی نه زان یان
 فیر بوونی خوی و له بهر چند هۆیه کی تر، به کورتی تا دهسلات ببی تیکه لی چاکه.
 نم همدیس به له ژماره کانی: (۳۳۰۰، ۳۶۰۰، ۶۴۹۵، ۷۰۸۸) دووباره بووه ته وه.

۱۲- باب قول النبي ﷺ : «أنا أعلمكم بالله».

وَأَنَّ الْمَعْرِفَةَ فِعْلُ الْقَلْبِ.

لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿وَلَكِنْ يَأْخُذْكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ﴾ (البقرة: ۲۲۵).

۲۰- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُهُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَمَرَهُمْ أَمْرَهُمْ مِنَ الْأَعْمَالِ بِمَا يُطِيقُونَ. قَالُوا: إِنَّا لَسْنَا كَهَيْئَتِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ. فَيَغْضَبُ حَتَّى يُعْرِفَ الْغَضَبُ فِي وَجْهِهِ ثُمَّ يَقُولُ: «إِنْ أَنْتَاكُمْ وَأَعْلَمَكُمْ بِاللَّهِ أَنَا».

(باب قول النبي ﷺ أنا أعلمكم بالله) من زاناترو ناشنا ترم له خوا له نتيوه (و أن

المعرفة فعل القلب) واته له بابی نهویه که معرفت کرده‌وی دله، که واته نیمان به گوتنی
تهنیا ته‌واو نابن تا ته‌سدیق و باوهری له‌گه‌ل نه‌بن، که واته نعم حه‌دیسه مه‌زه‌به‌ی
(که‌رامی) به‌تال نه‌کاته‌وه که نه‌لن نیمان هدر گوتنه. به‌لکه له‌سمر نه‌وه که باوهره عه‌قیده
پتیره‌سته نه‌مه‌یه که نه‌فرموی: ﴿و لکن یؤاخذکم بما کسبت قلوبکم﴾ واته خوا ناتانگری
به سوتندی له‌غرو واته دم سوتندو به بن عه‌زم و بریاری دل له‌سهری، به‌لام نه‌تان گری به‌وی
که دلتان عه‌زم و بریاری له‌سمر داوه. ده‌ی نه‌وه عه‌زم و بریاره کرده‌وی دله، که واته رتکه
له‌گه‌ل بابه‌که‌دا، نینجا نه‌گهر که‌سن نه‌لن حه‌دیس سحیح نه‌فرموی: (إِنَّ اللَّهَ تَجَاوَزَ عَنْ
أَمْتِي مَا حَدَّثَتْ بِهِ نَفْسَهَا مَا لَمْ تَكَلِّمْ بِهِ) له وه‌لامدا نه‌لن به‌وی حه‌دیس که خه‌ته‌ره‌و
خه‌یالتیکه که دیت به دلدا به بن عه‌زم و بریار، که واته هیچ دزایدی نی‌یه له‌گه‌ل نایه‌ته‌که.

نینجا له‌م باره‌یه‌وه حه‌دیس نه‌هیتی له‌ دایکی نیمانداران عائشه -خوا لئی رازی
بیت- که نه‌فرموی: (كان رسول الله ﷺ إِذَا أَمَرَهُمْ أَمْرَهُمْ مِنَ الْأَعْمَالِ بِمَا يُطِيقُونَ)
پتیه‌مه‌بر ﷺ باوی و ابو کاتی که فرمانی بدایه به خه‌لکی فرمانی بن نه‌دان به شتی که
توانا بوون پی (فقالوا: يا رسول الله إِنَّا لَسْنَا كَهَيْئَتِكَ و أَنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ
ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ) نه‌ی پتیه‌مه‌بری خوا نیتیه نمونه‌ی تو نین له کاتیکدا خوا له گونا‌ه‌ه‌کانی تو
بردوه هینی له‌وهو پیش و هینی له‌وهو دوا. واته تو پله‌و پایت به‌رزوه پتیره‌سته نی‌یه به
هول و تیک‌وشانی زورو زه‌حه‌مت، وه نیتیه نات‌ه‌واوین و پتیره‌ستی به ته‌قالای زورو کرده‌وی

زور سەخت (له‌یغضب حتی يعرف الغضب فی وجهه) پێغه‌مبەریش ﷺ له‌ وه‌ی نه‌وانه‌ له‌شمناک بوو به‌ جوێی خه‌شمه‌که‌ی له‌ رووی پیرۆزیدا ده‌رکه‌وت. هه‌موو به‌ جاری گومان که پێغه‌مبهری نازیز ﷺ گوناھی نه‌بووه‌، به‌لام هه‌رکارێکی شه‌رعیشی کردبێ که باره‌که‌ی تری چاک تر بووبێ بۆ نه‌وه‌ به‌ گوناھ دانه‌نری له‌بهر پایهو پله‌ی به‌رزی، ئینجا نه‌چینه‌وه‌ سه‌ر هه‌دیه‌که‌. (ثم يقول إن اتقاكم و اعلمکم بالله انا) بێگومان له‌ خواترس و خۆپارێزرتان و ناشاو زانارتان به‌ خوا منم. واته‌ من شایسته‌ترم به‌ عیباده‌ت و خواپه‌رستی زیاده‌، چونکه‌ من له‌ خوا ترس ترو ناشنا ترم به‌ خوا له‌ نێوه‌، وه‌ به‌نده‌ تا خوا باشت‌ر بناسی عیباده‌تی زۆرترو به‌هێزتره‌و له‌زه‌ت و خۆشی عه‌بدایه‌تی له‌ دلیدا به‌هێزتره‌، ئینجا له‌ پاش نه‌وه‌ی لی بوویه‌وه‌ له‌م هه‌دیه‌که‌ باسی نه‌وه‌ی تیدا بوو هاوه‌له‌کان داوایان نه‌کرد که زیاتر عیباده‌ت بکه‌ن، چونکه‌ خۆشی و له‌زه‌تیان له‌ عیباده‌ت کردن دایه‌.

*** **

١٤- بَابُ مَنْ كَرِهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ، مِنَ الْإِيمَانِ.
٢١- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قُتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ -رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ- عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: (ثَلَاثٌ مَنْ كُنْ فِيهِ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ: أَنْ يَكُونَ اللَّهُ وَرَسُولَهُ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا، وَمَنْ أَحَبُّ عَبْدًا لَا يُحِبُّهُ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنْ يَكْرَهُ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْقَذَهُ اللَّهُ كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ).

نهمه بابی که‌سیکه‌ بێزار بێت له‌وه‌ی بگه‌ڕێ به‌ کافر وه‌ک بێزاره‌ له‌وه‌ی تووڕ به‌درته‌ ناو ناگر، نهم هه‌دیه‌ نه‌هێنی له‌ نه‌نه‌سه‌وه‌ -خوای لی رازی بێت- که پێغه‌مبهر ﷺ نه‌فه‌رموی. نهم هه‌دیه‌ هه‌رچه‌ند له‌ ماناو مه‌به‌ستدا هه‌روه‌ک هه‌دیه‌ پێشوه‌که‌ وایه‌، به‌لام هه‌ندێ جیاوازی هه‌یه‌ له‌ هێندێ له‌ وته‌کانیدا، جا له‌بهر نه‌وه‌ی پێویسته‌ پارێزگاری بکری له‌سه‌ر نه‌فسی وته‌کانیش هه‌ردوو رێویه‌ته‌که‌ی هێناوه‌، ئیستر نه‌و جیاوازییه‌ له‌ وته‌کاندا نهمه‌یه‌ له‌ دوو مه‌جلیسدا پێغه‌مبهری نازیز ﷺ فه‌رمویه‌تی یان راوی یه‌کیکیان (نقل بالمعنی)ی کردبێ.

*** **

۱۵- باب تَفَاضُلِ أَهْلِ الْإِيمَانِ فِي الْأَعْمَالِ.

۲۲- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ: حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: (يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ، ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: أَخْرِجُوا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ، فَيُخْرِجُونَ مِنْهَا قَدْ اسْوَدُّوا فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ - أَوِ الْحَيَاةِ، شَكَّ مَالِكٌ - فَيَنْبَثُونَ كَمَا تَنْبَثُ الْحَبَّةُ فِي جَانِبِ السَّيْلِ، أَلَمْ تَرَ أَنَّهَا تَخْرُجُ صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً؟) قَالَ وَهَيْبٌ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ الْحَيَاةِ. وَقَالَ: (خَرْدَلٍ مِنْ خَيْرٍ).

نعم حدیسه له ژماره کانی: (۴۵۸۱۱، ۴۹۱۱۹، ۶۵۶۰، ۶۵۷۴، ۷۴۳۸، ۷۴۳۹) دا

دوو باره بپوهه توه.

۲۳- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شَهَابٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: (بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ رَأَيْتُ النَّاسَ يُعْرَضُونَ عَلَيَّ وَعَلَيْهِمْ قُمْصٌ، مِنْهَا مَا يَبْلُغُ الثُّدْيَ، وَمِنْهَا مَا دُونَ ذَلِكَ، وَعُرِضَ عَلَيَّ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَعَلَيْهِ قُمْصٌ يَجْرُؤُ. قَالُوا: فَمَا أَوْلَتْ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الَّذِينَ).

نعم حدیسه له ژماره کانی: (۳۶۹۱۱، ۷۰۰۸، ۷۰۰۹) دا دوو پتړه بپوهه توه.

تینجا به پوهی جیاوازی نیمانداران له هیزو لاوازی نیمانه که یاندا دپته سر نعم بابہ که نه فرموی: (تفاضل اهل الإيمان في الأعمال) نعمه بابی جیاوازی رادهو پلهی نیماندارانه له هوی جیاوازیان له کرده ودا لهم باره یوه حدیسن ته هیتن له نهو سه عیدی خودری یوه -خوای لن رازی بیت- که نه فرموی: پیغمبر ﷺ فرموی: (یدخل اهل الجنة الجنة و اهل النار النار) نهوی که نه هلی به هه شته نه چنه به هه شت و نهوی نه هلی جه هغه نه چنه ناگر. (ثم يقول الله تعالى: اخرجوا من كان في قلبه مثقال حبة من خردل من إيمان) دهریتن له دوزخدا هدرکه سی له دلیدا هه بی به کیشانهی ناوکه خهرته له یه که له نیمان. نعم حدیسه به روالهت پشتیوانه بونه وانه که نه فرمون: نیمان و باوه دهست نه دات بونه زیادو کم، به لام له بهر نهوی بیتجکه لهم باوه ره که هیچ کرده و یه کی تر له دلدا نی یه، به لکو له نه دنامه کانی

ردا همن. نهم حەدیسە نابێ بە پشتگیر بۆ ئەوانەى که ئەفەرمون: نیمان و باوەڕ دەست
 ئەدات بۆ زیادهو کەم و لاوازی، بەلکو پشت گیرە بۆ ئەوانەى که ئەفەرمون: کردەو بەشتیکە
 لە نیمان، بەلام -وەک باس کرا- ئەبێ بەشتی بێ لە نیمانى کامل، بە هەر حال و لەسەر
 هەربار باوەڕ ئەبێ بە هەموو شتیک بێی که نیسلام هێناویەتى، ئەک مەبەست ئەوە بێ که
 نیمانى تەواو ئەوەیە باوەڕ بێی بە هەموو ئەوەى نیسلام هێناویەتى و نیمانى ناتەواو نیمانە
 بە هێندیکى، چونکە هەرکەسێ نیمانى بە هەر بەش و پارچەیک ئەبێ بە نیماندار دانائى و
 خاوەنى ئەو باوەڕە کافەرە بە بێ ئایەت و حەدیس و فەرموودەى هەموو زانایانى ئەهلى
 سوننەت، باوەڕى وا خاوەنەکەى لە نیسلام دەرئەکات و بەتین ترین سزای هەیه لە رۆژى
 دواى دا.

ئینجا ئەگەر تینەو بۆ خزمەتى حەدیسە که ئەفەرموى: (فمخرجون منها وقد
 اسودوا) دەر ئەهێنن لە کاتیکدا که زۆر رەش بوونەتەو وەک خەلوز (فهلزون في نهر
 الحيا -أو الحياة، شك مالك) ئینجا توڕ ئەدرنە ناو رووبارى (باران) یان رووبارى (الحياة)
 ڤان، مالیک که رىوایت ئەکات گومانى بوو لە وتەکەدا: (الحيا) یان (الحياة) (فهلزون
 كما نسبت الحبة) بە هۆى ئەوەو ئەروین و سەوز ئەبنەو بە وێنەى سەوز بوونەو بەزى
 گهاو گژە که لە پاش وشک بوونى و باران بارین بەسەریدا دووبارە ئەرویتەو، (في جانب
 السيل) لە قەرەغى لافاو کەدیت (الم تر أنها تخرج صفراء ملتوية؟) ئایا نابینی ئەو بەزى
 باوکانه بەرز دەبنەو لە کاتیکدا زەردو لاوازو لار بووبون؟

نەم حەدیسە پیرۆزە مەزەهەبى (مرجئة) بە تال ئەکاتەو که ئەلێن: گوناھ زیان ناگەیهنێ
 بە نیمانداران. هەروەها مەزەهەبى موعتەزىلە که ئەلێن گوناھى کەبیرە خاوەنەکەى لە نیسلام
 دەرئەکات و نایگێڕێ بە کافر بەلام ئەبەدى ئەبێت لە ناگردا.

ئینجا حەدیسى شیکى تر ئەهێنێ که ئەبێ بە بەلگە لەسەر ئەم بابەى که خەریکی
 بێنەو. ئەم حەدیسە ئەهێنێ لە ئەبو سەعیدى خودرى یەو که ئەفەرموى: پیتغە مەبەر عليه السلام
 فەرموى: (بينا أنا نائم رأيت الناس يعرضون علي و عليهم قمص) کاتیک من خەوتبووم
 هەلکەم دیت و نیشانم دران لە کاتیکدا کراسیان لەبەردا بوو (منها ما يبلغ الثدي ومنها ما
 دون ذلك) هەندى ئەگەیشته سەر مەمکیان و هینی و اشیان هەبوو کە مەترە لەو (و عرض

علي عمر بن الخطاب و عليه قميص يجره) وه عومهرى كورى خه تتابم نيشان درا له کاتیکدا کراسه کى نه خشان به زهويدا (قالوا لما أولت ذلك يا رسول الله؟) هاره له کانيش گوتيان نه وهت به چى خه وپه رژين کرد نهى پيغه مبهري خوا (قال: الدين) نه رموى خه وپه رژينم کرد به دين.

به پنى نهم حه دپسه نهو خه لکه جياوازيان هه په له دينداو نهو جياوازيهش به پنى جياوازيانه له کردهوى چاکدا، نينجا نهو نابى به به لکه له سر نهوى عومهر گه وره تر بيت له نه بويه کر -خوا لى زيان رازى بيت- که به نيتى فاقى زانايانى نه هلى سوننهت گه وره ترينى نومهت له پاش پيغه مبهري ﷺ نه بويه کره -خوا لى رازى بيت-. چونکه:

په کم: خاوهنى کراسه درتزه کى (حصر) نه کردوه له عومهر دا، به لکو نه مه زياده موژده په که دای به عومهر، نيت وینهى عومهر و گه وره تر له نومهت دا هه په.

دووم: عومهر به هوى ته من درتضى له خه لافهتدا کردهوى زورتري هه بن، نيتربا کردهوه که مه کانى نه بويه کر زور گه وره تر بيت له کردهوه زوره کانى عومهر، وهک خوتشى نه نه رموى: سوتند به خوا شهو و ژوتکى نه بويه کر له عومهر و نالى عومهر گه وره تره. شهوى کوزه کى که له خدمت پيغه مبهري کوزهى کردو هه مو مال و مندال و هه مو شتى به جن هيتشت. روزه کهش روى له دنيا در چوونى پيغه مبهري ﷺ نه گهر نه بويه کر نه بويه زورهى نومهت سهريان لى تیک نه چو، هه ووه کردهوه کانى ترى که مه سه لهى خه لافهت و ریک خستنى له شکره کى نوسامو جهنگى نه هلى ريدهو... هتد.

*** **

۹۶- بابُ الْحَيَاءِ مِنَ الْإِيمَانِ.

۲۴- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ ابْنِ شَهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ عَلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ -وَهُوَ يَعِظُ أَخَاهُ فِي الْحَيَاءِ- فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: (دَعَهُ، فَإِنَّ الْحَيَاءَ مِنَ الْإِيمَانِ).

نه مه بابتيکه له بارهى حه ياوه که نه نه رموى: (الحياء من الإيمان) شهرم و حه يا به شيکه له نيمان. له بارهوه حه ديسى نه هينى له عبداللهى كورى عومهر وه -خوا لى زيان رازى بيت- (ان رسول الله ﷺ مر على رجل من الأنصار -وهو يعظ أخاه في الحياء- که پيغه مبهري ﷺ

نهمری به لای پیایوتیک له نه ساردا که ناموزگاری برای خوی نه کرد له بارهی شهرمهوه، بهم رنگه نموده نه شهرم مدکه له شهرمدا دووچاری زیان بیی (فقال رسول الله ﷺ: دعه فإن الهباء من الإيمان) نینجا پیغه مبر ﷺ فرموی: لئی گهری با له سر شهرم و حدیای خوی مینتهوه، چونکه شهرم و حدیا به شیکه له نیمان. لهم حدیسه شدا ده رکعت که نیمان ته نیا نه سدیق و باوه نریه.

نهم حدیسه له ژماره: (۶۱۱۸) دا دووباره بووه توه.

*** *** ***

۱۷- باب ﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ﴾ (التوبة: ۵).

۲۵- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُسْنَدِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو رَوْحٍ الْحَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ وَقْدِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: (أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ).

نهمه بابیکه له تفسیری نایه تیکدا که به لگهیه له سر نوه کردهوه به شیکه له نیمانی کامل. نایه تکه نهمیه: ﴿فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ﴾ نه گهر بت په رسته کان تویه یان کردو گهرانهوه له بت په رستی به کیان و باوه ریان هینا نهم کاته بهر لایان بکهن. نهم نایه ته همرچونی به لگهیه له سر نوه که کردهوه به شیکه له نیمان له همان کاتدا نیامی بوخاری هیناویه تی به به لگه له سر به تالی مه زه بی (مرجئة) که نه لئین کردهوهی خراب زیان ناگهیه ننی به بنده ماتول نیمان و باوه ریان هه بی.

له پاش نهم نایه ته حدیسی نه هیننی له نیین و عومره وه -خوا لئیان رازی بیت- که نه فرموی: (أَنْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنْ مُحَمَّدًا رَسُولَ اللَّهِ) پیغه مبر ﷺ فرموی: من نه صرم پئ کراوه که خه لک بکوژم تا شایه تی نه دن که هیچ خوایه ک نریه بیتجکه له (الله) وه محمد پیغه مبر خوایه (و یقیموا الصلاة و يؤتوا الزكاة) وه نویتز به ریک و پتکی به جی نه هینن و زه کات نه دن (فإن فعلوا

ذلك عصموا مني دماءهم و أموالهم) نه گهر نمو شتانه یان کرد که باسماں کردن نموا خوتنیان و مالیان نه پارتزن له من. واته نه خوتنیان و نه مالیان حلال ناکه یں (إلا بحق الإسلام) مه گهر خوتن و مالی که نیسلام حلالی کردبې بهمه قه تللی ناهق یان حه قتیکی شهرعی که بکه ویتنه سهریان یان پزاردن مالی که له گهر دنیا ندا بې، واته نیسلام بوونه که یان تویه کردنیانه له پهرستنې بت نه بې به که فاره تی هه رگونا هې کردبیتیان له وه وه بهر به لام له پاش نیسلام بوونه که یان هه ر تاوان و گونا هېکی تازه یان کرد نمو به گویره ی بریاری نیسلام توله یان لی نه سترې. نه گهر نموانه به زاهیر موسلمان بې به موسلمان سهریان نه که یں، به لام نیتوان خوتیان و خوا نه گهر راست نه که یں له موسلمان بوونه که یاندا نموا خوا ناگاداره پتریان و لای نمو موسلمان نین. واته نمو کاته به پتی به لیتن و بریاری خوا سزا نه درتین نه که پتوسته له سهر خوا وه ک و ته ی (علی) نه یکه یه نې و مو عته زیله له سهر نمو نه.

*** **

۱۸- بابُ مَنْ قَالَ إِنَّ الْإِيمَانَ هُوَ الْعَمَلُ

لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى ﴿وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ (الزخرف: ۷۲)
وَقَالَ عِدَّةٌ مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿فَوَرَبِّكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (الحجر: ۹۲-۹۳): عَنْ قَوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. وَقَالَ ﴿لِمِثْلِ هَذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ﴾ (الصلوات: ۶۱).

۲۶- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ وَمُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَا حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ شَهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سُئِلَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ فَقَالَ: إِيْمَانُ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ. قِيلَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ. قِيلَ: ثُمَّ مَاذَا؟ قَالَ: حَجٌّ مَبْرُورٌ.

نهمه بابی که سیکه که نه لې نیمان هه ر کرده وه یه. (مرجئة) له دووباره وه راو بوچوونی به تالیا ن هه یه:

یه که م: له که ل بوونی نیماندا کرده وه ی خراپ زیان نا که یه نې، نیمان خوی لی رازی بیت له نایه ت و حه دیسی پت شو دا نمو رایه ی به تال کرده وه.

دوهم: نوهیه نیمان هر وتنه به بی کردهوه، نوا بهم کومه له نایه ته سه لیترا که ایمان کردهویشه.

مه بهست نوه نی به هر کام له نایه تانه به تنیا به لگه به له سر ته واری مه بهستی لیبای نیمان که نیجه به وردی خه ریکین پی یه وه، به لکو نه م کومه له هه مووی به لگن له سر هه موو به شی کیتابی نیمان که نیمان حه قیقه ته که ی باوه رو گوتنی شایه تومان مه رجه به طبعی احکام، کردهوش به شتیکه له نیمان و باوه ری کامل و ته ورو. جا نوا ده ست نه کات به هتنانی نایه ته کان ﴿تلك الجنة التي أورثتموها بما كنتم تعملون﴾ نهو به ده شته ی که به لهنستان پی دراوه نهو به ده شته یه که به که له پورو میراتی دراوه پیتان به هوی کردهوه که تان له کردتان له جیهاندا. واته به هوی نیمانه که تانه وه که وهک گوکان حه قیقه تی نیمان باوه رهرو گوکن مه رجه به تطبیقی نه حکام و کردهوه به شتیکه له نیمانی کامل.

نینجا لیره دا پرسیار نه کرئی له وه ی له حه دیسی سه حیحدا هاتوه هیچ که س کردهوه که ی نایخاته به دهشت، به لکو هوی چوونه به دهشت هر رحمت و میهره بانی خوا به له وه لامدا نه لیتین: مه بهست به کردهوه له نایه ته که دا کردهوی وه رگیراوه که وه رگرته که ی هر به هوی میهره بانی خوا به نه گینا خوا هیچ پیویستی به کردهوی بنده وه هیچ شتیک نی به، به وونی باوه رو کردهوه هیچ زیانیک ناگه یه نی به خوا وهک بوونی شیان هیچ سوودی نادا به مه بهستی خوا، مه بهست به کردهوه له حه دیسه که دا کردهوی نه نایه. که واته حه دیسه که دهسته مل بو له گمل نایه ته که داو هیچ گرئی بهک نی به.

نینجا دیته سر نایه ته کانی تر که هتنانی به به لگه نه فهرموئی: (و قال عدة من اهل العلم في قوله تعالى:) چند که سیک له زانایان فهرمو یانه له تفسیری نه م نایه ته دا: ﴿لوربك لنسئلهنهم اجمعين عما كانوا يعملون﴾ سویتند به پهروه ردگارت نه ی پیغه مبه ر به سهار نه کرئی له هه موویان له کردهوه یهک که کردوویانه له جیهاندا.

له تفسیری نهو کردهواندا فهرمو یانه: (عن قول لا اله الا الله) وه گوتنی نهو وتنش کردهوه بهو نیمانه. هه رچهند به پی ی رای نهو کومه له زانایانه ده لیل و به لگه که ته واره به لام به نی نایه ته که پرسیاره له هه موو کردهوه، که واته وهک نیامی نوهوی نه فهرموئی: تایبه تی نه که به بی به لگه یه وه رناگیرئی. به لام نهو که سه ی تایبه تی کردوه ریگای هه به بلتی: به سهار له ته وحیدو خوا به رستی شتیکه بیتگومانو هیچ که س خیلانی نی به ته ایدا، به لام

پرسپار له شته کانی تر خپلاقی تپدايه له ناو زانا ياندا، له بهر نه وه تايبه تي کردووه له م شته دا که هيچ خپلاقی تپدا نپه.

نينجا ليره شدا شوتني پرسپاريکه: نه م نايه ته وا نيشان نه دات که له رژی دواييدا پرسپار نه کړی له هم مو که س، وه نايه تي ﴿لهو مئذ لا یستل عن ذنبه إنا و لا جان﴾ وا نيشان نه دات که پرسپار ناکړی. له وه لامدا نه لپين: له رژی دواييدا چنده ها هه لوتست و چهرخی دووو دريژ هديه، که واته پرسپار نه کړن نه بهرین به سر هپندی هه لوتست و چهرخدا، وه پرسپار کړنه که ش به سر هپندی هه لوتست و چهرخه کانی تر دا. يان ده لپين: مه به ست پرسپار کړنه که نه بهرین به سر پرسپاری که بق هوال دانه وه پت.

نينجا به لکه په کی تر نه هپنی نه فرموی: ﴿وقال لمثل هذا فليعمل العاملون﴾ با هر بق که يشق به وپندی نه م نامالجه کار که هران کرده وه بکمن. به پنی مه به ستی نیام واته با نیان پین نیامداران. چونکه نه و رای وایه که نه م باب و باسه بق باسی نیامنی حقیقی و کامله دهی نه و کاته وه ک کرده وی دلی تپدايه که با وه په که په کرده وی زمان و نه دمه کانیش تپدايه، که واته ريگه نپه بق هيچ ره خنه په ک.

نينجا نه م حه دیسه ش نه هپنی له نه بو هوره يروه که (ان رسول الله ﷺ سئل: أي العمل افضل؟) پرسپار کړا له پتغه مبه رﷺ: کام کرده وه گه وړه تره نه جری زړ تره؟ (قال: إيمان بالله ورسوله) نه ویش فرموی: نیان به خواو پتغه مبه رگه ی. (قيل ثم ماذا؟ قال: الجهاد في سبيل الله) نينجا عه رزی کړا: دواي نه وه چی؟ نه ویش فرموی: جيهادو تپکوشان له ریی خودا. له هپندی حه دیسدا له وپندی نه م پرسپاردها له وه لامدا نه فرموی: نازاد کړدنې به نده. له هپندی تر دا شتی تری فرموه. وه نه و جوړه وه لامانه به پنی حالی پرسپاره که جياوازی په دا نه کات. وه ک له حه دیسنگدا يه کتی پرسپاری کړد که فرمانیکم پنی بده نپتر دوايی پتويستيم نه بهن به پرسپار کړدن، نه ویش فرموی: (قل آمنتم بالله ثم استقم) يان په کيکی تر دا وای کړد ناموزگاریم بکه نه ویش فرموی: (لا تغضب) تا دوو سی جار داواکه ی کرده وه نه و هر فرموی: (لا تغضب). جه نابی نازيزمان دکتوری دل و دهروونمانه وا ده رنه که ویی خواوینی پرسپاری يه که م نه خوشی پنی نیستيقامه تی و دانه مه زراوی بووه دووه نه خوشی رق و غه زه بی بووی. (قيل: ثم ماذا؟ قال: حج مبرور) پاشان عه رزی

کرا: پاشان چی تر؟ فہرموی: حجبتکی قبول کراو لای خوی گورہ.
نہم حدیسه لہ ژمارہ: (۱۵۱۹) دا دو بارہ بیوہ تہوہ.

*** **

۱۹- باب إِذَا لَمْ يَكُنِ الْإِسْلَامُ عَلَى الْحَقِيقَةِ،

وَكَانَ عَلَى الْإِسْلَامِ أَوْ الْخَوْفُ مِنَ الْقَتْلِ

لِلْعَرَبِ تَعَالَى: ﴿قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا﴾ (الحجرات: ۱۴)

فَإِذَا كَانَ عَلَى الْحَقِيقَةِ فَهُوَ عَلَى قَوْلِهِ جَلَّ ذِكْرُهُ: ﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾ (آل

عمران: ۱۹)

۲۷- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَامِرُ بْنُ سَعْدٍ

ابْنُ أَبِي وَقَّاصٍ عَنْ سَعْدِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَعْطَى رَهْطًا - سَعْدًا جَالِسًا - فَتَرَكَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَجُلًا هُوَ أَعْجَبُهُمْ إِلَيَّ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ؟ فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ

مُؤْمِنًا. فَقَالَ: أَوْ مُسْلِمًا. فَسَكَتُ قَلِيلًا. ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ مِنْهُ، فَعُدْتُ لِمَقَالَتِي فَقُلْتُ: مَا

لَكَ عَنْ فُلَانٍ؟ فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا. فَقَالَ: أَوْ مُسْلِمًا. فَسَكَتُ قَلِيلًا. ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ

مِنْهُ، فَعُدْتُ لِمَقَالَتِي، وَعَادَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. ثُمَّ قَالَ: يَا سَعْدُ، إِنِّي لَأَعْطِي الرَّجُلَ وَغَيْرَهُ

أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ، خَشْيَةُ أَنْ يَكُفَّهُ اللَّهُ فِي النَّارِ.

وَرَوَاهُ يُونُسُ وَصَالِحٌ وَمَعْمَرٌ وَابْنُ أَخِي الزُّهْرِيِّ عَنِ الزُّهْرِيِّ.

نہمہ بابیتکہ کہ نیسان و نیسلام نہی بہ راستی و لہ دلہوہ بیت نہک لہ بہر ہیج

ہزہ کی تر. وہک نہ فہرموی: (إذا لم يكن الإسلام على الحقيقة و كان على الإسلام أو

الخوف من القتل) کاتی نیسلام بہ پی حہ قیقہ تہ شہرعی یہ کہی نہی و لہ بہر ناچار ی مل

کہ ہج بیت یان لہ بہر مہ ترسی بی لہ کوشتن. نہو جۆہ نیسلامہ لہ رۆزی دوا پیدا ہیج سوودی

ناہی. نہو جۆہ موسلمان بوونہ روالہ تی نہی و بہ لام بہ نیسان دانانری ﴿و قالت الأعراب

آمنّا﴾ عہرہہ کۆچہری یہ کان بہ دہم گوتیان نیتہ باوہرمان ہینا و باوہرمان ہدیہ. نہم نایدہ تہ

ہاتہ خواروہ لہ یہ کہم جاروہ دہر بارہی چہند کہستی لہ بہنی نہسلم کہ لہ سالتیکی گرانیدا

ہاتن بق مہ دینہی مہوہرہو بہ دہم شایہ تومانیان ہینا و گوتیان بہ پیغہ مہر ﷺ. نیتہ بہ مال

و عه‌پاله‌وه، جه‌نگمان له‌گه‌ل نه‌كردی وه‌ك خه‌لكی تر، وه مه‌به‌ستیان خه‌ترو سه‌ده‌قه بوو، وه منه‌تیان نه‌نا به‌سهر پی‌تغه‌مبه‌ردا ﷺ، ﴿قُلْ لِمَ تُؤْمِنُوا﴾ نهي پی‌تغه‌مبه‌ر بلتی به‌تیان نی‌توه باوه‌رتان نه‌هیتاوه، چونكه نه‌بی به راستی و له دله‌وه بی‌ت و گه‌ردن كه‌چی دلی له‌گه‌لدا بی‌ت ﴿وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا﴾ به‌لكو بلتین: مل كه‌چ و ناچار بووین. به رواله‌ت نه‌بوو به درو خسته‌نوه‌كه‌و به‌ریه‌رج دانه‌وه‌كه به‌م جو‌ره بوایه: (قُلْ: لَا تَقُولُوا أَمْنَا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا إِذْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ أَسْلَمْتُمْ) بلتی نه‌لین باوه‌رمان هیتا، به‌لكو بلتین ناچارو مل كه‌چ بووین. به دیمه‌ن و رواله‌ت نه‌بوو به‌م جو‌ره به‌ریه‌رج به‌درانا‌په‌وه، به‌لام كه به‌ر نه‌كه‌پنه‌وه هه‌ر نه‌وه رت‌ك و به‌جی‌یه كه قورنانه‌كه نه‌فه‌رمویی، چونكه به‌و جو‌ره لافه‌كه‌یان نه‌خاته‌وه به درو‌وه‌و له ریشه‌ی نه‌هیتنی و بی‌گومان قسه هه‌ر قسه‌ی قورنانه‌.

نهم نایه‌ته به‌لگه‌یه له‌سهر نا‌راستی و به‌تالی رای (كه‌رامی) به‌و (مرجئه) كه نه‌لین: باوه‌ر ته‌نها نی‌قرارو گوتنه به زمان هه‌روه‌ها نایه‌تی: ﴿أَوَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانُ﴾ به‌لگه‌یه‌كی تی‌رو ته‌واوه له‌سهر نا‌راستی راكه‌یان. هه‌روه‌ها به‌ریاری هه‌م‌و‌ان له‌سهر كه‌فری مونا‌فیه‌كان به‌لگه‌یه له‌سهر نا‌راستی نه‌وانه. چونكه نه‌و مونا‌فیه‌كانه بی‌جكه له شایه‌تومان نو‌ی‌زو كرده‌وه‌یشیان هه‌بوو.

نینجانه‌فه‌رمویی: (فَإِذَا كَانَ عَلَى الْحَقِيقَةِ فَهُوَ عَلَى قَوْلِهِ جَل ذَكَرَهُ:) نه‌كه‌ر نی‌سلام له‌سهر باره راسته‌قینه‌كه‌ی بی‌ت و به‌و شیه مه‌به‌ست بی‌ت ﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾ نه‌و كاته له‌سهر باره راسته‌قینه‌كه‌ی و له‌گه‌ل نی‌ماندا یه‌ك شق و سوودی هه‌یه لای خوا. نی‌مامی بوخاری نهم نایه‌ته نه‌كات به ده‌لیل و به‌لگه له‌سهر نه‌وه‌ی نی‌سلامی راسته‌قینه هه‌ر نه‌وه دینه‌و له‌سهر نه‌وه نی‌سلام و نی‌مان هه‌ردوو یه‌كن. نه‌وه‌ش رای زۆر له زانا‌پانی هه‌دیه‌سو كۆ‌رو جه‌ماوه‌ری (مو‌عته‌زله‌) و (متكه‌لین) هه‌و هه‌م به‌لگه نه‌هیتنه‌وه به نایه‌تی: ﴿فَاخْرَجْنَا مِنْ كَانَ فِيهِمَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَمَا وَجَدْنَا مِنْهُمُ الْإِيمَانَ﴾ وه دپاره نه‌سل له نی‌ستی‌سنادا مرته‌سیله. كه‌واته نی‌سلام و نی‌مان یه‌كن. نی‌مامی بوخاری به‌لگه‌یه‌كی تر دیتیتنه‌وه له‌سهر مه‌زه‌به‌كه‌ی خۆ‌ی به‌م نایه‌ته: ﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ﴾ هه‌ركه‌س بی‌جكه له نی‌سلام دینی‌كی تر قبول بكات هه‌رگیز لق‌ی وه‌رنا‌گیرئ، نه‌كه‌ر نی‌سلام و نی‌مان یه‌ك نه‌بن نه‌بی نی‌مان وه‌رگیراو نه‌بی، چونكه دین هه‌ر نی‌مانه‌و دینیش هه‌ر نی‌سلامه.

نینجا نهم حەدیسە ئەهتینی لە سەعدی کوری ئەبی وه قاسەوه -خوا لێی رازی بیت-:
 (أن رسول الله أعطى رهطاً) که پیتغه مبهەر ﷺ هیتندی له مال و سامانی دا به چەند کەسیک
 له (المؤلفة قلوبهم) و سەعد ناماده بوو له ویدا (فترك رجلاً) نینجا بەشی پیاویکی نەدا که
 داوای لێ کرد (هو أعجبهم إلی) ئەو پیاو بەلامەوه شایستە تر بوو (فقلت: یا رسول الله
 ما لك عن فلان؟ فو الله إني لأراه مؤمناً) گوتم ئەی پیتغه مبهەری خوا نایا هۆی چی بەشی
 فلانە کەست نەدا سویتند بە خوا من بە ئیماننداری ئەزانم (أو مسلماً) یان فەرەموی بە
 موسڵمانی دەزانم (فسكت قليلاً) نینجا کەمت بێ دەنگ بووم (ثم غلبنی ما أعلم منه)
 نینجا ئەوێ که من دەمزانی له بارەێ ئەو پیاو وە زۆری بێ هێنام (فعدت لمقالتی) بە هۆی
 ئەو و تەکەم دووبارە کردووە تا (وعاد رسول الله ﷺ. ثم قال: یا سعد، إني لأعطي الرجل)
 ئەی سەعد من ئەبەخشم بە کەسێ (و غیره أحب إلی منه) که خەلکی تر خۆشەویست تره بە
 لامەوه لهو (خشية أن يكبه الله في النار) له بەر مەترسی ئەوێ که خوا بێخاتە ناگر. واتە
 ئەوێ که بەشی نادەم ئیمانی بەهێزەو پێوست نێ بە بەخشینی شت دامەزرای بەکم
 لەسەر ئیمانە کە، بەلام ئەوێ که شتی بێ ئەدەم ئیمانی لاوازەو ئەمەوێ بەو بەخشینە
 دامەزرای بەکم نەک واز لە ئیمانە کە بێتێ و خوا بێخاتە ناو ناگر.
 پەیوەندی نهم حەدیسە بە بابە کەرە ئەوێ بە ئەو کەسێ که نێعلاتی نیسلام ئەکات بە
 موسڵمان دانەنێ، ئیتر با ئەزانی له دڵەو چۆنە؟ بەلام دڵ و دەمی یەک نەبن سوود لهو
 نیسلامە وەرناگری له رۆژی دوایدا.

نهم حەدیسە له ژماره: (١٤٧٨) دا دووبارە بوو تەو.

*** **

٢٠- بابُ إِفْشَاءِ السَّلَامِ مِنَ الْإِسْلَامِ

وَقَالَ عَمَّارٌ: ثَلَاثٌ مَنْ جَمَعَهُنَّ فَقَدْ جَمَعَ الْإِيمَانَ: الْإِنْفَافُ مِنْ نَفْسِكَ، وَبَذْلُ السَّلَامِ
 لِلْعَالَمِ، وَالْإِنْفَاقُ مِنَ الْإِفْتَارِ.

٢٨- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَزِيدَ بْنِ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ
 عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ؟ قَالَ: (تُطْعِمُ الطَّعَامَ وَتَقْرَأُ

السَّلامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ).

نعمه باینکه که فرمودی: (إلشاء السلام من الإسلام) بلاو کردنمودی سه لام به بن
فدوق و جیوازی له هه موو موسلمانیک به شیکه له نیسلام (و قال عمار: ثلاث من جمعهن
فقد جمع الإيمان) عه ماری کوپی یاسر نه فرمودی: سن شت هه به هه رکه سن کویان بکاته وه
نهو که سه نیمانی کۆکردو وه تموه - واته نیمانی کامله -:

۱- (الإنصاف من نفسك) عدل له گهل نه فسی خۆت، بهم رهنکه هه موو فرمانه
واجبه کان به جی بیئی، خۆت بهارتزی له هه رچی جله و گیریت لی کراوه.

۲- (و بذل السلام للعالم) سه لام کردن له هه موو موسلمانیک ناسراو بیت لات یان
نه ناسراو. وتدی (عالم) نه گهر چی گشتی به یۆ کافریش، به لام به چند به لکه بهک تایبه تی
نه کۆی به موسلمانوه، که واته یان (عامی مخصوص)ه یان (عام مراد بالمخصوص)ه.

۳- (و الإنفاق من الإقتار) به خشین له کاتی نه بوونی و نه قیریدا. نیت به خشین به
مال و مندا ل یان به میوان و هه ر موسته حقیق.

نینجا له پاش نه نه سه ره نه م هه دیسه نه هینتی له عبداللهی کوپی عه مری کوپی
عاصوه (أن رجلا سأل النبي ﷺ: أي الإسلام خير، قال: تطعم الطعام و تقرأ السلام على
من عرفت و من لم تعرف) نه ویش فرمودی خۆزاک ده رخوا ردی خه لکی بدهیت و سه لام
بهکیت له سه ره رکه سن که ناسیوته یان نه تناسی. دیاره مه بهست که سی موسلمان هه
باسمان کرد. نه م هه دیسه له بابی (إطعام الطعام) دا هینای، به لام لیره شدا هینای به پی
باوی خۆی له شوینی تریشدا کاتی له ریوایه تی دو وه مدا زیاده فانیده تی تیدا بیت نه گینا به
بن هه زهک هه دیس دووباره ناکاته وه.

*** **

۲۱- بابُ كُفْرَانِ الْعَشِيرِ، وَكُفْرُ دُونِ كُفْرِ

فِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

۲۹- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ ابْنِ

عَبَّاسٍ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: (أَرَيْتُ النَّارَ، فَإِذَا أَكْثَرُ أَهْلِهَا نِسَاءُ يَكْفُرْنَ. قِيلَ: أَيْكْفُرْنَ بِاللَّهِ؟

قَالَ: يَكْفِرَنَّ الْعَشِيرَ، وَيَكْفِرَنَّ الْإِحْسَانَ، لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الذَّهْرَ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ: مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ).

نممه بابی سپلهیی و دان نه نانه به ماف و چاکهی هاوسهر. وا دهر نه که ویی مدهست هم (عشیر)ه لیره دا میرده (و کفر دون الکفر) نم و تده نیختیلاف هده به له خوتنده نه وه مدهسته که ید، له بارهی خوتنده نه وه که یه وه جه ماوهر له سهر نه وه یه به ژیره نه خوتنریته وه وه به ژیره وه عتف له سهر (کفران) وشه (کفر) و (کفران) له زمانی عهره بی دا بریتی به له داپوشین و داشاردنه وه. بهو بژنه وه دژی نیمان ناوبراوه به کوفر، چونکه داشاردن و داپوشینی هه که خواپه رستی به. نیجا له عورفدا (کفران) زورتر به کار نه هیتری بۆ دان نه نان به ماف و چاکه و کوفر دانه نری به باوهر نه بوون به نایینی نیسلام. نیجا مدهستی نیمامی بوخاری لیره دا نممه یه ههرچونی تاعت و گوئی رایه لی به کان ناو نه برین به نیمان، ههروه ها گوناها گانیش ناو نه برین به کوفر. گوناها کان بیتجه له باوهر نه بوون به نیسلام که ناو نه برین به کوفر مدهست نه و کوفره نی به که خاوه نه که ی له نیسلام دهر نه کات. جا که واته مدهست و تهی (کفر دون کفر) ههر کوفرانی عه شیره که یه، واته نممه های نه و گوناها یه که بریتی به له سپلهیی و دان نه نان به مافی میرد که نه و گوناها نزیک ترینه له کوفره وه.

خولاسهی نممه ی گوتمان نممه یه: ههرچونی گوئی رایه لی و تاعت و کرده وه چاکه کان ناو نه برین به نیمان. ههروه ها گوناها تا واته گانیش ناو نه برین به کفر بهو شیهی باس کرا. جا له م بابه دا به تاییه تی باسی تاوانی سپلهیی نافرته نه هیتی له بهر حه دیستیکی درژ که پیغه مبه ر ﷺ فهرموی: نه گهر فهرمانم بدایه به ههر که س که سوژه بیا بۆ ههر که س فهرمانم نه دا بهو نافرته سوژه ببات بۆ میرده که ی. له حه دیستیکی تر دا فهرموی: دۆزه خم نیشان درا زۆریه ی دۆزه خی به کان نافرته بوو عهر زیان کرد بۆچی؟ فهرموی: چونکه نه فرین و له عنت زور نه که ن و سپهن له گه ل هاوسه ردا.

نیجا نایا بۆچی کفرانی عه شیر دانا به نزیکترین کرده وه ی به د، هیتدی نه فهرمون قازی نه بو به کر نه فهرموی: له بهر نه وه ی حه دیسه که که نه فهرموی: نه گهر فهرمانم به سوژه بدایه بۆ ههر که س فهرمانم نه دا به سوژه بردنی نافرته بۆ میرده که ی، که واته مافی میردی هاوسه ری کرد به مافی خواو تا نه و راده یه پله ی بهرز کرده وه، که واته سه ریچی کردن له

به جن هیتانی مافی میرده کدی به لگدی له سسر سستی و گوئی نه دانی به مافی خوا وهک نم
 همدیسهش بز پشتگیره که نه فدرموی: (من لم یشکر الناس لم یشکر الله). (ریوایه تی نه بو
 داود-آدب-۱۱).

نینجا نهوا نم همدیسه نه هیتنی له نین وعه باسه وه -خوا لنیان رازی بیت- که
 نه فدرموی: قال النبی ﷺ پیغمه مبه ﷺ فدرموی: (أریت النار) دۆزهخم پیشان درا، (فإذا
 أكثر أهلها النساء) که بینیم زۆریه دۆزهخمی به کان نافرته بوون (یکفرن) هوی نه وهش
 نه وهیه سپهن (کافرن) (قلیل یکفرن بالله؟) پرسیار کرا نایا کافرو بی باوهرن به خوا (قال
 یکفرن العشیور و یکفرن الإحسان) سپهنو کافره به هاوسه رو کافرن و دان نانتین به چاکه ی
 میرددا (لو أحسنت إلى إحداهن الدهر ثم رأت منك شیئا قالت: ما رأیت منك خیرا قط)
 نه گهر چاکه بکه ی دهریاره ی یه کتیکیان ماوه ی ژیانته، پاشان شتیکت لنی ببینیت که نارپک
 بی له گهل ناره زوویدا، نه لیت: هدرگیز هیچ خترو چاکه یه کم له تو نه دیوه.

لهم همدیسه پیروژه نه مانه وه نه گیرئ:

(۱) سه رۆک نه بی رتنمونی و نامۆگاری ژیر دهسته بکات.

(۲) قوتابی و ژیر دهسته پرس و راو مراجعه ی سه رۆک و مامۆستا بکات نه گهر
 تینه گیشتن له فدرموده کدی.

(۳) دروسته گونا نه ناو بیری به کوفرو ناو بردنی سپله یی به کوفر.

(۴) گونا نه بی به هوی کهم و کوری نیمان.

(۵) نیمانی نافرته زیاد نه بی به شوکری هاوسه ره کدی، که واته کرده وه به شپکه له

نیمان.

نم همدیسه له ژماره گانی: (۴۳۱، ۷۴۸، ۱۰۵۲، ۳۲۰۲، ۵۱۹۷) دا دوویاره

بووه ته وه.

*** **

۲۲- بابُ الْمَعَاصِي مِنْ أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ،

وَلَا يُكْفَرُ صَاحِبُهَا بِأَرْكَابِهَا إِلَّا بِالشَّرْكِ

لِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ: (إِنَّكَ أَمْرٌ فِيكَ جَاهِلِيَّةٌ) وَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ

بشرك به وَيَغْفِرَ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ ﴿٤٨﴾ (النساء: ٤٨، ١١٦)

۳۰- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ وَاصِلِ الْأَحْذَبِ عَنِ الْمَعْرُورِ لَال: لَقِيتُ أَبَا ذَرٍّ بِالرَّبِذَةِ وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ وَعَلَى غُلَامِهِ حُلَّةٌ، فَسَأَلْتُهُ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ: إِنِّي سَأَمْتُ رَجُلًا فَعَمَّرْتُهُ بِأَمِّهِ، فَقَالَ لِي النَّبِيُّ ﷺ: (يَا أَبَا ذَرٍّ، أَعَمَّرْتَهُ بِأَمِّهِ؟ إِنَّكَ أَمَرُؤُ فَبِكَ جَاهِلِيَّةٍ. إِخْرَأْنَكُمْ خَوْلَكُمْ، جَعَلَهُمُ اللَّهُ تَحْتَ أَيْدِيكُمْ، فَمَنْ كَانَ أَخُوهُ تَحْتَ يَدِهِ فَلْيُطْعِمَهُ مِمَّا بَاكُلُ، وَلْيَلْبِسَهُ مِمَّا يَلْبِسُ، وَلَا تُكَلِّفُوهُمْ مَا يَغْلِبُهُمْ، فَإِنْ كَلَّفْتُمُوهُمْ فَأَعِينُوهُمْ).

نهمه بایبیکه له حەدیسی پێشەوه باسی ئەوەی کرد کە گوناھەکان ناوبران بە کوفر بە مەجاز ئەک بە حەقیقەت، بەم رەنگە مەبەست سەلمی و دان نەنانه بە هەقد.

ئینجا ئەوا لێرەدا روونی ئەکاتەوه کە ئەو گوناھانە بێجگە لە گەورەکانیان کە خوا لێی ناوێرێ، ئیتر ئەوانی تر خواوەنەکی دەرناکات لە ئیسلام، ئەفەرموی: (المعاصي من أمر الجاهلية) گوناھەکان بە گەورەو بچووگەوه کارو پێشەوی جاهیلییەکانە، واتە چەرخێ پێش ئیسلام (و لا یکفر صاحبها بارتکابها إلا بالشرك) خواوەنی ئەو گوناھانە بە کردنیان کافر نابن یان بە کافر دانانێ بێجگە لە هاوێش رەوادان بۆ خوا، بێگومان تاوانی ئیلحادو بین باوەری گوناھێکی پێس تر بۆگەن تر، جا لەبەر نەبوونی ئەم تاوانە پێسە هەر باسی هاوێش رەوادانی باس کرد، گەواتە مەبەست بە شیرک کوفر.

عینوانی ئەم بابەو حەدیسهکی کە دێت بۆچوون و رای خەواریج بەتال ئەکەنەوه کە ئەلێن خواوەنی گوناھە گەورەکان کافرن و لە ئیسلام دەرەچن، هەرەها (موعتەزله) بە درۆ ئەکاتەوه کە ئەلێن بەو گوناھە گەورانە لە ئیسلام دەرئەچن، بەلام ناچێتە ناو کوفر.

ئینجا ئیمام دەلیل و بەلگە ئەهینێهه لەسەر راستی مەزھەبی ئەهلی هەق و بەتالی ئەهلی ناھەق بە ئایەت و حەدیسی، گوناھەکان لە کارو کردەوی جاهیلییەتن (لقول النبي ﷺ إِنَّكَ أَمَرُؤ فَبِكَ جَاهِلِيَّةٍ) فەرموی بە ئەبوزەر بەراستی تۆ پیاویکی جاهیلیەت تەندایە. خواوەنی ئەو گوناھانە کافر نابن (لقول الله تعالى: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرَ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ ئینجا حەدیسه کە ئەهینێ لە ئەبوزەر خۆیەوه، ئەفەرموی: (قال معرور: لقيت أبا ذر بالربذة) مەرور وتی: تۆوشی ئەبوزەر بۆوم لە (رەبزه)دا کە سێ

قوناغ له مەدینهو دوور بوو حەزرەتی عوسمان نەفی کردبوو بۆ ئەوی وە ئەو زاتە رای لەسەر ئەمەیه زیاد لە ئەندازی پێتویست دروست نی یە مالا و سامان راگیر بکری. (و علیە حلة و علی غلامە حلة) له کاتیکدا لەبەری ئەبوزەر دا بوو دوو پۆشاک وە لەبەر غولامە کەشیددا دوو پۆشاک بوو. واتە پۆشاکێ خۆی بە وێنە پۆشاکێ غولامە کە ی بوو کە باو و ابوو پۆشاکێ خاوەن و پۆشاکێ غولام جیاواز بوو، بەلام ئەو پەپرهوی حەدییسی کردبوو، وە ک دەقە کە ی دیت لە خۆیەو: (فسالته عن ذلك) نینجا پرسیارم کرد لەوێ بۆچی پۆشاکە کانتان یە کسانە بە پێچەوانە ی باوی خەلکی (فقال: اني سابيت رجلا فعيرته بامه) بە راستی من شەرە جێنوم کرد لە گەل پیاوی کداو نینجا تەشەرم لێدا بە دایکی، بەم جۆرە گوتم کۆری قولە رەشە کە (فقال لي النبي ﷺ: يا ابا ذر، اعيرته بامه؟ انك امرؤ فیک جاهلیه) بە هۆی ئەوێ پێغەمبەر ﷺ پێی فەر موم: ئە ی ئەبوزەر نا یا تەشەرت لێدا بە دایکی، بە راستی تو پیاویکی جاهیلیە تە تێدا یە. (إخوانکم خولکم جعلهم الله تحت ایدیکم) ئەمانە براتان و خوا خستوونیە تە ژێر دەستان (فمن کان أخوه تحت یدہ فلیطعمه مما یأکل و لیلبسہ مما یلبس) کە واتە هەر کەسێ برای خۆی لە ژێر دەستیدا بیت با خواردنی بداتی لەوێ خۆی نە یخواو پۆشاکێ پێ بپۆشی لەوێ خۆی نە یپۆشی (و لا تکلفوهم ما یغلبهم، فإن کلفتموهم فأعینوهم) نە رک و نیشیکیان لێ داوا مە کەن کە زۆریان پێ بەیتن، نە گەر کاریکی سەختان لێ داوکردن کە زۆریان پێ بەیتن کۆمەکیان بکەن و یارمەتیان بدەن.

هەرچۆنێ لە گەل غولامدا ئەبێ بەو جۆرە شیرینە رەفتار بکری و کاری سەختی پێ نە کری، هەروەها کریکار و خادەم و میوان و هەر کەسیکی تر. وە نابێ تاتمۆ تەشەرو جۆین بدرێ بە خەلکی. هیچ کەسێ لە هیچ کەسیکی تر زیاتر نی یە لای خوا بە تەقوا ئەبێ وە ک دەقی نایدت ئەوێ نە فەر موی. هەروەها ئەم حەدیسە تاکیدی ئەکات لەسەر پارێزگاری فەرمان بە چاکە و جەڵەوگیری لە خراپە.

ئەم حەدیسە لە ژمارەکانی: (٢٥٤٥، ٦٠٥٠) دا دووبارە بوو تەو.

۲۲م- بَابُ ﴿وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا﴾ (الحجرات: ۹)

فَسَمَاهُمُ الْمُؤْمِنِينَ

۳۱- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْمُبَارَكِ حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ وَيُونُسُ عَنِ
الْحَسَنِ عَنِ الْأَحْنَفِ / بْنِ قَيْسٍ قَالَ: ذَهَبْتُ لِأَنْصُرَ هَذَا الرَّجُلَ. فَلَقِيَنِي أَبُو بَكْرَةَ فَقَالَ:
أَيْنَ تُرِيدُ؟ قُلْتُ أَنْصُرُ هَذَا الرَّجُلَ. قَالَ: ارْجِعْ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: (إِذَا
التَقَى الْمُسْلِمَانِ بِسَيفَيْهِمَا فَالْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ: هَذَا الْقَاتِلُ،
لِمَا بَالُ الْمَقْتُولِ؟ قَالَ: إِنَّهُ كَانَ حَرِيصًا عَلَى قَتْلِ صَاحِبِهِ).

نمہ بابیکہ کہ ہلنگو پشتگیر ہونہوی کہ لہ بابی پیتشودا وەرمان گرت کہ
گوناهہ کان بیتجگہ لہ کوفر خواہنہ کی لہ نیمان دہرناکہن. نہفہرموی: ﴿وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا﴾ فسماهم المؤمنین) نہگہر دور تانیفہ لہ نیمانداران تن
جہنگین یہکیان بخن و سولحیان بکن.

نہوتا لہ گہل نہو شہرتی جہنگینہدا بہ نیمانداریان دائنہتی، چہند جارتیک گوقان ہو
ہر باس و مہبہستیک ہہرناہت و جہدیسکی دہست کہوتین ہیتاویہتی، لہبہر نہوی
پہرستہ لہسر موسلمانان راگہیانندی ناہت و نہوی دہست نہکوی لہ جہدیس و سونہت،
کہواتہ نابت رخنہ بگیری بہمدی لہ کتیبہکہیدا تیکرار ہہیہ، جا لہبارہی تن جہنگینی
موسلمانانہوہ نہم جہدیسہی دہست کہوتوہ لہ نہخنہفی کوی قہیسہوہ (قال ذهب لئنصر
هذا الرجل) نہخنہ نہلتی: ریشتم ہونہوی یارمہتی نہم پیاوہ بدہم، واتہ نیمامی عدلی
کاتی جہنگی جہمہل ہریا ہوو (فلقیننی أبو بکرۃ فقال: أين تريد؟) نینجا نہبویہکرہم
نہوش ہوو وتی یتیم: نیازی کوتہ ہہیہ؟ (قلت أنصر هذا الرجل) گوتہ نہروم یارمہتی نہم
پیاوہ نہدہم (قال ارجع. فإنني سمعت رسول الله ﷺ يقول: إذا التقى المسلمان بسيفيهما
فالقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ) کوتی: بگہریرہوہ، چونکہ من لہ پیغہمبہری خوام بیست نہگہر
دوو موسلمان بہ شیرہکہیانہوہ تن جہنگین، بکوژو کوژاو وان لہ ناگردا. (فقلت هذا
القاتل. فما بال المقتول) منیش عہرزم کرد نہی پیغہمبہر ﷺ نہمہ بکوژ مافی خوہتی نہی
ہوچی کوژاویش ہر لہناو ناگردایہ (قال إنه كان حريصا على قتل صاحبه) فہرموی وا لہ

ناگردا له بهر نهوې سوور بووه له سهر کوشتنی هاوړتیکه ی. که واته هم حه دیسه ش به لگه یه له سهر نهوې که موسلمان به کرده وې خراپ بیتجگه له کوفر له نیسلام دهرناچن و نیمان و نیسلامیش هه ر یه کن.

له م باره وه نهوې لې وه رنه گیری. به لام له باری تره وه حوکی نهو حه دیسه روونا کاته یاره کانی پیغه مبه رﷺ به تایبه تی عه لی و کومه له کدی، چونکه به به یعه تیکی شه ری ناشکرا له مزگه وته کدی پیغه مبه رﷺ بوو به نه میرو نهو تاقمه کدی تر که به تاویل جهنگیان نه کرد گونا بهار نین، به لکو نه جو پاداشتی نیجته بهاده که یان هدی، به لام کومه لی نه میر دوو نه جریان هدی. به لې به پی شه ر باغین -خوا له هه ردو و لایان رازی بن-. له لوتفی خوا به زیاد بن کوژاو و بکوژ وان له گه ل گشتدا، وان له ناو سه حرای باخی به هه شتدا. راستی فهرموو نه میر که کاتی نه م نایه ته خو ترایه وه ﴿و نزعنا ما فی صدورهم من غل إخوانا علی سرر متقابلین﴾ فهرمو ی: ﴿أرجوا أنا و طلحة و زبیر من هؤلاء﴾ بیتگومان هه ر وایشه له حه دیسی قودسیدا هاتوه ﴿إذا هم عبدي بمیئة فلم یعملها فلا تکتبرها علیه﴾ نه م حه دیسه دو می نه مه نی به که له م حه دیسه دا فهرمو ی کوژا ویش وا له ناگردا، چونکه سوور بوو له سهر کوشتنی هاوړتیکه ی، چونکه وشه ی (هم) بریتی به له خه تره وه نیازیکی رووت به بن نهوې به یاری له سهر بدات، به لام وته ی (حریصا) بریتی به له عزم و به یاری ته واو.

نه م حه دیسه له ژماره کانی: (۶۸۷۵، ۷۰۸۳) دا دو یاره بووه ته وه.

*** *** ***

۲۲- بابُ ظَلَمَ دُونَ ظَلَمٍ

۳۲- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ . ح .

قَالَ وَحَدَّثَنِي بِشْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ﴾ (الأنعام: ۸۲)

قَالَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: أَيُّنَا لَمْ يَظْلَمْ؟ فَأَنْزَلَ اللَّهُ: ﴿إِنَّ الشُّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾

(لقمان: ۱۳)

نه مه بابیتکه (ظلم دون ظلم) زولمی وا هدی سووک تره، واته زولم چند جور تیکی

همیه، هیندی له جۆره‌کانی سووک تره تا نه‌گاته زولمی هه‌ره گموره که هاویه‌ش ره‌وا دانه بۆ
خواو به‌روا نه‌به‌ونه به‌ ئایینی خوا. ئهم رسته‌یه له حه‌دیستیکدا ها‌توه‌و ئیمامی بوخاری
کردوویه‌تی به‌ عینان بۆ پاشه‌که‌ی.

نینجا حمدیسی نہ ہیتیٰ لہ عبد اللہی کوری مسعودہ وہ، نہ فرموی: کاتی نم نایہ تہ
 خوارہ وہ ﴿الذین آمنوا و لم یلبسوا ایمانہم بظلم﴾ نہ واندی کہ باوہریان ہینا وہ
 نیمانہ کہ یان تیکہ لی زولم نہ کردوہ۔ نم نایہ تہ زور قورس و سامناک برو لہ دلی
 ہا وہ کہ انداو گوتیان جا کام لہ نیتہ زولمی نہ کردوہ و نیمانہ کہ ی پاک و خاوتن کردوہ لہ
 ہر جوہ زولمیک، واتہ وایان زانی کہ مہ بہ ست ہر جوہ زولمیکہ ﴿فانزل اللہ﴾ ان
 الشک لظلم عظیم ﴿﴾ نینجا خوا نم نایہ تہ ی ناردہ خوارہ وہ: ہمرستی ہاویہش روادان بز
 خوا زولمیک ی گہ ورہ یہ۔

لهو نایه تهوه بزبان ده رکعوت مه بهست بهو زولحه کوفره. واته نهوانه ی که باوه پریان
هیناوهو له کاتیکدا نیمانه که یان تیکه لی کوفر نه کردووه، بهم زهنگه له پاش نیمان
هینانه که یان پاشگه ز نه بوونه تهوه، یان بهم جوره نیمانه که یان راست بهو به دهم و به دل نهک
ناپاک بووین ﴿أولئك لهم الأمن و هم مهتدون﴾ به کورتی وتی (ظلم) له نایه ته که دا
مه بهستی گه وره ترینیا نهو باری دووه مونا سبب تره بهو بۆنهوه.

نعم حمدیسه له ژماره کانی: (۳۳۶۰، ۳۴۲۸، ۳۴۲۹، ۴۶۲۹، ۴۷۷۶، ۶۹۱۸، ۶۹۳۷) دا دووېره بووه تېوه.

٢٤- بَابُ عَلَامَاتِ الْمُنَافِقِ

٣٣- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ أَبُو الرَّبِيعِ قَالَ: حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا نَافِعُ بْنُ
مَالِكِ بْنِ أَبِي عَامِرٍ أَبُو سُهَيْلٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: (آيَةُ الْمُنَافِقِ
ثَلَاثٌ: إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ، وَإِذَا اتَّعَمَ خَانَ).

باسی مونا فیق نه هیتی به دوایداو نه فره رموی: (باب علامات المنافق) نه مه بابی
نیشانهی مونا فیق و ناپاکه. نینجا حه دیستی نه هیتی به بد لگه له نه بو هوریره وه نه ویش له
پهغه مبهروه علیه السلام: (قال: آیه المنافق ثلاث: إذا حدث كذب) فره رموی: نیشانهی مونا فیق

سیانم: کاتن قسمی کردو هوالی دا درو نکات (و إذا وعد اخلف) نگر به لینی دا خیلاف وه عد نکات (و إذا ائتمن خان) کاتن که کرا به نمیندار له سر شتی خیانت نکات.

لهم حه دیسه شهوه دهرکوت که نیمان کو نه بیتوه له گمل زولم و گونا هکاندا بیتجه له گوره تریندا. نینجا مه بهست نهوه نیه ههرکسن نهو نیشانانی تیدا بوو نهو کهسه ناپاک و مونا فیه، به لکو مه بهست نهویه نیشانی ناپاکی پتویه، یان مه بهست نهو کهسه نهو سیفه ته پیسانی کردی به بار بو خوی و هه میسه نهوه خو و پیشی بیت، بیتگومان ههرکس نیماندار بن ناگاته نهو راده، یا مه بهست نهویه خاوه نی نهو سیفه ته به وانه شتیه یان له مونا فیه نکات، چونکه نیشانو دروشمی مونا فیه پتوه هده. یان مه بهست نهویه له کرده وه دا مونا فیه نک له عه قیده دا. یان مه بهست ترسانده له وهی موسلمان نزیک نی نهو سیفه تانه بکه ویتوه یان به پی نی نهو چهرخ و کاته یه که موسلمانان به راستی موسلمان بوون و پاک و خاوتن بوون و بیتجه له مونا فیه کان کهسانی تر نهو خو و سیفه ته پیسانی نه بووه. له سر هه بار به کورتی به پی دیمن و رواله ته که مه بهست نی یه.

نم حه دیسه له ژماره کانی: (۲۶۸۲، ۲۷۴۹، ۶۰۹۵) دا دو یاره بووه نهوه.
 ۳۴- حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ الْأَعْمَشِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَرْثَةَ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: (أَرْبَعٌ مَنْ كَانَ فِيهِ كَانَ مُنَافِقًا خَالصًا، وَمَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْهُنَّ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النِّفَاقِ حَتَّى يَدْعَهَا: إِذَا ائْتَمَنَ خَانَ، وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبَ، وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ).
 تَابَعَهُ شُعْبَةُ عَنْ الْأَعْمَشِ.

نینجا حه دیسن تر نه هتینی له عبداللهی کوری عمرو کوری عاسوه که پیغه مبه رﷺ فمرمی: (أربع من كن فيه كان منافقا خالصا) چوار شت هده ههرکس نهو چواره ی تیدا بن نهو کهسه مونا فیه پدی - ته واره - (ومن كانت فيه خصلة منهن كانت فيه خصلة من النفاق) ههرکس یه کیتی له وانه ی تیدا بن به شیکی له ناپاکی تیدا یه (حتى يدعها) هه تا وازی لی نه هتینی (إذا ائتمن خان، وإذا حدث كذب، وإذا عاهد غدر، وإذا خاصم فجر) لهم حه دیسه دا یه ک سیفه ت و نیشانی تری هتاوه نهوه ی له حه دیسی پیشوردا گوترا بو

نهره شهو كهواته هيچى تر نالتين بهس نه لتين سى لهو سيفهت و نيشانانه له ههردوو
 ههديسه كه دا هههه يه كيتكيان هههه ليره ههيه وهك روهه.

نهم ههديسه له ژماره كانى: (٢٤٥٩، ٣١٧٨) دا دووباره بهوه تهوه.

*** **

٢٥- بابُ قِيَامُ لَيْلَةِ الْقَدْرِ مِنَ الْإِيمَانِ

٣٥- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ
 أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: (مَنْ يَقُمْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيْمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ
 مِنْ ذَنْبِهِ).

له پاش نهوهى سيفهت و نيشانه به دهه كانى مونا فيقى باس كرد، ئينجا ديهه سهر باسى
 نيشانهو سيفهت ئيمانداران. نهفه رموى: (باب قيام ليلة القدر من الإيمان) شهو نوئى
 (ليلة القدر) به شتيكه له ئيمان. ئينجا له ريكاكهى خو بهوه نهم ههديسه نه هيتنى له نهوه
 هههه بهوه كه: (قال رسول الله ﷺ: من يقيم ليلة القدر إيمانًا واحتسابًا غفر له ما تقدم من
 ذنبه) پيغه مبههه نهفه رموى: هههه سى شهوى (ليلة القدر) هههه سى بو عيبادهت كردن به
 باوه رتيكى رتيك و پتيكه وهه ههه به ئومئيدى نه جرو پا داشتهوه نهك له بهر ريسا يان ههه
 نهازتيكى تر نه سرتتهوه لئى گوناھى له وهه پيشى.

نهم ههديسه له ژماره كانى: (٣٧، ٣٨، ٢٠٠٨، ٢٠٠٩، ٢٠١٤) دا دووباره

بهوه تهوه.

*** **

٢٦- بابُ الْجِهَادِ مِنَ الْإِيمَانِ

٣٦- حَدَّثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ حَفْصٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَارَةُ قَالَ: حَدَّثَنَا
 أَبُو زُرْعَةَ بْنُ عَمْرٍو بْنِ جَرِيرٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: (انْتَدَبَ اللَّهُ لِمَنْ
 خَرَجَ فِي سَبِيلِهِ - لَا يُخْرِجُهُ إِلَّا إِيْمَانٌ بِي وَتَصَدِيقٌ بِرُسُلِي - أَنْ أَرْجِعَهُ بِمَا نَالَ مِنْ أَجْرٍ أَوْ
 غَنَمَةٍ، أَوْ أَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ. وَلَوْ لَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي مَا قَعَدْتُ خَلْفَ سَرِيَةٍ، وَلَوْ دِدْتُ أَنِّي أَقْتُلُ
 فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ أَحْيَا، ثُمَّ أَقْتُلُ ثُمَّ أَحْيَا ثُمَّ أَقْتُلُ).

نهمه بایتيكه وهك بابهكاني تر له باره‌ی نيمانوه (الجهاد من الإيمان) جهاد به‌شتيكه له نيمان. واته نيمان هۆيه بۆ جهادو نيمان نه‌بينرێ و ده‌ستی پێ هه‌له‌نگرێ له رۆح و مال و نه‌ولادی. ئينجا نيمان له رێگه‌ی خۆيه‌وه نهم حه‌ديسه نه‌هينێ له نه‌بو هوره‌يره‌وه كه پيغه‌مبه‌ر ﷺ فهرموی: (انتدب الله لمن خرج في سبيله) خوا كه‌فاله‌تی كردوه بۆ هه‌ركه‌س ده‌رچێ له رێگای نه‌ودا، واته بۆ جهادو عه‌زا. وشه‌ی (في سبيل الله) هه‌رچه‌ند گه‌شتی به‌ بۆ هه‌ر خێرو چاكه‌یه‌ك، به‌لام له عورفی شه‌رعدا تايبه‌تی كراوه به جهادو عه‌زا. نه‌وه‌تا زانایان زه‌كاته نه‌ده‌ن به‌وانه‌ی كه نه‌رۆن بۆ جهادو عه‌زا، به‌راستی هه‌ر نه‌وان شایان بۆ نه‌وه، چونكه له‌و كرده‌وه‌دا راستی ئێ پرانی به‌نده ده‌رنه‌كه‌وێ بۆ خوا، ئيسلام به‌ بێ نه‌و خوا پێداوانه‌ و جودی نه‌بووه‌ و نابێ جا پيغه‌مبه‌ری نازیز ﷺ له زمانی خواوه‌ شتیه‌ی كه‌فاله‌ته‌كه‌ نیشان نه‌دات، نه‌فهرموی: (لا يخرج به‌ إلا ایمان به‌ی و تصديق برسلي) هه‌چ هۆو نیازێ ده‌ری نه‌كات بێجگه له نيمان و به‌وا به‌ من و ته‌صديقی پيغه‌مبه‌ركانم (ان أرجعه بما نال من اجر أو غنيمه أو ادخله الجنة) واته خوا نه‌فهرموی كه‌فاله‌ت نه‌كه‌م بۆ نه‌و كه‌سه به‌ نه‌جرو سه‌واب نه‌كه‌ر غه‌نيمه‌تی ده‌ست نه‌كه‌وت و به‌ نه‌جركه‌م له‌گه‌ڵ غه‌نيمه‌ته‌دا نه‌كه‌ر ده‌ست كه‌وتی بوو یا نه‌كه‌ر تێدا چوو شه‌هید بوو بێخه‌مه به‌هه‌شت (لو لا أن أشق على أمتي ما قعدت خلف سرية) نه‌كه‌ر له‌بهر نه‌وه نه‌بێ زه‌حمه‌ت و مه‌شه‌قه‌ت به‌خه‌مه سه‌ر ئوممه‌ته‌كه‌م داننه‌نیشتم له‌ پاش هه‌چ سه‌رپه‌كه كه ده‌رنه‌چوو بۆ عه‌زا، به‌لكو له‌گه‌ڵیان ده‌رنه‌چووم به‌ نه‌فسی خۆم. واته نه‌كه‌ر من ده‌رچوومايه‌ خه‌لكی تریش ده‌رنه‌چوون، خه‌لكی له‌بهر نه‌خۆشی یان بێ ده‌سه‌لاتی ده‌رچوونه‌كه نه‌بوو به زه‌حمه‌ت و مه‌شه‌قه‌ت و نه‌ویش رۆوف و ره‌حيمه به نيمانداران سه‌لات و سه‌لامی خوا‌ی ئێ بێ و خوا پاداشتی به‌داته‌وه، ئينجا فهرموی: (ولوددت أني أقتل في سبيل الله ثم أحيى، ثم أقتل ثم أحيى، ثم أقتل) سێ جار فهرموی پيتم خۆشه‌ بكوژم له رێگای خواداو ئينجا زیندوو بكوژمه‌وه. نه‌وه‌ش له‌بهر گه‌وره‌یی نه‌جرو پاداشتی شه‌هید. واته ناواته‌كه‌ی بۆ ده‌ست كه‌وتنی نه‌و نه‌جربه نه‌ك بۆ ناواتی گوناھی بكوژه‌كه.

نهم حه‌ديسه له ژماره‌كانی: (٢٧٨٧، ٢٧٩٧، ٢٩٧٢، ٣١٣٣، ٧٢٢٦، ٧٢٢٧، ٧٢٢٧).

٧٤٥٧، ٧٤٦٣) دا دووباره‌ بووه‌ته‌وه.

*** **

۲۷- باب تَطَوُّعُ قِيَامِ رَمَضَانَ مِنَ الْإِيمَانِ

۳۷- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شَهَابٍ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ : (مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ) .

نعمه بابيکه له ویتندی بابه کانی تر که یاندنی نه وه به کرده وه به شتیکه له نیمانی کامل (تطوع قیام رمضان من الإیمان) واته زحمت کیشان بۆ تروایح به شتیکه له نیمان .

نینجا لهم باریه وه له سر شه رتی خوی نعم حه دیسه نه هیتنی له نه بو هوره یه وه که : (أن رسول الله ﷺ قال : من قام رمضان إيمانًا واحتسابًا غفر له ما تقدم من ذنبه) پیغه مبه ری هوا ﷺ فه رمووی : هه که سه شوه نوژیرو تروایحی ره مه زان به جی بهیتنی به باوه پرتکی راسته وه به نیازی نه جرو پاداشتی خوا نه سرپته وه لئی گوناھی له وه و پیتی . هه چهند به رواله ت گونا هه گه وه کانیش نه گرتیه ود ، به لام له هه ندی حه دیسه گونا هه گه وه کان مه به ست نی وه و تایه تی به به گونا هه بچو که کانه وه ، چونکه گه وه کان ته وه و حه دی شه ری پتیسته . به لام فه زل و ره می خوا بی سنوره نه وانیش مه به ست بی جی سه سورمان نی به .

*** **

۲۸- بَابُ صَوْمِ رَمَضَانَ احْتِسَابًا مِنَ الْإِيمَانِ

۳۸- حَدَّثَنَا ابْنُ سَلَامٍ قَالَ : أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ قَالَ : حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : « مَنْ صَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ » .

نعم حه دیسه له پیتشه وه ناماژی بی کراو به درژتریش له بابی روژوودا باسی لیه ده کرت .

*** **

۲۹- بَابُ الدِّينِ يُسْرٌ

وَقَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ : (أَحَبُّ الدِّينِ إِلَى اللَّهِ الْحَنِيفَةُ السَّمْحَةُ)

۳۹- حَدَّثَنَا عَبْدُ السَّلَامِ بْنُ مُطَهَّرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ مَعْنٍ بْنِ مُحَمَّدٍ

الْفَخَارِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبَرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: (إِنَّ الدِّينَ يُسْرٌ، وَلَنْ يُشَادَّ الدِّينَ أَحَدٌ إِلَّا غَلَبَهُ، فَسَدُّوا، وَقَارِبُوا، وَأَبْشِرُوا، وَاسْتَعِينُوا بِالْغَدْوَةِ وَالرَّوْحَةِ وَشَيْءٍ مِنَ الدَّلْجَةِ).

حدیسه کانی را بردو و هاندان بوو له سر تیکوشتان له عیباده تدا. نینجا لیله دا نم باه نه هیتی له باره ی نه وه که نابی موسلمان خوی بره نجیتی نه فرموی: (باب الدین یسر) نمم بایتکه له باره ی نه وه که نم نیسلامه سووک و ناسانه و توندو تیژی تیدا په سندن نییه. نه فرموی نایینی نیسلام ناسانه (وقول النبی ﷺ: أحب الدین إلى الله الحنیفیه السمحه) وه فرموده ی پیغمبر ﷺ: خوشه ویست ترین دین به لای خواوه نهو نایین و میلله تیه که راست و ریکه و دووره له همسوو به تالیک و سووک و ناسانه. لهم باره وه به په سندی خوی نم حدیسه نه هیتی له نه بو هوره یروه -خوای لن رازی بیت- له پیغمبره وه ﷺ که فرموی: (إن الدین یسر ولن یشاد الدین أحد إلا غلبه) به راستی نایینی خوا سووک و ناسانه و هر که سی به قولی بجی و بیهوئ همسوو شتی به جی بیتنی و زال بین بیگومان نهو که سه سرناکه وی و نایینه که زال نهی به سیریداو نهو که سه له دواروژدا په کی نه که وی و واز نه هیتی له همسووی یان له هیندیکی (فسدوا و قاربوا) که واته نیمانداره کان میانه و ناوه راست بگرن و که نه تانتوانی بگنه پلهدک نهوا که متر له وه بگرن و نزیک بکه ونه وه لهو. (و ابشروا) مژده به خش بن به نه جرو پاداشتی نهوی که نه یکه (واستعینوا بالغدوة و الروحة) وه کومه کی و هرگرن به نه ندازه ی خریک بوون له لای به یانی و له لای نواره (و شئ من الدلجة) نه ندازتک له شوو بو عیبادهت و شوو نوژ، بیگومان نم جیهانه جیگا و شوینی سه فره ی به همسوو ریکه و توون به ره و رژی دواپی، که واته نه گهر نی سراحه تن نه کوی و همیشه له گه راندا بین ماندوو نه بین و په کمان نه که وی و نه بین به قوناغ قوناغ ریکه که به یین. بهم فرموده پیغمبر ﷺ ته میمان نه کات که خومان ته نگه تاو نه که یین. نم حدیسه له ژماره کانی: (۵۶۷۳، ۶۴۶۳، ۷۲۳۵) دا دوو باره بووه ته وه.

*** **

۳۰. باب الصلاة من الإيمان

ولول الله تعالى: ﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ إِيْمَانَكُمْ﴾ (البقرة: ۱۴۳)، یعنی: صلاتکم عند البیت.

۴۰- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ عَنِ الْبَرَاءِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ أَوَّلَ مَا قَدِمَ الْمَدِينَةَ نَزَلَ عَلَى أَجْدَادِهِ - أَوْ أَخْوَالِهِ - مِنَ الْأَنْصَارِ، وَأَنَّهُ صَلَّى لَهْلِ بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ شَهْرًا، أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا، وَكَانَ يُعْجِبُهُ أَنْ تَكُونَ قِبْلَتُهُ قَبْلَ الْبَيْتِ، وَأَنَّهُ صَلَّى أَوَّلَ صَلَاةٍ صَلَّاهَا صَلَاةَ الْعَصْرِ، وَصَلَّى مَعَهُ قَوْمٌ، فَخَرَجَ رَجُلٌ مِمَّنْ صَلَّى مَعَهُ لَمَرَّ عَلَى أَهْلِ مَسْجِدٍ وَهُمْ رَاكِعُونَ فَقَالَ: أَشْهَدُوا بِاللَّهِ لَقَدْ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَهْلِ مَكَّةَ، فَدَارُوا - كَمَا هُمْ - قَبْلَ الْبَيْتِ. وَكَانَتِ الْيَهُودُ قَدْ أَعْجَبَهُمْ إِذَا كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الْبَيْتِ الْمَقْدِسِ، وَأَهْلُ الْكِتَابِ، فَلَمَّا وَلَّى وَجْهَهُ قَبْلَ الْبَيْتِ أَنْكَرُوا ذَلِكَ.

قَالَ زُهَيْرٌ: حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ عَنِ الْبَرَاءِ فِي حَدِيثِهِ هَذَا أَنَّهُ مَاتَ عَلَى الْقِبْلَةِ قَبْلَ أَنْ تَحُولَ رِجَالٌ وَقُتِلُوا، فَلَمْ نَلِدْ مَا نَقُولُ لِيَهُمْ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ إِيْمَانَكُمْ﴾.

بینگومان نم پینج فمرزی نوٹو گہورہ ترین عبادتہ لہشیہ کانه کہ لہم پینج کاتہدا بہجن نہ ہینرتین. لہہر نہوہ نیحامی بوخاری نم بابہی کرد بہ باسی نوٹو نہ فہرموی: (باب الصلاة من الإيمان) نوٹو کہ بہ شیکہ لہ نیمان: بہ لکو نوٹو بہ نیمان ناوبراوہ وہک نہ فہرموی: (وقول الله تعالى: ﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ إِيْمَانَكُمْ﴾) ہرگیز نہ بوہوہ باوی خوا نہوہ نریہ کہ نیمانہ کہتان زاہہ ہکات. بوخاری نہ فہرموی: (یعنی صلاتکم عند البیت) واتہ نوٹو کانتان لہ مہککہ لای بہ پتدا.

لیترہدا چہند قسہو رایہک ہدیہ کہ نایا پیٹغہ مہبرو یارہ کانی ﷺ روویان ہو کوی کردوہ، ہیندی نہ فہرمون روویان نہ کردہ کہعبہ، لہ پاشان فرمان کرا روو ہکمنہ بیت المقدس تا ۱۶ یان ۱۷ مانگ پاش کوچ کردن لہ پاشان نہوہ نسخ کرایہوہ بہ فرماندان بہ روو کردنہ کہعبہ ہتا ہتایہ. لہسہر نم رایہ نہبتی دووجار نسخ رووی دابتی لہ مہسہلہی رووگہدا. ہو سنی شتی تر نسخ دووجار بوہوہ نہوہ وکراوہ بہ شیعہ:

و أربع تكرر النسخ لها جاءت بها الأخبار والآثار

فقبله و متعة والخمر كذا الوضوء مما تمس النار

بهلام رای بهیژو سهیح لسهر نهویه که یدکجار نسخ بووه بۆ رووکه. بهم رهنکه له یدکهه جاروه له مهکهیش ههرووکراوته بیت المقدس که رووکهو قیبله ی ههموو پیغه مبهردا بووه - علیهم الصلاة والسلام- تا نهو کاته ی کۆچیان کرد بۆ مه دینه ی مونهوهه.

ئینجا چۆنیه تی رووکردن له مهکههوه بۆ بیت المقدس به جوژی بووه پشت نهکراوته کهعبه، به لکو کهعبه خراوته بهینی، که ئهه رایه بههیزهو ئیسمای بوخاری لهسههه. واته نهو نوێژانه تان که له مهکههه کردووتانه بههرو بیت المقدس خوا زایه یان ناکات، کهواته باشتر زایه یان ناکات که له دووری مهکههوه کردووتانه بههرو بیت المقدس.

به کورتی نوێژه کانتان له پالی بهیتدا بۆ غهیری کهعبه ماتۆل راست و رهوا بووبن نهبن باشتر که دوور کهوتوون زایه نهبن. وهک لهه هه دیسه شدا روون نه بیتهوه له (بهرائی کوپی عازب) وه که: (أن النبی ﷺ کان أول ما قدم المدينة) پیغه مبهردا ﷺ له یدکهه مجاری هاتنی بۆ مه دینه (نزل علی أجداده -أو أخواله- من الأنصار) نیشته جن بوو لای باوانی یان فهرمووی خالتوکانی له نهسار (و أنه صلی قبل البیت المقدس ستة عشر شهرا أو سبعة عشر شهرا) بههرو بیت المقدس نوێژی نهکرد ماوه ی ۱۶ یان ۱۷ مانگ (وکان یعجبه أن تكون قبلته قبل البیت) به هه میشه یی چاوهروان و بینی خوش بوو قیبله که ی بههرو کهعبه بیت. (و أنه صلی أول صلاة صلاها صلاة العصر) یدکهه نوێژی که له مه دینه کردی بههرو کهعبه نوێژی عهس بوو، (و صلی معه القوم، فخرج رجل من صلی معه) کۆمه لێک له گه لی بوون لهو نوێژه داو یه کتی لهوانه ی که نهو نوێژه یان نهکرد له گه لی دوا ی نوێژه که ی رابورد به لای کهسانی که نوێژیان نهکرد له مزگه وتیکدا بههرو بیت المقدس (فقال أشهدوا بالله لقد صلیت مع رسول الله ﷺ قبل مكة) گوئی شایه تی نهدهم و سوێند به خوا نوێژم کرد له گه ل پیغه مبهردا بههرو مهکهه (فداروا کما هم قبل البیت) ئینجا نهوانیش ههرو بهو شتیوه ی خزیانه وهرگه رانهوه بههرو مهکهه. کهواته لهو نوێژه دا روو کرایه ههردوو قیبله که لهو کاته وه نهو مزگه وته ناویراوه به (مسجد القبلتين) (و كانت اليهود قد أعجبهم إذ كان یصلي قبل

البيت المقدس و اهل الكتاب، فلما ولي وجهه قبل البيت أنكروا ذلك) جووله که پتخۆشحال بوون ئو کاتهی که رووی کرده بیت المقدس که به قیبلهی خۆیانیان دانهنا، وه به گشتی ههسوو نامه داره کان ئهوه یان پت خوش بوو که روو نهکاته قیبله کهی ئهوان، واته نهساراش پت یان خوش بوو، ئهوش له بهر ئهوهی وهک جووله که به نامه دار دانهنران، کهواته ههچهند ئهوان (بیت المقدس) یان به قیبلهی خۆیان دانهنا، یان له بهر ئهوهی که عبه یان به قیبلهی عه رب دانهنا و پت یان خوش بوو روونهکاته قیبله کهی ئهوان، کاتی رووی کرد به رهو که عبه ئهوه یان به کاریکی بیتزاو دانهنا.

له (به رانی کوری عازب) وه له م هه دیسه دا ئه مهش بوو: (أنه مات على القبلة قبل أن تحول رجال و قتلوا فلم ندر ما نقول فيهم فأنزل الله تعالى هذه الآية: ﴿وما كان الله ليعضic إيمانكم﴾) چهند پیاویک کوژران که به رهو بیت المقدس نوێژیان کردبوو، ئینجا که قیبله گۆرا به که عبه نه مان ئه زانی چییان ده رباره بلتین. ئینجا خوا ئه م ئایه تهی هتینایه خوا ره وه ﴿وما كان الله ليعضic إيمانكم﴾.

ئه م هه دیسه چهند شتیگ نیشان ئه دات:

- ١) به ریه رج دانه وهی مورجینه که دژی ئه وه ن کرده وه کان ناو به رتین به ئیمان.
- ٢) ئاوات خواستن به گۆران هه ندی جار دروسته نه گهر ناشکرا بیت به رژه وه ندی تیدا یه، نه گهر وا نه بن دروست نی به بۆ نمونه هه رکه سی ئاوات به خوازی و پتی خوش بی زینا هه لال بوا یه ئو که سه کافر نه بن.
- ٣) ده رکه وتنی شه رف و پله و پایهی پتغه مبه ری نازیز ﷺ ئه وه تا به بی داوا کردن به ده م گۆرانی قیبلهی بۆ که عبه پت به خشی.

٤) ده رنه که وێ که ها وه له کانی چهنده به هتیزو سوور بوون له سه ر ئایینه که یان و خا وه ن سۆزو به زه یی بوون ده رباره ی برا ئیمانی به کانیان خوا له هه موویان رازی بن، وه وینه ی ئو به زه یی به یان ده رکه موت له سه ر ئو برا ئیمانی به یان که ئاره قیان خوا رد بو وه پتیش قه ده غه کردنی تا ئایه تی ﴿ليس على الذين آمنوا و عملوا الصالحات جناح فيما طعموا...﴾.

به بۆ نه ی ئه وه وه به دوا ی ئه م بایه پتیشو وه دا ئه م بایه ی هتینا.

ئه م هه دیسه له ژماره کانی: (٣٩٩، ٤٤٨٦، ٤٤٩٢، ٧٢٥٢) دا دووباره بو وه ته وه.

۳۱- باب حسن إسلام المرء

۴۱- قَالَ مَالِكٌ: أَخْبَرَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَسَارٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: (إِذَا أَسْلَمَ الْعَبْدُ فَحَسَنَ إِسْلَامُهُ يُكَفِّرُ اللَّهُ عَنْهُ كُلَّ سَيِّئَةٍ كَانَ زَلَفَهَا، وَكَانَ بَعْدَ ذَلِكَ الْقَصَاصُ: الْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ، وَالسَّيِّئَةُ بِمِثْلِهَا، إِلَّا أَنْ يَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهَا).

۴۲- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَامٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: (إِذَا أَحْسَنَ أَحَدُكُمْ إِسْلَامَهُ فَكُلُّ حَسَنَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ، وَكُلُّ سَيِّئَةٍ يَعْمَلُهَا تُكْتَبُ لَهُ بِمِثْلِهَا).

نمه بايتکه (باب حسن إسلام المرء) ریک و چاکي نیسلامی و موسلمانیتی خه لکویه (إذا أسلم العبد حسن إسلامه) کاتن بنده موسلمان بوو بهراستی و بیگومان و به نیخلاسهوه (یکفر الله عنه كل سيئة كان زلفها) خوا نهسرپتهوه لهو کهسه ههه گوناوه خراپهیه که پیتشی خستبتی و لهوهو پیتش کردویهتی (وكان بعد ذلك القصاص) نینجا لهپاش نهوه نووسینی چاکهو خراپه نهبن، به وتی رابردو فهرموی به (كان) لهبهر نهوه گومان نییه له بهدی هاتنی دا که وتیهی نهوه زۆر زۆره له قورناندا. نووسینی نهو چاکهو خراپهیی پیتش نیسلام بوی تیپههری کردو نووسینی نییه، مهگهر نهو چاکانهی که نیسلام بوونی به دوا هاتبتی تا مردن نهوه بهلگهی بههتیز هدی که خوا نهوانهشی بۆ نهووسنی و نهجرو پاداشتی بین نهدا. بهلام خراپهکانی تۆلهیان نییه مهگهر نهو کهسانهیی که داهیتنهری کردهوهو باوههریکی بهدبووین وهک له هه دیسی سهحیحا هدی که پیتغه مبههههه نهفهرموی: (رأيت عمر بن عامر الخزاعي يجر قصبه في النار لأنه أول من سيب السواب) نم مهسهلهیه قسبهو یاس و لیکۆلینهوهی زۆری تیتدا ههیهو نهمهیی که گوترا وانهزانم پالفته کهیهتی و خواو پیتغه مبههههه باش نهزانم.

نینجا دیتینهوه سههه چۆنیتی نووسینی کردهوهی تازهی موسلمانانهکان: (الحسنة بعشر أمثالها إلى سبعمائة ضعف) چاکهیان لای خواروه کهی به ده قاتهو تا نهرواته ههوت سههه قات (والسيئة بمثلها) خراپه به وتیهی خۆیهتی و یهک قاته (إلا أن يتجاوز الله عنها) مهگهر خوا

بهروى لى نعو کاته هيچى له سهر نانوسرى له لوتفى به زياد بيت و خوا به ميهربانى خوى بهرى نعو لى بوردوانه مان بخت آمين.

نينجا هيندى له سهر نوهن كه له دعوت سهد قات تيهه ناكات، بهلام رواله تى نايه تى ﴿وَاللّٰهُ بِضَاعِفٍ لِّمَنْ يَّشَاءُ﴾ ههله گرى بۆ زياد له وهو هديسى نين و عه باس -خوا لى نى رازى بيت- كه لاي بوخاريش هديه كه نه فرموى: (كتب الله له عشر حسنات إلى سبعة ضعف إلى أضعاف كثيرة) پشتگيره بۆ نوهى له دعوت سهد قاتيش تيهه ناكات. نهم هديسه مزهه بى خه وارىج و موخته زيله به تال نه كاته وه. رواله تى هديسه كه ده باره تى تازه موسلماننه كانه وه هر باسى نوهانه، بهلام له باره تى نوهش هر به موسلماننه تى هاتين ههمان حوكميان بۆ هديه وهك بهو شتوهش له هديسدا هاتوه، يهكن له وه هديسانه نهمه يه كه نيمام ليره دا هيتاويه تى:

له نه بو هوره يره وه: (قال رسول الله ﷺ: إذا أحسن أحدكم إسلامه) ههركام له نيته نهسلامه كه ي به ريك و پيكي برد به رتوه به راستى و نيخلاسه وه (لكل حسنة يعملها تكتب له بعشر أمثالها إلى سبعة ضعف) ههركاكه يهك بكات لاي خوارووى به ده قاته بۆ نوهوسرى تا نه كاته دعوت سهد قات (وكل سيئة يعملها تكتب له بمثلها) ههركاونه خراپه يهك بكات به يهك قات بۆ نوهوسرى.

دياره نوهى له هديسى پيشوودا فرموى: (إلا أن يتجاوز...) ليره شدا مه به سته.

*** **

٣٢- بابُ أَحَبُّ الدِّينِ إِلَى اللَّهِ أَذْوَمُهُ

٤٣- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا امْرَأَةٌ، قَالَ: مَنْ هَذِهِ؟ قَالَتْ: فُلَانَةٌ -تَذْكُرُ مِنْ صَلَاتِهَا- قَالَ: (مَنْ، عَلَيْكُمْ بِمَا تُطِيقُونَ، فَرَأَى اللَّهُ لَا يَمَلُّ اللَّهُ حَتَّى تَمَلُّوا). وَكَانَ أَحَبُّ الدِّينِ إِلَيْهِ مَا دَامَ عَلَيْهِ صَاحِبُهُ).

نهمه بابيكه ههركه وینهى نهم بابانى نيته (أحب الدين إلى الله أذومه) خوشهويست ترين دين به لاي خواوه بهردهوام ترينه، دياره مه به سته به دين ليره دا كرده وه يه نهك باوهرو

عەقیدە، چونکە ئەم جۆرە ئەبێ هەر هەمیشەیی و بەردەوام بێت، چونکە نەگەر کاتی بەردەوام
 نەبێ ئەبێ کوفر رووبەدات، ئەوکاتە بوغزو قینی خوا ئەبێ و هیچ و یستق و رەزامەندی نایێ.
 ئێنجا ماتۆل مەبەست بە دینەکە کردەوێه ئەبێ هەمیشەیی و بەردەوامی عورفی بێت، چونکە
 ناگۆنێی بەندە هەمیشە لە کردەودا بێت و خۆایش داوای ئەوە ناکات، وەک لە دەقی ئەم
 حەدیسەشدا هەیە کە ئیمام لە دایکی ئیمانداران خاتو عائشە -خوای لێ رازی بێت- کە:
 (أن النبي ﷺ دخل عليها وعندها امرأة، قال: من هذه؟) پێتخەمبەر هات بۆ لای لە
 کاتێکدا ئافەرەتێکی لا بوو، ئێنجا فەرمووی ئەم ئافەرەتە کێیە؟ (قالت: فلانة) گوتم ئەمە
 فلانة کەسە. (تذکر من صلاتها) باسی نوێژی زۆر کرد، یان خەلکی باسی نوێژی زۆری
 ئەکەن، لە رێوایەتێکدا دایکی ئیمانداران فەرموی کاتێ کە ئافەرەتەکە هەلسا و تەم: ئەمە فلانة
 کەسەو شوو نوێژی زۆر ئەکات و ناخەوێ و عایبەدەکی نەهلی مەدینە. لە رێوایەتێکی تردا
 هاتوو کە ئافەرەتەکە هەلسایە بێ لە پاشان دایکمان مەدح و سەنای کردبێ. کەواتە مەدحەکە
 جێی قسە نییە، (قال: مه عليكم بما تطيقون) واز بێنە لە مەدح کردن بۆ زۆر تێکۆشان و
 ماندوو کردنە، ئەوێ لە توانا تاندا هەبە ئەو بگرن و زیاده رەوی مەکەن (فمر الله لا یمل حتی
 تملوا) سۆتێد بە خوا خوا ماندوو نایێ هەتا ئێوە ماندوو ئەبن.

ئەم رەستە و یتەیان زۆرە لە زمانی عەرەب و لە نایەت و حەدیسدا، ئەم جۆرە وتانە لەو
 وتانەن کە پێیان نەگوتێتێ متشابە و متشابەکانیش دوو را هەبە تیاپانداو هەردوو راکە
 یەک قسەن کە زاهیر و رۆالەتەکیان مەبەست نین و لەمەدا جیاوازی کە یەکەم ئەلێن باوەرمان
 پێیان هەبە بۆ جۆرە لای خوا مەبەستەو ئێتر ئێمە بێ دەنگ ئەبێن لە تەنویلێان.

رای دوو ئەمە یە تەنویلێان ئەکەن بە مەبەستێکی گۆنجاو جا لێرەدا چەند شتی
 گۆتراوە کە باسیان ئەکەین، یەکی لەوانە پێی نەگوتێتێ (مشابە) واتە گێرانی شتیگ بە وێنە
 بۆ شتیکی ترو بەناوی ئەو شتەو ناو بیری، بۆ وێنە وەک ناوێرێ تۆلێ کاریکی بەد
 بەناوی کارە بەدەکە وەک ئایەتی ﴿وجزاء سیئة سیئة مثلها﴾. لێرەدا بێرێ ئێجرو سەوابە لە
 کەسێ کە وازی نێت و ماندوو بێت لە عیبەدەت. ناو بێرێ ئێجرو سەوابە
 بە ماندوویی، واتە سۆتێد بە خوا خوا ئێجرو پاداشت لە ئێوە نابێت تا ئێوە ماندوو ئەبن و واز
 ئەهێنن لە عیبەدەت لەبەر ماندوو بوونتان هەرچەند تەنویلی تر زۆر گۆتراوە، بەلام لام وایە

نهمه به سه .

نینجا خوش ویستن که له نیمه دا حاله تی دهر وونی به به کارهینانی نهوش بق خوا
له سر باری حقیقه ناین، به لکو ناساره که ی لی ورنه گیری که بریتی به له نیراده ی خیر.
هدهوها سیفه تی رهم و غه زهب به کار نه هینرین بق خوا هدهموو مجازن.
نهم حه دیسه له ژماره ی: (۱۱۵۱) دا دوویلره بووه ته وه.

*** **

۳۳- بابُ زیادةِ الإیمانِ وَ نَقْصَانِهِ

وَقَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿وَزِدْنَاهُمْ هُدًى﴾ (الكهف: ۱۳)، ﴿وَيَزِدَادُ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا﴾
(المائدة: ۳۱) وَقَالَ: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾ (المائدة: ۳) فَإِذَا تَرَكَ شَيْئًا مِنْ
الْكَمَالِ فَهُوَ نَاقِصٌ.

۴۴- حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسٍ عَنِ
النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: (يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنُّ شَعِيرَةٍ مِنْ خَيْرٍ،
وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنُّ بُرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ:
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَفِي قَلْبِهِ وَزَنُّ ذُرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ).

نهم حه دیسه له ژماره گانی: (۴۴۷۶، ۶۵۶۵، ۷۴۱۰، ۷۴۴۰، ۷۵۰۹، ۷۵۱۰، ۷۵۱۶) دا دوویاره بووه ته وه.

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: قَالَ أَبَانُ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ حَدَّثَنَا أَنَسٌ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: (مِنْ إِيْمَانٍ) مَكَانٍ
(مِنْ خَيْرٍ).

۴۵- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ الصَّاحِحِ سَمِعَ جَعْفَرَ بْنَ عَوْنٍ حَدَّثَنَا أَبُو الْعُمَيْسِ أَخْبَرَنَا قَبَسُ
بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ طَارِقِ بْنِ شَهَابٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْيَهُودِ قَالَ لَهُ: يَا أَمِيرَ
الْمُؤْمِنِينَ، آيَةٌ فِي كِتَابِكُمْ تَقْرَءُوهَا لَوْ عَلَيْنَا مَعْشَرَ الْيَهُودِ نَزَلَتْ لَا تَخْذُنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ
عِندًا. قَالَ: أَيُّ آيَةٍ؟ قَالَ: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ، وَاتَّمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ
لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ (المائدة: ۳) قَالَ عُمَرُ: قَدْ عَرَفْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ وَالْمَكَانَ الَّذِي نَزَلَتْ فِيهِ
عَلَى النَّبِيِّ ﷺ: وَهُوَ قَائِمٌ بِعَرَفَةَ، يَوْمَ جُمُعَةٍ.

نم حدیسه له ژماره کانی: (۷۰۷، ۶۰۶، ۷۶۸) دا دووباره بڼه ده.

نینجا دیته سر بایټکی تر نه فرموی: (باب زیاده ایمان و نقصانه) بابی زیادو کم و کوری نیمان (وقول الله تعالی: ﴿وَزِدْنَاهُمْ هُدًى﴾) بابی فرموده دی خواجه که نه فرموی: نه وانه مان زیاد کردوه له باره ریتنموننیه وه، هروه ها فرموده دی خوا که نه فرموی: ﴿ويزداد الذين آمنوا إيماناً﴾ بز نه وانه ی نیمانیان هیناوه زیاد نه که یی له باره ی نیمانوه. هروه ها خوا نه فرموی: ﴿اليوم أكملت لكم دينكم﴾ نيامی بوخاری شازده باب پيش نه مه فرموی: (باب تفاضل أهل الإيمان في الأعمال) وه حدیسی نه بو سه عیدی خودی هینا که وهک نم حدیسی نه نه سه وایه که لیته دا هیناویه تی. جا به هوی نه وه ره خنه گیراوه به مه ی تیکراره. وه وه لام دراوته وه به مه ی زیادو کم می هه رچونن به پنی کرده وه نه بی هروه ها نه گونجن به پنی باوهره که بیی، له بهر نه وه بز هه رگام بایټکی دانا. بابی پیتشو بز نه وه ی زیادو کم می ده که له نه سلی باوهره که دا، باه که ی نیره بز نه وه یه زیادو کم مه که به پنی کرده وه بیت، که واته تیکرار نه بو. له م نایه تی سنیه مه دا شیره که ی گوری له دوانه که ی پیتشو به م رهنکه بز نه وان فرموی: (قول الله تعالی) له م سنیه مه دا فرموی: (وقال تعالی). هوی نه وه شی نه مه یه دوانه پیتشو که دهق و سه رنجن له زیادو نو قساندا، به لام سنیه م دهق نی به به لکولنیه وه لازم دیت، به م رهنکه که مال وه رنه گیری، ده ست دان بز نه قس و ده ست دان نه قسیش ده ست دان بز زیاد نه گه یه نیت، له بهر نه وه به دوا ی نم سنیه مه دا نه مه ی هینا: (فإذا ترك شيئا من الكمال فهو ناقص) هه رکاتن شتیکی له که مال به جن نه هینا نه و کاته نه و که سه نو قسان و ناته وه، وه به مه ده لیلکه ته و او بو.

نینجا نم حدیسه نه هینن له نه نه سه وه نه ویش (عن النبي ﷺ قال: يخرج من النار من قال لا إله إلا الله وفي قلبه وزن شعيرة من خير) ده رنه چن له ناگر یان ده رنه کړن له ناگر هه رکه سن که گوتیټی (لا إله إلا الله) واته شایه تومانی هینا بی به خواجه تی خوا له پيش مردنیدا، له کاتیکدا کیشانه ی ده که گه نیک خیرو چاکه له دلیدا بووین، (يخرج من النار من قال لا إله إلا الله وفي قلبه وزن برة من خير) ده رنه کړن له دوزه هه رکه سن شایه تومانی هینابن و له دلیدا کیشانه ی له خیرو چاکه بووین. يخرج من النار من قال لا إله إلا الله وفي

قلبه وزن ذره من خیر) دهرنه کړئ له ناگر هدرکه سئ که شایه تومانی هټنایې و له دلیدا کټشانه ی زهره پیک له خټرو چاکه بووین. زهره له زماني عهره بدا به دوو شت راته کراوه: میرووله پیکي زور ودر هدی که به حال به چا و نه بینئ. وه به ووردیلکانه ی که له تاق و دلاقوه دهرنه کهون کاتئ تیشکی خور دټه ژووره وه.

(وقال ابان عن قتادة حدثنا انس عن النبي ﷺ: (من إيمان) مكان (من خیر). (ابان) له (قتاده) وه نه گټرته وه که نه لن نه نه سی کوری مالیک له پیغه مبهروه ﷺ بزمان نه گټرته وه که فهرمه تی (من إيمان) له جیاتئ (من خیر).

فائیده له هټنایئ نم فهرموده یه نه مه یه که مه به ست به وتی (خیر) (إيمان) ه، بهنگومان نیمان به شی تمسدیق و باوه پیکه ی کم و کوری تیدا نابئ، مه گمر به هوئ به شی کرده وه که ی، که واته هدیسه که ریک بوو له گمل باب که داو دلیله له سر رای نیما سی بوخاری -خوای لن رازی بیت-

نینجا له باره ی نهو نایه تی ﴿اليوم أكملت لكم دينكم﴾ که هټنای به به لکه له سر مه به ستی باب که نم هدیسه نه هټنئ: (عن عمر بن الخطاب: أن رجلا من اليهود قال له) له عومری کوری خه تتابه وه -خوای لن رازی بیت- که پیایک له جووله که کوتی به عومر: (يا أمير المؤمنين، آية في كتابكم تقرأونها لو علينا معشر اليهود نزلت لاتخذنا ذلك اليوم عيداً) نایه تیک هدی له نامه که تاندا ده یخوتنه وه نه گمر نهو نایه ته بوسر نټمه بهاتایه نهو روزه مان نه گټرا به جمن. (قال: أي آية؟) عومریش فهرموی: کام نایه ت؟ (قال:) پیاه که شی وتی: ﴿اليوم أكملت لكم دينكم﴾ (قال عمر قد عرفنا ذلك اليوم والمكان الذي نزل فيه) عومر فهرموی به راستی نهو روزه نه زانین و نهو شوتنه شی که تیایدا هاته خواره وه بوسر پیغه مبهره ﷺ (وهو قائم بعرفة، يوم الجمعة) له کاتیکدا له (عهره فات) به پیته وه ستابوو له روزی جومعه یه کدا نامزگاری ده کړین. نیما سی عومر -خوای لن رازی بیت- ده ست نیشانی کرد به و هی گټرا ومانه به جمن به و هی نهو روزه روز عهره ف به و که شه وه که ی شه وی جمنی قوریان بوو، که گوره ترین جمنه له نیسلامدا.

لیره دا نیشاره تی فهرمو، به لام له چند ریویه تیکی تر به ریکی فهرموی نهو روزه مان

کثرا به جمن.

نینجا نایا هینانی نم قسه به چۆن نه بن به به لگه له سمر مه بهستی بابه که. له وه لامدا نهلین: نه بن به به لگه له م باره وه که نهو نایه ته له (حجة الوداع) دا هاته خواره وه چهنه روژتیک پاش نه وه پیتغه مبه رﷺ له دنیا ده رجوو و نه رکان و شه ریه ته به ته وای هاته خواره وه شه ریه ته که ته و او بوو. (سدى) به جه زمى نه فه رموى: له پاش نهو نایه ته نیتر هیچ نایه تیک نه هاته وه له باره ی حه رام و حه لاله وه.

*** **

۴-۳. بابُ الزَّكَاةِ مِنَ الْإِسْلَامِ

وَقَوْلِهِ: ﴿وَمَا أَمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ﴾ (البينة: ۵).

۴۶- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ عَمِّهِ أَبِي سَهْلٍ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ طَلْحَةَ بْنَ عُبَيْدِ اللَّهِ يَقُولُ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ أَهْلِ نَجْدٍ ثَائِرٍ الرَّأْسِ يُسَمِّعُ دَوِيَّ صَوْتِهِ وَلَا يَفْقَهُ مَا يَقُولُ، حَتَّى دَنَا، فَرَأَاهُ يُسَالُ عَنِ الْإِسْلَامِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: خَمْسُ صَلَوَاتٍ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ. فَقَالَ: هَلْ عَلَى غَيْرِهَا؟ قَالَ: لَا، إِلَّا أَنْ تَطْرُعَ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَصِيَامُ رَمَضَانَ. قَالَ: هَلْ عَلَى غَيْرِهِ؟ قَالَ: لَا، إِلَّا أَنْ تَطْرُعَ. قَالَ وَذَكَرَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الزَّكَاةَ، قَالَ: هَلْ عَلَى غَيْرِهَا؟ قَالَ: لَا، إِلَّا أَنْ تَطْرُعَ. قَالَ فَادْبَرَ الرَّجُلُ وَهُوَ يَقُولُ: وَاللَّهِ لَا أَزِيدُ عَلَى هَذَا وَلَا أَنْقُصُ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَفْلَحَ إِنْ صَدَقَ).

نهمه بابیتکه (الزکاة من الإسلام) زهکات به شتیکه له نیسلام (و قول الله: ﴿وما أمروا إلا ليعبدوا الله مخلصين له الدين حنفاء ويقيموا الصلاة ويؤتوا الزكاة وذلك دين القيمة﴾) واته هه به وه فه رمانیان پین دراوه که خوا بپه رستن له کاتیکدا نایینه که بۆ پاک و خاوین کردنه له هه شتی که شایسته نه بن بۆی که لاده رین له هه موو نایین و بیروبا وه رتیک بیتجکه له نایینه پاکه که ی نهو، وه فه رمانیان پین دراوه که نوتیر به رتیک و راستی به جی به نین و زهکات بدهن وه نه وهی که باس کرا نه وه به نایین و میلله تی دامه زراو له سه رتیکه ی راست.

نینجا لم باره یوه حه دیستی نه هیتنی له طلحه ی کوری عبیدالله وه دلتی: (جاء رجل الى رسول الله ﷺ من اهل نجد ثائر الرأس يسمع دوي صوته و لا يفقه ما يقول حتى دنا)
 پهاتیک هات له نه هلی نه جد بۆ خزمهت پیغه مبه رﷺ که مووی سدری گرزو دانه هیتراو بوو
 گرمه ی دهنگه ی نه بیسترا و حاله ی نه بووین له وه ی چی ده لیت، له دووره وه بهو شتیه بوو
 هه تانزیک بوویه وه (فإذا هو يسأل عز الإسلام) که نه زانین پرسیار نه کات له نیسلام و له
 نه رکان و واجبه کانی (فقال رسول الله ﷺ : خمس صلوات في اليوم و الليلة)
 پیغه مبه ریش ﷺ فدرموی: پیتنج نویتړ له هه موو شهوو رۆژتکدا (فقال هل علي غيرها؟)
 نهنجا کابرا گوتی: بیتجکه لهو پیتججه هیچی ترم له سهره (فقال لا، إلا أن تطوع) له وه لادا
 فدرموی نه خیر مه گهر به ناره زووی خۆت نویتړی زیاده بکهیت، (قال رسول الله ﷺ : وصيام
 رمضان) پیغه مبه ریش ﷺ فدرموی رۆژووی رهمه زانت له سهره (قال هل علي غيره؟) کابرا
 گوتی: بیتجکه لهو هیچی ترم له سهره (قال لا، إلا أن تطوع) پیغه مبه ریش ﷺ فدرموی:
 نه خیر، مه گهر خۆت زیاده بکهیت. (طلحه) که حه دیسه که ربوايهت نه کات نه فدرموی: (و
 ذکر له رسول الله ﷺ الزكاة) پیغه مبه ریش ﷺ باسی زه کاتی بۆ کرد (قال هل علي غيرها؟)
 نایا بیتجکه له مه هیچی ترم له سهره، (قال لا، إلا أن تطوع) پیغه مبه ریش ﷺ فدرموی: نه خیر
 مه گهر خۆت زیاده بکهیت، (قال فادبر الرجل وهو يقول : والله لا أزيد على هذا ولا أنقص)
 نینجا پیاوه که هه لساو رۆشت له کاتیکدا نه یگوت: والله نه زیادی نه کم و نه کم (قال
 رسول الله ﷺ : أفلح إن صدق) پیغه مبه ریش ﷺ فدرموی نهو پیاوه رزگاری نه بیت نه گهر راست
 بکات له به جتی هیتانی نهو فهرزانه دا، لیته دا پرسیار نه کړی که به ته نیا به جتی هیتانی
 فهرزه کان نه بیت به نه هلی فه لاه به بیت هه موو واجباتی نیسلام و جله وگیری لنی کراوه کان و
 هه موو سوننه ته کان؟ له وه لامدا نه لیتین: بوونی نه هلی فه لاه به هوی به جتی هیتانی نهو
 واجباتانه یه له گهل باقی کاروباری شهریه ته ی نیسلامدا که هاتوه له حه دیستیکی تر دا که به
 لای بوخاری یه وه راسته و لهو ربوايه ته دا نه فدرموی: پیغه مبه ریش ﷺ هه والی پیتدا به هه موو
 کاروباره کانی شهریه ته. نینجا پرسیاریکی تر هه یه که رزگار بوونی کابرا به هوی کم و
 کوری نه کردن له وه ی پرسپاری لنی کرد شتیکی روونه نه ی نایا زیاد نه کردن چۆن نه بیت به هوی

رزگار بوون؟ نیامی نه‌ووی له وه‌لامدا نه‌فرموی: هه‌لسانی ته‌نیا به‌و واجباتی کردووه به‌ هوی رزگار بوون نیت‌ر بێ ده‌نگه‌ له‌و‌ی هه‌لسی به‌ زیاده‌و ناشکرایه‌ هه‌ستانی به‌ زیاد تر نه‌و به‌شتر هه‌یه‌ بۆ رزگار بوون. له‌م هه‌دیه‌وه‌ وه‌رنه‌گیری که سه‌فه‌رو گه‌ران به‌ شۆنی عیلمدا شتیکی چاکه‌و هه‌روه‌ها وه‌رنه‌گیری که سۆتند خواردن له‌سه‌ر شتی شه‌ری با دوايش بێ نه‌کری.

*** **

۳۵- بابُ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ مِنَ الْإِيمَانِ

۴۷- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ الْمَنْجُورِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا رَوْحٌ قَالَ: حَدَّثَنَا عَوْفٌ عَنِ الْحَسَنِ وَ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: (مَنْ اتَّبَعَ جَنَازَةَ مُسْلِمٍ إِيْمَانًا وَ احْتِسَابًا، وَ كَانَ مَعَهُ حَتَّى يُصَلَّى عَلَيْهَا وَيُفْرَغَ مِنْ دَفْنِهَا، فَإِنَّهُ يَرْجِعُ مِنَ الْأَجْرِ بِقِيرَاطَيْنِ كُلِّ قِرَاطٍ مِثْلُ أَحَدٍ. وَ مَنْ صَلَّى عَلَيْهَا ثُمَّ رَجَعَ قَبْلَ أَنْ تُدْفَنَ فَإِنَّهُ يَرْجِعُ بِقِيرَاطٍ). تَابَعَهُ عُثْمَانُ الْمُؤَذِّنُ قَالَ: حَدَّثَنَا عَوْفٌ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ.

نهمه بابێکه (اتباع الجنائز من الإيمان) شۆن کهوتنی جه‌نازه‌ به‌شیکه‌ له‌ نیمان. له‌م باره‌یه‌وه‌ هه‌دیه‌ی نه‌هیتی له‌ نه‌بو هه‌روه‌یه‌وه‌ که (آن رسول الله ﷺ قال: من اتبع جنازة مسلم ایمانا و احتسابا) که پتفه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: هه‌ر که‌س شۆنی مه‌یتی موسلمانیک به‌که‌وی بۆ سه‌ر قه‌بران له‌به‌ر نیمان و باوه‌رو به‌ نیازی نه‌جرو پاداشت لای خوا، نه‌ک له‌به‌ر هه‌ر نیازیکی تر (وكان معه حتى يصلى عليها و يفرغ من دفنها) وه‌ له‌گه‌ل نه‌و جه‌نازه‌دا بێت هه‌تا نوێری له‌سه‌ر نه‌کری و ده‌ست خالی نه‌بێ له‌ شاردنه‌وی (فإنه يرجع من الأجر بقيراطين كل قراط مثل أحد) بێگومان نه‌و که‌سه‌ نه‌گه‌رێته‌وه‌ به‌ دوو قیرات له‌ نه‌ج‌ر که هه‌رکام له‌و دووانه‌ به‌ قه‌ده‌ رشاخێ نوحوده‌ (ومن صلى عليها ثم رجع قبل أن تدفن فإنه يرجع بقيراط) وه‌ هه‌ر که‌سێ نوێری له‌سه‌ر بکات و نینجا به‌گه‌رێته‌وه‌ پتیش نه‌وی به‌شاررێته‌وه‌ نه‌و که‌سه‌ نه‌گه‌رێته‌وه‌ به‌ قیراتی له‌ نه‌ج‌ر. نه‌جرو پاداشتیش شتیکی عه‌ق‌لی‌یه‌وه‌ له‌به‌ر نزیک خسته‌نه‌وی راده‌و پله‌ی نه‌و نه‌جرو پاداشته‌ ته‌شبه‌هی نه‌کات و وێنه‌ی بۆ نه‌هیتی‌وه‌ به‌ شتیکی قه‌باره‌داری

لورس وهك شاخي نوحود ليره‌دا. له نه‌بوهوره‌يره‌وه له ريگه‌يه‌كي تره‌وه وتينه‌ي هاتوه.
 نهم حه‌ديسه له ژماره‌كاني: (١٣٢٣، ١٣٢٥) دا دووباره بووه‌ته‌وه.

*** **

٣٦- بابُ خَوْفِ الْمُؤْمِنِ مِنْ أَنْ يَحْبُطَ عَمَلُهُ وَهُوَ لَا يَشْعُرُ
 وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ التَّيْمِيُّ: مَا عَرَضْتُ قَوْلِي عَلَى عَمَلِي إِلَّا خَشِيتُ أَنْ أَكُونَ مُكَذِّبًا.
 وَقَالَ ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ: أَذْرَكْتُ ثَلَاثِينَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ كُلُّهُمْ يَخَافُ النِّفَاقَ عَلَى
 نَفْسِهِ، مَا مِنْ أَحَدٍ يَقُولُ: إِنَّهُ عَلَى إِيْمَانٍ جَبْرِيْلَ وَمِيكَائِيْلَ.
 وَيَذْكُرُ عَنِ الْحَسَنِ: مَا خَافَهُ إِلَّا مُؤْمِنٌ، وَلَا أَمِنَهُ إِلَّا مُنَافِقٌ. وَمَا يُحَذِّرُ مِنَ الْإِصْرَارِ
 عَلَى النِّفَاقِ وَالْعَصْيَانِ مِنْ غَيْرِ تَوْبَةٍ، لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿وَلَمْ يَعْبُرُوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ
 يَعْلَمُونَ﴾ (آل عمران: ١٣٥).

٤٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُرَيْرَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ زُبَيْدٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا وَائِلٍ عَنِ
 الْمَرْجِفَةِ، فَقَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: (سَبَابُ الْمُسْلِمِ لُسُوقٌ وَقَالَهُ كُفْرٌ).
 نهم حه‌ديسه له ژماره‌كاني: (٦٠٤٤، ٧٠٧٦) دا دووباره بووه‌ته‌وه.

٤٩- أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ:
 أَخْبَرَنِي عُبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ يُخْبِرُ بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ، فَتَلَاخَى رَجُلَانِ مِنَ
 الْمُسْلِمِينَ، فَقَالَ: (إِنِّي خَرَجْتُ لِأَخْبِرْكُمْ بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ، وَإِنَّهُ تَلَاخَى فَلَانٌ وَفُلَانٌ فَرَفَعَتْ،
 وَعَسَى أَنْ يَكُونَ خَيْرًا لَكُمْ، التَّمَسُّوْهَا فِي السَّبْعِ وَالسَّنْعِ وَالْخُمْسِ).
 نهم حه‌ديسه له ژماره‌كاني: (٢٠٢٣، ٦٠٤٩) دا دووباره بووه‌ته‌وه.

نهمه بايئگه هاتوه له باره‌ي مه‌ترسي كردن له به‌تال كردنه‌وه‌ي نه‌جهر به‌هزي كرده‌وه‌ي
 به‌دو خيراپه‌وه له‌كاتيكد اخواه‌ن كرده‌وه‌كه هه‌ستي پين ناكات. ليته‌دا پرسيازيك هه‌يه كه
 نه‌وه‌ي نيمام نه‌يفه‌رمو په‌شتگيره بو مه‌زه‌به‌ي نيه‌حباطي‌يه‌كان كه نه‌تين: كرده‌وه چاكه‌كان به
 هزي كرده‌وه‌ي به‌دو گونا‌ه‌مه‌وه ناميتين به‌ ته‌واوي له‌به‌ر نه‌وه گونا‌ه‌بار به‌ كا‌فر دانه‌نين؟ له
 وه‌لامدا نه‌تين وه‌ك نيمامي نه‌وه‌وي نه‌فه‌رموي مه‌به‌ستي نيمامي بوخاري نه‌وه‌يه نه‌هيشتنی
 سه‌وا‌بي كرده‌وه‌ي چاكه‌يه‌تي به‌س. بو نمونه كه‌سني سه‌ده‌قه بكات راي تيكه‌ل بكات سه‌وا‌بي

ئەو سەدەقەيە كەم ئەيىتتەو، يان ھەر نامىتىنى نە كەردەو، چاكە كانى تر.

ئىنجا مەبەست لەم بابە كە ئىمام ھىتاويەتى لىرەدا بە درۆ خستەو، مەزھەبى (مرجئة) گانە كە ئەلەين ئىمان ھەر تەسدىق و باوەرى دڵەو گوناھ ھىچ كارى ناكات. خولاسە ئىمام ئەم بابەي ھىتاو بە تايىبەت بۆ بەتال كەردنەو، مەزھەبى مورجئە، ھەرچەند لەمەو پىش لە چەند بابىتكدا ئەو مەزھەبەي بەتال كەردووەتەو، بەلام لەو بابانى ترەدا ھەرچۆنى ئەم مەزھەبەي بەتال نەكەردەو، مەزھەبى ئەھلى بىدعەتى تىرىشى بەتال كەردەو. ئەم كۆمەلەيە بەناويانگن و مەزھەبىكى زۆر دوور لە راستيان بوو، ئەلەين گوناھ بە ھىچ رەنگ زيان ناگەيەن بە ئىماندار.

ئىنجا ئىمام راي ئەم دووانەش ئەھتىتى بۆ تايىد كەردنى مەبەستى بابەكە: يەكەم: ئىبراھىم تەيى كە لە ناو عابىدە بەرزەكانى تابىعىيە. دووم ئىبن و ئەبى مولكە... يەكەم ئەفەرموئ: (ما عرضت قولى على عملي إلا خشيت أن أكون مكلذباً) واتە قەسە و تەي خۆم بەراود نەكەردەو، لەكەل كەردەو، ئەگەر دژو پىچەوانە بوو لەكەل گوتنم پىتم بلىن نەگەر راست بگرەپە ئەو كارەت نەكەرد كە دژى گوتنەكەتە. وە ئەوەشى ئەگوت لەبەر ئەو، كە واعىز بوو، واتە لەكەل ئەو كە نامزگارى نەكرد و فەرمانى بە چاكە ئەدا و جەوگىرى نەكرد لە خراپە ئەترسا بەرى ئەو كەسانە بكەوئ كە خوا زەمیان نەكات بە ﴿أتأمرون الناس بالبر و تنسون أنفسكم﴾ وە بە ﴿لم تقولون مالا تفعلون﴾ (و قال ابن أبي مليكة) ئەم زاتە ئەفەرمو: (أدركت ثلاثين من أصحاب النبي ﷺ) كەيشتووم بە سى كەس لە ھاو، ئەكانى پىغەمبەر ﷺ (كلهم يخاف على نفسه) ھەركام لەوانە مەترسى نەكرد لە نىفاق، واتە نىفاق لە كەردەو، دا كە خالەس نەبن و نىازى غەيرى خواى تىدا بن ئەك مەبەست نىفاق لە ئىمان و باوەرا، ئەو ھاو، ئەنەي كە ئەفەرموئ بە خەزەتەيان كەيشتووم داىكى ئىمانداران عائشە و خوشكى ئەسماء و أم سلمة والعبادلة الأربعة و أبو هريرة و عقبه بن الحارث و المسور بن مخرمة. ئەمانە لە خۆيانى بىستوو، كۆمەلەن لە يارە زۆر گەورەكان كە بە تەمەن كەيشتوو، پىن يان وەك ئەلى كۆرى ئەبو تالىب و سەعدى كۆرى ئەبو وەقاص و ئەوانە مەترسىيان نەكرد لە نىفاق لە كەردەو، دا وە لەو مەترسىيەو، ئەزەم ناكات كە خوا نەخواستە ئەو، يان بووئ، بەلكو ئەو نىشانەي ئەو، پەرى راستى و وەرەمیان بوو - خوا لى يان رازى بى - وەك

نه‌له‌رموئ: (ما منهم أحد يقول إنه على إيمان جبريل و ميكائيل) هيچ كام له‌وانه نه‌يانگو‌تروه كه وهك جوهره‌ئيل و ميكائيل واپو وه له‌وانه نه‌بو وهك نه‌وان بووین.

له‌م فهرموده‌وه ده‌رته‌كه‌وئ نه‌و زاتانه له‌سه‌ر نه‌وه‌ن كه نيمان قابیلی زيادو كه‌مه. كه‌واته مورچه‌ه‌ل‌ن كه لا‌يان واپه نيمانی هيچ كه‌س زياتر به‌هيتزتر ني‌يه له هيچ كه‌ستيكي تر (و يذكر عن الحسن) له حه‌سه‌نه‌وه نه‌گيتر نه‌وه كه فهرمو‌يه‌تي: (ما خالفه إلا مؤمن ولا آمنه إلا منافق) له خواناترسن بيتجكه له نيمانداري راسته‌قينه، وه هيچ كه‌س لني بن باك ني‌يه بيتجكه له ناپاك و منافق (وما يحذر من الإصرار على النفاق والعصيان من غير نوبة) ته‌مه بابي ترساندن له به‌رده‌وامي له‌سه‌ر ناپاكي و گونا‌ه به‌بن گه‌رانه‌وه و ته‌يه كردن (لقله تعالى: ﴿وَلَمْ يَصِرُوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾) خوي ميه‌ره‌بان مه‌دحي نه‌و كه‌سانه ده‌كات كه ته‌يه نه‌كه‌ن له گونا‌ه به‌رده‌وام نابن له‌سه‌ر گونا‌ه كردن و له‌ويشه‌وه وه‌رنه‌گيري زه‌مي نه‌وانه كه به‌رده‌وامن و ته‌يه ناكه‌ن، كه‌واته مورچه‌ه‌ل‌ن و مه‌زه‌به‌كه‌يان به‌تاله كه نه‌ل‌ين له‌گه‌ل بووني نيماندا گونا‌ه زيانى ني‌يه. نينجا نه‌م نه‌سه‌ره نه‌هيتي له نه‌بو وائله‌وه له زه‌يده‌وه كه نه‌فهرموئ: پرسيارم كرد له نه‌بو وائيل له‌بارهي مورچه‌ه‌وه نه‌ويش له‌رموي: عبدالله بوي گيترا‌مه‌وه كه: (سباب المسلم فسوق و قتاله كفر) جو‌ين دان به‌موسلمان فيسق و فجوره وه جه‌نگ له‌گه‌ل كردني كوفره، كه‌واته قسه‌ي مورچه‌ه‌ به‌ درو ده‌رچوو كه نه‌ل‌ين: خاوه‌ني گونا‌هي گه‌وره فاسق ني‌يه. لي‌ردها پرسيار هه‌يه كه نه‌م حه‌ديسه وا نيشان نه‌دات مه‌زه‌به‌ي خه‌واريج راسته كه نه‌ل‌ين خاوه‌ني گونا‌هه گه‌وره‌كان كافرن. له وه‌لامدا نه‌ل‌ين: مه‌به‌ست كوفري راسته‌قينه ني‌يه كه ده‌رچوونه له نيسلام به‌لكو مه‌به‌ست ترساندن و زياده موياله‌غيه له‌وت‌اوانه‌دا به قه‌رينه چهنه نه‌سل و قاعيده‌به‌ك له نيسلامدا هه‌يه به‌ل‌كه‌يه له‌سه‌ر كافر نه‌بوون به‌گونا‌ه.

له‌م حه‌ديسه‌دا به‌گه‌وره‌گرتني ريزو مافي موسلمان هه‌يه و به‌پارداني فيسق به‌سه‌ر كه‌ست كه جو‌ين نه‌دا به موسلمان. نينجا نه‌م حه‌ديسه نه‌هيتي له نه‌سه‌وه نه‌ويش له عيباده‌ي كوري صاميته‌وه كه (أن رسول الله ﷺ خرج يخبر بليلة القدر) پيغه‌مبه‌ر له ماله‌وه ده‌رچوو كه هه‌وال بدا به ديارى كردني شه‌وي (ليلة القدر) (فتلاحي رجلان من المسلمين) نينجا له‌و كاته‌دا دوو نه‌فهر له موسلمانان نازاوه‌يان ده‌كرد (فقال إني خرجت

لأخبركم بليلة القدر فتلاحى فلان و فلان) نینجاهم رموی بۆ نموه هاتم شهوی (ليلة القدر) تان بۆ دیاری بکهم (فرفعت) واته به هژی نموه له بیرم نهما (وعسی أني يكون خير لكم) نومیتدم وایه نهو له بیر چوونه چاکتر بیت بۆتان (التمسوها في السبع والتسع والخمس) به دوایدا بگه رتن (٢٥ و ٢٧ و ٢٩) واته به دوایدا بگه رتن له شهوی بیست و ههوت و بیست و نۆ و بیست و پینج) بیتگومان نه گمر شهوه که دیاری بوایه ههر لهو شهوه دا ههول نه درا، به لام که دیاری نه بوو چند شو تیکۆشان نه کرى نه جره که زۆرتره، که واته نه مه خیترو باشتره. په یوه ندى نهم حه دیسه به باهه که وه له م باره یه وه که نهو دوو کهسه دهنگیان بهرز کردوه ته وه له خزمهت پیغه مه ردا ځای، وه قورنانش نه فخرموی: ﴿لا ترفعوا أصواتكم فوق صوت النبي ولا تجهروا له بالقول كجهر بعضكم لبعض أن تحبط أعمالكم وأنتم لا تشعرون﴾.

*** *** ***

٣٧- باب سَوَالِ جَبْرِيلَ النَّبِيِّ ﷺ عَنِ الْإِيمَانِ، وَالْإِحْسَانِ، وَعِلْمِ السَّاعَةِ وَبَيَانِ النَّبِيِّ ﷺ لَهُ. ثُمَّ قَالَ: جَاءَ جَبْرِيلُ ﷺ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ، فَجَعَلَ ذَلِكَ كُلَّهُ دِينًا. وَمَا بَيْنَ النَّبِيِّ ﷺ لِرُفْدِ عَبْدِ الْقَيْسِ مِنَ الْإِيمَانِ. وَقَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ﴾ (آل عمران: ٨٥)

٥- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَخْبَرَنَا أَبُو حَيَّانَ التَّمِيمِيُّ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ بَارِزًا يَوْمًا لِلنَّاسِ، فَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: مَا الْإِيمَانُ؟ قَالَ: الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَبِلِقَائِهِ، وَرُسُلِهِ، وَتُؤْمِنَ بِالْبَعْثِ. قَالَ: مَا الْإِسْلَامُ؟ قَالَ: الْإِسْلَامُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكَ بِهِ، وَتَقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤَدِيَ الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ. قَالَ: مَا الْإِحْسَانُ؟ قَالَ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ. قَالَ: مَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ: مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ: وَسَأَخْبِرُكَ عَنْ أَشْرَاطِهَا: إِذَا وَلَدَتِ الْأُمَةُ رُبَّهَا، وَإِذَا تَطَاوَلَتْ رِعَاةُ الْإِبِلِ الْبُهْمَ فِي الْبُنْيَانِ، فِي خُمْسٍ لَا يَعْلَمُهُنَّ إِلَّا اللَّهُ. ثُمَّ تَلَا النَّبِيُّ ﷺ: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ﴾ (لقمان: ٣٤). ثُمَّ أَذْبَرَ.

لَقَالَ رَدَّوهُ . فَلَمْ يَرَوْا شَيْئًا . لَقَالَ : هَذَا جِبْرِيلُ جَاءَ يُعَلِّمُ النَّاسَ دِينَهُمْ .
 قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ : جَعَلَ ذَلِكَ كُلُّهُ مِنَ الْإِيمَانِ .

نعمه بابی پرسپاری جویره نیله له پیغمبر ﷺ له باره ی نیمان و نیسلام و نیحسان و زانیی کاتی هاتنی رژی دواپی (و بیان النبی ﷺ) وه باسی وه لام دانهوی پیغمبر ﷺ له پرسپاره کانی جویره نیل (ثم قال : جاء جبریل & يعلمکم دینکم فجعل ، ذلك کله دینا) نینجا فدرموی : جویره نیل هات دینه که تانی نیشان دان و فیری کردن . نینجا نهوی هدموی گتره وه به دین . که هیتدی له وانه باوره به بهدی هاتنی رژی دواپی و نه زانیی کاته که ی بۆ هیچ کس بیتجکه له خوا ، که نهوش به شیکه له دین و نه وه به مبهست به به یانه که ی پیغمبر ﷺ (وما بین النبی ﷺ لوفد عبد القیس من الإیمان) واته نعمه بابی پرسپاری جویره نیله له گهل نهوی که پیغمبر ﷺ باسی کرد بۆ وه فدی عبد القیس که نیمان هر نیسلامه ، وه همره ها بابی نعم نایه ته یه : ﴿ومن یتبع غیر الإسلام دینا فلن یقبل منه﴾ که نعم نایه تش نیسلامی کردوه به دین . به کورتی مبهستی نیمامی بوخاری نهویه که نیمان و نیسلام یک شق و جیا نین له یک . بیتگومان هرکام له نیمان و نیسلام مانایه کیان هدی له زمانی عمره بدا ، همره ها مانایه کی شهر عیشیان هدی ، وه هرکام لازمه بۆ نهوی ترو به بن به کتری بهدی نایمن . واته له شهر عدا ناگوئجن بلیین فلان مؤمنه و موسلیم نی یه ، یان موسلیمه و مؤمن نی یه .

نینجا نعم حه دیسه نه هیتنی له نه بو هوره یروه که نه فدرموی : (کان النبی ﷺ بارزا یوما للناس ، فاتاه جبریل فقال :) رژی تک پیغمبر ﷺ به ناشکرا له ناو خه لکیدا بوو خوی ده رخست که جویره نیل هاته خزمه تی وتی : (ما الإیمان؟) نینجا پرسپاری لی کردو گوتی نیمان چی یه ؟ (قال : الإیمان أن تؤمن بالله و ملائکته ، و کتبه ، و رسله ، و تؤمن بالبعث .) نیمان نهویه : باوهرت بین به خوا به مه لاتی که ته که ی و به دیتنی خوا له رژی دوا پیدا به پیغمبره کانی و باوهرت بین به زیندو بوونه وه . دواخستنی پیغمبره ان له بهر نهویه مه لاتی که له پیش نه ماندا دروست کراوه نهک له بهر نهویه که نهوان گه وره تر بن . مبهست به دیتنی خوا باوهرت کردنه وه بهوی دیتنی خوا بهدی دیت ، نیترا تا ییه تی بیت به باوهرت دارانه وه .

وه باوهرت ببی به زیندوو بوونه وه. (قال: ما الإسلام؟) جویره نیل پرسپاریکی تری کردو
 گوتی: نیسلام چییه؟ (قال: أن تعبد الله ولا تشرك به، وتقيم الصلاة، وتؤدي الزكاة
 المفروضة، وتصوم رمضان) پیغمبریش ﷺ له وه لامدا فەرموی: ئەمەیه خوا بهیستی و
 هیچ شتیکی نه کهیت به هاویهشی و نوێژ به رێک و راستی به جێ بهیستی، وه زکاته فەرمزەکان
 بهدیت، وه رۆژووی رەمەزان بگرت. (قال: ما الإحسان؟) پرسپاریکی تری کردو گوتی:
 نیحسان چییه؟ (قال: أن تعبد الله كأنك تراه فإن لم تراه فإنه يراك) له وه لامدا
 فەرموی: نیحسان ئەمەیه که خوا بهیستی به جوړتیک وهک به چاو ببینی، واته بهویه پری
 شهرم و شکۆ سام وههیه تمه، چونکه نهگەر تو نمو نابینی بیتگومان نمو تو نهیستی. (قال:
 متى الساعة؟) پرسی کهی رۆژی دواپی نهبن و بهدی دیت؟ (قال: ما المسئول عنها بأعلم
 من السائل) له وه لامدا وتی: پرسپار لێ کراو زانتر نییه له پرسپار کهر. واته ههروهک یهک
 نازانین و زانیی کاتی هاتنی تاییهتییه به خواوه (ساخبرك عن أسرارها) فەرموی ههوات
 بێ ئەدهم له نیشانهکانی. قورتویی فەرموی نیشانهکانی دوو جوژن: بهشتیکیان عادهتین و
 بهشتیکیان غهیره عادهتین، وهک ههلهاتنی خوژ له مه غریبه وهو دەرچوونی دابة الأرض لیره
 مه بهست عادهتییه کهانه که دهر نه کهوئ نهویه که نه فەرموی: (إذا ولدت الأمة رقبا) کاتێ که
 جارییه خواوه نه کهی خوئی لێ پهیدا ببی. ئەم رستهیه به چەند جوژی تهفسیر کراوه تهوه
 نه که پیتتهوه بۆ سێ مه بهست:

١) مه بهست فراوان بوونی خاکی نیسلامه و داگیر کردنی ولاتی کوفرو گیترانی
 نهولادیان به جاریه و عهبد، ئینجا کاتێ که خواهن جارییه که چووه لای به نیازی نهوهی
 نهولادی لێ پهیدا ببی نمو منداله وهک خواهن بێ بۆ دایکه کهی، چونکه نهولادی خواهن و
 سیده کهیهتی.

٢) مه بهست نهویه ئافرهتی غهیره عهدهی لێ پهیدا ببی. بهم جوژه پادشاکان جارییه
 بخوازن، نمو کاته نهولادهکان نهبن به خواهنی دایکهکانیان.

٣) مه بهست زۆربوونی خرابی نهولاده له گهڵ دایکیدا به نازاردان و جوتین. وهک
 نهولادهکان خواهن و گهوره بن و دایکهکان کاره کهرو ژیر دهسته بن.

(و إذا تطاول رعاة الإبل البهم في البهنا) کاتێ شوانی حوشتره بێ نیشانهکان درێژه

بدن به کوشک و بینای زور، واته لادتی و کۆچه رو ژهر دهسته کان زال بوون و بوون به کاربه دهست (في خمس لا يعلمهن إلا الله) واته زانی کاتی هاتی رۆژی دواپی لهو پینج شتهیه که بیتجکه له خوا کهس نایزانی (ثم تلى النبی ﷺ: ﴿إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ﴾... نینجا پیغه مبه ﷺ نهم نایه تهی خوتنده وه (ثم أدبر. فقال: ردوه. فلم يروا شيئا) نینجا نهو پرسیار که ره پستی هه لکردو رۆیشت، نینجا فهرمووی بیگترنه وه، نهوانیش هیچ شتیکیان نه بینی (فقال: هذا جبريل جاء يعلم الناس دينهم) نینجا فهرمووی: نه مه جوهره نیل بوو هات خه لکی زانا کرد به نایینه که یان. (قال: أبو عبد الله: جعل ذلك كله من الإيمان) نه بو عبد الله ی بوخاری فهرمووی، واته من که دانهری نهم کتیبهم نه لیم نه مهی که لهم هه دیسه دا باس کرا گیتراویه تی به به شتی له نیمانی کامل. واته به بی نهو کرده وه چاکانه نیمان تهواو ناییت، لهم هه دیسه دا چهند شتی وه رنه گیرئ:

که وه یی و گرنکی مورا که به له نیسلامدا. ههروه ها هه که سق پرسیارکی لئ کرا نه که ره وه لامی نه زانی نه بی بلی نازانم. ههروه ها نه مهش وه رنه گیرئ که مه لایکه خویان نه به نه شتیه ی نیسان و غهیری شتیه نه سلی به که ی خویان وه که له هه دیس یان نه نهدا هاتوه: (الملائكة أجسام نورانية تشكل بأشكال مختلفة سوى الكلب والخنزير). نهم هه دیسه زور که وه ره به نرخه. رهحه تی خوا له قورتویی که نه فهرمووی: نهم هه دیسه شایانه به وهی ناویری (أم السنة). چهند جارتیکی تر گوتمان نیمامی بوخاری بز هه باب و به شتیک هه چهند هه دیسی دهست که وتبئ هیتاویه تی له بهر به هتیزکردنی باب و مه به سه ته که، وه له به رنه وهی را که یاندن و بلاو کردنه وهی هه دیس پیوستی سه رسانی زانیانی نیسلامه.

نهم هه دیسه له ژماره ی (٤٧٧٧) دا دووباره بووه ته وه.

*** *** ***

٣٨- باب

٥١- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شَهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو سَفْيَانَ أَنَّ هِرْقُلَ قَالَ لَهُ: سَأَلْتُكَ هَلْ يَزِيدُونَ أَمْ يَنْقُصُونَ فَرَعَمْتُ أَنَّهُمْ يَزِيدُونَ، وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حَتَّى يَتِمَّ. وَسَأَلْتُكَ هَلْ

يَرْتَدُّ أَحَدٌ سَخَطَةً لِدِينِهِ بَعْدَ أَنْ يَدْخُلَ فِيهِ؟ فَرَعِمَتْ أَنْ لَا، وَكَذَلِكَ الْإِيمَانُ حَتَّى تَخَالَطَ
بَشَاشَتُهُ الْقُلُوبَ لَا يَسْخَطُهُ أَحَدٌ.

نعمه بایبیکه وهک بابه‌کانی پیتشوو به‌لگه‌یه له‌سهر نه‌وه‌ی که کرده‌وه به‌شپنکه له
نیمانی ته‌واو. له هه‌ندێ ری‌وایه‌تدا وته‌ی باب نی‌یه به‌وجۆره‌ش ههر نه‌گو‌نجی. وه بۆ‌نهم باب‌ه
حه‌دیستی نه‌هیتی له ئیبن و عه‌باسه‌وه -خوا لێ‌یان رازی بیت- (قال: اخبرني ابو سفيان:
ان هرقل: قال له:) نه‌فه‌رموێ نه‌بو سو‌فیان هه‌والی پیتدام که هیره‌قل چه‌ند پرس‌یاری لێ
کردین له باره‌ی پیتغه‌مبه‌روه‌هه‌ (ﷺ) یه‌کتی له پرس‌یاره‌کان نه‌مه‌ بوو: (سألتك هل يزيدون أم
ينقصون فزعمت أنه يزيدون) نایا شو‌تین که‌وتوه‌کانی زیاد نه‌کمن یان که‌م نه‌بنه‌وه. نه‌ویش
وه‌لامی دایه‌وه که زیاد نه‌کمن. هیره‌قلیش وت‌بوی: (و كذلك الإيمان حتى يتم) کاری نیمان
به‌و جۆزه‌یه هه‌تا ته‌واو نه‌بێ و نه‌گاته پایان. وه پرس‌یاریکی تری نه‌مه‌ بوو: (و سألتك هل
يرتد أحد سخطه لدينه بعد أن يدخل فيه؟ فزعمت أن لا) نایا هیچ که‌س هه‌لته‌که‌رتیه‌وه
له‌به‌ر نا‌ه‌زایی له دینه‌که‌ی، نه‌میش وه‌لامی دا‌بو‌یه‌وه: نه‌خیر. (و كذلك الإيمان حين تخالط
بشاشته القلوب لا يسخطه أحد) هیره‌قلیش گو‌تبوی به نه‌بو سو‌فیان: نیمان کاتی ته‌واو بوو
له‌به‌روه‌ه پهره نه‌ستینی، وه نو‌وری نیمان هه‌رکاتی تیکه‌لی دل بوو په‌شیمان بو‌ونه‌وه‌ی نابێ.
هیره‌قل نه‌مانه‌ی کرد به‌به‌لگه له‌سهر پیتغه‌مبه‌رتی پیتغه‌مبه‌ری نازینه‌هه‌.

ئینجا لێ‌ره‌دا قسه‌یه‌ک هه‌یه که چۆن قسه‌ی هیره‌قل ئه‌بێ به به‌لگه؟ له‌وه‌لامدا ته‌لێن
یه‌کتی بو‌وه له زانا‌کانی نه‌هلی کیتاب، که‌واته له نامه‌ی پیتغه‌مبه‌ران وه‌ری گرتوه‌وه، وه
په‌یوه‌ندی‌شی نه‌مه‌یه که نایینی گه‌راوه به نیمان.
نهم هه‌دیسه له ژماره (٧) دا دو‌وباره بو‌وه‌ته‌وه.

*** **

٣٩- بَابُ فَضْلِ مَنْ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ

٥٢- حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ حَدَّثَنَا زَكَرِيَاءُ عَنْ عَامِرٍ قَالَ سَمِعْتُ النُّعْمَانَ بْنَ بَشِيرٍ يَقُولُ:
سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: (الْحَلَالُ بَيْنَ، وَالْحَرَامُ بَيْنَ، وَبَيْنَهُمَا مُشَبَّهَاتٌ لَا يَعْلَمُهَا
كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ. فَمَنْ اتَّقَى الْمُشَبَّهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ كَرَّاعٌ

يَرَعَى حَوْلَ الْحِمَى يَوْشَكَ أَنْ يَوَاقِعَهُ . أَلَا وَإِنْ لِكُلِّ مَلِكٍ حِمًى ، أَلَا إِنْ حِمَى اللَّهُ فِي أَرْضِهِ
مَحَارِمَهُ ، أَلَا وَإِنْ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ
الْجَسَدُ كُلُّهُ ، أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ .

نهمه بایتيکه سه بارهت به که سَن که نایینه که ی به پاک و خاوَتین بگری. بیگومان
نهو هس به شتیکه له نیمانن تهو او، لهو باره یه وه نهم حه دیسه نه هیتنن له نوعمانن کوری
به شیریه که نه فهرموی: (سمعت رسول الله ﷺ يقول: الحلال بین، والحرام بین) بیستم له
پتیه مبهری خوائی نه فهرمو: نهوی حه لاله ناشکرایه، وه نهوی حهرامه ناشکرایه. (و
بینهما مشبهات لا یعلمها کثیر من الناس) له نیتوان نهو دوواندها چهند شتیکه هه یه روون
نین و نه شو بهیتن بهوان. واته هه لئه گری حهرام بن یان حهلال بن و به لئه یه کی تهو او نی به
له سر بارتکیان. (فمن اتقى المشبهات استبرأ لدينه وعرضه) واته هه که سَن خوی
بهارتی لهو گومان لن کراوانه نهو که سه دین و ناموسی خوی پاراستوه له عدیپ و له که و
نه یه وی دینه که ی به پاک و خاوَتین راگری و خژی شی نکات به جتیگی تانهو تمشهر. ﴿ومن
وقع في المشبهات كراع يرعى حول الحمى يوشك أن يوقعه﴾ هه که سَن بکه ویتنه ناو نهو
گومان لن کراوانه وه وک شوانتیکه که له دهوری قه ده غه یه کدا مالاته که ی به وه پتینن که نزیکه
بکه ویتنه ناویه وه (الا و إن لكل ملك حمى، الا و إن حمى الله في أرضه محارمه) بیتدارینه وه
که همر پادشایه ک قه ده غه ی خوی هه یه وه بیتدار بن که قه ده غه ی خرا حهرامه کانیه تی (إلا و
إن في الجسد مضغة إذا صلحت صلح الجسد كله و إذا فسدت فسد الجسد كله ألا وهي
القلب) له ناو له شدا پارچه گوشتی که هه یه نه که ر چاک بیت هه مو له ش چاک ده بیت وه
نه که ر خراب بوو هه مو له ش خراب ده بیت وه نهو پارچه گوشتش دله.

نهم حه دیسه له ژماره (۲۰۵۱) دا دووباره بووه تهوه.

*** *** ***

۴۰- بَابُ آدَاءِ الْخُمْسِ مِنَ الْإِيمَانِ

۵۳- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ قَالَ: كُنْتُ أَقْعُدُ مَعَ ابْنِ
عَبَّاسٍ يُجْلِسُنِي عَلَى سَرِيرِهِ، فَقَالَ: أَقِمْ عِنْدِي حَتَّى أَجْعَلَ لَكَ سَهْمًا مِنْ مَالِي. فَأَقَمْتُ مَعَهُ

شهرين، ثم قال: إن وفد عبد القيس لما أتوا النبي ﷺ قال: من القوم -أو من الوفد؟-
 قالوا: ربيعة. قال: مرحبا بالقوم -أو بالوفد- غير خزايا ولا ندأى. فقالوا: يا رسول الله،
 إنا لا نستطيع أن نأتيك إلا في الشهر الحرام، وبيننا وبينك هذا الحي من كفار مضر،
 فمرنا بأمر فصل نخبر به من وراءنا، ندخل به الجنة وسألوه عن الأشرية. فأمرهم بأربع
 ونهاهم عن أربع:

أمرهم بالإيمان بالله وحده، قال: أتدرون ما الإيمان بالله وحده؟ قالوا: الله ورسوله
 أعلم، قال: شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله، وإقام الصلاة، وإيتاء الزكاة،
 وصيام رمضان، وأن تعطوا من المغنم الخمس.

ونهاهم عن أربع: عن الحسن، والدباء، والنكير، والمزقت -وربما قال: المقير-
 وقال: احفظوهن، وأخبروا بهن من وراءكم.

نعمه بابتیکه له بارهی بهجن هیتان و تسلیم کردنی پینج یه کی غهنیمدت به بیت المال
 بهشیکه له نیمان، واته نیمانن تمواو. وه لم باروه حمدهس نهیتن له نهو جعهدهوه که
 (قال: كنت أقعد مع ابن عباس یجلسني علی سريره) جاری دانیشتبوم له کمل نبین
 عباس له کاتیکدا دای نیشاند بووم له سمر کورسی یه کدی خوی (فقال: اقم عندي حتى
 اجعل لك سهما من مالي) نینجا فرموی پیم: بمیتنه وه لام هتا بهش له مالی خومت بین
 نهدهم (فأقمت معه شهرين) منیش ماموه له کتلی دوو مانگ (ثم قال: إن وفد عبد القيس
 لما أتوا النبي ﷺ) وهدی بهنی عبد القيس کاتن هاتنه خزمهت پیغه مبهري ﷺ فرموی (من
 القوم -أو الوفد-؟) فرموی نیتوه له چ قومیتکن، یان فرموی نیتوه چ وهدیکن و وهدی چ
 هوزو تانیغه یه کن؟ (قالوا: ربيعة) گوتیان: ره بیعه) نهویش: (قال: مرحبا بالقوم -أو
 بالوفد-) فرموی: مدهرحبا لهو قهومه یان لهو وهده -واته بهخیر بین له کاتیکدا رتز
 گیراون و خوشحال نه بین به هاتنه که تان. (فقالوا: يا رسول الله، إنا لا نستطيع أن نأتیک إلا
 في الشهر الحرام) نینجا گوتیان نهی پیغه مبهري خوا: نیحه ناتوانین بیتن بز خزمهت مدهگر
 لهو چوار مانگدها که جهنگ تیایاندا قهدهغه یه (و بیننا و بینک هذا الحي من كفار مضر)

له کاتیکدا له نیتوان نیتمو تودا نهم خیتله هدی له کافره کانی تانیغه می مضر (فمرنا بامر فصل نخیر به من وراعا وندخل به الجنة) کهواته فمرمانان پت بده به کاریکی روون که هق و ناهه قمان بژ جیا بکاته وه نو فمرمانه راگه یه نین به خه لکی ناوچه که مان و پتی بجینه به هشت. (و سألوه عن الأشرية) پرسپاریان لئ کرد له شه رابه کان کامی حلاله و کامی حرامه (فامرهم بأربع و نهامهم عن أربع) نهویش فمرمانی پتدان له خواردنه وهی چوارو جله وگیری لئ کردن له چوار (أمرهم بالإيمان بالله وحده) نهویش فمرمانی پتدان به باوه به خوا به تاک و تنیا، (فقال: أتدرون ما الإيمان بالله وحده؟) نینجا نایا ده زانن باوه هیتان به خوا به تنیا چی به؟ (قالوا: الله ورسوله أعلم) نهوانیش و تیان: خواو پیغه مبره که ی باش نه زانن چی به. (قال: شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله، وإقام الصلاة، وإيتاء الزكاة، وصيام رمضان، وأن تعطوا من المغنم الخمس) واته: شایه تومانه و به جتی هیتانی نوژ به ریکی و زه کات دانو و رۆژووی ره مه زانه و نه بی پتچ یه کی غه نیمه ت بدن. (ونهامهم عن أربع:) وه جله وگیری کردن له چوار شت: (عن المحتشم) له خواردنی نه بیز (سرکه) له گۆزه له یه کی دیاری کراودا که باوو بووه لایان و ناسراو بووه لایان (و الدباء) وه له کوله که دا (و النقیص) وه نه بیز خواردنه وه له ودا هه لی نه کۆلن له بیتخی دارخورماو (و المزفت) له و قاپ و قاچاخه ی که به قیرو زهفت نه یه نهوون. له ناو نه وانه دا باو بووه و نه بیزبان له ناو نه و شتانه دا نه گرتنه وه نه یان خوارد. وا دهرنه که وئ نه و نه بیزه ی که له ناو نه وانه دا په روه رده نه کرا خه لکی پت سه رخوشت نه بوو وهک عاره قی که خه لکی پت مه ست و سه رخوشت نه بوو، وه هدرشتی خه لکی سه رخوشت بکات حوکمی عاره قی هدی (قال: احفظوهن، و أخبروا بهن من وراءكم) فمرمووی نه وانه ی که فرمانم پتدان له بهری بکن و رایگه یه نن به دوا ی خوتان.

هه رکه س نه یه وئ به درژی حالی بین له و شتانه ی که قه ده غه کراوه نه بیزبان تیدا په روه رده بکرتیت، با تماشای (فتح الباری) بکات له بهر درژه نه دان نه وانه م نه هیتا.

نهم هه دیسه له ژماره کانی: (۸۷، ۵۲۳، ۱۳۹۸، ۳۰۹۵، ۳۵۱۰، ۴۳۶۸، ۴۳۶۹، ۶۱۷۶، ۷۲۶۶، ۷۵۵۶) دا دووباره بووه توه.

۴۱- باب مَا جَاءَ: إِنَّ الْأَعْمَالَ بِالنِّيَّةِ وَالْحَسْبَةِ، وَلِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى
فَدَخَلَ فِيهِ الْإِيمَانُ وَالْوُضُوءُ وَالصَّلَاةُ وَالزَّكَاةُ وَالْحَجُّ وَالصَّوْمُ وَالْأَحْكَامُ. وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى:
﴿قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ﴾ (الإسراء: ۸۴) عَلَى نِيَّتِهِ. وَنَفَقَةُ الرَّجُلِ عَلَى أَهْلِهِ
-يَحْتَسِبُهَا- صَدَقَةٌ.

وَقَالَ: وَلَكِنْ جِهَادٌ وَنِيَّةٌ.

۵۴- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ
إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَقَّاصٍ عَنْ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: (الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّةِ، وَلِكُلِّ
امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ
هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَتَزَوَّجُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ).

نعم حدیسه له ژماره (۱۱) دا دووباره بوووتهوه.

۵۵- حَدَّثَنَا حُجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ قَالَ:
سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ يَزِيدَ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: (إِذَا أَنْفَقَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ
يَحْتَسِبُهَا فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ).

نعم حدیسه له ژماره کانی: (۴۰۰۶، ۵۳۵۱) دا دووباره بوووتهوه.

۵۶- حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: حَدَّثَنِي عَامِرُ بْنُ
سَعْدٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: (إِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي
بِهَا وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا أُجِرْتَ عَلَيْهَا، حَتَّى مَا تَجْعَلَ فِي فِي امْرَأَتِكَ).

نعم حدیسه له ژماره کانی: (۱۲۹۵، ۲۷۴۲، ۲۷۴۴، ۲۹۳۶، ۴۴۰۹، ۵۳۵۴،
۵۶۵۹، ۵۶۶۸، ۶۳۷۳، ۶۷۳۳) دا دووباره بوووتهوه.

(باب / ما جاء : أن الأعمال بالنية والحسبة) نومه بابینکه له باره ی نهوهی که

کردهوه شهرعی به کان به پی نیازی نیه ته کانهو به پی نیی نیه خلاص و راستی به. وهک
نه فرموی: (لکل امرئ مانوی) بز هر کس هر نهوهی بز همه که نیازی کردوه (فیدخل
فیه ایمان و الوضوء و الصلاة و الزکاة و الصوم و الحج و الأحکام) نیامی بوخاری

نه فهرموی: که واته لهو کردهوه شهرعی یانه یه نیمان و دهست نوژیژو نوژیژو زهکات و حهج و رژیژو و ههموو مامه لهو کړین و فروژشن و نیکاح و نیقرارو شته کانی تریش که به درژیژی باس کراون له کتیبه کانی زانا کانی نیسلامدا. نیبن المنیر یاسایه کی داناوه بۆ نهوانه ی پتیوستان هه یه به نیهت و نهوانه ی پتیوستان نی یه، به شیوه یه ک ههر کردهوه یه ک وهک مدهست پی پی پاداشت و سهواب بیت پتیوستان به نیهت و ههر کردهوه یه ک وا نه بی نیهتی ناوی، ههروه ها نهو کارو کردهوه سروشتی یانه که له پیش هاتنی شهرعه تدا بوون. نیبجا پتیوستان نیمان به نیهت به پی پی رای نیمامی بوخاری یه که کردهوه به شیکه له نیمان. نهگر نیمان بگتیرین به باوهرو تهسدیق نهوه بیتگومان نیهتی ناوی وهک نهفسی نیهت که پتیوستان نی یه به نیهت. (و قال الله تعالی: ﴿قل کل يعمل علی شاکله﴾) له کاتیکدا خوا فهرموی به پیغه مبهرد عليه السلام بلتی ههموو کهس کردهوه نهکات لهسر نیازو نیهتی خژی وهک بهوه تهفسیری (شاکله) نهکاتهوه که نه فهرموی: نیهته. واته نهام نایهت مش به لگه یه لهسر نهوه ی که کردهوه کان بهستراون به نیهته گانهوه به پی پی نهو نیهت و نیازانن وهک تیهیری کرد له هه دیسه که ی هه زه ته ی عومده وه له سه ره تای وه حی یه وه.

تهفسیری (شاکله) به نیازو نیهت له هه سه نی به صری و قتادهو چهند کسینکی ترهوه هاتوه. وه موجهید تهفسیری نهکاتهوه به تهریقمو رهوش. وه هه ندیق به پارو ناحیه. ههموو نزیکن له یه کتره وه. (و نفقة الرجل علی أهله - یحتسبها - صدقة) له لویه دای پیانو به مال و خیزانی له بهر خواو به نیازی فرمانگیری خوا سه دهقه یه (وقال: ﴿نیمامی بوخاری نه فهرموی: (ولکن جهاد ونية) نهام فهرموده یه به شیکه له هه دیست که نیبن عباس رهواپه تی نهکات: (لا هجرة بعد الفتح) کوچ کردن له مهککه وه بۆ مه دینه که له نیسلامدا پایوه پله یه کی بهرزی هه یه له پاش فتحی مهککه نهما. واته له پاش نهو نهو گهوره یی یه نهما، چونکه نهو هونهرو فیداکاری یه ترس و بیمی نهما. جا له بهر نهوه نیمام نهام به شعی نه هیتنا به به لگه بۆ مدهسته که به لکو لهام شوته دا ههر نهام به شعی پتیوستان (ولکن جهاد ونية) به لکو له پاش فتح کردهوی به نرخ و گهوره غهزاو تیکتوشان و نیازی چاکه هه یه وه نه میتیتته وه تا رژیژی دواپی. وه مدهستی نیمام نه مه یه: که غهزاو نیازی چاک کراوه به به شیک له نیمانی تهواو. جا بۆ نهام مدهسته که نیهت به شیکه له نیمان نهام هه دیسه نه هیتن له

حه زه رتی عومده وه که تیپه ری کرد: (عن عمر أن رسول الله ﷺ قال: الأعمال بالنية، ولكل امرئ ما نوى فمن كانت هجرته إلى الله ورسوله فهجرته إلى الله ورسوله ومن كانت هجرته لدنيا يصيبها أو امرأة يتزوجها فهجرته إلى ما هاجر إليه) ثم حدیسه ش نهیتن له عدی کوری سابیته وه که نهوش نهیتن له نین مهسعوده وه نهوش له پیغه مبه ره وه ﷺ که نه فرموی: (و إذا أنفق الرجل على أهله يحتسبها فهو له صدقة) ثم حدیسه ش نهیتن له سه عدی کوری نه بو وه قاصده وه که (أن رسول الله ﷺ قال: إنك لن تنفق نفقة تبتغي بها وجه الله إلا أجرت عليها حتى ما تجعل في في امرأتك).

*** *** ***

۴۲- باب قول النبي ﷺ «الدين النصيحة: لله ولرسوله ولأئمة المسلمين وعامتهم».

وقوله تعالى: ﴿إِذَا نَصَحُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ (التوبة: ۹۱)

۵۷- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ إسماعيل قَالَ: حَدَّثَنِي قُيسُ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى: إِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالنَّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ.

ثم حدیسه له ژماره کانی: (۵۲۴، ۱۴۰۱، ۲۱۵۷، ۲۷۱۴، ۲۷۱۵، ۷۲۰۴) دا

دووباره بووه ته وه.

۵۸- حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ قَالَ: سَمِعْتُ جَرِيرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ يَوْمَ مَاتِ الْمُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ، قَامَ فَحَمَدَ اللَّهُ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَقَالَ: عَلَيْكُمْ بِاتِّقَاءِ اللَّهِ وَحَدِّهِ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَالْوَقَارِ وَالسَّكِينَةِ، حَتَّى يَأْتِيَكُمْ أَمِيرٌ، فَإِنَّمَا يَأْتِيَكُمْ الآنَ، ثُمَّ قَالَ: اسْتَغْفِرُوا لِأَمِيرِكُمْ، فَإِنَّهُ كَانَ يُحِبُّ الْعَفْوَ. ثُمَّ قَالَ: أَمَا بَعْدُ فَإِنِّي أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ قُلْتُ: أَبَايَعُكَ عَلَى الْإِسْلَامِ. فَشَرَطَ عَلَيَّ «النَّصْحَ لِكُلِّ مُسْلِمٍ» فَبَايَعْتُهُ عَلَى هَذَا، وَرَبَّ هَذَا الْمَسْجِدِ إِنِّي لَنَاصِحٌ لَكُمْ. ثُمَّ اسْتَغْفَرَ وَنَزَلَ.

نممه بی بابی فرموده که پیغه مبه ره ﷺ که فرموی: دین بریتی به له نیخلاص بو

خواو پیغه مبه ره که ی و بؤ نیمام و پیشه واکانی موسلمانان و بؤ کومه لی موسلمانان به

گشتی. هیتندی فەرمووایانە: ئەمەدی کە دین ئەکات هەر بە ئیسلام لەسەر موبالەغەییەو گزنگی ئیخلاص نیشان ئەدات تا ئەو رادهیەو وەک دین هەر ئەو هیت، بەلام لە راستیدا ئەگەر بیر بکەینەو ئەم فەرمودەییەو تەفسیری بکەینەو بەم جۆرە کە دیت ئەزانێن ئەم فەرمودەییە لەسەر حەقیقەتە، چونکە مەبەست بە ئیخلاص بۆ خوا بریتیە لە باوەڕ هیتان بە خواو ناسینی بەو سیفەتانە کە بۆ خۆی داناوەو فەرمانبەری خوا لە هەموو فەرمانەکانیداو تیکۆشان لەریگای بلاوکردنەوێ ئایینەکە و گێرانەوێ بەندەکان بۆ لای. پەرستی و گوێراپەلی. وە ئیخلاص بۆ پیتفەمبەرە کە ﷺ ئەمەییە پەپەرەوێ ئەو بکری و هەول بدری بە هەموو توانا لە ریگەیی بلاوکردنەوێ ئایین و شەریعەتە کە و باودانی رەزامەندی و خۆشویستنی ئەو بەسەر هەموو دروست کراوەکانی خوادا. ئیخلاص بۆ پیتشەواکانی مۆسڵمانان و یارمەتی دان و کۆمەکی کردنیان بۆ ئەو ئەمانەتە کە خراوەتە سەر شانیان و ناگادار کردنەویان لە هەمکارێکی شەری پتوێست. وە ئیخلاص بۆ مۆسڵمانان بەگشتی بریتیە لە خۆش ویستی و چاکە کردن لەگەڵیان و بە پێی توانا یارمەتی دانیان لە هەمکارێکی خێردا. دەی بەم جۆرە کە باس کردنی هەموو مەبەستی دین کۆ ئەبیتەو وەک ئەبێ بە بەلگە لەسەر مەبەستە کە ئیمامی بوخاری کە کردەو بەشیکە لە ئیمانی تەواو.

ئەم بابە ئەم فەرمودەیی خوا (وقوله تعالى: ﴿إِذَا نَصَحُوا اللَّهَ رَسُولَهُ﴾) ئەهیتن بە دواي حەدیسە کەدا بۆ پشتگیری. بە بۆنە مەبەستی بابە کەو ئەم حەدیسە ئەهیتن لە جەریری کوری عبداللهو کە ئەفەرموی: (بایعت رسول الله ﷺ على إقام الصلاة وإيتاء الزكاة، والنصح لكل مسلم) پەیمان دا بە پیتفەمبەری خوا ﷺ لەسەر نوێ بەجی هیتان بە ریکی زەکات دان و ئیخلاص بۆ هەموو مۆسڵمانێک. هەر وەها حەدیسیکی تر ئەهیتن لە جەریری کوری عبداللهو: (يقول: يوم مات المغيرة بن شعبه قام فحمد الله وأثنى عليه وقال عليكم باتقاء الله وحده لا شريك له والوقار والسكينة حتى يأتیکم أمير، فإنما يأتیکم الآن، ثم قال استعفوا لأمیرکم فإنه کان یحب العفو ثم قال أما بعد فإنی أتیت النبی ﷺ قلت: یا رسول الله أبایعک علی الإسلام. فشرط علی النصح لكل مسلم، فبایعته علی هذا، ورب هذا المسجد إنی لنأصح لکم. ثم استغفر ونزل. ئەفەرموی ئەو رۆژەدا کە موعیرە کوری شوعبە وەفاتای کرد جەریری کوری عبدالله هەستا خۆتەبی دا، بەم جۆرە

همدو سوپاسی خوای کردو فەرموی: لەسەرتانە تەقوای خوای تاک و تەنیای بێ ھاوبەش،
 ئەبێ و یقارو ئارامتان هەبێ هەتا فەرماندەکەتان دێت و نێستا دێت، ئێنجا فەرموی داوای
 عەفو و لێبوردن بکەن بۆ ئەمیرەکەتان کە وەفاتی کرد، چونکە خوا عەفوێ بێ خۆشە، لە پاش
 ئەوێ من لە پێغەمبەرم بیست ﷺ عەرزەم کرد ئەو پێغەمبەری خوا پەیمانێ بێ ئەدەم لەسەر
 نێسلام. ئەویش مەرجی لەسەر دانام کە ئەبێ نێخلاصم بێ بۆ هەموو موسڵمانێک، ئێنجا
 منیش پەیمانم پێدا لەسەر ئەوێ، وە سوێند بە خوای ئەم مەزگەوتە من موخلیسیکی راستم
 بۆتان، ئێنجا داوای لێ خوێش بوونی کرد بۆ دانێشتوان، ئێنجا لە مێنبەرەکە هاتە خوارەوێ.
 پەیوەندی ئەم حەدیسه روونە بە باب و مەهەستەکەوێ. بە تایبەتی ناوی موسڵمانی برد،
 چونکە زۆرتر موسڵمان پێویستە ئەگینا بۆ کافریش پێویستە نێخلاص بەمەوی بە رێک و
 پێکی بانگ بکەیت بۆ نێسلام.

*** *** ***

.

(۳)

کتاب العلم

۱- باب فضل العلم،

وَقَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ

خَبِيرٌ﴾ (المجادلة: ۱۱)

وَقَوْلُهُ عَزَّوَجَلَّ: ﴿رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾ (طه: ۱۱۴)

(باب فضل العلم) نه‌مه بابیکه فہزل و گورہیی عیللمہ، بۆنم مہبستہ لیرہدا دوو

نایت نہہینتی و ہک نہفہرموی: (وقول الله تعالى: ﴿يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ﴾) واتہ بابی فہرمودہی خواہیہ کہ نہفہرموی: نہوانہتان باوہرتان ہیناوہ پلہو رادہتان ہرز نہکاتہوہ بہ یارمہتی دان و ناویانگی چاک لہ دنیا‌دا، وہ نیشتہجن کردنتان لہ بہہشتدا لہرؤژی دوایی وہ بہ تایبہتی نہوانہتان کہ خواہنی عیلم و زانان بہ چہند پلہو پایہدک. نین عہباس -خوایان لئی رازی بیت- نہفہرموی: بہ حدیس نیتوان دوو دہرہجہ پینج سہد سالہ. بیگومان نہم زانایانہ نہوانہن کہ لہ زانایانی ناخیرہتن و قورٹان و حدیس رائہگہینن بہ نوممت و بانگی خہلکی نہکەن بۆرتیکہ راستہکەیی خواو حاکمیتتی خوا نہچہسپینن لہ دنیا‌دا.

· نینجا ہدہشہ نہکات لہوانہی کہ فہرمانبہری ناکەن یان بئ موبالاتن و بہ نہرکیکی گران فہرمانہکانی خوا سہیر نہکەن، نہفہرموی: ﴿وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ خوا بہ خہبہرو ناگاہیہ بہ ہەر کردہوہیک کہ نیتوہ دہیکەن.

نایہتی دووہم لہ بارہی گورہیی عیللمہوہ نہمہیہ کہ نہفہرموی: ﴿وقل رب زدني

علما ﴿خو فرمان نهدات به پیغمبر ﷺ که نزا بکاته لای خواو بلی: نئی خواجه زیادم بکه له باره‌ی عیلمه‌وو داوای زیاده عیلم و زانینی لئی بکه. بیگومان نهمه به‌لگه‌یه‌کی زور گه‌وره‌یه له‌سر گه‌وره‌یی عیلم.

نینجا نایا نیمام بۆچی لیتره‌دا بن دهنگ نه‌بیت و هیندی له حه‌دیس ناهیتنی. له وه‌لامدا گوتراوه که به‌ر دوو نایه‌ته نیتر پتویستی نه‌ماوه به‌جی هینانی حه‌دیس، یان له‌به‌ر نه‌وه‌یه له‌و کاته‌دا حه‌دیسی ده‌ست نه‌که‌وتوو له‌سر مه‌رجی خۆی. یان له‌به‌ر نه‌وه‌ی له داها‌تو‌دا حه‌دیس نه‌هیتنی گه‌وره‌یی راده‌و پله‌ی عیلم نیشان نه‌دا. وه به هه‌رحه‌ت نه‌و دوو نایه‌ته به‌سه.

*** *** ***

۲- بابٌ مَنْ سَأَلَ عِلْمًا وَهُوَ مُشْتَغَلٌ فِي حَدِيثِهِ فَأَتَمَّ الْحَدِيثَ ثُمَّ أَجَابَ السَّائِلَ
 ۹- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ قَالَ: حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ. ح.

وَحَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُلَيْحٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: حَدَّثَنِي هِلَالُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: بَيْنَمَا النَّبِيُّ ﷺ فِي مَجْلِسٍ يُحَدِّثُ الْقَوْمَ جَاءَهُ أَغْرَابِيٌّ فَقَالَ: مَتَى السَّاعَةُ؟ فَمَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحَدِّثُ. فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ: سَمِعَ مَا قَالَ فَكَبَّرَ مَا قَالَ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: بَلْ لَمْ يَسْمَعْ. حَتَّى إِذَا قَضَى حَدِيثَهُ قَالَ: أَيْنَ - أَرَاهُ - السَّائِلُ عَنِ السَّاعَةِ؟ قَالَ: هَا أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: وَهَذَا ضُيِّعَتِ الْأَمَانَةُ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ. قَالَ: كَيْفَ إِصَاعَتُهَا؟ قَالَ: إِذَا وُسِدَ الْأَمْرُ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ.

نهمه بابی که‌سیکه که پرسیارو داوای عیلمیک بکری لئی له کاتی‌کدا که خه‌ریک بیت به باس و قسه‌یه‌ک و نینجا باس و قسه‌کی ته‌واو بکات و نینجا وه‌لامی پرسیاره‌که بداته‌وه له‌م فه‌رمووده‌وه وه‌رنه‌گیری نه‌ده‌ب و نادابی معلوم و متعلم. نه‌ده‌بی عالم نه‌مه‌یه که پرسیار که‌ر نه‌تارینتی و تنی نه‌خو‌ری، به‌لکو له یه‌که‌م جاره‌وه قسه‌و باسه‌کی خۆی دوا‌یی بیتنی و بگه‌رته‌وه سه‌ر پرسیاره‌که بو وه‌لام دانه‌وه‌ی، وه‌ک وه‌رنه‌گیری نادابی پرسیارکه‌ر که پرسیار نه‌کات له کاتی‌کدا که زاناکه خه‌ریک بیت، چونکه مافی یه‌که‌م له پیش‌تیره، هه‌روه‌ها هه‌موو کاره‌کانی تریش به‌سه‌ره بیت. له‌م باره‌وه حه‌دیس نه‌هینتی له نه‌بو هه‌ره‌یره‌وه که (قال:

بينما النبي ﷺ في مجلس يحدث القوم جاءه اعرابي فقال: متى الساعة؟ فمضى رسول الله ﷺ يحدث فقال: بعض القوم سمع ما قال فكره ما قال، وقال بعضهم: بل لم يسمع. حتى اذا قضى حديثه قال: أين - اراه - السائل عن الساعة؟ قال: ها انا يا رسول الله، قال: «فاذا ضيعت الأمانة فانتظر الساعة». قال: كيف إضاعتها؟ قال: «اذا وسد الأمر إلى غير أهله فانتظر الساعة» نذر هو هوريره نه فهرموى: جارى پتغه مبهري ﷺ له كوتيكدا قسه و تارى نه فهرموى بز خه لكى لهو كاته دا عهده بيكى كوتجهرى هات و گوتى: رۆژى دوايى كهى ديت؟ نينجا پتغه مبهري ﷺ وهلامى نه دايه وهو بهرده وام بوو له سر قسه و تاره كهى، نينجا هيندى له گوتى گران گوتيان: پتغه مبهري ﷺ پرسياره كهى بيست و پتى ناخوش بوو، له بهر نه وه وهلامى نه دايه وه، هه نديكى تر وتيان بهلكو نه ييست له بهر نه وه وهلامى نه دايه وه، كاره كه بهو جوړه مايه وه هدا لى بوويه وه له فرمايشته كهى نينجا فهرموى: له كوتيه پرسياره كهى كهى له كاتى هاتنى رۆژى دوايى؟ محمدى كبرى فليح كه هه ديسه كهى ريوایت كردوه دوو دل بوو له دهقى فهرموده كدا كه ناپا فهرموى پرسياره كهى له رۆژى دوايى له كوتيه، پان فهرموى: نهو پرسياره كهى كامه يه. به هه حال پرسياره كهى كهى وتى: نهى پتغه مبهري خوا من نهو پرسياره كهى. له وهلامدا فهرموى: هه ركاتى سپاردهو نه مانعت زايه بكري چاوه روانى هاتنى نهو رۆژه بكه. نينجا پرسياره كهى كهى وتى: زايه كردنى چونه؟ له وهلامدا فهرموى: هه ركاتى كارو فهران هواله ناهل بكري چاوه روانى هاتنى نهو رۆژه بكه.

نهم هه ديسه رينمونيمان نهكات بز نه وهى هه عالميك كه خهريك بوو به قسه و ده رس و وتاريك هه ق نيه قسه كهى بهري و پرسيارى لى بكري. نه گهر قسه كهى بهرا چاك وايه نه رمى به كار بهتري و زهجر نه كرى و له سر ده رس و تاره كهى بهرده وام بيت هدا لى نه بيت هوه، نينجا وهلامه كهى بداته وه، مه گهر وهلامه كهى پتويست تر بين وهك وهلام دانم وه كهى (ابن ام مكتوم) كه سوره تى (عبس) نيشانمان نه دات.

نهم هه ديسه له ژماره (٦٤٩٦) دا دووباره بووه توه.

*** ** *

۳- بابُ مَنْ رَفَعَ صَوْتَهُ بِالْعِلْمِ

۶۰- حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ عَارِمُ بْنُ الْفَضْلِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ عَنْ

يُوسُفَ ابْنِ مَاهَكَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: تَخَلَّفَ عَنَّا النَّبِيُّ ﷺ فِي سَفَرَةٍ سَافَرْنَاهَا، فَأَدْرَكْنَا وَقَدْ أَرَهَقْنَا الصَّلَاةَ وَنَحْنُ نَتَوَضَّأُ، فَجَعَلْنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا، فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ «وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا».

نعمه بابی که سیتی که به دهنگی بهرز زانست بلاو بکاتوه. واته نه گهر پیتویست بوو راگه پاتدن و فیر کردن و ناگادار کردنهوه به جار دان به دهنگی بهرز بکری کارتیکی به جی به. لهم بارهوه هدیسی نه هینتی له عبداللهی کوری عمرهوه که (قال: تخلف عنا النبي ﷺ في سفرة سافرناها) پیغه مبه رمان لی دوا کهوت له سه فدریکدا که کردمان (فأدركنا وقد أرهقنا الصلاة) نینجا پیمان گه یشته له کاتیکدا که نویژ بوو بوو (ونحن نتوضأ، فجعلنا نمسح على أرجلنا) نیمه دهست نویژمان نه گرت و پیمان مهسح نه کرد (فنادى بأعلى صوته: ويل للأعقاب من النار، مرتين أو ثلاثا) نموش به بهرزترین دهنگی بانگی لی کردین و فرموی: وویل و به هیلکدا چون له ناگردا بز خواهن پازنه کان که نه یان شژردوون. دوو جار یان سنی جار نه وهی فرموو.

نهم هدیسه له ژماره گانی: (۹۶، ۱۶۳) دا دوو باره بووه توه.

*** **

۴- بابُ قولِ المُحدِّثِ: «حَدَّثَنَا» أَوْ «أَخْبَرَنَا» أَوْ «أَنْبَأَنَا».

وَقَالَ لَنَا الْحُمَيْدِيُّ: كَانَ عِنْدَ ابْنِ عُيَيْنَةَ حَدَّثَنَا وَأَخْبَرَنَا وَأَنْبَأَنَا وَسَمِعْتُ وَاحِدًا. وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ. وَقَالَ شَقِيقٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ كَلِمَةً. وَقَالَ حُذَيْفَةُ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَدِيثَيْنِ. وَقَالَ أَبُو الْعَالِيَةِ: عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ لَمَّا يَرْوِي عَنْ رَبِّهِ. وَقَالَ أَنَسٌ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ يَرْوِيهِ عَنْ رَبِّهِ عَزَّوَجَلَّ. وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ يَرْوِيهِ عَنْ رَبِّكُمْ عَزَّوَجَلَّ.

۹۱- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً لَا يَسْقُطُ وَرَقُهَا، وَإِنَّهَا مِثْلُ الْمُسْلِمِ، فَحَدِّثُونِي مَا هِيَ؟ فَرَفَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبُرَادِيِّ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: وَوَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النُّخْلَةُ، فَاسْتَحْيَيْتُ. ثُمَّ قَالُوا: حَدَّثَنَا مَا هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: هِيَ النُّخْلَةُ».

(باب قول المحدث: «حدثنا» أو «أخبرنا» أو «أنبأنا»): نمة بابیکه که باسی نمو سن وشه نکات که نهلی همدیس به کاریان هیناوه، مهبستی نهویه نایا نمو سن وتهیه هر یکن یان جیاوازن. نینجا به دوی نهو دا نیمام نمة نهینتی (وقال لنا الحمیدي: کان عند ابن عتبة حدثنا و أخبرنا و أنبأنا و سمعت واحدا) هرستیکیان نک یهکتی لهو سیانه. وه مهبستی نهویه لهو هینانی ریوایه تی (حمیدي) یهوه نم ریوایه تی به دله. وه نمة نهویه ری نیحتیا طه له لایه نیمیامی بوخاری یهوه که نهکولیتته وه لهو جزوه شتانه. نینجا نمو وشانه له نووسیندا کورت کراونه تهوه به انا. ثنا. نا. شاعیر نلتی:

واختصروا أنبأنا خطانا واختصروا حدثنا ثنا ونا

(وقال ابن مسعود: حدثنا رسول الله ﷺ وهو الصادق المصدوق) نین مہسعود نه فرموی: پیغمبره ﷺ هو الی پیداین که نمو راست و راست له که لدا کراوه (وقال شقیق عن عبدالله: سمعت النبي ﷺ كلمة) شقیق له عه بدوللاوه نه گپ تهوه که گوتی: بیستم له پیغمبرهوه ﷺ وشه یک (وقال حذيفة: حدثنا رسول الله ﷺ حديثين) حوزیفه فرموی: پیغمبره ﷺ دوو همدیسی بزباس کردین. (وقال أبو العالية: عن ابن عباس عن النبي فيما يروى عن ربه) نه بولعالیه له نین عه باسه وه ریوایه نکات له پیغمبرهوه ﷺ له وهی که ریوایه تی نکات له پهروه ردگاری یهوه عزوجل. (وقال أنس: عن النبي ﷺ يرويه عن ربه عزوجل) وه نه نس فرموی: له پیغمبرهوه ﷺ له وهی که ریوایه تی نکات له پهروه ردگاری یهوه. (وقال أبو هريرة: عن النبي ﷺ يرويه عن ربكم عزوجل) نهو هورهیره وتی: له پیغمبرهوه که نهویش ریوایه تی نکات له پهروه ردگارتانه وه عزوجل.

مهبستی بوخاری نهویه که راوی یهکانی همدیس نم جزوه وته جزوه به جزوانه نهلین و مهبسته که یان هر یه که و جیاوازی وته کانیان زیانی نی یه ماتول یهک مهبستیان هدی، کهواته هیچ دزایه تی یهک نی یه له نیتوان نمو ریوایه تانه دا.

نینجا به نمونه نم همدیس نهینتی که نمو جزوه جیاوازی یه هدی له ریوایه تهکانداو مهبسته هر یهک مهبسته، جا بهو بونه یهوه نم همدیس نهینتی له نین عومه رهوه -خوا لئی یان رازی بیت- که (قال رسول الله ﷺ: «إن من الشجر شجرة لا يسقط ورقها، وإنها

مثل المسلم، فحدثوني ما هي؟ فوقع الناس في شجر البوادي، قال عبدالله: ووقع في نفسي أنها النخلة، فاستحييت. ثم قالوا: حدثنا ما هي يا رسول الله، قال: هي النخلة (نه فرموى: پیغمبر ﷺ نه فرموی: له ناو درختدا درختیک ههیه که گه لاکه می ناکه ویت و نهوش وهک موسلمان وایه، دهی هه والتم پت بدنه نهو درخته کامهیه. نینجا خه لکی گهران به خه یال به ناو هه موسو درخته کانی لادیکاندا تا بزانه کامهیه نهو درخته. نیبن عهباس نه فرموی: کهوته دلسموه که نهوه دارخورمایه، به لام شهرم کرد بیلیتم. نینجا گوئی گرهکان گوتیان نمی پیغمبرهی خوا هه والمان بهرئی نهو درخته کامهیه؟ لهوله امدا نه فرموی: نهو درخته دار خورمایه.

نهم هه دیسه له ژماره کانی: (۶۲، ۷۲، ۱۳۱، ۲۲۰۹، ۴۶۹۸، ۵۴۴۴، ۵۴۴۸، ۶۱۳۲، ۶۱۴۴) دا دووباره بووه تموه.

۵- بَابُ طَرَحِ الْإِمَامِ الْمَسْأَلَةَ عَلَى أَصْحَابِهِ لِيَخْتَبِرَ مَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ

۶۲- حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

«إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً لَا يَسْقُطُ وَرَقُهَا، وَإِنَّهَا مِثْلُ الْمُسْلِمِ، فَحَدِّثُونِي مَا هِيَ؟ فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبُؤَادِيِّ، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: وَوَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النُّخْلَةُ، فَاسْتَحْيَيْتُ. ثُمَّ قَالُوا: حَدِّثْنَا مَا هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: هِيَ النُّخْلَةُ»

نینجا نه فسی نهو هه دیسه نه هیتن له نیبن عومره وه، به لام له ریوایه تی یه که مدا نه فرموی: (کنا عند رسول الله ﷺ أخبروني...) ماتول مه بهست هه ریه که نهو جیاوازی یه زیانی نه بوو.

لهم هه دیسه وه ورته گیرئی که نیمام ژیر دهسته کانی تا قی بهکاتمه شتیکی راست و رهوایه.

۶- بَابُ مَا جَاءَ فِي الْعِلْمِ، وَقَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾ (طه: ۱۱۴) الْقِرَاءَةُ وَالْعَرْضُ عَلَى الْمُحَدِّثِ. وَرَأْيُ الْحَسَنِ وَالْفُزَيْرِيِّ وَمَالِكِ الْقِرَاءَةُ جَائِزَةٌ.

وَاحْتَجَّ بَعْضُهُمْ فِي الْقِرَاءَةِ عَلَى الْعَالِمِ بِحَدِيثِ ضِمَامِ بْنِ ثَعْلَبَةَ قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ : اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ؟ قَالَ : نَعَمْ . قَالَ : فَهَذِهِ قِرَاءَةٌ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ ، أَخْبَرَ ضِمَامٌ قَوْمَهُ بِذَلِكَ فَأَجَازَوْهُ . وَاحْتَجَّ مَالِكٌ بِالصُّكِّ يَقْرَأُ عَلَى الْقَوْمِ فَيَقُولُونَ : أَشْهَدْنَا فُلَانًا ، وَيَقْرَأُ ذَلِكَ قِرَاءَةً عَلَيْهِمْ . وَيَقْرَأُ عَلَى الْمُقْبِرِيِّ فَيَقُولُ الْقَارِئُ : أَقْرَأَنِي فُلَانًا . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الْوَاسِطِيُّ عَنْ عَوْفٍ عَنْ الْحَسَنِ قَالَ : لَا بَأْسَ بِالْقِرَاءَةِ عَلَى الْعَالِمِ . وَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ الْفِرَنْبَرِيُّ وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْبُخَارِيُّ قَالَ : حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ سُفْيَانَ قَالَ : إِذَا قُرِئَ عَلَى الْمُحَدَّثِ فَلَا بَأْسَ أَنْ تَقُولَ : حَدَّثَنِي . قَالَ : وَسَمِعْتُ أَبَا عَاصِمٍ يَقُولُ عَنْ مَالِكٍ وَسُفْيَانَ : الْقِرَاءَةُ عَلَى الْعَالِمِ وَقِرَاءَتُهُ سَوَاءٌ .

٦٣- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ : حَدَّثَنَا اللَّيْثُ ، عَنْ سَعِيدٍ - هُوَ الْمُقْبَرِيُّ - عَنْ شَرِيكَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَعْمٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ : بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ دَخَلَ رَجُلٌ عَلَى جَمَلٍ فَأَنَاقَهُ فِي الْمَسْجِدِ ثُمَّ عَقَلَهُ ثُمَّ قَالَ لَهُمْ : أَيُّكُمْ مُحَمَّدٌ - وَالنَّبِيُّ ﷺ مُتَكَيِّئٌ بَيْنَ ظَهْرَانِهِمْ - فَقُلْنَا : هَذَا الرَّجُلُ الْأَبْيَضُ الْمُتَكَيِّئُ ، فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ : أَهِيَ عَبْدُ الْمُطَّلِبِ . فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ : قَدْ أَجَبْتُكَ . فَقَالَ الرَّجُلُ لِلنَّبِيِّ ﷺ : إِنِّي سَأَلْتُكَ فَمَشَدَّدٌ عَلَيْكَ فِي الْمَسْأَلَةِ ، فَلَا تَجِدُ عَلَيَّ فِي نَفْسِكَ . فَقَالَ : سَلْ عَمَّا بَدَأَ لَكَ . فَقَالَ : أَسَأَلُكَ بِرَبِّكَ وَرَبِّ مَنْ قَبْلِكَ ، اللَّهُ أَرْسَلَكَ إِلَى النَّاسِ كُلِّهِمْ؟ فَقَالَ : اللَّهُمَّ نَعَمْ . قَالَ : أَنْشُدُكَ بِاللَّهِ ، اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تُصَلِّيَ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسَ فِي الْيَوْمِ وَاللَّيْلَةِ؟ قَالَ : اللَّهُمَّ نَعَمْ . قَالَ : أَنْشُدُكَ بِاللَّهِ ، اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تَصُومَ هَذَا الشَّهْرَ مِنَ السَّنَةِ؟ قَالَ : اللَّهُمَّ نَعَمْ . قَالَ : أَنْشُدُكَ بِاللَّهِ ، اللَّهُ أَمَرَكَ أَنْ تَأْخُذَ هَذِهِ الصَّدَقَةَ مِنْ أَغْنِيَانِنَا فَتَقْسِمَهَا عَلَى فُقَرَائِنَا؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ : اللَّهُمَّ نَعَمْ . فَقَالَ الرَّجُلُ أَمَنْتُ بِمَا جِئْتُ بِهِ ، وَأَنَا رَسُولٌ مِنْ وَرَائِي مِنْ قَوْمِي . وَأَنَا ضِمَامُ بْنُ ثَعْلَبَةَ أَخُو بَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرٍ .

رَوَاهُ مُوسَى وَعَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

بِهَذَا .

(باب ما جاء في العلم) نعمه باهي نو تايدت و حديدسانديه كه هاتووه له باره ي

عيلمهوه (وقوله تعالى: ﴿وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾) ههروهه بابی نهم نهرمودهی خواجه که فرمانی دا به پیغمبر ﷺ بلتی: نهی خوی من زیادم بکه له بارهی عيلمهوه، واته زیاده زانینم بین بیهخشه. (القراءة والعرض علی المحدث) نهم بابه بابی خویندنهوه و عهرز کردنی که سیکه که نهوهی نهیزانی بیخوینتیهوه بهسهر نیمامه که یدا، نیتر نهوهی نهیخوینتیهوه نیمامه که نهیزانی و له بهریه تی یان نه،، واته کاتی نهوهی راگه یاند نیمامه که لئی یی دهنک بو، نهوه حوکی ریوایتی هیه یان نه،.

رای به هیز لهسهر نهویه که نهوه دروسته و عهملی بین نهکری وهک نهفرموی: (ورای الحسن والشوری ومالك القراءة جائزة) به رای حهسنی بهصری و سوفیانی سهوری و نیمامی مالیک نهوه رهوایه وهک نیمامه که ههوالی بین داین. نیمامی بوخاریش بهم شتویه تهعلیق داوه لهسهری وهک نهفرموی: (و قال عبدالله) نهبو عبدالله نهفرموی: واته خوی (قال: وسمعت أبا عاصم يقول عن مالك و سفیان: القراءة علی العالم و قراءة سواء) بیستم له نهبو عاصم له سوفیان و نیمامی مالیکهوه له سوفیانهوه باسی نهکات، ههردو وکیان نهفرمون، خویندنهوه بیستن رهوایه و چاکه. وه بهلگهش نهمهیه که نهفرموی: (حدثنا عبيد الله بن موسى عن سفیان) عوبه یدوللای کوپی موسا نهفرموی له سوفیانهوه (قال: إذا قرئ علی المحدث) ههکاتن خویندیهوه بهسهر نیمامه کهدا هیچ نه رهجیک نی به لهسهری که بلتی (حدثني و سمعت) نیمامه که باسی کرد بقم و بیستم لئی.

نینجا سه بهارهت به خویندنهوه بهسهر عالمدا بهلگه نه هینتیهوه (بعديث ضمام بن ثعلبة) به حه دیسی ضمامی کوپی سهعله به که (قال: الله أمرك أن تصلي الصوات؟) گوتی: نایا خوا فرمانی پتیکردوی نهم نوژانه بکهیت. له وه لامدا فرموی: (نعم) بهلی خوا فرمانی پتداوم (قال فهذه قراءته علی النبي ﷺ) حمیدی نهفرموی: نهم رووداوه له پرسپاری ضمامه خویندنهویه بهسهر پیغمبر ﷺ (أخبر ضمام قومه بذلك فأجازوه) ضمام ههوالی دا به قوممه کهی و نهوانیش لئی یان وهرگرت و قبولیان کرد (واحتج مالك بالصك یقرأ علی القوم) نیمامی مالیک لهسهر نهویه نهگهر که سیک له دفته رچه که یدا نیقراری خوی بنووسی و بخوینتری بهسهر خه لکیدا (فیقولون: أشهدنا فلان) نینجا

شاید ته‌کان دروسته بلتین: فلان کردوینی به شایهت، واته نهو نووسین و خویندنه‌وه وهک نه‌وه وایه بلتن کردوینی به شایهت (و یقرأ ذلك قراءة عليهم) له کاتیکدا نهو نووسراوه خوینراوه‌ته‌وه به‌سهریاند (و یقرئ علی المقرئ) واته نه‌گهر قوتابی‌یه‌ک شتیکی له قورنان خویندنه‌وه به‌سهر مامۆستاکی که فیری خویندنی قورنان ده‌کات وه هیچ ره‌خندی لئ نه‌گرت و غه‌له‌تی نه‌دایه‌وه به رویدا (فیقول القارئ أقراني فلان) نینجا قوتابی‌یه‌که بلتن: فلان مامۆستا فیری کردم. واته نهو خویندنه‌وه به‌سهریدا وهک نه‌وه وایه که مامۆستاکی فیری کردین، که‌واته نه‌گهر بلتن فیری کردم قسه‌کی راسته. وه به‌لکه له‌سهر نه‌وه ثم فهرموده‌ی حه‌سه‌نی به‌صری‌یه که عوف ریوایه‌تی نه‌کات لئ‌یه‌وه که (قال: لا بأس بالقراءة علی العالم) فهرموده‌تی: هیچ نه‌ره‌جیتک نی‌یه به خویندنه‌وه به‌سهر مامۆستاکی‌دا، واته نهو خویندنه‌وه وهک بیست وایمو راسته بلتن هه‌والی پتداوم. (قال: سمعت أبا عاصم یقول عن مالک و سفیان: القراءة علی العالم و قراءته سواء) خویندنه‌وه به‌سهر مامۆستادا وهک خویندنی مامۆستاکی وایمو یه‌ک حوکمیان هه‌یه. وه بۆ ده‌لیل له‌سهر نه‌وه ثم حدیسه نه‌هینن له نه‌سه‌وه -خوای لئ رازی بیت- که (یقول: بينما نحن جلوس مع النبی ﷺ فی المسجد دخل رجل علی جمل فأناخه فی المسجد) نه‌فهرموئ: کاتیک نیمه دانیشتوین له خزمه‌ت پتفه‌مه‌ردا ﷺ له مزگه‌وتدا، نینجا پیاوێک هاته ناو مزگه‌وت به‌سواری حوشتری‌که‌وهو پاشان خستی و چۆکی پئ دادا له هه‌یوانی مزگه‌وته‌که‌دا (ثم عقله ثم قال لهم: أیکم محمد والنبی ﷺ متکئ بین ظهرائهم) نینجا به‌ستی‌یه‌وهو پاشان رووی کرده خه‌لکه‌که‌و گوتی: کامتان محمده -له کاتیکدا پتفه‌مه‌ردا ﷺ پالی دابوو‌یه‌وه له‌ناو خه‌لکه‌که‌داو نه‌وانیش به ده‌وریدا بوون (فلننا: هذا الرجل الأبیض المتکئ) نیمه‌ش گوتمان ثم پیاو هه‌یه که پالی داوه‌ته‌وه (فقال له الرجل: أبین عبدالمطلب) نینجا پیاو‌که گوتی: نه‌ی کوری عبدالمطلب (فقال له النبی ﷺ: قد أجبتک:) یان مه‌به‌ستی پیاو‌که نه‌مه بوو ثم پیاو هه‌یه کوری عبدالمطلب له‌سهر هه‌ر بار پتفه‌مه‌ردا ﷺ فهرمووی به پیاو‌که وه‌لام دایته‌وه، یان مه‌به‌ستی نه‌وه بوو گویم لیت بوو (فقال الرجل للنبی ﷺ: إني سائلک فمشدد علیک فی المسأله) پیاو‌که وتی: من پرسیارم لئ ده‌که‌م و زۆر توندی به‌کار نه‌هینم له پرسیاره‌که‌مدا

(فلا تجد على في نفسك) نینجا له دلی خوتدا خه شمنای نه بینم بهرام بهرم (فقال سل عما بدا لك) پیغه مبه ریش فرموی: پرسیار بکه له هدر شتی ناره زوو نه کهیت و بیت خوتشه (فقال: اسالك ببرك و رب من قبلك، الله أرسلك إلى الناس كلهم؟) پرسیار لت ده کهم بهو خوایه ی که په روه ردگاری خوت و هه موو که سه پیش تو، نایا خوا تو ی ره وانه کردوه بو سر هه موو که س. (فقال: اللهم نعم) پیغه مبه ریش ﷺ فرموی: به لتی سویتد به خوا (قال: أنشدك بالله، الله أمرك أن تصلي الصلوات الخمس في اليوم والليلة؟) سویتد ددهم به خوا نایا خوا فرمانی پین داوی که پینج جار نویتز بکهیت له شهو و روژتکدا. (قال: اللهم نعم) فرموی: به لتی قه سم به خوا (قال: أنشدك بالله، الله أمرك أن تصوم هذا الشهر من السنة؟) وتی: سویتد ددهم به خوا نایا خوا فرمانی پین داوی که نهم مانکه روژوو بگری له سالتکدا (قال: اللهم نعم) فرموی: به لتی قه سم به خوا. (قال: أنشدك بالله، الله أمرك أن تأخذ هذه الصدقة من أغنيائنا فتقسمها على فقرائنا؟) نینجا وتی: سویتد ددهم به خوا نایا خوا فرمانی پین داوی که نهم زکات و سه ده قهیه وهر بگری له دهوله مه ندانان و دابه شی بکهیت به سر فه قیره کاغاندا (فقال النبي ﷺ: اللهم نعم) پیغه مبه ریش ﷺ فرموی: به لتی به خوا قه سم (فقال الرجل آمنت بما جئت به) نینجا پیاوه کهش وتی: من باوهرم پین هیناوی له مه ویتش. واته مه بهستی هه وال دان بوو به باوهره که ی، وه نهو پرسیارانه ی له پاش باوهر هینانه که یه تی نهک مه بهستی باوهره هینان بیت لهو کاته دا. (و أنا رسول من ورائي من قومي. و أنا ضمام بن ثعلبة أخو بني سعد بن بكر) ومن ضامی کوپی سهعله بهم له تیره ی بنی سه عدی بنی بکرم و من نیرزاوم له لایه ن قه ومه که وه (رواه موسى و علي بن عبد الحميد عن سليمان عن ثابت عن أنس عن النبي ﷺ بهذا) نهمی ریوایت کردوه موساو عدلی کوپی عبد الحمید له سوله یانه وه نهویش له سابه وه، نهویش له نه نه سه وه نهویش له پیغه مبه ره وه ﷺ بهم ماناو مه بهسته نیتر با عینی له فزه که نه بی.

۷- باب ما يذكر في المناولة وكتاب أهل العلم بالعلم إلى البلدان

وَقَالَ أَنَسٌ: نَسَخَ عُثْمَانُ الْمَصَاحِفَ فَبَعَثَ بِهَا إِلَى الْأَفَاقِ، وَرَأَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ وَيَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ وَمَالِكٌ ذَلِكَ جَائِزًا، وَاحْتَجَّ بَعْضُ أَهْلِ الْحِجَازِ فِي الْمَنَاوِلَةِ بِحَدِيثِ النَّبِيِّ ﷺ حَيْثُ كَتَبَ لِأَمِيرِ السَّرِيَّةِ كِتَابًا وَقَالَ: لَا تَقْرَأْهُ حَتَّى تَبْلُغَ مَكَانَ كَذَا وَكَذَا، فَلَمَّا بَلَغَ ذَلِكَ الْمَكَانَ قَرَأَهُ عَلَى النَّاسِ وَأَخْبَرَهُمْ بِأَمْرِ النَّبِيِّ ﷺ.

۶۴- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ بِكِتَابِهِ رَجُلًا وَامْرَأَةً أَنْ يَدْفَعَهُ إِلَى عَظِيمِ الْبَحْرَيْنِ، فَدَفَعَهُ عَظِيمُ الْبَحْرَيْنِ إِلَى كِسْرَى، فَلَمَّا قَرَأَهُ مَرَّقَهُ، فَحَسِبْتُ أَنَّ ابْنَ الْمُسَيَّبِ قَالَ: فَدَعَا عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ يَمْزُقُوا كُلُّ مُمَزَّقٍ.

ثم حدیسه له ژماره کانی: (۲۹۳۹، ۴۴۲۴، ۷۲۶۴) دا دووباره بووده تموه.

۶۵- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَبُو الْحَسَنِ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَتَبَ النَّبِيُّ ﷺ كِتَابًا - أَوْ أَرَادَ أَنْ يَكْتُبَ - فَقِيلَ لَهُ إِنَّهُمْ لَا يَقْرَءُونَ كِتَابًا إِلَّا مَخْتُومًا، فَاتَّخَذَ خَاتِمًا مِنْ لُصَّةٍ نَقَشَهُ: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ. كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى بَيَاضِهِ فِي يَدِهِ، فَقُلْتُ لِقَتَادَةَ: مِنْ قَالَ نَقَشَهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ؟ قَالَ: أَنَسٌ.

ثم حدیسه له ژماره کانی: (۲۹۳۸، ۵۸۷۰، ۵۸۷۲، ۵۸۷۴، ۵۸۷۵، ۵۸۷۷).

(۷۱۶۲) دا دووباره بووده تموه.

کاتن لى بوويه له باسى دان نان و نيشعار کردن به بیستخ و عهز کردنى قوتابى نهوى که دهيزانتي بق ماموستاگه. له پاش نهوه نينجا به دواى نهوده نو شتوه کانی تر نههتن که به لای جه ماوهره وه سه حيهو ورنه گيرى، نهفه رموى: (باب ما يذكر في المناولة) نهه بابى نهويه که باس کراوه له باره و شهيه که وه که پى نهوترى (مناولة) که بریتى به لهوى که ماموستاگه له حدیسه کتیبیک بدا به قوتابى ده که و پى بلتى نهه دانراوى منه يان نهه بیستومه له شتخه که مه وه له منهوه ريوایه تى بکه (و کتاب أهل العلم بالعلم إلى البلدان) وه بابى نهويه که زانایان کتیب و نوسراویک بنیترن به ولاتاندا نهوهش نیعتیاری پى نهکرى و دروسته ريوایه تى بکات لى نهوه (نسخ عثمان المصاحف فبعث بها

إلى الآفاق) هزره تی عوسمان چەند نوسخەیکە لە قورئان نارد بۆ ولاتان یەکتی بۆ مەککە و یەکتی بۆ شام و یەکتی بۆ یەمەن یەکتی بۆ بەحرەین و یەکتی بۆ بەسەر و یەکتی بۆ کوفە و لە مەدینەش یەکتیکی هێشتەو، نەم کردەوێ عوسمان -خوای ئی رازی بیت- بەلگەیکە روونە لەسەر ئەو کە رێوایت بە نووسینیش دروستە (ورای عبدالله بن عمر و یحیی بن سعید و مالک ذلك جائزا) نەم سیانەش ئەوەیان بە لاوە رەوایە (واحتج بعض أهل الحجاز في المناولة بحديث النبي ﷺ حيث كتب لأمر السرية كتابا وقال: لا تقرأه حتى تبلغ مكان كذا وكذا، فلما بلغ ذلك المكان قرأه على الناس وأخبرهم بأمر النبي ﷺ) هەندێ لە ئەهلی حەجاز بەلگە ی هێناو ئەو لەسەر راستی و دروستی (مناولة) بە حەدیسێ پێغەمبەر ﷺ کە نامەی ئەنوسی بۆ ئەمیری سەیدەک و دەیفەرموو: نە یخوێنیتەو هەتا نەگەیتە فلاتە شوێن، ئینجا کاتێ نەگەیتە ئەو شوێنە دە یخوێندەو بەسەر خەلکیداو هەوالتی پێ ئەدان بە فەرمانەکی پێغەمبەر ﷺ. ئینجا لەم بارەو نەم حەدیسە ئەهتێ لە ئیبن و مەسعودەو کە ئیبن و عەباس -خوای ئی رازی بیت- (أن رسول الله ﷺ بعث بكتابه رجلا وأمره أن يدفعه إلى عظيم البحرين، فدفعه عظيم البحرين إلى كسرى، فلما قرأه مزقه، فحسبت أن ابن المسيب قال: فدعا عليهم رسول الله ﷺ أن يمزقوا كل ممزق) پێغەمبەر ﷺ نامەی نووسی ودا ی بە پیاویک کە بیدا بە پاشای بەحرەین و ئەویش بیدا بە کیسرا، ئینجا کاتێ کیسرای مەلعون خوێندەو نامەکی دەری. وە وا ئەزانم کە ئیبنولسەیبەب ئەفەرموێ. ئینجا پێغەمبەر ﷺ نزای ئی کردن کە بە ئەواری بەریاد بێن و لەناو بێرێن. ئینجا لەم بارەو نەم حەدیسە ئەهتێ لە ئەنەسی کوری مالیکەو کە (قال: كتب النبي ﷺ كتابا -أو أراد أن يكتب- فليل له إنهم لا يقرؤون كتابا إلا مختوما، فاتخذ خاتما من فضة نقشه: محمد رسول الله. كأنني أنظر إلى بياضه في يده، فقلت لقتادة: من قال نقشه محمد رسول الله؟ قال: أنس) ئەنەس ئەفەرموێ: پێغەمبەر ﷺ نامەیکە نووسی یان نیازی وابوو بینوسی، ئینجا عەززی کرا کە ئەوانە نامە ناخوێنەو تا مۆر نەکرا بێن، ئەویش بە هۆی ئەووە مۆریکی بۆ خوێ فەراهم هێنا لە زیو نەقشەیکە ئەمە بوو (محمد رسول الله)، وائەزانم ئیستا وا بە بەرچاومەو سەرئەجی جوانی یەکی ئەدەم لە دەستیدا،

نينجا گوتم به قتاده کتي گوتي: نه قشه کهي نموه بوو. نه ویش گوتي: نه نس.

*** **

۸- بابُ مَنْ قَعَدَ حَيْثُ يَنْتَهِي بِهِ الْمَجْلِسُ، وَمَنْ رَأَى فُرْجَةً فِي الْحَلْقَةِ فَجَلَسَ فِيهَا

۶۶- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ: حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ أَنَّ أَبَا مَرْثَةَ مَوْلَى عَقِيلِ بْنِ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِي وَقْدٍ اللَّيْثِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَيْنَمَا هُوَ جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ وَالنَّاسُ مَعَهُ إِذَا أَقْبَلَ ثَلَاثَةٌ نَفَرٌ، فَأَقْبَلَ الثَّانِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَذَهَبَ وَاحِدٌ. قَالَ: فَوَقَفَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَرَأَى فُرْجَةً فِي الْحَلْقَةِ فَجَلَسَ فِيهَا، وَأَمَّا الْآخَرُ فَجَلَسَ خَلْفَهُمْ، وَأَمَّا الثَّالِثُ فَأَذْبَرَ ذَاهِبًا. فَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «الَا أَخْبِرُكُمْ عَنِ النَّفَرِ الثَّلَاثَةِ؟ أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللَّهِ فَأَوَاهُ اللَّهُ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَاسْتَحْيَا فَاسْتَحْيَا اللَّهُ مِنْهُ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَعْرَضَ فَأَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ».

(باب من قعد حيث ينتهي به المجلس) نه مه بابيکه باسی نموه نه کات که هه که سنی هات بو ناو کتورو کتومه لیک دابنیشی له هه شورتینیکدا جیتکای بین (ومن رأى فرجة في الحلقة فجلس فيها) وه بابی نمو که سه یه که نه گهر بزشایی یه کی بینی پری بکاته وهو دانیشی تییدا.

یه یوه ندی نه م باس و بابه به کیتایی عیلمه وه له م رووه یه که سه به ست بهو حه لقه حه لقه ی عیلمه و مه جلیسی عیلمه، نه مه نه ده بیته بو قوتابی که به رامهر ماموستا که ی بهو جزره رتزی هه یی. له م باره یه وه نه م حه دیسه نه هیتی له نه بو مره وه که واقیدی لیثی هه والی دا که نه فهرموی: (ان رسول الله ﷺ بینما هو جالس في المسجد والناس معه إذا أقبل ثلاثة نفر، فأقبل اثنان إلى رسول الله ﷺ وذهب واحد. قال: فوقفنا على رسول الله ﷺ، فأما أحدهما فرأى فرجة في الحلقة فجلس فيها، وأما الآخر فجلس خلفهم، وأما الثالث فأذبر ذاهبا. فلما فرغ رسول الله ﷺ قال: «الَا أَخْبِرُكُمْ عَنِ النَّفَرِ الثَّلَاثَةِ؟ أَمَّا أَحَدُهُمْ فَأَوَى إِلَى اللَّهِ فَأَوَاهُ اللَّهُ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَاسْتَحْيَا فَاسْتَحْيَا اللَّهُ مِنْهُ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَأَعْرَضَ فَأَعْرَضَ اللَّهُ عَنْهُ».) کاتی پیغه مبه رﷺ له مزگه وتدا دانیشتبوو له ناو هاوه له کانیدا سنی که س هاتن له ده ره وه دوانیان هاتنه خزمهت پیغه مبه رﷺ و یه کیتیکیان رویشت و نهو دووانه که مانه وه و هستان.

یه کتیکان شونتیکى بنی تیتدا دانیشتموى تریان له پشتی مهجلیسه که وه وه ستاوسن یم رقیشت. نینجا کاتن پیغه مبه رﷺ لن بوویه له فهرمايشتی فهرموى: با هه والی نم سن کهسه تان هین بدهم. یه کتیکان په نای برد به خواو خوايش په نایدا، وه نه وهی تری شهرمی کرد له خواو خوايش پاداشتی دایه وه له سهر شهرمه که ی، نه وهی تر رووی وهرچه رخان له خواو خوايش رووی به زهیی و میهره بانی خوی لن وهرگیترا. دیاره نه وه بۆ که سیکه که عززو بیانویه کی به دهسته وه نه بن بۆ نه و رقیشته.

له م هه دیسه وه وهرنه گیرئ دروسته باسی خرابی خراپکاران بکرن بۆ زه جرو مه نه له و گوناو خراپه یه. ههروه هه زلتی کۆرۆ مهجلیسی نه هلی عیلم و زیکرو دانیشتی له مزگه و تدا له گه ل ماموستا و فیرکه ردا.

نهم هه دیسه له ژماره (٤٧٤) دا دووباره بووه ته وه.

*** ** *

٩- باب قول النبي ﷺ «رَبُّ مَبْلَغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ»

٩٧- حَدَّثَنَا مَسَدٌ قَالَ: حَدَّثَنَا بَشْرٌ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنْ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِيهِ ذَكَرَ النَّبِيُّ ﷺ قَعْدَ عَلَى بَعِيرِهِ وَأَمْسَكَ إِنْسَانٌ بِخَطَامِهِ - أَوْ بِزِمَامِهِ - قَالَ: أَيُّ يَوْمٍ هَذَا؟ فَسَكَنَّا حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَمِعَهُ سَوَى اسْمِهِ. قَالَ: أَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ؟ قُلْنَا: بَلَى. قَالَ: فَإِيَّ شَهْرٍ هَذَا؟ فَسَكَنَّا حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَمِعَهُ بِغَيْرِ اسْمِهِ، فَقَالَ: أَلَيْسَ بِذِي الْحِجَّةِ؟ قُلْنَا: بَلَى. قَالَ: فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ بَيْنَكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا، فِي بَلَدِكُمْ هَذَا، لِيُبْلَغَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ، فَإِنَّ الشَّاهِدَ عَسَى أَنْ يُبْلَغَ مَنْ هُوَ أَوْعَى مِنْهُ.

(باب قول النبي ﷺ «رَبُّ مَبْلَغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ») نهمه بابیکه باسی فهرموده یه کی پیغه مبه رﷺ ده کات که فهرمویه تی: زۆر گوینگر هه یه تیگه یشتو و ترو وریاتره له راگه یه نهر، وه له م باره یه وه هه دیسن نه هیتن له عبدالرحمنی کوری نه بویه که وه نه ویش له باوکی یه وه که پیغه مبه رﷺ (قعد علی بعیره و أمسک انسان بخطامه - أو بزمامه -) دانیشتم به سهر پشتی حوشره که یه وه که سیک جله وی حوشره که ی گرت: (قال: أي يوم هذا؟ فسكننا حتى

ظننا أنه سيميه سوي اسمه. قال: أليس يوم النحر؟ قلنا: بلى. قال: فاي شهر هذا؟ فسكتنا حتى ظننا أنه سيميه بغير اسمه، فقال: أليس بذي الحجة؟ قلنا: بلى. قال: فإن دعاءكم و أموالكم و أعراضكم بينكم حرا كحرمة يومكم هذا، في شهركم هذا، في بلدكم هذا، ليلبلغ الشاهد الغائب، فإن الشاهد عسى أن يبلغ من هو أوعى منه) فهرموى: ندمه چ روزیکه؟ نيمهش بى دهنک بووین هتا گومانان برد که ناویکی ترى لى نهنى. نینجا فهرموى: نایا روزی جمرنى قوریان نییه؟ نيمهش گومان: بهلى. نینجا فهرموى: ندم چ مانگیکه؟ نيمهش بى دهنک بووین هتا گومانان برد که ناویکی ترى لى نهنى. نینجا فهرموى: نایا مانگی (ذي الحجة) نییه؟ نيمهش گومان: بهلى. فهرموى: خونتستان و مالتان و ناموستان حرامه بویهک وهک حرامى ندم روزدتان لدم شاره تاند او لدم مانگه دا. با ناماده بوانتان رایبگه یه نى بهوانده ناماده نین، چونکه هیتدی هدی که گوئگرو ناماده یه شتى رانه گه یه نى به که سى که نهو تیکه یشتوو تره.

نم حدیسه له ژماره گانی: (۱۰۵، ۱۷۴۱، ۳۱۹۷، ۴۴۰۶، ۴۶۶۲، ۵۵۵۰، ۷۰۷۸، ۷۴۴۷) دا دووباره بووه توه.

*** **

۱۰- بابُ الْعِلْمِ قَبْلَ الْقَوْلِ وَالْعَمَلِ،

لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ (محمد: ۱۹) فَبَدَأَ بِالْعِلْمِ، وَأَنَّ الْعُلَمَاءَ هُمْ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ، وَرَثُوا الْعِلْمَ، مَنْ أَخَذَهُ أَخَذَ بِحَظٍّ وَافِرٍ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ بِهِ عِلْمًا سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ. وَقَالَ جَلَّ ذِكْرُهُ: ﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾ (فاطر: ۲۸) وَقَالَ: ﴿وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا الْعَالِمُونَ﴾ (العنكبوت: ۴۳) ﴿وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾ (الملك: ۱۰) وَقَالَ: ﴿هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ (الزمر: ۹). وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ «مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ». وَإِنَّمَا الْعِلْمُ بِالْعِلْمِ. وَقَالَ أَبُو ذَرٍّ: لَوْ وَضَعْتُ الصُّنَمَ عَلَى هَذِهِ -وَأَشَارَ إِلَى قَفَاهُ- ثُمَّ ظَنَنْتُ أَنِّي أَنْفَذْتُ كَلِمَةَ سَمِعْتُهَا مِنَ النَّبِيِّ ﷺ قَبْلَ أَنْ تُجِيزُوا عَلَيَّ لَأَنْفَذْتُهَا. وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: كُونُوا رَبَانِيَيْنَ حُكَمَاءَ فُقَهَاءَ. وَيُقَالُ: الرَّبَانِيُّ الَّذِي يُرَبِّي النَّاسَ بِصِفَارِ الْعِلْمِ

*** **

۹۱- بَابُ مَا كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَخَوَّلُهُمْ بِالْمَوْعِظَةِ وَالْعِلْمِ كَيْ لَا يَنْفِرُوا

۶۸- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَخَوَّلُنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الْأَيَّامِ كَرَاهَةِ السَّامَةِ عَلَيْنَا.
نعم حدیسه له ژماره کانی: (۷۰، ۶۴۱۱) دا دووباره بووده نو.

۶۹- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو الثَّيَّاحِ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «يَسْرُوا وَلَا تَعْسُرُوا، وَبَشُرُوا وَلَا تُنْفِرُوا».
نعم حدیسه له ژماره دی (۶۱۲۵) دا دووباره بووده نو.

(باب ما كان النبي ﷺ يتخولهم بالموعظة والعلم كي لا ينفروا) نومه بابيکه له باره ی نهووه که پیغمبره ﷺ هه میسه ناموزگاری و عیلمی فیری یارانی نه نه کرد، به لکو له ناو به ناودا خدریک نه بوو له که لیاندا له هر نهو ی بین تاقت نه بن و نه تارین. وهک نعم دهقی حدیسه روونی نه کاتهو که نبین و مسعود نه بهیتنی: (كان النبي ﷺ يتخولنا بالموعظة في الأيام كراهة السامة علينا) له ترجمه که دا ونه ی (والعلم) هه یه، هه رجهنده موعظه عیلمیش نه گرتتهو، به لام به تایه تی له حدیسه که دا هه ر موعظه هه یه و به قیاس عیلمیشی بۆ زیاد کرد.

په یوهندی نعم حدیسه به پیغمبره له م باره ویه که ونه ی (رباني) بۆ دووبار دهست نه دات: بارتکیان بریتی به له تربیه و تیگه یانندن، نهو ه عیلم و فیرکردنه.

۶۹- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو الثَّيَّاحِ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «يَسْرُوا وَلَا تَعْسُرُوا، وَبَشُرُوا وَلَا تُنْفِرُوا».
ناسانی به کار بیتن نهک زوره زمایی و نارجه تی، مرده ده ر بن به خه لکی نهک تارین و تورتنه ری خه لک بن.

*** **

۱۲- باب من جعل لأهل العلم أيا ما معلومة

۷۰- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ: كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُذَكِّرُ النَّاسَ فِي كُلِّ خَمِيسٍ، فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ لَوَدِدْتُ أَنَّكَ ذَكَّرْتَنَا كُلَّ يَوْمٍ. قَالَ: أَمَا إِنَّهُ يَمْنَعُنِي مِنْ ذَلِكَ أَنِّي أَكْرَهُ أَنْ أَمْلِكُمْ، وَإِنِّي أَخْشَى لَكُمْ بِالْمَوْعِظَةِ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَخَوَّلُنَا بِهَا مَخَافَةَ السَّامَةِ عَلَيْنَا.

(باب من جعل لأهل العلم أيا ما معلومة) نه مه بابيکه له باره ی نه وه وه که چند روزیک دیاری بکری بۆ فیتزرکردن. وه له م باره ی وه نه بو وائل نه لن: (كان عبدالله يذكر الناس في كل خميس، فقال له الرجل: يا أبا عبد الرحمن لو ددت أنك ذكرتنا كل يوم) عهبدولای کوری مه سعود باوی وابو هه موو روزیکی پیتنج شه مه فیتری نه کردین، نینجا پیاو یک گوتی: نهی نه بو عبد الرحمن به راستی من پتم خوشه که هه موو روزیک درس و فیتروغان به کیت. نه ویش فهرمووی: (قال: أما إنه يمنعني من ذلك أني أكره أن أملككم) ناگادارین نه وهی که بهرگری من ده کات له وه نه وهیه که پتم ناخوشه بین تاقه تان به کم (وإني أخشى لکم بالموعظة كما كان النبي ﷺ يتخولنا بها مخافة السامة علينا) وه منیش ناویه ناو ناموزگارستان نه کم هه وهک پیتغه مه به ﷺ ناویه ناو ناموزگاری نه کردین له ترسی نه وهی نه وهک بین تاقه ت بین.

په یوهندی نه م باهش به پیتشه که یه وه ناشکرایه وه به لام وهک چهند جارن گوتمان نیمامی بوخاری باوی وایه له هه ر باسیتکدا هه ر به لکه یه کی ده ست که وتبین هیتاویه تی بۆ به هیتز کردنی باس و مه به سته که.

نه م هه دیسه له ژماره کانی: (۳۱۱۶، ۳۶۴۱، ۷۳۱۲، ۷۴۶۰) دا دووباره بووه ته وه.

*** **

۱۳- باب من يرد الله به خيرا يفقهه في الدين

۷۱- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ غَفِيرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ وَهَبٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ: قَالَ حَمِيدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ خَطِيبًا يَقُولُ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: مَنْ يَرِدِ اللَّهَ بِهِ خَيْرًا يَفْقَهُهُ فِي الدِّينِ. وَإِنَّمَا أَنَا قَاسِمٌ، وَاللَّهُ يُعْطِي. وَلَنْ تَزَالَ هَذِهِ الْأُمَّةُ قَائِمَةً عَلَى

أَمَرَ اللَّهُ لَا يَضُرَّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ.

وهك نم بابش که دیت و وینهی تیتیه‌ری کرد، به‌لام لیتره نم زیاده‌شی تیتدایه که نه‌فهرموی: له حمیده‌وه که نه‌فهرموی: (سمعت معاوية خطيبا يقول: سمعت النبي ﷺ يقول: «من يرد الله به خيرا يفقهه في الدين». وإنما أنا قاسم، والله يعطي. ولن تزال هذه الأمة قائمة على أمر الله لا يضرهم من خالفهم حتى يأتي أمر الله).)

نم همدیسه چهند حوکم و به‌بارتکی لن وهرنه‌گیری:

(۱) له راستیدا هموو شت به ده‌ست خواجه.

(۲) فیربونی زانینی نایین پیوسته بز موسلمان.

(۳) نم نومه‌ته بن خاوه‌ن و تیکوشمر نابن له هموو چهرختکدا پارتیزه‌ری همر نه‌بن

هه‌بن.

نه‌و کاته‌ی که موسلمانان نامیتن نه‌و کاته‌یه بایه‌ک دیت گیانی هموو موسلمانیک

نه‌کیشی و همر بن باوه‌ر نه‌میتن و خوا نم جیهانه ناهیتلن.

نینجا نم کومه‌له پارتیزه‌ره لازم ناکات کۆینه‌وه له شویتیکدا، به‌کورتی نم نایینه

شیوه راسته‌قینه‌که‌ی همر نه‌میتن نه‌ک وه‌ک نایین و شه‌ریعه‌ته‌کانی تر که شیوه

راسته‌قینه‌کیان نه‌ما به‌تواوی.

*** **

۱۴- بابُ الْفَهْمُ فِي الْعِلْمِ

۷۲- حَدَّثَنَا عَلِيٌّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ: قَالَ لِي ابْنُ أَبِي نَجِيحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ: صَحِبْتُ

ابْنَ عُمَرَ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلَمْ أَسْمَعْهُ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِلَّا حَدِيثًا وَاحِدًا قَالَ: كُنَّا عِنْدَ

النَّبِيِّ ﷺ فَأَتَانِي بِجُمَارٍ فَقَالَ: «إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجْرَةً مِثْلُهَا كَمَثَلِ الْمُسْلِمِ. فَأَرَدْتُ أَنْ أَقُولَ

هِيَ النَّخْلَةُ، فَإِذَا أَنَا أَصْغَرُ الْقَوْمِ فَسَكَتُ، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: هِيَ النَّخْلَةُ».

(باب الفهم في العلم) نمه بابی چوارده‌یه‌مه له باره‌ی که‌وره‌یی زانینه‌وه، لم

باره‌یه‌وه نم فهرموده‌یه نه‌هیتن له مجاهده‌وه نه‌ریش له نیبن و عومه‌ره‌وه -خوایان لن رازی

بیت- که نه‌فهرموی: له گهل نیبن و عومه‌ر رۆیشتم بز مه‌دینه لیم نه‌بیست هیچ همدیستیک

به‌هیتن بیتجکه لم همدیسه: (قال: كنا عند النبي ﷺ فأتني بجمار فقال: «إن من الشجر

شجرة مثلها كمثل المسلم) له خزمهت پیغه مبهردا بووین ﷺ جماریکیان (که فی دار خورما) هیتایه خزمه تی و پئی فدرمو له ناو دره ختاند ا دره ختیک هه یه وینه ی موسلماننه. نه فرموی: (فأردت أن أقول هي النخلة، فإذا أنا أصغر القوم فسكت) منیش وستم بلیم نهو دره خسته دار خورمایه، له بهر نهو ی من له گو یگران مندا ل تر بووم شهرم کرد نم گوت (قال النبي ﷺ: هي النخلة) پیغه مبهردا ﷺ فدرموی: نهو دره خسته دار خورمایه. ثبین و عومهر وهک باوکی -خوایان لن رازی بیت- حه دیسیان ریوایت نه ده کرد له ترسی زیاده و کهم و کوپی، هه روه ها کومه لیک ی تریش له هاوه لان. به لام نه گهل نهو ده ا ثبین و عومهر حه دیسی زور ریوایت ده کات له بهر نهو ی پرسیماری زوری لن ده کرا و داوای فتوای لن ده کرا، وه په یوهندی به بابه که وه نه مه یه که تیگه یشتن و زیره کی بو موسلمان شتیکی زور په سنده، وه شهرم کردن له گوره شتیکی شیرینه. نهو تیگه یشتنه ی وهک تیگه یشتنه کی خلیفه ی یه کهم -خوای لن رازی بیت- وایه که کاتی پیغه مبهردا ﷺ فدرموی: بنده یهک له بنده کانی خوا سه ریست کراوه بو مانه وه له دنیا دا یا رو یشتن بو حوزوری خوا له ویدا خلیفه گریا و فدرموی: باوک و باپیرمان به قوریانت بیت، خه لکی سهریان سوپا نهو حالی بوو که نهو بنده یه خویه تی. نهو سه عید نه فرموی: که واته نه بو به کر زان اترمان بوو. نم حه دیسه پیش کهوت له سه رتهای بابی عیلمه وه، به لام به پئی باوی نیامی بوخاری لیتره شدا به پئی مدرجی خوی دوویاره ی کرده وه.

*** **

۱۵- بابُ الإغْبَاطِ فِي الْعِلْمِ وَالْحِكْمَةِ،

وَقَالَ عُمَرُ: تَفَقَّهُوا قَبْلَ أَنْ تُسَوِّدُوا. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: وَبَعْدَ أَنْ تُسَوِّدُوا. وَقَدْ تَعَلَّمَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ فِي كِبَرِ سِنِهِمْ.

۷۳- حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ: حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ -عَلَى غَيْرِ مَا حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ- قَالَ: سَمِعْتُ قَبَسَ بْنَ أَبِي حَازِمٍ قَالَ: سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَاسْلَطَ عَلَى هَلَكْتِهِ فِي الْحَقِّ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعْلِمُهَا.

(باب الاغباط في العلم والحكمة) نهمه بابی خوزکه خواسته به زانین و لیزانین و کاردروستی (وقال عمر: تفقهوا قبل أن تسودوا) وه بابی نهویه که فاروق -خوای لی رازی بیت- نه فهرموی: خوتان زانا بکمن پیش نهویه پیر بین و گه وره بین (قال أبو عبد الله: وبعد أن تسودوا) نبین و مه سعودیش نه فهرموی: له پاش نهویه که پیر بین و گه وره بین (وقد تعلم أصحاب النبي في كبر سنهم) هاوه له کانی پیغه مبه ر عليه السلام خویان زانا کرد له کاتی پیریاندا. لهم باره یوه نهم هه دیسه نه هیتی له نبین و مه سعوده که (قال: قال النبي ﷺ لا حسد إلا في اثنتين: رجل آتاه الله مالا فسلط على هلكته في الحق، ورجل آتاه الله الحكمة فهو يقضي بها ويعلمها) هه سودی نی یه مه گهر بژ دوو کس: یه کتیک خوا مالی بداتی و نمویش به ختی بکات له شتی هه قدا. وه پیاوتیک خوا زانین و لیزانی یه کی بین بیه خشن، نمویش ره فتاری بین بکات و خه لکشی بین زانا بکات. نهم هه دیسه له ژماره کانی: (۱۴۰۹، ۷۱۴۱، ۷۳۱۶) دا دو یاره بووه نهوه.

*** *** ***

۱۶- باب ما ذکر في ذهاب موسى عليه السلام في البحر إلى الخضر وقوله تعالى: ﴿هَلْ أَتَبَعَكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِي مِمَّا عَلَّمْتَ رُشْدًا﴾.

۷۴- حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ غُرَيْرٍ الزُّهْرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا يَغُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ صَالِحٍ عَنْ أَبِي شِهَابٍ حَدَّثَنَا أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَهُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ تَمَارَى هُوَ وَالْحُرُّ بْنُ قَبَسٍ بِنِ حِصْنِ الْفَزَارِيِّ فِي صَاحِبِ مُوسَى، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: هُوَ خَضِرٌ. فَمَرُّ بِهِمَا أَبِي بِنِ كَعْبٍ فَدَعَاهُ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقَالَ: إِنِّي تَمَارَيْتُ أَنَا وَصَاحِبِي هَذَا فِي صَاحِبِ مُوسَى الَّذِي سَأَلَ مُوسَى السَّبِيلَ إِلَى لُقْيِهِ، هَلْ سَمِعْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَذْكُرُ شَأْنَهُ؟ قَالَ: نَعَمْ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «بَيْنَمَا مُوسَى فِي مَلَأٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: هَلْ تَعْلَمُ أَحَدًا أَعْلَمُ مِنْكَ؟ قَالَ مُوسَى: لَا. فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى مُوسَى: بَلَى، عَبْدُنَا خَضِرٌ. فَسَأَلَ مُوسَى السَّبِيلَ إِلَيْهِ، فَجَعَلَ اللَّهُ لَهُ النُّحُوتَ آيَةً، وَقِيلَ لَهُ: إِذَا فَقَدْتَ النُّحُوتَ فَارْجِعْ فَإِنَّكَ سَتَلْقَاهُ. وَكَانَ يَتَّبِعُ أَثَرَ النُّحُوتِ فِي الْبَحْرِ فَقَالَ لِمُوسَى فَتَاهُ: أَرَأَيْتَ إِذَا أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي

نَمِيتَ الْحَوْتَ وَمَا أَنْسَانِيَهُ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ. قَالَ: ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِي. فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا. فَوَجَدَا خَضِرًا، فَكَانَ مِنْ شَأْنَيْهِمَا الَّذِي قَصَّ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ فِي كِتَابِهِ،

(باب ما ذكر في ذهاب موسى عليه السلام في البحر إلى الخضر) ثم بابی نوهیه که باس کراوه له باره ی رزیشتنی موسا عليه السلام له ده ریادا بۆ لای خضر (وقوله تعالى: ﴿هل أتبعك على أن تعلمني مما علمت رشداً﴾) وه بابی نوهیه که خوای گه وره نه گیتیته وه له زمانی موسا وه که گوتی به خضر با دوات بکهوم له سهر نوهی فیری نهو زانین و رنگه راستهم بکهیت که فیر کراوی.

ثم باب به بۆ هاندانه له سهر زهحمهت کیشان له رنگهی فیر بوونی عیلم و دهست کهوتنی عیلم، که واته په یوهندی به هیتزه به بابی پتیشه وه که عیلم و زانینی کرد به هوی ناوات و نامانج. واته ثم باب به هرچونن به گشتی په یوهندی ههیه به کیتابی عیلمه وه ثم په یوهندی به تایبه تی بهشی ههیه به بابی پتیشه وه.

ثینجا با گوی بگرین له م هه دیسه ی که له نیین و عه باسه وه هاتوه -خوایان لئ رازی بیت- (أنه ثماري هو الحر بن قيس بن حصن الفزازي في صاحب موى) که نهو و حوری کوری قه یسی فزاری نیختلافیان بووه له م هاوه لئ موسادا به م شیره یه (قال ابن عباس: هو خضر. فمر بهما أبي بن كعب فدعاه ابن عباس فقال: إني ثماريت أنا وصاحبي هذا في صاحب موسى الذي سأل موسى السبيل إلى لقيه) که نیین عه باس فه رموی: نهو (خضر)، لهو کاته دا (نوهی کوری که عب) رابورد به لاماندا، نیین عه باس بانگی کردو پنی فه رمو: من ثم هاوه له م خیلاقمان ههیه له هاوړئ یه کی موسادا، نهو ی که موسا نهو یست پنی بگات (هل سمعت النبي ﷺ يذكر شأنه؟ قال: نعم، سمعت رسول الله ﷺ يقول: «بينما موسى في ملا من بني إسرائيل إذا جاءه رجل فقال: هل تعلم أحدا أعلم منك؟ قال موسى: لا.» گوتی: به لئ بیستم له پتغه مبه ر ﷺ نه یفه رمو: جارتکیان موسا له ناو کومه لئ کی نیسرائیلی یه کاند بوو پیاوئیک پرسیاری لئ کرد: نایانه زانی هیچ که سیک له تو زانتر بیت؟ وتی: نه خیر. (فأوحى الله إلى موسى: بلى، عبدنا خضر) خوایش سروشی کرد بۆ لای موسا: نه خیر تو زانا تر نیت به لکو بهنده ی نئمه که (خضر) ه نهو له تو زانا تره (فسأل

موسی السبیل إلیه، فجعل الله له الخوت آیه) نینجا موسا داوای کرد که نمو بنده‌ی ده‌ست که‌وئ، خوای که‌وره‌ش ماسی‌یه‌کی کرد به نیشانه بئی (وقیل له: إذا فقدت الخوت فرجع فإنك ستلقاه) بئی و‌ترا: هرکاتئی نمو ماسی‌یه‌ت له بیر چوو بگه‌پ‌روه بۆ نمو شۆینه نمو بنده زانات ده‌ست نه‌که‌وئ (و‌کان يتبع أثر الخوت في البحر فقال لموسى فتاه: أرايت إذ أوبنا إلى الصخرة فإنني نسيت الخوت وما أنسانيه إلا الشيطان أن أذكره. قال: ذلك ما كنا نبغي. فارتدا على آثارهما قصصا. فوجدا خضرا، فكان من شأنهما الذي قص الله عزوجل في كتابه) نینجا ها‌وله‌که‌ی موسا گوتی نه‌زانی کاتئی گه‌یشتینه لای برده‌که له‌وئدا ماسی‌یه‌که‌م له بیر چوو، وه هر شه‌یتان له بیرى برده‌موه، موساش فهرموئ: نه‌وه نمو شۆینه‌یه که نیتمه نعمانه‌وئ، نینجا گه‌پ‌انه‌وه به دواى خویانداو له‌و شۆینه‌دا (خضرا) یان ده‌ست که‌وت و نیت‌ده‌نگ و باسیان نه‌ویه که خوا له قورنانه‌که‌یدا باسی نه‌فرموئ.

له‌م حه‌دیسه سه‌حیحه‌وه چهند شتی‌ک ده‌رکه‌وت که نمو موسایه برای هارونه خوا ره‌وانه‌ی کردن بۆ نیس‌رائیلی‌یه‌کان، هرکه‌سن بلی موسایه‌کی تره پی‌چه‌وانه‌ی نه‌م حه‌دیسه نه‌کات. هه‌روه‌ها لئی وه‌رنه‌گیرئ که نمو بنده زانایه (خضرا) نه‌ک که‌سی‌کی تر که له کتیبه پر‌وپ‌وجه‌کاندا نو‌وس‌راوه، هرکاتئی کار‌یکی وا بین‌را خیلافی شه‌رع بیت نه‌بن نینکاری بک‌ریت، وه بنده‌ی خوا با پی‌غه‌مبه‌ری‌کی نا‌واش بیت نابیت به بئی بۆ‌چوونی خۆی پر‌یار بدات، به‌لکو نه‌بن هه‌موو کار‌ویاری بگ‌یرته‌وه بۆ لای فرمان و به‌نامه‌ی خوا. وه (خضرا) پی‌غه‌مبه‌ر بو‌وبن یان وه‌لی و پیاو صالح که خوا زانای کردبئ به‌و کاره نه‌پنی‌یانه‌ی که له‌و داستان‌دا هه‌یه، نمو نا‌گادار کردنه‌وه به‌لکه نه‌یه له‌سه‌ر نه‌وه که نمو راده‌و پله‌ی له‌ موسا گه‌وره‌تره. هرگیز نابن قیاسی هیچ که‌سی‌کی تر بک‌رته سه‌ر نمو زانا کرا‌وه نابن بلی‌ن نمو پیا‌وه چاکه خۆی نه‌زانی و نیتمه نازانین نه‌وه هه‌له‌یه‌کی زۆر گه‌وره‌یه، چونکه نمو ها‌وله‌ی موسا خوا هه‌والی دا که نمو بنده‌یه به‌و جۆره‌یه زۆر که‌س له‌و باره‌یه‌وه نه‌که‌ونه هه‌له‌و قیاسی پیا‌و‌چاکانی تر نه‌که‌نه سه‌ر نمو بنده‌ی خوا.

نه‌م حه‌دیسه له ژماره‌کانی: (٧٨، ١٢٢، ٢٢٦٧، ٢٧٢٨، ٣٢٧٨، ٣٤٠٠، ٣٤٠١، ٤٧٢٦، ٤٧٢٧، ٦٦٧٢، ٧٤٧٨) دا دو‌وباره بو‌وه‌ته‌وه.

*** **

۱۷- باب قول النبي ﷺ : «اللهم علمه الكتاب»

۷۵- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ عِكْرَمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: ضَمِنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَقَالَ: «اللهم علمه الكتاب».

(باب قول النبي ﷺ : «اللهم علمه الكتاب») نه‌مه‌یه که پیغمبر ﷺ نه‌فرمودی به نبین عباس -خوای زانیان رازی بیت- نه‌ی خوایه زانای بکو فتری نامه‌ی خوتی بکه که قورثانه. په‌یوه‌ندی به حه‌دیس‌ی پتیشوره‌وه نه‌مه‌یه به بۆنه‌ی نه‌و زانا کردنه‌وه و تراوی پتغمبره‌وه راو قسه‌که‌ی سه‌رگه‌وت به‌سمر رای حوروی کوروی قه‌یسدا که له حه‌دیس‌ی پتیشوردا هات. له‌م باره‌ی‌وه نه‌م حه‌دیس‌یه نه‌هتتی له نبین عباس‌وه که نه‌فرمودی: (ضمنی رسول الله ﷺ وقال: «اللهم علمه الكتاب») پتغمبره‌وه گوشیمی به خویه‌وه و فرمودی نه‌ی خوایه زانای بکو فتری نامه‌ی خوتی بکه.

له‌م حه‌دیس‌وه وه‌رنه‌گیری که ربوایه‌تی نابالغیش وه‌رنه‌گیری، چونکه نبین و عباس له‌وکاته‌دا تمه‌نی نه‌گه‌یشتبوه ۱۵ سال وه‌ک له‌بابی ۱۸ دا وه‌رنه‌گیری.

نه‌م حه‌دیس‌ه له ژماره‌کانی: (۱۴۳، ۳۷۵۶، ۷۲۷۰) دا دووباره بووه‌ته‌وه.

*** **

۱۸- باب متى يصح سماع الصغير؟

۷۶- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ: حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: أَقْبَلْتُ رَاكِبًا عَلَى حِمَارٍ أَنَا - وَأَنَا يَوْمَئِذٍ قَدْ نَاهَزْتُ الْإِحْتِلَامَ - وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي بَمَنِي إِلَى غَيْرِ جِدَارٍ. فَمَرَرْتُ بَيْنَ يَدَيْ بَعْضِ الصَّفِّ، وَأَرَسَلْتُ الْأَتَانَ تَرْتَعُ فَدَخَلْتُ فِي الصَّفِّ، فَلَمْ يَنْكُرْ ذَلِكَ عَلَيَّ.

نه‌م حه‌دیس‌ه له ژماره‌کانی: (۴۹۳، ۸۶۱، ۱۸۵۷، ۴۴۱۲) دا دووباره بووه‌ته‌وه.

۷۷- حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو مُسْهَرٍ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنِي الزُّبَيْدِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الرَّبِيعِ قَالَ: عَقَلْتُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ مَجَّةً مَجَّهَا فِي وَجْهِي وَأَنَا ابْنُ خَمْسِ سِنِينَ مِنْ ذَلِكَ.

نه‌م حه‌دیس‌ه له ژماره‌کانی: (۱۷۹، ۸۳۹، ۱۱۸۵، ۶۳۵۴، ۶۴۷۲) دا دووباره

(باب منی یصح سماع الصغیر ؟) نهمه بابی نهویه نایا مندال کدی نیعتیار نه کړی به ریوایه تی؟ وه لم باره یه وه نهم حه دیسه نه هینتی که نه فهرموی: (أقبلت راکبا علی حمار أتان - وأنا یومئذ قد ناهرت الاحتلام-) به سواری گوئی دریتی هاتم له کاتیکدا من نریک بووم له وهی بلوغم بیی و هیتستا بلوغم نه بوو بووم، (ورسول الله ﷺ یصلی بمنی الی غیر جدار) له کاتیکدا پیغه مبه رﷺ نوژی ده کرد به بی نه وهی دیواریکی له بهرده مدا بیت، واته نه وهی که پی نهوتری (ستره) ی دانه نابوو (فمررت بین یدی بعضی الصف، وأرسلت الأتان ترتع فدخلت فی الصف، فلم ینکر ذلك علی) نینجا منیش به بهردهم هندی له سهفه کانداز گوزهرم کردو گوئی درتیه کم بهرله کرد بله وه پی، نینجا خوم چومه ریزه که وه نمو کارانه لم نی گیرا. واته نه له کاتی نوژی که ده به نیشارهت و نه له پاش نوژی که به گوتن. وه وهرنه گیری رابوردن به بهردهم نوژی که ده ناکاته وه، ههروها وهرنه گیری مه سله هه تیکی ناشکرا پیش نه غری له کاریکی خرابی بچووک وهک لیته دهه چونه ناو ریزی نوژی که چاک ترو گه وره ترو لهو کاره خرابه بچووک که گوزهر کردنه به بهردهم نوژی دهه، وه ههروها نه مهش وهرنه گیری له نه هلیه تی تهواو مه رج نی به بۆ هه لگرتنی ریوایه تی و شایه تی، به لکو مه رج به شایه تی دان و ریوایه تی کردنه که له کاتی نه هلیه تی تهواو دهه. وه ههروها عبود فاسق و کافر. نینجا که گومان مه به ست به مندال نابالغه نیتر ره خنه ناگیری به وهی حه دیسه که ناریکه له گهل ترجمه که ده.

نینجا به بۆنه ی نمو حه دیسه وه که تیپه ری کرد نهم حه دیسه ش نه هینتی که نه هلیه تی تهواو مه رج نی به بۆ هه لگرتنی شایه تی و ریوایه تی نه فهرموی: (عقلت من النبی ﷺ مجة مجها فی وجهی و أنا ابن خمس سنین من دلو) له بیرمه پیغه مبه رﷺ هیندی ناوی له دولچه یه ک کرده ده می و کردی به ناو چاومدا. نهم حه دیسه محمدی کوری ره بیع نه لتی: که ته مه نی پتینج سال بووه. نینجا نمو ناوهی کردی به دهم و چاویدا یان مه به سستی ملاته فمو خوژی بووه له گهل نمو منداله ده یان مه به سستی پیروزی و فهور بهر که تی نمو ناوه پیروزه بووه بۆ نمو منداله وهک باو و ابووه له گهل منداله کانی هاوه له کانی. به هه رحال ته به رووک کردن به هه شتی که په یوهندی بووین پیته وه وهک له سولخی حوده یی به ده مووه کانی دابهش کرد

به سه راه و له کاند او نه گهر تفيکي بگردايه دست به جني ها و له کان ده ستیان بؤ نه گرتو و ده
 نيمانسوي له دم و چاوی خوځيان، هروها له جهنگي نوحوددا سنانی کورې مالک به دم
 خوځنه کي لسته و ده پي فوړموو بپتفرو و ده نوویش نه پلستمو و ده قوتي نه دا.

له گڼل نم هدمو و ده دیسه سه حیحاندها هیندی تینه گه یشتو بیتزاري دهر نه پري و
 نومونده نمازانه نو جوړه شتانه به شیرک دانه نی!! نازانن که هدرکاری له پیغه مبهرو و ده ﷺ
 بوسان هات نه بی به مل که چی یوه باوړی پي بکه یی. نو فوړو بهره که تش له بهر نه ویه که
 پیغه مبهري نازیز ﷺ هوو مایه ی به زه یی و میهره بانی خوایه، که واته نو تبرک کرده هر
 نه گه پتو و ده بؤ بنده یی خواو پهرستی خوا. بهم به لکه یانه زانایانی نیسلام نه فوړمون تبرک
 کردن به سالحانیس بهو نیازه که گوتمان شتیکی شهرعی یه.

*** **

۱۹- بَابُ الْخُرُوجِ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ

وَرَحَلَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ مَسِيرَةً إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ فِي حَدِيثٍ وَاحِدٍ.
 ۷۸ حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ خَالِدُ بْنُ خُلَيْفٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ: قَالَ الْأَوْزَاعِيُّ
 أَخْبَرَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَةَ بْنِ مَسْعُودٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ تَمَارَى هُوَ
 وَالْحُرَّ بْنَ قَبَسٍ بْنِ حِصْنِ الْفَزَارِيِّ فِي صَاحِبِ مُوسَى، قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: هُوَ خَطِيرٌ. فَمَرُّ
 بِهِمَا أَبِي بِنُ كَعْبٍ فَدَعَاهُ ابْنُ عَبَّاسٍ فَقَالَ: إِنِّي تَمَارَيْتُ أَنَا وَصَاحِبِي هَذَا فِي صَاحِبِ مُوسَى
 الَّذِي سَأَلَ مُوسَى السَّبِيلَ إِلَى لُقْيِهِ، هَلْ سَمِعْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَذْكُرُ شَأْنَهُ؟ فَقَالَ أَبِي: نَعَمْ،
 سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «بَيْنَمَا مُوسَى فِي مَلَأٍ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ:
 هَلْ تَعْلَمُ أَحَدًا أَعْلَمُ مِنْكَ؟ قَالَ مُوسَى: لَا. فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَى مُوسَى: بَلَى، عَبْدُنَا خَطِيرٌ.
 فَسَأَلَ مُوسَى السَّبِيلَ إِلَيْهِ، فَجَعَلَ اللَّهُ لَهُ الْحُوتَ آيَةً، وَقِيلَ لَهُ: إِذَا لَقَدْتَ الْحُوتَ فَارْجِعْ
 فَإِنَّهُ سَلَفُكَ. وَكَانَ يَتَّبِعُ أَثَرَ الْحُوتِ فِي الْبَحْرِ فَقَالَ لِمُوسَى لَمَّا رَأَاهُ: أَرَأَيْتَ إِذَا أَوَيْنَا إِلَى
 الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ وَمَا أَنَسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ. قَالَ: ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِي.
 فَلَزِمْنَا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا. فَوَجَدَا خَطِيرًا، فَكَانَ مِنْ شَأْنِهِمَا الَّذِي قَصَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي
 كِتَابِهِ،

(باب الخروج في طلب العلم) نهمه بابی ده رچوون و سه فدر کردنه به دواى زانين و
فترى بونى عيلمدا، له بهر نهوى هدر دهقى حه ديسى پيشووه به بنى زيادو كه به سه
حه ديسه كه دا تپهر نه كه ين به بنى ته فسرو ته رجه مه.

*** **

٢٠- باب فضل من علم وعلم

٧٩- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ أَسَامَةَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ
أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَثَلُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ مِنَ الْهُدَى وَالْعِلْمِ كَمَثَلِ
الْغَيْثِ الْكَثِيرِ أَصَابَ أَرْضًا. فَكَانَ مِنْهَا نَقِيَّةٌ قَبِلَتْ الْمَاءَ فَأَنْبَتَ الْكَلَّا وَالْعُشْبَ الْكَثِيرَ،
وَكَانَتْ مِنْهَا أَجَادِبٌ أَمْسَكَتِ الْمَاءَ فَنَفَعَ اللَّهُ بِهَا النَّاسَ فَشَرِبُوا وَسَقَوْا وَزَرَعُوا، وَأَصَابَتْ
مِنْهَا طَائِفَةٌ أُخْرَى إِنَّمَا هِيَ قَيْحَانٌ لَا تُمْسِكُ مَاءً وَلَا تَنْبِتُ كَلًّا. فَلِذَلِكَ مَثَلُ مَنْ فَقَهُ فِي دِينِ
اللَّهِ وَنَفَعَهُ مَا بَعَثَنِي اللَّهُ بِهِ فَعِلِمٌ وَعِلْمٌ، وَمَثَلُ مَنْ لَمْ يَرْفَعْ بِذَلِكَ رَأْسًا وَلَمْ يَقْبَلْ هُدَى اللَّهِ
الَّذِي أَرْسَلْتُ بِهِ». قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ إِسْحَاقُ: وَكَانَ مِنْهَا طَائِفَةٌ قَبِلَتْ الْمَاءَ. قَاعٌ يَغْلُوهُ
الْمَاءُ، وَالصُّفْصَفُ: الْمُسْتَوَى مِنَ الْأَرْضِ.

(باب فضل من علم وعلم) نهمه بابی فەزل و رادهى به رزى كه ستيكه كه زانا بيت و
خه لكى فترى زانين بكات، وه له لم باهدا شتوهى نهو هيدايت و زانينه باس نهكات له كه ل
شتوه و يتنه جياوازي خه لكيدا بهرام بهر نهو زانين و هيدايت ته. له لم باره يه وه حه ديسن
نه هيتن له نه بو موساى نه شعهرى يه وه، نه و يش له پيتغه مبه ره وه ﷺ كه (قال: مثل ما بعثني
الله به من الهدى والعلم) ويتنه نهو هيدايت و زانينه كه خوا منى بين ره وانه كردوه
(كمثل الغيث الكثير أصاب أرضا فكان منها نقية قبلت الماء فأنبتت الكلأ والعشب
الكثير) وهك ويتنه بارانتيكى زورو فراوانه كه ببارى به سه ر زوى و ولايتيكد، نينجا
هه ندى لهو زوى و ولاته زوى يه كهى پاك و خاوتنه به هوى نه وه تاوه كه وه رته گرى و
له وه رو گياو رووه كى زور نه رويتن (ومنها أجادب) وه هه ندى لهو زوى يه وه رته گرى ناو
وبارانه كه ن. له ريوايه تى تردا (أخاذات) وه رگرى ناون (فنفع الله بها الناس فشربوا وسقوا
وزرعوا) به هوى نه وه ناوى لى نه خونه وه ناوى مالاتى لى نه دهن و كشتوكالى لى نه كه ن.

(و اصاب منها طائفة اخرى إنما هي قيعان لا تمسك ماء ولا تنبت كلاً) وه نهو ناو و بارانه نهدهن له بهشتكى تر له زهوى كه دهشت و ساراو شتورن نه ناو راگير نهكمن و نه گياو لهوه سوز نهكمن (فذلك مثل من فقه في دين الله ونفعه ما بعثني الله به فعلم و علم. ومثل من لم يرفع بذلك رأساً ولم يقبل هدى الله الذي أرسلت به) نهوى كه باس كرا چيرۆك و وتنهى كه ستيكه كه زانا بيت له ناييني خواو نهوى كه منى بين رهوانه كراوم سوودى بين بگه يهنن به هوى نهوه زانا بين و خه لكيش فيتير بكات، چيرۆكيشه بۆ نهوى به هيچ جۆر بهرز نهبيتتهوه نهو هيدا يه تهى كه منى بين رهوانه كراوه ورنه گرئ. (و قال أبو عبد الله قال إسحاق: وكان طائفة قبلت الماء. قاع: يعلوه الماء، والصفصف: المستوى من الأرض) نهو عبدالله واته نيمامى بوخارى له نيسحاقهوه هيندى لهو زهويانه دهشتهو ناوه كه بهرز نهبيتتهوه به سوريدا، به هدر حال مدهسته هدر يه كه.

*** **

٢١- باب رفع العلم، وظهور الجهل.

وَقَالَ رَبِيعَةُ: لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ عِنْدَهُ شَيْءٌ مِنَ الْعِلْمِ أَنْ يُضَيِّعَ نَفْسَهُ.

٨٠- حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مَيْسَرَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنْ أَبِي النَّجَّاحِ عَنْ أَنَسٍ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنْ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ، وَيَثْبُتَ الْجَهْلُ، وَيُشْرَبَ الْخَمْرُ، وَيُظْهَرَ الزَّنا».

نهم حهديسه له ژماره كانى: (٨١، ٥٢٣١، ٥٥٧٧، ٦٨٠٨) دا دووباره بووه تهوه.

٨١- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: لِأَحَدِنَاكُمْ

حَدِيثًا لَا يُحَدِّثُكُمْ أَحَدٌ بَعْدِي، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُقِلَّ الْعِلْمُ وَيُظْهَرَ الْجَهْلُ، وَيُظْهَرَ الزَّنا، وَتَكْثُرَ النِّسَاءُ، وَيُقِلَّ الرِّجَالُ، حَتَّى يَكُونَ لِخَمْسِينَ امْرَأَةً الْقِيمُ الْوَاحِدَةُ».

(باب رفع العلم، وظهور الجهل) نهمه بابى نهوى كه عيلم هه لته گيرئ و نه زانى

دهرنه كه وئ و پهره نه ستينئ، لهم باره يه وه نهم حهديسه نه هينئ له نه نه سه وه كه (قال: قال

رسول الله ﷺ: «إِنْ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ، وَيَثْبُتَ الْجَهْلُ، وَيُشْرَبَ الْخَمْرُ،

پیاوان کم نه بڼه وه و نافرته تان زور نه بن، نیت به هوی شهرو شوری زور کوشتنی پیاوان پان به هوی نه وه و زوری مندالان کچ نه بن. به هرچونتی زوری نافرته به بی چاودیر مایه ی فسادو تیکچوونی گه له، نه فرموی: هتا وای لی دی په نجا نافرته یه ک چاودیری نه بن، نایا مهبه ست به دی هاتنی نو ژماره یه یه پان مهبه ست زوری و فراوانی یه، به هر حال وه ک گوتمان زوری نافرته به بی چاودیر هر فسادو شه ری لی په یدا نه بن.

*** **

۲۲- باب فضل العلم

۸۲- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ غَفِيرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ: حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ حَمْزَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «بَيْنَا أَنَا نَائِمٌ أُوتِيتُ بِقَدَحٍ لَبَنٍ فَشَرِبْتُ حَتَّى إِنِّي لَأَرَى الرِّيَّ يَخْرُجُ لِي أَظْفَارِي، ثُمَّ أُعْطِيتُ فَضْلِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، قَالُوا: فَمَا أَوْلَتْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «الْعِلْمُ».

(باب فضل العلم) نه مه بابی زیاده راده و پله ی بهرزی عیلمه له بهر نه وه ی نه بیته دوو باره گردنوه له گڼل سهره تای نه م کیتابه دا فهرموی. نه گهر یه ک مهبه ستیش بن هر ریکه، چونکه نیمامی بوخاری باوی وایه هر ه دیستیکی ده ست که وتبی مادام له چند ریکه یه که وه هاتبی بو وتنه لیتره دا ه دیسه که نه چیته وه سهر ابن عمرو له وئ ه دیستی نه هیتی که له نه بو هوره یرو ه هاتوه. وه نیمامی بوخاری نه م کتیبه ی هیتاوه بز کو گردنوه ی پاراستنی سهرچاوه ی دووه می نیسلام که سونه ته، که واته پتویسته هر ه دیستیکی سه حیح ده ست که وتبی نه بی باسی بکات. له م بابه دا ه دیستی نه هیتی له نیب عومره وه که (قال: «بينا أنا نائم أوتيت بقدرح لبن فشربت حتى إنني لأرى الري يخرج لي أظفاري» ثم أعطيت فضلي عمر بن الخطاب، قالوا: فما أولته يا رسول الله؟ قال: «العلم».) نینجا نه وه ی که لیم مایه وه دام به عومه ری خه تتاب، گوگرانیش عه رزیان کرد نه وه ت به چی خه و په رزین کرد نه ی پیغه مبه ری خواځه ؟ فهرموی به عیلم. خه و په رزینی شیر به عیلم ته واره، چونکه شیر نه وه هموو بیت و فهری تیدایه. له م فهرموده دا راده و پله ی بهرزی فاروق ناشکرا نه بن وه ک راده و پله ی بهرزی عیلم که نه م

نهم حه‌دیسه له ژماره‌کانی: (٣٦٨١، ٧٠٠٦، ٧٠٠٧، ٧٠٢٧، ٧٠٣٢) دا دووباره

بووه‌ته‌وه.

*** **

٢٣- بابُ الْفُتْيَا وَهُوَ وَقَفَ عَلَى الدَّابَّةِ وَغَيْرِهَا

٨٣- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُمَيْسِ بْنِ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَقَفَ فِي حَجَّةِ الْوُدَّاعِ بِمِنَى لِلنَّاسِ يَسْأَلُونَهُ فُجَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: لَمْ أَشْعُرْ فُحِلِّقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ. فَقَالَ: أَذْبَحْ وَلَا حَرَجَ فُجَاءَ آخَرَ فَقَالَ: لَمْ أَشْعُرْ فَتَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أُرْمِيَ قَالَ: أَرْمِ وَلَا حَرَجَ فَمَا سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ شَيْءٍ قَدَّمَ وَلَا آخَرَ إِلَّا قَالَ: افْعَلْ وَلَا حَرَجَ.

(باب الفتيا وهو واقف على الدابة وغيرها) نهمه بابی فتوادانه له کاتیکیدا فتوا ده‌ر وه‌ستابن به‌سه‌ر په‌شتی ولاختیکه‌وه یان هه‌ر شتیکی تر. له‌م باره‌یه‌وه نهم حه‌دیسه نه‌هینتی له‌ عبد‌الله‌ی کوری عمروی کوری عاسمه‌ (أن رسول الله ﷺ وقف في حجة الوداع بمنى للناس يسألونه) که پیغه‌مبه‌ر ﷺ وه‌ستابو له‌ حه‌جی مال ناواییدا له‌ مینادا بۆ خه‌لکی که په‌رسیاریان لی ده‌کرد (فجاءه رجل فقال: لم أشعر فحلقت قبل أن أذبح) پیاویک هاته‌ خزمه‌تی عه‌زی کرد نه‌مزانی پیتش نیوه‌ی حه‌یوان سه‌رپه‌م سه‌رم تاشی (فقال: أذبح ولا حرج) نه‌فه‌رموی: به‌ۆ سه‌ر به‌وه‌ هیچ نه‌ره‌جینک نی‌یه‌ (فجاء آخر فقال: لم أشعر فتحررت قبل أن أرمي) یه‌کیکی تر هاته‌ خزمه‌تی گوتی نه‌مزانی حه‌یوانم سه‌رپه‌ی پیتش نه‌وه‌ی ره‌می به‌کم (قال: ارم ولا حرج) نه‌ویش فه‌رموی به‌ۆ ره‌می و به‌کو هیچ نه‌ره‌جینک نی‌یه‌. (فما سئل النبي ﷺ عن شيء قدم ولا آخر إلا قال: افعل ولا حرج) هه‌ر په‌رسیاریکی لی کرابنی له‌ پیتش‌خه‌ستنی کرده‌وه‌کان و دواخه‌ستنیان هه‌ر نه‌یفه‌رموو بیه‌کو هیچ ره‌خه‌یده‌ک نی‌یه‌. له‌ ریوایه‌ته‌کانی تره‌وه‌ ده‌رنه‌که‌وئ که مه‌به‌ست به‌ ولاخ لی‌ره‌دا حوشت‌ره‌که‌یه‌تی، وه‌ک ده‌رنه‌که‌وئ که وه‌ستانی سه‌ریشتی حوشت‌ره‌که‌وه‌ به‌ تاییه‌تی بووه‌، چونکه‌ سو‌رنه‌ته‌ وه‌ستان بۆ خو‌تبه‌ به‌سه‌ر جیگه‌یده‌کی به‌رزه‌وه‌ بیت تا گرت‌گران بی‌بینن، له‌و کاته‌شدا شو‌ینی به‌رز نه‌بووه‌، هه‌روه‌ها بی‌نی

بہو شیوہ سہ رنجی گوتیگران باشتہ رائہ کیشی بڑ گوی کرتن.

نینجا نهم حہ دیسہ گرنکی فتوادان روون نہ کاتہوہ کہ راگہ یاندن و فیرکردنہ. ہمر بہو

ہونہوہ نهم بابہی دواہی تہ ہینن

نهم حہ دیسہ لہ ژمارہ کانی: (۱۲۴، ۱۷۳۶، ۱۷۳۷، ۱۷۳۸، ۱۷۳۹) دا دوویارہ

ہوہ تہوہ.

*** **

۲۴- باب مَن أَجَابَ الْفَتَا بِإِشَارَةِ الْيَدِ وَالرَّأْسِ

۸۴- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا وَهْبٌ قَالَ: حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ عِكْرَمَةَ

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَلَّ فِي حَجَّتِهِ فَقَالَ: ذَبَحْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ، فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ قَالَ: وَلَا حَرَجَ. قَالَ: حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ، فَأَوْمَأَ بِيَدِهِ: وَلَا حَرَجَ.

نهم حہ دیسہ لہ ژمارہ کانی: (۱۷۲۱، ۱۷۲۲، ۱۷۲۳، ۱۷۳۴، ۱۷۳۵، ۱۷۳۶) دا

دوویارہ ہوہ تہوہ.

۸۵- حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا حَنْظَلَةُ بْنُ أَبِي سُفْيَانَ عَنْ سَالِمٍ قَالَ:

سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «يُقْبَضُ الْعِلْمُ، وَيُظْهَرُ الْجَهْلُ وَالْفِتْنُ، وَيَكْثُرُ الْهَرَجُ». قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الْهَرَجُ؟ فَقَالَ: هَكَذَا بِيَدِهِ فَحَرَفَهَا كَأَنَّهُ يُرِيدُ الْقَتْلَ.

نهم حہ دیسہ لہ ژمارہ کانی: (۱۰۳۶، ۱۴۱۲، ۳۶۰۸، ۳۶۰۹، ۳۶۳۵، ۴۶۳۶،

۶۰۳۷، ۶۵۰۶، ۶۹۳۵، ۷۰۶۱، ۷۱۱۵، ۷۱۲۱) دا دوویارہ ہوہ تہوہ.

۸۶- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا وَهْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ فَاطِمَةَ عَنْ

أَسْمَاءَ قَالَتْ: أَتَيْتُ عَائِشَةَ وَهِيَ تُصَلِّي. فَقُلْتُ: مَا شَأْنُ النَّاسِ؟ فَأَشَارَتْ إِلَى السَّمَاءِ، فَإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ فَقَالَتْ: سُبْحَانَ اللَّهِ. قُلْتُ: آيَةٌ. فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا -أَيَ نَعَمْ- فَقُمْتُ حَتَّى تَجَلَّيَنِي الْغَشِيُّ، فَجَعَلْتُ أَصْبُ عَلَى رَأْسِي الْمَاءَ. فَحَمِدَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ النَّبِيَّ ﷺ وَأَنْتَنِي عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: مَا مِنْ شَيْءٍ لَمْ أَكُنْ أَرِيئُهُ إِلَّا رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي، حَتَّى الْجَنَّةُ وَالنَّارُ. فَأَوْحَى إِلَيَّ أَنَّكُمْ تُفْتَنُونَ فِي قُبُورِكُمْ مِثْلَ، أَوْ قَرِيبَ -لَا أَذْرِي أَيُّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ- مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدُّجَالِ. يُقَالُ: مَا عَلِمَكَ بِهَذَا الرَّجُلِ؟ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ، أَوْ الْمُؤْمِنَةُ -لَا أَذْرِي أَيُّ ذَلِكَ قَالَتْ

أَسْمَاء- فَيَقُولُ هُوَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى، فَاجْبَنَّا وَاتَّبَعْنَا، هُوَ مُحَمَّدٌ (ثلاثا). فَيَقَالُ: نُمُ صَالِحًا، قَدْ عَلِمْنَا إِنْ كُنْتَ لَمُوفًا بِهِ. وَأَمَّا الْمُنَافِقُ، أَوِ الْمُرْتَابُ- لَا أَذْرِي أَيُّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ- فَيَقُولُ لَا أَذْرِي، سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُهُ.

نم حەدیسە لە ژمارەکانی: (۱۸۴، ۹۲۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۶۱، ۱۲۳۵، ۱۳۷۳، ۲۵۱۹، ۲۵۲۰، ۷۷۸۷) دا دووبارە بووەتەوه.

(باب من أجاب الفتيا بإشارة اليد والرأس) نەمە بابی ئەوەیە کە فتوادان یە نیشارەتیش نەبێ وەک بە گوتن، نیتەر نمو نیشارەتە بە دەست یان بە سەر. لەم بارەیهوه حەدیسن ئەهینن لە نیبن وعەباسەوه -خوایان لێ رازی بیت- کە (أن النبي ﷺ سئل في حجته فقال: ذبحت قبل أن أرمي، فأوما بيده قال: ولا حرج) لەپیتش رەمیدا حەیوانم سەرپرەوه، ئەویش بە دەست نیشارەتی بۆ کرد، بەم رەنگە بە نیشارەت فەرموی: قەیناکات و هیچت لەسەر نی، نینجا پرسیارکەر گوتی (حلفت قبل أن أذبح، فأوما بيده: ولا حرج) سەرم تاشیوه پیتش ئەوی سەر بېرم، بە دەست نیشارەتی بۆ کرد کە قەیناکات و هیچت لەسەر نی.

نەم باب وحەدیسە یان عەینی پیتشوووەکە بە نەمە ی تیرە (نقل بالمعنى) یە یان پرسیارکەرەکان کە سێکی تر بووبێ غەیری ئەوی کە لە حەدیسه پیتشوووە کە دا هات. بە هەر حال نەم حوکمە شەرعی یە مان بۆ روون ئەکاتەوه. وه لەم رەبواوە تەدا ئەمەمان پێ ئەگەینێ کە فتوادان بە نیشارەت و دەست نیشانیش هەر ئەبێ و لەو دوو رێگەیشەوه نەم حوکمەمان بۆ روون بوویەوه. الحمد لله.

نینجا بۆ نەم مەبەستە نەم حەدیسه ئەهینن لە ئەبەر هورە پرەوه ئەویش لە پیغەمبەرەوه ﷺ کە (قال: «يقبض العلم، و يظهر الجهل و الفتى، و يكثر الهرج» عيلم هەلشەگیری و نەزانین و فیتە بڵاو ئەبیتەوهو (هرج) زۆر ئەبێ. (قيل يا رسول الله وما الهرج؟) عەرزى کرا هەر ج چیه؟ (فقال: هكذا بيده فحفها كأنه يريد القتل) ئەویش بە دەستی نیشارەتی کرد، بەم رەنگە بە دەست فەرموی دەشی جولاند، لە لێدان و تێگە یاندن کە مەبەستی کوشتن.

نیتەر نایا نەم دەست نیشانە بە کوشتن لە لایەن راوی یە کە وه بووبێ یان هەر فەرموودهو

نیشاره‌تی پیغهمبه‌ر ﷺ بووین. به همرحال ماتول قسه‌که سه‌حیحه همر رتکه. همر لم باره‌یوه نهم همدیسه نه‌هتینی له نسمانی کچی نه‌بویه‌کروه -خوا لئ‌یان رازی بیت- (قالت: اثبت عائشة وهي تصلي) نه‌لئ چووم بۆ لای عانیشه له کاتیکدا نوژی ده‌کرد (فقلت: ما شأن الناس؟) نینجا که بینیم خه‌لکی په‌شوشن، گوتم چی‌یه نه‌و خه‌لکه وان؟ (فاشارت إلى السماء، فإذا الناس قيام) نه‌ویش ده‌ست نیشانی کرد بۆ ناسمان، واته شتیکی گرنک روویداوه، بۆیه نه‌و خه‌لکه وان، سه‌رنجم دا له مالی عائشه‌وه خه‌ریکی نوژیئن، واته خۆر گیرابوو، خه‌لکی خه‌ریکی نوژی خۆر گیران بوون (فقلت: سبحان الله) نینجا دایکی نیماندانان فەرموی سبحان الله (قلت: آية) نه‌سما نه‌فه‌رموی: گوتم نیشانه‌یه‌کی گموره روویداوه (فاشارت برأسها -أي نعم-) به‌سه‌ر ده‌ست نیشانی کرد که به‌لئ (فقممت حتى تجلاني الغشي) نینجا هه‌ستام بۆ نوژی‌کردن هه‌تا نه‌و حاله‌ته ناره‌حه‌تم له‌سه‌ر لاچوو (فجعلت أصب على رأسي الماء) نینجا ده‌ستم کرد به‌ ناو کردن به‌سه‌ر دم و چاومدا. نینجا دیتم پیغهمبه‌ر ﷺ ده‌ستی کرد به‌ خوتبه دان به‌م جۆره (فحمد الله عز وجل النبي ﷺ و أنشي عليه) سوپاس و سه‌نای خوای کرد (ثم قال: ما من شيء لم أكن أريته إلا أريته في مقامي) نینجا فەرموی هیچ شتی که نهم دیتبئ تا نیتستا مه‌گه‌ر له‌م شوینی خۆمه‌دا دیتم (حتى الجنة والنار) ته‌نانه‌ت به‌هه‌شت و دۆزه‌خم بینئ (فاوحى إلي أنكم تفتنون في قبوركم مثل، أو قريب -لا أدري أي ذلك قالت أسماء- من فتنة المسيح الدجال) نینجا وه‌حیم بۆ‌کرا که ئیوه له‌ گۆره‌کانتاندا پرسیارتان لئ نه‌کرئ به‌وتنه‌ی یان نزیک له‌ تا قی‌یکردنه‌وی ده‌جال که دیت نیدیعی‌ای خوایه‌تی نه‌کات و نه‌وه‌نده سیحرو جادووه‌کانی گه‌وره‌یه‌ کوری نموی نه‌خه‌له‌تی.

نینجا له‌ پرسیاره‌کانی گۆره‌کانتاندا پیتان ده‌لئین: (يقال: ما علمك بهذا الرجل؟) نایا چی ده‌زانئ له‌ باره‌ی نهم پیا‌وه‌وه؟ (فأما المؤمن، أو الموقن -لا أدري بأيهما قالت أسماء- فيقول هو محمد رسول الله جاءنا بالبينات والهدى، فأجبنا و اتبعنا، هو محمد وثلاثاء) نه‌وه‌ی نیمانی بووه یان یه‌قین راوی‌یه‌که دوو دلّه نایا (مؤمن) ی وت یان (موقن) که هه‌ردوو همر یه‌کن، له‌وه‌لامدا ده‌لئ نه‌وه محمدوه پیغهمبه‌ری خوایه هات بۆمان به

موعجیزو هیدایه توه، نیمهش باوه پمان پین هیتناو شوقنی که وتین سن جار نهلن توه محمده
(فیقال: نم صالحا، قد علمنا ان کنت لموقنا به) پینی نووتری: بهخوه به خوشی و نهگوتری
پینی بهراستی نیمه زانیومانه که تو باوه پت پینی بووه (و اما المنافق، او المرتاب - لا ادري اي
ذلك قالت أسماء - فيقول لا ادري، سمعت الناس يقولون شيئا فقلته) بهلام ناپاک یان
گوماندار (راوی دهلتی نازانم کامی گوت) دهلتی نازانم خه لکی شتیکیان دهگوت منیش
نه مگوت.

لهم هدیسه پیروزدها چند شتی وهر نه گرین:

* گرنگی سوننه تی نویژی خور گیران.

* به دهست نیشان و نیشارهت وهلام دانوه له نوژدا شرعی به.

* پرسپاری قهبر راسته.

کهواته موعته زیله که باوه پمان نی به به پرسپارو سزاو خوشی مردوو پیچه وانهی
هیدیسی سه حیج قسه نهگمن. نمو فیرقه بهدانه که کهوتنه ناو نیسلام سوپاس بوخوا نه مان و
گورپان گرم بوخوا همر نه پمان هینیتتوو را بهدهگانی نمو فیرقه بهدانه له کتیه کانی عقاندا
به درو خرا نهوه توه که رواله تی هدیسه که دهی نهغات که دهست نیشان نهگرتی بو
پیغه مبهری نازیز جیگهی سهر سورپمان نی به لای نینسانی ژیر، خوای میهره بان نهوهنده
به لگو و نیشانهی گرنگی دهرخستوه نمو کاره نه زانراو و غه بیبانهی ناشکرا کردوو به جوژی
هیچ سهر سور نه میتنی، بو وینه نهگهر له نینزگه یه کی جیهانیدا یه گتی قورنان بخوتنی پان
موعظه یک بکات و رادیو ته له فزیونی هه موو جیهان بخرتیه کار له هه موو مال و هه موو
شوتیکدا نمو قورنان خوتنه به روون ترین شتیه حازرو ناشکرایه، کهواته با نهقام باش تن
بکات نهگهر له روژتیکدا سهد ملیون کس بری و بخرتیه گورو پرسپاری لن نهگرتی،
پیغه مبهری نازیزی نیشان نهدری. شاعیری به ناویانگی گورده (سید عبدالرحیمی تاوگوزی)
ناویانگ به (مه ولوی) نهوی له کتیه کانی عقاندا گوتراوه کردوونی به شیرو ههز نهگم
بیانخه مه پیش چاوی خه لکی. له بارهی پرسپاری مردوو له گوردا نه فهرموی:

که مردین نیر نامینی مجال نوبهی منکروه و نکیره و سوال

باری یاریده و غیری تو نیبه دهلتین (رب) ت کینس دینی تو جیه

ما فی قبلکم و ما فی فیکم فی هذا الرجل المبعوث فیکم

بۆ هذا محسوس مشاهد دهوئ دهستی پیغه مبهز حازر بی لهوئ
 ئه دهئین ساتی چهند هزار دهمرئ بوونی له گشت جی تصور ده کرئ
 وه له باره ی نهوه ی که نهو موعتهزله گۆر به گۆرانه دهئین مردوو بی گیانهو سزا
 نادری نه فهرموئ:

ئهمه که دهئین مهت جماده نهوی تعذیبی بۆ نابی باده
 بۆج با ایجاد کا معطل للجزاء که له گشت اجزادا یا بازئ اجزا
 نوعا من حیاة بقدر ما یدریک اللذة أو الألام
 وذا للمعمری لا یستلمزن اعاده الروح لذاک البدن
 ولا التحرك ولا الاضطراب ولا أن یرى أثر العذاب
 حتی مصلوب و مقتول و بهلهل ماکول فی البطن یحی و یسئل
 منعم دهبی و معذب دهبی ئیتر با تو هیچ ناگات لی نهبی
 مخفی النار فی الشجر الأخضر دهتوانی اخفای نهمانه په کسهر
 قال فی الأحیا حجه الإسلام علیه الرحمه فی هذا المقام
 مقاماتی پر شیفاو اشارات بعینها إشر ب دفع الحارات.
 وه له باره ی محاسبه و دهفتهری نهعماله وه نه فهرموئ: نهوه که له شرح عقاندى ملا
 جلالدا نه فهرموئ. نه میش کردوویه تی به شیعر:

منها المجازات حساب و کتاب ئه ده که ی طلب حکمتی حساب
 تا بزائن گشت أهلی عروضات فضلی متقین فضیحه ی عصاه
 تتمیم بی له بۆ مسره ی نهوان بۆ تأسف و حسرتی نهمان
 وه رنه عالم الإشیاء بالمره لا یعزب عنه مثقال ذره

*** **

٢٥- بابُ تَحْرِیضِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَدْ عَبْدَ الْقَيْسَ عَلَى أَنْ يَحْفَظُوا الْإِيمَانَ، وَالْعِلْمَ وَيُخْبِرُوا مَنْ
 وَرَاءَهُمْ.

وَقَالَ مَالِكُ بْنُ الْحُوَيْرِثِ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «ارْجِعُوا إِلَى أَهْلِكُمْ فَعَلِّمُوهُمْ».
 ٨٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ قَالَ:

كُنْتُ أَتْرَجِمُ بَيْنَ ابْنِ عَبَّاسٍ وَبَيْنَ النَّاسِ، فَقَالَ: إِنَّ وَقْدَ عَبْدِ الْقَيْسِ أَتَوَا النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: مَنْ الْوَقْدُ - أَوْ مِنَ الْقَوْمِ - قَالُوا: رَبِيعَةٌ. فَقَالَ مَرَحَبًا بِالْقَوْمِ - أَوْ بِالْوَقْدِ - غَيْرَ خَزَايَا وَلَا نَدَامَى. قَالُوا: إِنَّا نَأْتِيكَ مِنْ شُقَّةٍ بَعِيدَةٍ، وَبَيْنَنَا وَبَيْنَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ كُفَّارٍ مُضِرٍّ، وَلَا نَسْتَطِيعُ أَنْ نَأْتِيكَ إِلَّا فِي شَهْرِ حَرَامٍ، فَمُرْنَا بِأَمْرٍ نَخْبِرُ بِهِ مَنْ وَرَاءَنَا نَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ. فَأَمَرَهُمْ بِأَرْبَعٍ، وَنَهَاَهُمْ عَنْ أَرْبَعٍ: أَمَرَهُمْ بِالْإِيمَانِ بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَحْدَهُ، قَالَ: هَلْ تَدْرُونَ مَا الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَحْدَهُ؟ قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ. وَأَقَامُ الصَّلَاةَ، وَإِيتَاءَ الزُّكَاةِ، وَصَوْمَ رَمَضَانَ، وَتَعْطُوا الْخُمْسَ مِنَ الْمَغْنَمِ. وَنَهَاَهُمْ عَنِ الدُّبَاءِ، وَالْحَنْتَمِ، وَالْمُزَلَّتِ - قَالَ شُعْبَةُ: رُبَّمَا قَالَ النُّفَيْرُ، وَرُبَّمَا قَالَ الْمُقْفِرُ. قَالَ: احْفَظُوهُ وَاخْبُرُوهُ مَنْ وَرَاءَكُمْ.

(باب تحريض النبي ﷺ وفد عبد القيس على أن يحفظوا الإيمان، والعلم ويخبروا من وراءهم) ثم ما بآبى هانداني يتغهمبهده ﷺ بؤ وهفدى عبد القيس كه نيمان و عيلمه كه يان بهاريزن و نهوى كه نهيزانن رايگه يهنن بهواندى كه لا يانهوه هاتون. (وقال مالك بن الحويرث: قال النبي ﷺ: «ارجعوا الى اهلكم فعلموهم») ماليكى كورى حويرث ثم تعليقى هيناوه كه يتغهمبهده ﷺ يهنى فهرمون: بگه رتتهوه بؤ ناو كهس و گه له كه تان و نهوى كه فترى بوون رايگه يهنن و نهوانى تريس يهن فتر بكنن.

نينجا ثم هديسه نه هيتنى له نه بو جمره وه كه (قال: كنت أترجم بين ابن عباس وبين الناس) نه لى من ته رجهمم نه كرد له نيتوان نيبن عبباس و خه لكيدا، بهم جوره (فقال: إن وفد عبد القيس أتوا النبي ﷺ فقال: من الوفد - أَوْ مِنَ الْقَوْمِ - قَالُوا: رَبِيعَةٌ. فَقَالَ مَرَحَبًا بِالْقَوْمِ - أَوْ بِالْوَقْدِ - غَيْرَ خَزَايَا وَلَا نَدَامَى) وهفدى عبد القيس هاتنه خزمهت يتغهمبهده ﷺ فهرموى: نيتوه كيتن يان له چى قه وميتكن؟ نهوانيش عه رزيان كرد له گه لى ره بيهعه يهن، راوى يه كه گومانى هديه نايا وهفدى فهرموى يان قوم، به ههركام به خيتر هاتنى كردن و فهرموى: به خيتر بيتن بؤ شوتنى فراوانى خوتان هاتون به بن غم و به بن په شيمانى (قالوا: إِنَّا نَأْتِيكَ مِنْ شُقَّةٍ بَعِيدَةٍ، وَبَيْنَنَا وَبَيْنَكَ هَذَا الْحَيُّ مِنْ كُفَّارٍ مُضِرٍّ) نيتمه له شوتنيتكى دووره وه هاتونن

و له نیتوان نِیمو تَزدا نَم خِیَلی ره بیعه به که دوزمن و همرو کاتی پیمان ناکری بیتن (ولا نستطيع أن نأتیک إلا فی شهر حرام، فمرنا بأمر نخبر به من وراءنا ندخل به الجنة) ناتوانین بیتن بولات مهگر له مانگی حرامدا، که واته فرمانمان پئی بده به کاری که رایگه یه نین به گه له که مان و به هوی نمو فرمانهوه بیچینه به ههشت. (فأمرهم بأربع، ونهاهم عن أربع): نینجا فرمانی کرد به چوار شت و جله وگیری لیکردن له چوار شت (أمرهم بالإیمان بالله عزوجل وحده) فرمانی پئی کردن به باوه رهیتمان به خوی تاک و تنیا (قال: هل تدرون ما الإیمان بالله وحده؟) نایا ده زانن باوه به خوی تاک و تنیا چی به؟ (قالوا: الله ورسوله أعلم) و تیان خوار پیغه مبهری خوا نه زانن (قال: شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله. وإقام الصلاة، وإيتاء الزكاة، وصوم رمضان، وتعطوا الخمس من المغنم) باوه به خوا به تاک و تنیا شایه تومان و به جی هیتانی نوژی به ریکی و زکات دان و رزووی ره مه زان و پیوسته پینج یه کی غنیمت بدهن. وا دهر نه که وی لهو کاته دا حدج واجب نه بووه، عهینی نم حدیسه تیه پری کرد، به لام له وی بۆ مه بهستی نه وه هات که (خمس) دان به شیکه له نیمان وه لیته دا به ناوی نه وه به که پیغه مبه رﷺ هانی نمو وه فدهی دا له سمر پاراستنی نیمان و عیلم و راگه یاندنی به خه لکی، نینجا نه وی جله وگیری لئ کردن چوار جۆن: (ونهاهم عن: الدباء، والحنتم، والمزفت - قال شعبة: ربما قال المقير، وربما قال المقير) نه بیزه که جۆره خوار دهنه وه به که وهک سرکه به لام نینسان مهست نه کات، نم چواره بخۆره که ی مهست و سه رخوش نه بوو پئی، به لام چواره مه که شوعبه دوو دل بوو تیتیدا که نایا (المقير) ی فرمانی یان (المقير). نینجا فرمانی پئی یان (قال: احفظوه واخبروه من وراءكم) نه مانه که پیم راگه یاندن و وه ریان گرن و رایانگه یمن به وانه ی که له لایه نیان هوه هاتون.

*** *** ***

٢٦- بابُ الرِّحْلَةِ فِي الْمَسْأَلَةِ النَّازِلَةِ

٨٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِقَاتٍ أَبُو الْحَسَنِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عُمَرُ بْنُ سَعِيدٍ ابْنُ أَبِي حُسَيْنٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ أَنَّهُ تَزَوَّجَ

ابنة لابی إهاب بن عزیز فأتته امرأة فقالت: إني قد أرضعت عقبة والتي تزوج. فقال لها عقبة: ما أعلم أنك أرضعتني، ولا أخبرني. فركب إلى رسول الله ﷺ بالمدينة، فسأله، فقال رسول الله ﷺ: كيف وقد قيل؟ ففارقها عقبة، ونكحت زوجا غيره.

(باب الرحلة في المسألة النازلة) ثمه بابی نموده که پتیوسته رقیشتن و سه فدر کردن له بدر مهسه له کی شرعی و راگه یاندنی به خاوه نه کی. وه لهم باره یه وه نم حدیسه نه هیتن له عوقبه کی کوری حارتموه که کچی نه بو نیهای ماره کرد (فاتنه امرأة فقالت: إني قد أرضعت عقبة والتي تزوج) نینجا نافرته تیک هات بؤ لای وتی: من شیرم داوه به عوقبه و نهو نافرته که مارهی کردوه (فقال لها عقبة: ما أعلم أنك أرضعتني، ولا أخبرني) عوقبهش وتی: من نارنم که تو شیرت دایم به من و هه والی نهوت یمن نه داوم (فرکب إلى رسول الله ﷺ بالمدينة، فسأله) نینجا عوقبه سوار بوو له مه ککوه هات بؤ خزمهت پیغمبر ﷺ له مه دینه و پرساری لن کرد (فقال رسول الله ﷺ: كيف وقد قيل؟) چون نهو نافرته نه هیتن له کاتیکدا نهو گوتراوه؟ (لفارقها عقبة، ونكحت زوجا غيره) به هوی نهو وه عوقبه لنی جوی بو یه وه نافرته کهش شوی کرد به میتردیکی تر. به یمنی رای زانایان به گرتنی تنها نافرته تیک نیسپات نابن، مه گهر نهو میترده برو بکات به قسهی نهو نافرته شیرده ره. کهواته نه یمن عوقبه له دلوه بهروای کرد یمن یان نه لاین نیحتیاط بووه، چونکه مهسه لهی شیر ده قی قورنانی له سه ره.

ثم حدیسه له ژماره کانی: (۲۰۵۲، ۲۶۴۰، ۲۶۵۹، ۵۱۰۴) دا دو بهاره بووه ته وه.

*** **

۲۷- بابُ التناوبِ في العلم

۸۹- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ. ح. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَقَالَ ابْنُ وَهْبٍ: أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي ثَوْرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ عَنْ عُمَرَ قَالَ: كُنْتُ أَنَا وَجَارُ لِي مِنَ الْأَنْصَارِ فِي بَنِي أُمَيَّةَ بْنِ زَيْدٍ - وَهِيَ مِنْ عَوَالِي الْمَدِينَةِ وَكُنَّا نَتَنَاقَبُ التَّزْوِيلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، يَنْزِلُ يَوْمًا وَأَنْزِلُ يَوْمًا، فَإِذَا نَزَلَتْ جِئْتُهُ بِخَبَرِ ذَلِكَ الْيَوْمِ مِنَ الْوَحْيِ وَغَيْرِهِ، وَإِذَا نَزَلَ فَعَلْ مِثْلُ ذَلِكَ. فَنَزَلَ صَاحِبِي الْأَنْصَارِي يَوْمَ

نَوْبِهِ فَضْرَبَ بَابِي ضَرْبًا شَدِيدًا فَقَالَ: أَتُمْ هُوَ؟ فَفَزِعْتُ، فَخَرَجْتُ إِلَيْهِ فَقَالَ: قَدْ حَدَّثَ أَمْرٌ عَظِيمٌ... قَالَ فَدَخَلْتُ عَلَى حَفْصَةَ فَإِذَا هِيَ تَبْكِي، قُلْتُ طَلُقْكِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ؟ قَالَتْ: لَا أَدْرِي. ثُمَّ دَخَلْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقُلْتُ وَأَنَا قَائِمٌ. أَطَلَقْتَ نِسَاءَكَ؟ قَالَ: لَا فَقُلْتُ: اللَّهُ أَكْبَرُ.

(باب التناوب في العلم) نهمه بابيکه لهبارهی دوو کهس به نوبه بیتن بۆ وه درگرتنی عیلم لهم بارهیهوه هه دیسن تههینتی له هه زه تهی عومهروه -خوای لێ رازی بیت- که نهفه رموی: ﴿كنت أنا و جاري من الانصار في بني أمية بن زيد وهي من عوالي المدينة﴾ من دراوسێیهکم له نه نسار له بهنی امیهی کوری زهید هه بوو که نهوان له لای سهرووی مه دینه بوون (وکنا تناوب النزول على رسول الله ﷺ، ينزل يوما و أنزل يوما، فإذا نزلت جئته بخبر ذلك اليوم من الوحي و غيره، و إذا نزل فعل مثل ذلك) من و نهو به نوبه ته هاتینه خوارهوه بۆ خزمهت پیتغه مبه ره ﷺ، نهو رۆژی داته بهزی و منیش رۆژی، کاتن من دابه زمايه هه ره هه والیکم دهست کهوتایه له وهی و غهیری وهی بۆم باس نه کردو نه گهر نه ویش دابه زمايه هه ره بهو جوهری نه کرد (فنزل صاحبي الانصاري يوم نوبته فضرب بابي ضربا شديدا فقال: أتم هو؟ ففزعت، فخرجت إليه) هاوړی نه نسارییه کهم رۆژی دابه زینی، له که رانه وهیدا به توندی دای له قاپییه کهم و گوته نایا فلان لهوئییه؟ منیش داچلکام و به گورجی چووم بۆ لای (فقال: قد حدث أمر عظيم... قال فدخلت على حفصة فإذا هي تبكي، قلت طلقن رسول الله ﷺ؟ قالت: لا أدري. ثم دخلت على النبي ﷺ فقلت و أنا قائم. اطلقت نساءك؟ قال: لا) گوته: کارێکی زۆر گهوره رووی داوه. وتی: به گورجی چووم بۆ لای حفصه نه زانم نه گری، گوتم نایا پیتغه مبه ره ﷺ ته لاقی داو؟ نه ویش گوته: نازانم. ئینجا چووومه خزمهت پیتغه مبه ره ﷺ عه رزم کرد به پتوه نایا ژنه کانت ته لاق داوه؟ گوته: نه خیر، (فقلت:) منیش وتم: (الله أكبر).

لهم هه دیسه دوو هوکم وه نه گیرئ:

(۱) خه بهری ناخاد هوکمی پت نه کړئ.

(۲) پرسپاری صحابه نیعتیباری پت نه کړئ.

نعمه به لگه بوو بزئو زانایاندى که نیعتیار نه کمن به پرسى صحابه. نموده تا خيلاف
هده به لهو مهسه له دا، هیندى نه فرمون بیگومان نیعتیبارى پین نه کرى و هیندى نه فرمون
نیعتیبارى پین ناکرى.

نم حدیسه له ژماره کانی: (۲۴۶۸، ۴۹۱۳، ۴۹۱۴، ۴۹۱۵، ۵۱۹۱، ۵۲۱۸،
۵۸۴۳، ۷۲۵۶، ۷۲۶۳) دا دووباره بووده توده.

*** *** ***

۲۸- باب الغضب فی الموعظة والتعلیم إذا رأى ما یکره

۹۰- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ ابْنِ أَبِي خَالِدٍ عَنْ قَمْسِ بْنِ أَبِي
حَازِمٍ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لَا أَكَادُ أَذْرُكَ الصَّلَاةَ مِمَّا
يُطَوَّلُ بِنَا فَلَانَ، فَمَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فِي مَوْعِظَةٍ أَشَدَّ غَضَبًا مِنْ يَوْمِئِذٍ فَقَالَ: «أَيُّهَا النَّاسُ
إِنَّكُمْ مُنْفَرُونَ، فَمَنْ صَلَّى بِالنَّاسِ فَلْيُخَفِّفْ، فَإِنَّ فِيهِمُ الْمَرِيضَ وَالْعَجِيفَ وَذَا الْحَاجَةِ».

نم حدیسه له ژماره کانی: (۷۰۲، ۷۰۴، ۶۱۱۰، ۷۱۵۹) دا دووباره بووده توده.

۹۱- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ
الْمَدِينِيُّ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ يَزِيدَ مَوْلَى الْمُتَنَبِّئِ عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ
أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَأَلَهُ رَجُلٌ عَنِ اللَّقِطَةِ فَقَالَ: «اعْرِفْ وَكَأَمَّا» - أَوْ قَالَ: «وَعَاءَمَّا» - وَعِصَاصُهَا ثُمَّ
عَرَفَهَا سَنَةً ثُمَّ اسْتَمْتَعَ بِهَا، فَإِنْ جَاءَ رَبُّهَا فَأَذْهَبَهَا إِلَيْهِ. قَالَ فَصَالَةُ الْإِبِلِ؟ فَغَضِبَ حَتَّى
احْمَرَّتَ وَجْنَتَاهُ - أَوْ قَالَ: احْمَرَّ وَجْهُهُ - فَقَالَ: «وَمَا لَكَ وَلَهَا؟ مَعَهَا سِقَاؤُهَا وَحِذَاؤُهَا تَرُدُّ
الْمَاءَ وَتَرْعَى الشَّجَرَ، فَذَرَهَا حَتَّى يَلْقَاهَا رَبُّهَا، قَالَ: فَصَالَةُ الْغَنَمِ؟ قَالَ: «لَكَ أَوْ لِأَخِيكَ أَوْ
لِلذَّئِبِ».

نم حدیسه له ژماره کانی: (۲۳۷۲، ۲۴۲۷، ۲۴۲۸، ۲۴۲۹، ۲۴۳۶، ۲۴۳۸،
۵۲۹۲، ۶۱۱۲) دا دووباره بووده توده.

۹۲- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ يَزِيدَ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي
مُرْسَى قَالَ: سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ أَشْيَاءَ كَرِهَهَا، فَلَمَّا أَكْثَرَ عَلَيْهِ غَضِبَ ثُمَّ قَالَ لِلنَّاسِ:
سَلُونِي عَمَّا شِئْتُمْ قَالَ رَجُلٌ: مَنْ أَبِي؟ قَالَ: أَبُوكَ حَذَافَةٌ. فَقَامَ آخَرُ فَقَالَ: مَنْ أَبِي يَا رَسُولَ

الله؟ فَقَالَ أَبُوكَ سَالِمٌ مَوْلَى شَيْبَةَ. فَلَمَّا رَأَى عَمْرًا فِي وَجْهِهِ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا نَتَرَبَّأُ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ.

نم حدیسه له ژماره‌ی: (۷۲۹۱) دا دووباره بووډه.

(باب الغضب في الموعظة والتعليم إذا رأى ما يكره) ندمه بابی نډه‌یه کاتن کسني موعظو تعليم بکات و شتن بېیني که پتي ناخوش بیت خشم و غه‌زه‌ب ډه‌رپي، لم باره‌یه‌وه نم حدیسه نه‌هيني له نه‌بو مه‌سعودی نه‌نساري‌یه‌وه که (قال: قال رجل: يا رسول الله لا أكاد أدرك الصلاة مما يطول بنا فلان) فرموي: پياويک وتي: نه‌ی پيغه‌مبه‌ری خواجه‌عليه‌السلام خدريکم نويزه‌ نه‌کم له‌پشتي فلانه‌وه له‌به‌رنه‌وی زور دريژه‌ نه‌دا پيمان (لما رأيت النبي ﷺ في موعظة أشد غضبا من يومئذ فقال:) نينجا پيغه‌مبه‌رعليه‌السلام هستا بز نامزگاري له‌و باره‌یه‌وه، وه نم ديبو له‌ هيچ نامزگاري‌یه‌کدا خه‌شمناکتر له‌و جاره، فرموي: «أيها الناس إنكم مفرون، فمن صلى بالناس فليخلف، فإن فيهم المريض والضعيف وذا الحاجة» نه‌ی خه‌لکينه نيوه خه‌لکي نه‌تارين هه‌رکس پيش نويزي کرد با دريژه‌ی زياد نه‌دا، چونکه نه‌و خه‌لکه نه‌خوش و لاوازو که‌ستيکي تيدايه که نيش و پتيوستي هه‌يه.

جا لم فرموده‌وه زاناياني نيسلام نه‌فرمون نه‌گه‌ر نيمامتيک نه‌يه‌وي دريژه‌ بدات له‌و سنوره تيه‌ر نه‌کات که دياربي گراوه له‌ شهرعدا وه‌ک له‌ کتبيي نه‌و زانايانه‌دا نووسراوه ډه‌رياره‌ی هه‌موو نويزه‌کان. يان نه‌و کوتمه‌له کوتمه‌ليکي که‌م بن، واته محصور بن، نه‌گه‌ر نه‌يه‌وي زياده دريژه‌ بدات پرسيان پي بکات. به‌لن تاراندني خه‌لکي زور خه‌تريکي گه‌وره‌ی هه‌يه، چونکه پتيويسته موسلمانه‌کان له‌ کاتي نويزدا نه‌وه‌ی پتي‌يان نه‌کري دليان کو بکه‌نه‌وه‌و به‌ خوشي و سوزو په‌رؤشه‌وه عه‌بدايه‌تي خويان تقديم بکه‌ن به‌ مقامی په‌روه‌ردگارو داوای خيري ه‌ردوو جيهان بکه‌ن له‌ خوای خويان، وه نوميده‌وار بن که نه‌و نويزه‌ بېن به‌ ه‌زي لن بوردنې گونا‌هو تاوانه‌کانيان، که‌واته نه‌گه‌ر نيماندار ه‌زي لای خوي بېن کاتن نويزه‌ نه‌بن له‌ خوشترين کاته‌گاني بيت و نه‌و نويزه‌ بکات به‌ ه‌زي نارامي دلي و فتنک بوونه‌وه‌ی دلي له‌و کاره‌سات و ناخوشي‌يه‌ی که‌ رووي کردووه‌ته دلي، له‌به‌ر نه‌وه‌ی پيغه‌مبه‌ری نازيرعليه‌السلام: (كان إذا نابه أمر فرع إلى الصلاة) کاتي ناخوشي‌يه‌ک رووي تن بکردايه په‌لاماري نويزي نه‌دا، به

هؤی بن خشوعی یه وه خه لکی په له نه کمن و نه یانه وی زوو له ملی خویانی بکه نه وه ﴿وإنها
 لكبيرة إلا على الخاشعين﴾ الذين يظنون أنهم ملاقوا ربهم و إنهم إليه راجعون ﴿به لئی نوټ
 به بې نه وه ههسته پېرۆزه نمرک داره له سر نوټ کهره که. نه وه له لایه که وه له لایه کی تره وه نابې
 نه م حه دیسه بکړې به به لکه بۆ نیامه کان که مسابقه نه کمن بۆ زوو لئی بوونه وه. به راستی نه وه
 نوټ نی یه، به لکو نه وه تمشلی نوټه، نه گهر نه وه هه مو نوټه که نه کړتن نوټی راسته قینه بوايه
 فهره به ره که تی دنیای داگیر نه کردو خاوه نه که ی نه گوری، له باره ی گرنگی نوټه وه نه گهر نه وه
 نایه ت و حه دیس و فهرموده ی خواناس و نیامانه به ټین به مجلد ټکی گه وره بۆمان ته و او
 نابې و با به م نه اندازه کوتایی بیتنې.

ټینجا له باره ی نه م باه وه نه م حه دیسه ش نه هټنې له زهیدی کوری خالدی جهنی یه وه
 که نه فهرموی: (أن النبی ﷺ سأل رجل عن اللقطة) پیاوټیک پرسپاری له پتفه مېهر ﷺ کرد
 له شتی دۆزراوه (فقال: أعرف وكأءها -أو قال: وعاءها- و عفاصها) فهرموی: نیشانی
 هه لده بهو شته ی پنی به ستراوه یان بهو شته ی که دۆزراوه که ی تېدايه. راوی یه که دوو دله
 کامیانی فهرمویه. (ثم عرفها سنة) ټینجا یه ک سال جاری بۆ بده. (ثم استمتع بها، فإن
 جاء ربها فأدأها إليه) ټینجا نه گهر خاوه نه که ی همرکاتیک هات بیده ره وه، نه گهر نه هات نه وه
 لای خوته (قال فضالة الإبل؟) ټینجا زهید کوتی: نه ی دۆزراوه ی حوشر چی لئی بکات؟
 (فغضب حتى احمرت وجنتاه -أو قال: احمر وجهه- فقال: وما لك ولها؟ معها
 سقاؤها و حذائها ترد الماء وترعى الشجر، فذرها حتى يلقاها ربها) به هؤی پرسپاره که وه
 هه ردو کولمی سوور داگیرسا یان رووی داگیرساو فهرموی: چیته به سه ری یه وه لئی گهری
 هیچ نه رک ټکی نی یه به سه رته وه، ناوی خوی له گه لده -چونکه حوشر ناو نه خواته وه تا چهند
 رۆژ ټیک پتوېستی نی یه به ناو، وه که وش و پیلای خوی پنی یه، واته خوفه که ی، نه چیته سه ر
 ناو و گیاو دره خستی خوی نه خوا، وازی لئی بیتنه، لئی گهری هه تا خاوه نه که ی رئی لئی
 نه که ویتنه وه، که واته نابې به گوم بوو و دۆزراوه دا بری، چونکه خاوه نه که ی دهستی نه که ویتنه وه
 (قال: فضالة الغنم؟ قال: «لك أو لأخيك أو للذئب») ټینجا پرسپاری کرد له دۆزراوه ی
 مېرو بزن، فهرموی: بۆ تویه یا بۆ براهه ته -که خاوه نه که یه تی- یا بۆ گورگه، نه م حه دیسه
 له موه پاش له کیتابی بیعدا دټت که واته با لئی گهر ټین درټه که ی بۆ نه وی به یارمه تی خوا.

هر له باره‌ی نهم بابه‌وه نهم حه‌دیس‌ه‌ش نه‌هتینی له نه‌بو موساوه که (قال: سئل النبی ﷺ عن اشیاء کرهها) پرسیار کرا له پیتغه‌مبه‌ره‌ﷺ له باره‌ی چه‌ند شتی‌که‌وه که بێی ناخوش بوون (فلما اکثر علیه غضب) نینجا که پرسیار ی زۆر لێ کرا خه‌شمناک بوو. دیاره نه‌و پرسیارانه شتی‌کی بێ نرخ بوون، حوکمی‌کی نی‌سلامیان پیتوه نه‌به‌سترابوو، نه‌گینا خه‌شمناک نه‌ده‌بوو (ثم قال للناس: سلوني عما شئتم) له پاشان فەر‌موی به‌ خه‌لکه‌که: پرسیارم لێ بکه‌ن له هه‌رچی ده‌تانه‌وی، له‌وت‌دا (قال رجل: من ابي؟) پیا‌وت‌ک هات وتی: باوکم کێ‌یه؟ (قال: ابوك حذافة) نه‌ویش فەر‌موی: باوک‌ت حوازه‌فه‌یه (فقام آخر فقال: من ابي يا رسول الله؟) نینجا یه‌کتی‌کی تر هه‌ستاو گوتی: باوکی من کێ‌یه؟ (فقال ابوك سالم مولى شيبه) فەر‌موی: باوک‌ت سالمی مولای شه‌یه‌یه (فلما رأى عمر ما في وجهه قال: يا رسول الله انا نتوب إلى الله عزوجل) نینجا کاتێ عمر -خوای لێ رازی بیت- هه‌ستی کرد به‌ بێ ناخوش بوونی پیتغه‌مبه‌ره‌ﷺ له‌و پرسیاره‌ بێ نرخانه گوتی: نه‌ی پیتغه‌مبه‌ری خوا نیتمه تۆ‌یه نه‌که‌ینه لای خوا له‌وه‌ی که ناره‌زایی تۆی تیت‌دا بیت، نینجا لهم بابه‌دا هه‌ر باسی خه‌شمی کرد له‌و جو‌ره پرسیارانه، وه‌باسی حوکم و به‌یاری نه‌کرد، چونکه حوکم و به‌یار نه‌بێ له‌ کاتی نارام و خۆشیدا بیت وه‌ک نه‌فه‌رموی: (لا يحکم أحد بین اثنين وهو غضبان) له‌به‌ر نه‌وه‌ی حوکم جیا‌وازه، زانا‌یانی نی‌سلامی نه‌خۆشی و برستی‌ی زۆرو هه‌ر شتی‌ک که فیکر تیت‌ک به‌دات قیاسیان کردووه‌ته سه‌ر خه‌شم و غه‌زه‌ب.

*** **

٢٩- بابُ مِنْ بَرَكَ عَلَى رُكْبَتَيْهِ عِنْدَ الْإِمَامِ أَوْ الْمُحَدِّثِ

٩٣- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ فَمَقَامَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حُذَافَةَ فَقَالَ: مَنْ أَبِي؟ فَقَالَ: أَبُوكَ حُذَافَةُ ثُمَّ أَكْثَرَ أَنْ يَقُولُ: «سَلُونِي».. فَبَرَكَ عُمَرُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ فَقَالَ: رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ نَبِيًّا. فَسَكَتَ.

(باب من برك على ركبتيه عند الإمام أو المحدث) نهمه بابی که سیتی‌که که بیت به چۆ‌ک‌دا لای نی‌مام یان که‌سی که حه‌دیث بلتی، لهم باره‌یه‌وه نهم حه‌دیس‌ه نه‌هتینی له نه‌نه‌سی

کوری مالیکوه (أن رسول الله ﷺ خرج فقام عبدالله بن حذافة فقال: من أبي؟) که پیغمبر ﷺ چووه دهر وه، عبدالله ههستاو پرسى باوكم كنى به؟ (فقال: أبوك حذافة) فهرموى باوكت حواذه فیه (ثم أكثر أن يقول: «سلوني»...) له پاشان پرسىاریان زور کرد کاتى فهرموى پرسىارم لى بکهن (فبرك عمر على ركبته فقال: رضينا بالله ربا وبالإسلام ديننا، وبمحمد ﷺ نبيا. فسكت) نینجا هه زهرتى عومهر هاته سر نئزئو وتى: رازى بوین که (الله) خوامانهو نیسلام دینمانهو محمد پیغمبرمانهو بن دنگ بوو.

نهم هه دیسه له ژماره کانی: (۷۰۸۹، ۷۰۹۰، ۷۰۹۱، ۷۲۹۴، ۷۲۹۵) دا دووباره بوو هه وه.

۳۰- بابٌ مِنْ أَعَادَ الْحَدِيثَ ثَلَاثًا لِيُفْهَمَ عَنْهُ

فَقَالَ: «أَلَا وَقَوْلُ الزُّوْرِ، فَمَا زَالَ يُكْرَرُهَا. وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «هَلْ بَلَغْتُ؟» ثَلَاثًا.

نهم هه دیسه له ژماره کانی: (۹۵، ۶۲۴۴) دا دووباره بوو هه وه.

۹۴- حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا ثُمَامَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ إِذَا سَلَّمَ ثَلَاثًا، وَإِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا.

۹۵- حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا ثُمَامَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ كَانَ إِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا حَتَّى تُفْهَمَ عَنْهُ، وَإِذَا أَتَى عَلَى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ثَلَاثًا.

۹۶- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَاهِكٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عَمْرٍو قَالَ: تَخَلَّفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي سَفَرٍ سَافَرْتَاهُ، فَأَدْرَكْنَا وَقَدْ أَرَهَقْنَا الصَّلَاةَ صَلَاةَ الْعَصْرِ وَنَحْنُ نَتَوَضَّأُ، فَجَعَلْنَا نَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا، فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ: «وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ، مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا.

(باب من أعاد الحديث ثلاثاً ليفهم عنه) نهمه بابی که سیکه که قسمی سنی جار تیکرار بکاتوه له بهر نهوی لئی وهرگیرئ. نینجا نیشاره نکات بۆ فهرموده یه کی پیغه مبه ره عه که له شوتنی تردها توه له باسی شایه تی دان و ختیا ریزی له شایه تی ناهق که فهرموی: (فقال: «ألا وقول الزور»؛ فما زال يكررها) که چند باری کرده وه، وه هروه ها فهرموده که له خوتبه ی حه جی مال ناواییدا فهرموی که سنی جار تیکراری کرده وه، وه که نه فهرموی: (وقال ابن عمر: قال النبي ﷺ: «هل بلغت؟» ثلاثاً) عبداللهی کوری عمر -خوایان لئی رازی بیت وتی: پیغه مبه ره عه سنی جار فهرموی: نایا پیم راگه یاندن.

له م باره یه وه نهم حه دیسه نه هیتی له نه نه سه وه نه ویش له پیغه مبه ره وه عه (أنه كان إذا سلم ثلاثاً، وإذا تكلم بكلمة أعادها ثلاثاً) مه به ست نه وه یه نه نه س وای دیتوه له پیغه مبه ره عه نو چند باره کردنه وه زۆر به فهرموی بوه بۆ وهرگرتن و له بهر نه چوونی یاره کان، وه هروه ها بۆ دهر پینی چاکی یان به دیی کاره که دووباره ی نه کرده وه.

هروه ها نهم حه دیسه نه هیتی که نه نه س له پیغه مبه ره وه عه نه هیتی (أنه كان إذا تكلم بكلمة أعادها ثلاثاً حتى تفهم عنه، وإذا أتى علم قوم فسلم عليهم سلم عليهم ثلاثاً) کاتیک فهرموده یه کی بفهرمویه سنی جاری تیکراری نه کرده وه هه تا تنی بگه یشتایه لئی. کاتیک بچوایه بۆ لای قهومتیک سنی جار سه لامی لئی نه کردن.

هه ره له م باره یه وه نهم حه دیسه ش نه هیتی که عبداللهی کوری عمر وه -خوایان رازی بیت- که وتی: (تخلف رسول الله ﷺ في سفر سافرناه، فأدركنا وقد أرقنا الصلاة العصور ونحن نتوضأ، فجعلنا نمسح على أرجلنا، فنأدى بأعلى صوته: «ويل للأعقاب من النار» مرتين أو ثلاثاً) پیغه مبه ره عه دوکه وت له سه فهرموی که له خزمه تیدا سه فهرمان کردبو، نوژ ته نگه تاوی کردبوین، که نوژمی عه سر بو، نیمه ده ست نوژمان نه گرت و مه سحمان کرد به سه ر قاچماندا بانگی کردین به ده نگیتی که بهرزه که عذاب بۆ نه و پاژنانه ی که نه شوژاون دوو جار یان سنی جار دووباره ی کرده وه.

*** **

۳۱- باب تعلیم الرجلِ اُمته واهله

۹۷- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدٌ - هُوَ ابْنُ سَلَامٍ - حَدَّثَنَا الْمَحَارِبِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ حَبَانَ قَالَ: قَالَ عَامِرُ الشَّعْبِيِّ حَدَّثَنِي أَبُو بَرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «ثَلَاثَةٌ لَهُمْ أَجْرَانِ: رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنَ بِنَبِيِّهِ وَآمَنَ بِمُحَمَّدٍ ﷺ، وَالْعَبْدُ الْمَمْلُوكُ إِذَا أَدَّى حَقَّ اللَّهِ وَحَقَّ مَوْلَاهُ، وَرَجُلٌ كَانَتْ عِنْدَهُ أُمَةٌ فَأَدَّبَهَا فَأَحْسَنَ تَأْدِيبَهَا، وَعَلَّمَهَا فَأَحْسَنَ تَعْلِيمَهَا، ثُمَّ اعْتَقَهَا فَتَزَوَّجَهَا، فَلَهُ أَجْرَانِ».

ثُمَّ قَالَ عَامِرٌ: «أَعْطَيْنَاكُمَا بِغَيْرِ شَرٍّ، قَدْ كَانَ يُرْكَبُ فِيمَا دُونَهَا إِلَى الْمَدِينَةِ».

نینجا دیته سهر بابی پتویستی فیرکردنی موسلمان بزکاره کمر و کس و کاری خویان بزهدر کاریکی خیر به تاییه تی واجباتی دینی، نه فرموی: (باب تعلیم الرجل اُمته واهله).
 لهم باره یه وه نعم حدیسه نه هیتی له نه بو موسای نه شعهری یه وه که (قال رسول الله ﷺ: «ثلاثة لهم اجران»): پتغه مبره ﷺ فرموی: سن کس هن دوو نه جریان هه یه: (رجل من اهل الكتاب امن بنبيه و امن بمحمد ﷺ، والعبد المملوك اذا ادى حق الله و حق مولاه، ورجل كانت عنده امة فادبها فاحسن تأديبها، و علمها فاحسن تعليمها، ثم اعتقها فتزوجها، فله اجران»).

۱) که سیک له نامه دار که باوه ری هینابن به پتغه مبره که ی نینجا باوه ریشی هینابی به محمد ﷺ.

۲) بنده یه کی مولک که حه قی خوی به جی هینابن و حه قی خاوه نه که شی.

۳) پیایو یک جاری یه یه کی لومئ ده ستدا بیت به جوانی نه ده بی دادابن، به جوانی فیری بکات نه وه ی که پتویسته، له پاشان نازادی بکات و ماره ی بکات. نعم سیانه دوو نه جریان هه یه.

نینجا پیایو یک له نه هلی خوراسان پرسپار نه کات له صالح نه گهر پیایو یک که نیزه کیتی بین و نازادی بکات، نایا نه جری چونه؟ نه میش وه لامی نه داته وه به به لگی نه م حدیسه، که له مه و پاش له باسی هه زه تی عیسادا دیت. جا صالح وه لامی نه داته وه نیتمه نه وه که نیزه که مان یی به خشیت به خورایی، واته به بن پاره و پول توش ماره ی بکه. نه و پیاه

له خوراسانه وه هاتبوو بۆ مه دینه بۆ وه لامی نهو پرسیاره. جا سالح کوری نهبو موسایه بیتی نهفه رموی: (أعطیناکها بغير شیء)، قد کان یرکب فیما دونها (إلی المدینة) بیتکومان سه فیه نهکرا له بهر که می لهم مهسه له یه دا که تو پرسیار ی لقی ده که یت، وه نهو هاتن و سه فیه ره بۆ مه دینه له ولاتی دووره وه بۆ چه رخی پیغمبر ﷺ و خوله فای راشیدین بووه، به لام دوا ی نهوه که موسلمانان بلاو بوونه ته وه به جیهاندا هه ر زانایه وه ولاتی خویدا وه لامی پرسیار نه دا ته وه به سه.

به راستی بهم تحقیقاته نه بیتی معنای نهو وه ی سالحه نه نه زانرا، ئینجا با بزانی نهو نه هلی کیتابه که دوو نه جری هه یه نهوانن که له شه ریه ته که ی خو یاندا له سه ر باره راسته که ی نهو نایینه مابیته وه، ده ی به شایه تی قورنان واقعی ش نه شه ریه ته ی ته ورات و نه شه ریه ته ی ئینجیل هه ر له سه ره تای ئیسلام له سه ر باری راسته قینه نه مانه وه وه ده ست کاری خراپ کران و ناشکرایه که به ناو نه بیتی په یوه ندیان نه ما وه به شه ریه ته که ی خوا وه.

نهم هه دیسه له ژماره کانی: (٢٥٤٤، ٢٥٤٧، ٢٥٥١، ٣٠١١، ٣٤٤٦، ٥٠٨٣) دا

دوو باره به وه ته وه.

*** *** ***

٣٢- بابُ عِظَةِ الْإِمَامِ النِّسَاءِ وَتَعْلِيمِهَا

٩٨- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَيُّوبَ قَالَ: سَمِعْتُ عَطَاءً قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ: أَشْهَدُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ - أَوْ قَالَ عَطَاءٌ أَشْهَدُ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ - خَرَجَ مَعَ بِلَالٍ فَظَنَّ أَنَّهُ لَمْ يَسْمَعْ، فَرَعَّظَهُنَّ، وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ فَبَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُلْقَى الْقُرْطُ وَالْخَاتَمَ، وَبِلَالٌ يَأْخُذُ فِي طَرَفِ ثَوْبِهِ.

(باب عظة الإمام النساء وتعليمها) نه مه بابی ناموزگاری ئیمامه بۆ نافرتهان و فیترکردنیان. له بابی پیتشودا باسی فیترکردنه که ده کات به لام نه مه گشتی به، واته نه بیتی سه رۆکی موسلمانان یان جیگریان هه لسن بهو ناموزگاری و فیترکردنه. لهم باریه وه هه دیسن نه هیتنی له ئیبن عبه سه وه - خوالی یان رازی بیت- که (أن رسول الله ﷺ - خرج معه بلال فظن أنه لم يسمع، فروعظهن، وأمرهن بالصدقة فجعلت المرأة تلقى القرط والخاتم، وبلال يأخذ في طرف ثوبه.

فه رموده کانی نابیسن، فه رموی با بهلال بیت (فروعظهن، و أمرهن بالصدقة) ئینجا

ناموژگاری کردن و فرمانی پیدان به سده‌قه (فجعلت المرأة تلقى القرط والخاتم، وبلال ياخذ في طرف ثوبه) نینجا نافرته‌کان گوت‌داره و نه‌نگوستیله‌یان دانه‌ناو بیلالیش نه‌یچینه‌وه و نه‌یخستنه‌ کۆشی و پۆشاک‌ی.

لهم حه‌دیس‌وه ده‌رنه‌که‌وئ که سده‌قه‌که به ده‌ستی خۆی بدرئ یان حه‌واله‌ بکری به هۆی یه‌کیکی تره‌وه هه‌ر چاکه‌و نافرته‌ دروسته‌ مالی خۆی به بن پرسی می‌ترده‌که‌ی بکات به سده‌قه و سده‌قه زۆر له‌ گونا‌ه نه‌سرتته‌وه که خاوه‌نه‌که‌ی نه‌خاته‌ ناگر.

نهم حه‌دیس‌ه له‌ ژماره‌کانی: (٨٦٣، ٩٦٢، ٩٧٥، ٩٧٧، ٩٧٩، ٩٨٩، ١٤٣١، ١٤٤٩، ١٨٩٥، ٥٢٤٩، ٥٨٨٠، ٥٨٨٣، ٧٣٢٥) دا دووباره‌ بووه‌ته‌وه.

*** **

٣٣- بابُ الْحَرَصِ عَلَى الْحَدِيثِ

٩٩- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ أَبِي عَمْرٍو عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي سَعْدٍ الْمُقْبَرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ قَالَ: قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَسْعَدَ النَّاسِ بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «وَلَقَدْ ظَنَنْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَنْ لَا يَسْأَلَنِي عَنْ هَذَا الْحَدِيثِ أَحَدٌ أَوَّلَ مِنْكَ، لَمَّا رَأَيْتُ مِنْ حِرْصِكَ عَلَى الْحَدِيثِ، أَسْعَدَ النَّاسِ بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ، أَوْ نَفْسِهِ».

(باب الحرص على الحديث) نهمه بابی هاندانه له‌سه‌ر حه‌دیس و له‌به‌ر کردنی حه‌دیس، لهم باره‌یه‌وه نهم حه‌دیس‌ه نه‌هینتی له‌ نه‌بو هوره‌یره‌وه که (قيل يا رسول الله من أسعد الناس بشفاعتك يوم القيامة؟) عه‌ززی کرا ئایا کئ به‌هره‌مه‌ند ترینه به‌ تکاو شه‌فاعه‌تی تو نه‌ی پیغه‌مه‌بری خوا له‌ رۆژی دوا‌ییدا؟ (قال رسول الله ﷺ: «ولقد ظننت يا أبا هريرة أن لا يسألني عن هذا الحديث أحد أول منك، لما رأيت من حرصك على الحديث») فه‌رموی: به‌راستی من لام و ابو‌وه که ه‌یچ که‌سێک پێشت ناکه‌وئ لهم پرسیاره‌، له‌به‌ر نه‌وه نه‌بینم له‌ تو‌دا که زۆر حه‌ریصیت له‌سه‌ر حه‌دیس، نینجا وه‌لامی پرسیاره‌که‌ی دایه‌وه‌و فه‌رموی: (أسعد الناس بشفاعتي يوم القيامة من قال: لا إله إلا الله خالصا من قلبه، أو نفسه) به‌هره‌مه‌ند ترين که‌س به‌ شه‌فاعه‌تی من که‌سێکه که‌ بلتی (لا إله إلا الله) وه‌ گوتنه‌که‌ی به‌پاک و

خاورتنی یه وه بیت و له دلی یه وه بیت. یان فەرمووی: له نهفسی یه وه بیت.

به لێ نهم وشه پیروژه قسهی روت نییه، به لکو عه قیدهو به لێنه به راستی که تهنها خوا خوا یه کار به دهستهو حاکمهو ههر بهرنامهی نهو ههیهو نابێ هیچ حوکم و بهرنامه یهکی تر روو بکاته دلی نهو که سهی که نهم پهیمانه نه دات و نابێ هیچ کارو کردهو یهکی دژی نهم به لێن و پهیمانه بیت رووی تی بکات.

دهی ههر که سهیک عه قیدهو بۆجرونی ناوا بیت بیتگومان به ههر مه ند نه بی به تکاو شه فاعه تی پیغه مبه ر. وه تهنها عه قیدهو باوه ری روت به س نییه، به لکو نه بی نهم وته پیروژه به ده می ش بلتی ماتول زمانی بین نه گه ر زمانی نه بو نه بی به نیشاره ت بیلێ. نهم هه دیسه له ژماره ی: (٦٥٧٠) دا دووباره بووه ته وه.

*** **

٣٤- بابُ كَيْفَ يَقْبِضُ الْعِلْمُ.

وَكَتَبَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ إِلَى أَبِي بَكْرِ بْنِ حَزْمٍ: انْظُرْ مَا كَانَ مِنْ حَدِيثِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَكْتُبْهُ، فَإِنِّي خِفْتُ دُرُوسَ الْعِلْمِ وَذَهَابَ الْعُلَمَاءِ وَلَا تَقْبَلْ إِلَّا حَدِيثَ النَّبِيِّ ﷺ. وَلْتَجْلِسُوا حَتَّى يُعْلَمَ مَنْ لَا يَعْلَمُ، فَإِنَّ الْعِلْمَ لَا يَهْلِكُ حَتَّى يَكُونَ سِرًّا. حَدَّثَنَا الْعَلَاءُ بْنُ عَبْدِ الْجَبَّارِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ بِذَلِكَ. يَعْنِي حَدِيثَ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ إِلَى قَوْلِهِ: «ذَهَابَ الْعُلَمَاءُ».

١٠٠- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ مِنَ الْعِبَادِ، وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ عَالِمًا اتَّخَذَ النَّاسُ رُءُوسًا جَهْلًا فَاسْتَلُوا فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا».

قال الفريزي حدثنا عباس قال: حدثنا قتيبة حدثنا جرير عن هشام نحوه.

(باب كيف يقبض العلم) نهمه بابێکه باسی چۆنیه تی نهمانی عیلممان بۆ نهکات،

ئینجا له باره ی چاره سه رگر دنی نهم موشکیله گه وره یه فەرمو ده ی عومه ری کوپی عبدالعزیز نه هینتی که نووسی بۆ لای ابوبکر ی کوپی هه زم (انظر ما كان من حديث رسول الله ﷺ

فاکته) سهرنج بده هر همدیستکی پیغهمبهرت دهست کهوت بینووسه (فانی خفت دروس العلم و ذهاب العلماء) چونکه به راستی من مهترسی دهکم له لهبیر چوونی عیلم و نهمانی زاناکان (ولا تقبل إلا حدیث النبی ﷺ) وهبتجکه له همدیسی پیغهمبهرد ﷺ هیچی تر وهرمهگره (ولتفشوا العلم. ولتجلسوا حتی یعلم من لا یعلم) عیلم بلاو بکه نهوهو دانیشن بوی و دانیشن تاییه تی بۆ بکمن هتا نهوهی که نازانی زانا بکری زانا بین (فإن العلم لا یهلك حتی یکون سرا) چونکه عیلم نافهوتی هتا نهبتیه شتیکی نهیتی.

نیامی بوخاری (حدثنا العلاء بن عبد الجبار قال: حدثنا عبد العزيز بن مسلم عن عبد الله بن دينار بذلك. یعنی حدیث عمر بن عبد العزيز إلى قوله: «ذهب العلماء» لهوهو پیش همدیس بهو جوړه به گرنکی نهووسرا، به لکو لهبیر نهکراو نیعتیماده لهسره نهوه نهدرا تا نهو خهلیفه راشده فهرمانی داو خه لکی به گرنکی دهستیان کرد به نووسینی همدیس خوا پاداشتی بداتهوه.

نینجا نیامی بوخاری نه همدیسه نههتی له عبداللهی کوری عمری کوری عاص که (قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «إن الله لا يقبض العلم انتزاعاً ينتزعه من العباد» بیستم له پیغهمبهرد ﷺ که فهرموی: خوا عیلم بهم جوړه ناهیتلی که له دلی خه لکی دارنن (ولكن يقبض العلم بقبض العلماء حتى إذا لم يبق عالماً اتخذ الناس رؤوساً جهالاً ففسلوا فأفتوا بغير علم ففسلوا وأضلوا) هتا وای لی دئی عالمن ناهیتلی نینجا خه لکی چند سهروک و کاریه دهستیکی نهزان بۆ خوځیان بهار نهدهن و خه لکی پرسیار دهکات لهو سهروکه نهزانانو نهوانیش وهلام و فتوا نهدهن له خوځوهو به بن زانین و به هوی نهوهو خوځیان گومرا نهبن و خه لکیش گومرا نهکمن. خوا په نامان بدات.

*** **

۳۵- بابُ هَلْ يُجْعَلُ لِلنِّسَاءِ يَوْمٌ عَلَى حِدَّةٍ فِي الْعِلْمِ؟

۱۰۱- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ الْأَصْبَهَانِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا صَالِحٍ ذَكَرَ أَنَّهُ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَتْ النِّسَاءُ لِلنَّبِيِّ ﷺ غَلَبْنَا عَلَيْكَ الرِّجَالُ فَاجْعَلْ لَنَا يَوْمًا مِنْ نَفْسِكَ. فَوَعَدَهُنَّ يَوْمًا لَقِيَهُنَّ فِيهِ فَوَعظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ، فَكَانَ لَيْمًا قَالَ

لَهُنَّ: «مَا مِنْكُمْ امْرَأَةٌ تَقْدِمُ ثَلَاثَةَ مِنْ وَلَدِهَا إِلَّا كَانَ لَهَا حِجَابًا مِنَ النَّارِ» فَقَالَتْ امْرَأَةٌ: «وَأَنْتَيْنِ؟» فَقَالَ: «وَأَنْتَيْنِ».

۱۰۲- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ: حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ عَنْ ذَكَرَانَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِهَذَا.
وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ابْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: ثَلَاثَةٌ لَمْ يَلْفُوا الْحَنْثَ.

(باب هل يجعل للنساء يوم على حدة في العلم؟) نه مه بابی نه وهیه نایا روژیکی جیوازو تایه تی دائه نری بۆ نافرتهان بۆ زانی و فیکرکردن؟ له م بارهیموه نه م همدیس نه هینن له نهبو سه عیدی خودرییموه، نینجا لهو روژه تایه تیانه دا (قالت النساء للنبي ﷺ غلبنا عليك الرجال فاجعل لنا يوما من نفسك) نافرتهان گرتیان پیاوان زال بوون به سه رماندا له باره ی تۆه، که واته روژیکیمان له خۆت بۆ دیاری بکه نه ی پتغه مبه ری خوا ﷺ (فوعدهن يوما لقينهن فيه فرعظهن و امرهن) نه ویش به لینی روژیکی پیدان که لهو روژه دا نامۆگاریان بکات، نه ویش نامۆگاری کردن و فه رمانی پیدان (فكان فيما قال لهن «ما منكن امرأة تقدم ثلاثة من ولدها إلا كان لها حجابا من النار») نینجا له وه ی که پتی فه رمون نه مه بوو: هه ر نافرته تی له نیتوه که سن مندال پتیش بخات، واته سن مندالی بری پتیش خۆی، نه وه نه بی به حجاب و به ره ه لست بۆی له ناگر (فقالت امرأة: «وأنين؟ فقال: «وأنين») نافرته تیک عه رزی کردو دوانیش هه ر وایه؟ نه ویش فه رموی: دوانیش هه ر وایه. دیاره نه مه بۆ نافرته تیکه که خۆگر بیت و چاوه روانی پاداشتی خوا بکات، وه که له هه دیسی تر دا هاتوه. له بابی جنانزدا دیت بۆ یه که مندالیش نهو به ره هه دیه و لوتف و به زه یی خوا بی سنووه.

هه ر له م بارهیموه نه م هه دیسه ش نه هینن له نهبو سه عیدی خودرییه وه نه ویش له پتغه مبه ره وه هه واکه نه دات. وه له نهبو هه ره یه وه نه مه هاتوه: («ثلاثة لم يلفوا الحنث») سن مندال که بالغ نه بووین.

۳۶- باب من سمع شيئا فراجع حتى يعرفه

۱۰۳- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا نَالِعٌ بْنُ عُمَرَ قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ كَانَتْ لَا تَسْمَعُ شَيْئًا لَا تَعْرِفُهُ إِلَّا رَاجَعَتْ فِيهِ حَتَّى تَعْرِفَهُ، وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «مَنْ حُوسِبَ عَذْبٌ، قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ: أَوْ لَيْسَ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿فَسَوْفَ يَحَاسِبُ حِسَابًا يَسِيرًا﴾ (الانشقاق: ۸) قَالَتْ: فَقَالَ: «إِنَّمَا ذَلِكَ الْعَرَضُ، وَلَكِنْ مِنْ نَوْقِ الْحِسَابِ يَهْلِكُ».

(باب من سمع شيئا فراجع حتى يعرفه) نه‌مه بابی که سیتکه شتی بییستی و هدر بیلیته‌وه هدا باش بیزانی. لم باره‌وه هدیسن نه‌هیتی له نه‌بو مالیکه‌وه که عائشه خیزانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ (کانت لا تسمع شيئا لا تعرفه إلا راجعت فيه حتى تعرفه) هدر شتیکی بییستایه نه‌یزانیایه هدر نه‌یگوتیه‌وه هدا نه‌یناسی و نه‌یزانی. وه به‌لکه له‌سهر نه‌وه نه‌هیتی که پیغه‌مبه‌ر ﷺ فدرموی: «(من حوسب عذب)» هدر که‌ستی موحاسبه‌بی بکری سزا نه‌دری (قالت عائشة فقلت: أو ليس يقول الله تعالى: ﴿فَسَوْفَ يَحَاسِبُ حِسَابًا يَسِيرًا﴾ (الانشقاق: ۸)) دایکی نیماندارانیش نه‌فدرموی: منیش وتم: چون نه‌وه نه‌فدرموی؟ نایا خوای گه‌وره نافه‌رموی ده‌باری نه‌وانه‌ی که نامه‌یان نه‌دری به‌ ده‌ستی راستیانه‌وه: نه‌وانه موحاسبه‌ نه‌کرتن به‌ موحاسبه‌یه‌کی سووک. (قالت: فقال: «إِنَّمَا ذَلِكَ الْعَرَضُ، وَلَكِنْ مِنْ نَوْقِ الْحِسَابِ يَهْلِكُ» (دایکی نیمانداران نه‌فدرموی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ فدرموی: نه‌وه موحاسبه‌ نی‌یه نه‌وه خستنه‌ به‌ر چاوتکه‌و و محاسبه‌ نی‌یه، به‌لام نه‌و که‌سه که موحاسبه‌ به‌کری و لی‌کولینه‌وه‌ی له‌گه‌ل بکری به‌ هیلاکدا نه‌چن.

لم هدیسه‌وه ده‌ره‌که‌وی که دایکی نیمانداران چهند سوور بووه له‌سهر تیگه‌یشتن و وه‌رگرتنی هدیسن و عیلم -خوای لن رازی بیت-. نم جو‌ره مونا‌قه‌شه‌و لی‌کولینه‌وه بووه له‌ لایمن هاوه‌له‌کانه‌وه وه‌مووی بزوون بوونه‌وه تیگه‌یشتن بووه له‌ حقیقه‌تی کارتیکی گرنگی نیسلامی نه‌ک له‌به‌ر شتیکی تر، وه‌ک تیپه‌ری کرد له‌ هندی پرسیاری بی نرخ که نه‌کرا تا نایدت هاته‌ خواره‌وه: ﴿لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءٍ إِنْ تَبَدَّلَ لَكُمْ تَسْؤُكُمْ﴾.

نم هدیسه له ژماره‌کانی: (۴۹۳۹، ۶۵۳۶، ۶۵۳۷) دا دو‌باره‌ بووه‌ته‌وه.

۳۷- باب لِيُبْلَغَ الْعِلْمَ الشَّاهِدَ الْغَائِبَ

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

۱۰۴- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي سَعِيدٌ عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ أَنَّهُ قَالَ لِعَمْرٍو بْنِ سَعِيدٍ - وَهُوَ يَبْعَثُ الْبُعُوثَ إِلَى مَكَّةَ -: اذْنُ لِي أَيُّهَا الْأَمِيرُ أَحَدُكَ قَوْلًا قَامَ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ الْغَدَ مِنْ يَوْمِ الْفَتْحِ، سَمِعْتَهُ أَذْنًا يَ وَوَعَاهُ قَلْبِي، وَأَبْصَرْتَهُ عَيْنَايَ حِينَ تَكَلَّمَ بِهِ: حَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: «إِنَّ مَكَّةَ حَرَمُهَا اللَّهُ وَلَمْ يُحَرِّمْهَا النَّاسُ، فَلَا يَحِلُّ لِأَمْرِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَسْفِكَ بِهَا دَمًا، وَلَا يَغْضِبَ بِهَا شَجَرَةً، فَإِنْ أَحَدٌ تَرَخَّصَ لِقِتَالِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِيهَا فَقُولُوا: إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَذِنَ لِرَسُولِهِ وَلَمْ يَأْذَنْ لَكُمْ، وَإِنَّمَا أَذِنَ لِي فِيهَا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ، ثُمَّ عَادَتْ حُرْمَتُهَا الْيَوْمَ كَحُرْمَتِهَا بِالْأَمْسِ، وَلِيُبْلَغَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ».

نعم همدیس له ژماره کانی: (۱۸۳۲، ۴۲۹۵) دا دوو باره بووه توده.

فَقِيلَ لِأَبِي شُرَيْحٍ: مَا قَالَ عَمْرٍو؟ قَالَ: أَنَا أَعْلَمُ مِنْكَ يَا أَبَا شُرَيْحٍ، لَا يُعْزِذُ عَاصِيًا، وَلَا فَارًا بِدَمٍ، وَلَا فَارًا بِخُرْبَةٍ.

۱۰۵- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ ذِكْرُ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «فَإِنْ دَمَاءُكُمْ وَأَمْوَالُكُمْ» - قَالَ مُحَمَّدٌ: وَأَحْسَبُهُ قَالَ وَأَعْرَاضُكُمْ - عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا. أَلَا لِيُبْلَغَ الشَّاهِدُ مِنْكُمْ الْغَائِبَ، وَكَانَ مُحَمَّدٌ يَقُولُ: صَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، كَانَ ذَلِكَ «الْأَهْلُ بَلَّغَتْهُ مَرَّتَيْنِ».

(باب لِيُبْلَغَ الْعِلْمَ الشَّاهِدَ الْغَائِبَ) نهمه بابی نهو ده با نهو ده که ناگایه و حازره

راگه یه نن بهو که سهی که حازر نی یه. (قاله ابن عباس عن النبي ﷺ) نهم فهرموده یه یی نبین عه عباس له پیغه مبهروه یه ﷺ.

نینجا لهه باره یه وه همدیسی نه هتینی له عمری کوری سعیده وه که نه میر بوو له لایهن یزیده وه بۆ سه ر مه دینه و فهرمانی پی درا که له شکر بنیتری بۆ سه ر مه که که بۆ جهنگ له که له

عبداللہی کو پی زویبیردا. جا لہویدا نہبو شریح کوتی بہ عمری کو پی سعید: (اذن لی ابہا
 الأمير احدثك قولاً قام به النبي ﷺ الغد من يوم الفتح) نیزنم بدہ نہی نمیر با وتہیہکت بۆ
 باس بکم کہ پیغہمبہر ﷺ لہ بہیانی فہتھی مہککہدا فہرموی، (سمعتہ انا دی ووعاہ قلبی،
 و أبصرته عینای حین تکلم بہ: حمد اللہ وائنی علیہ ثم قال: وإن مکة حرمها اللہ ولم
 یحرمها الناس، فلا یحل لامری یؤمن باللہ والیوم الآخر أن یسلفک بہا دما، ولا یعضد بہا
 شجرة) ہہردوو گوتم بیستی و دلم وہری کرت و تیگہیشت و ہہردوو چاوم بینی کاتی کہ:
 سوپاس و سہنای خوی کردو نینجا فہرموی: شاری مہککہ خوا حہرامی کردووہو نہو رتہزی
 پتداوہ خہلکی حہرامی نہکردووہ، کہواتہ حہلال نیہ بۆ ہہرکہستیک کہ باوہری بین بہ خواو
 روژی دواپی ہیچ خوتنیکی تیدا برژتینی و ہیچ دارو درہختیکی تیدا بیرئ (لأن أحد ترخص
 لقنال رسول اللہ ﷺ فیہا فقولوا: إن اللہ قد اذن لرسولہ ولم یأذن لکم) نینجا نہگمر ہاتو
 کہستیک روخست بۆ خوی دابنن بہ ہوی نہو شہری کہ پیغہمبہر کردی لہ کاتی فہتھی
 مہککہدا، پی پی بلتی خوا نیزنی نہوی داوہو نیزنی نہداوہ بہ تئوہ (و إنما اذن لی فیہا ساعة
 من نہار، ثم عادت حرمتها الیوم کحرمتها بالأمس) نیزنی بۆ من دا لہ ماوہی یک روژد،
 لہ خور کہوتنہوہ تا عہس، نینجا پاش نہو ماوہیہ رتزو حورمہتہکی نہمژی دوویارہ بوویہوہ
 وہک حورمہتہکی دوتینی (ولیسلم الشاهد الغائب) با نہوی نامادہیہ بیگہیہنت بہوہی کہ
 نامادہ نیہ.

نینجا کوترا بہ نہبی شورہیح عمرو چی کوت؟ (قال: أنا أعلم منک یا ابا شریح، لا
 یعید عاصیا، ولا فارا بدم، ولا فارا بخربة) بہلن پەنای ہیچ تاوانباریک نادا کہ حدتیک
 لہسر بیت وہ پەنای کہس نادا کہ قصاصی شہری لہسر بیت، وہ پەنای کہستیک نادات
 کہ دزی لہسر نیسپات بووین. یان فہسادو ناژاوہی نابیتہوہ.

لہم حہدیسہدا فضلی نہبو شریح دہرکہوت کہ بہ ریکی نہوہی زانی رایگہیاندا خوا
 لئی رازی بیت لہ کوتایی نہو کارہ بہدانہی کہ یزید ہہلسا پی ہہموو نہہلی مہدینہ
 خہلعیان کرد لہ نہمیری. بہراستی کارہ کہ ہہتا بیر لئ بکرتہوہ سہخت و جہرگ برہ مہگر
 ہہر قسہکی خہلیفہ عمر عبدالعزیز بکہین کہ فہرموی: (تلك دماء طهر الله منها أیدینا

فلا نلوث بها الستة) نه گدر تاوا نیختیلاف و دوو به ره کی نه بوایه کاری موسلمانان جزیرتی
 تر نه بوو ریگه نه نبوو که دوژمن دهمبازی بکات بهو جورانهی که نه بیستری. سه روکی
 نه لمانیا کوتی: پیوسته له سه ر نیجه هدی که لیکتی نالتونین دروست بکهین بز معاویه و له سه ر
 جاده کاغان دایبیتین، چونکه نه گدر معاویه نه بوایه نه بوایه نیجه عه رب و موسلمان بوو نایه.
 هزار داخ و مهراق وه لاکمان بز معاویه و عه مری کوری عاس هر نه ویه کرده و کانیا ن هله
 بوون و نه وان معصوم نین و لهم نومه ته دا هر پیغه مبه ری نازیز ﷺ معصومه. به لام با بزانی
 به اتفاقی هه موو زانایانی سونمت هه زه تی عه لی له سه ر حق بووه و نه وانه ی تر مخالف له
 نیامی حق هه لکه راونه ته ووه هه ر کام ده لیل و به لکه یه کی بز خوی دارنیوه، نه تر با با بهس
 بیت.

هر لهم با به دا نم هه دیسه ش نه هینتی له نه بویه کروه که نه تی: (ذکر النبی ﷺ
 قال:) باسی پیغه مبه ری ﷺ کرا، واته باسی نمو خوتبه و فمرموده یه کرا که نه مه ی تیدا بوو:
 (فإِنْ دَمَاءُكُمْ وَأَمْوَالُكُمْ) خوتن و مالتان (- قال محمد:) و أحسبه قال و أعراضکم -)
 محمد نه تی (واته نین سیرین) واته نه زانم فمرمووی: ناموسیستان. له سه ر هر بار فمرمووی:
 (علیکم حرام کحرمة یومکم هذا، فی شهرکم هذا) حرام و قه ده غه یه له سه رتان وه
 حهرامی نم رژه تان لهم شاره تاندا واته مه ککه. نینجا فمرمووی: (ألا لیبلغ الشاهد منکم
 الغائب) با نه وانه تان که حازرن بیگه یه نن به وانه تان حازر نین. (وکان محمد یقول: صدق
 رسول الله ﷺ، کان ذلك إلا هل بلغت مرتین) وه محمد کوتی پیغه مبه ری ﷺ فمرمووی: نایا
 که یاندم پیتان. دوو جار نه ویه فمرموو.

*** **

۳۸. بابُ إثم من کذبَ علی النبی ﷺ

۱۰۶. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ قَالَ: أَخْبَرَنِي مَنْصُورٌ قَالَ: سَمِعْتُ
 رَبِيعَ بْنَ حِرَاشٍ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَلِيًّا يَقُولُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا تَكْذِبُوا عَلَيَّ، فَإِنَّهُ مَنْ كَذَبَ
 عَلَيَّ فَلْيَلِجِ النَّارَ».

۱۰۷. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ جَامِعٍ بْنِ شَدَّادٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ

بِإِبْنِ الزَّيْبَرِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قُلْتُ لِلزَّيْبَرِ: إِنِّي لَا أَسْمَعُكَ تَحَدِّثُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَمَا يَحَدِّثُ
فُلَانٌ وَفُلَانٌ. قَالَ: أَمَا إِنِّي لَمْ أَفَارِقْهُ، وَلَكِنْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ: «مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ
مِنَ النَّارِ».

۱۰۸- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ أَنَسٌ: إِنَّهُ
لَيَمْنَعُنِي أَنْ أَحَدِّثَكُمْ حَدِيثًا كَثِيرًا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: مَنْ تَعَمَّدَ عَلَيَّ كَذِبًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ
النَّارِ.

۱۰۹- حَدَّثَنَا مَكِّي بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي عُبَيْدٍ عَنْ سَلَمَةَ قَالَ:
سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ يَقُلْ عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ».

۱۱۰- حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي حَصِينٍ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي
هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «تَسْمُوا بِأَسْمِي، وَلَا تَكْتُبُوا بِكُنْيَتِي. وَمَنْ رَأَنِي فِي الْمَنَامِ فَقَدْ
رَأَنِي، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَتَمَثَّلُ فِي صُورَتِي. وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ».

نعم حدیسه له ژماره گانی: (۳۵۳۹، ۶۱۸۸، ۶۱۹۷، ۶۹۹۳) دا دووباره بووه ده.

(باب اثم من كذب على النبي ﷺ) نه مه بابی كه ستيكه درو به دم پيغه مبهري
نازيه وه هه ليه ستن. له م باره يوه حدیسی نه هیتن له رعی کوری حراشه وه كه نه فرموی:
(سمعت عليا يقول: قال النبي ﷺ: «لا تكذبوا علي، فإنه من كذب علي فليلج النار»)
بيستم له علي كه وتی: پيغه مبهري ﷺ فرموی: درو به ده مه وه مه كن، چونكه هه ركس درو
به دم منه وه بكات با بچيته ناگر. واته بيتگومان ده چيته ناگر. له چند شرتينيكي تردا
گوتراوه نم جوړه هه رشه وه هو الانه كاتن نه بن كه تاوانبار توه نه كات و له سر نه و باره بړی،
نه گينا هه گونا هن ته و بهی له سر كرا قاي عه فو و به زه یی خوا نه وه نده پان و فراوانه
سنووری نی به. خوايه له و لوتف و به زه یی به به شدارمان بكه، آمین.

هه ندي له جاهيلان گوتيان: نم حدیسه نه فرموی: درو به دوی من مه كن، چونكه
وتهی علی وا نه گه یه نن. كه واته نه گه ر درو كرا له بهر به روه وندي قهينا كات! جا به و پي به
هه دیسی زوریان ده ست هه ليه ست كړدوه بژ تره یب و ترغیب، نه گه ر ریاوایه تی و ایش بیی هه ر
مه به ست جله و گیری به له درو كړدن به هه رجور.

لهم باهدا ثم حدیسه‌ش نه‌هیتی له عامری کوری عبداللهی زوییره‌وه که (قال: قلت لزبیر: إني لا أسمعك تحدث عن رسول الله ﷺ كما يحدث فلان وفلان) نه‌تی: من نابیستم لیت که له پیغهم‌به‌روه حدیس ریوایت بکه‌یت وهک فلان و فلان (قال: أما إني لم أفارقه، ولكن سمعته يقول: «من كذب علي فليتبوأ مقعده من النار») نه‌ویش وتی: بزانه من جیا نه‌بوومه‌ته‌وه له پیغهم‌به‌ری خواﺉ ﷺ، به‌لام لیم بیستوه که نه‌یفه‌رموو: هه‌رکس درۆ به‌دهم منه‌وه بکات باج‌تی خزی ناماده بکات له‌ناو ناگردا. واته ریوایتی زۆر ناکه‌م نه‌وهک هه‌له بکه‌م و حدیسی ناراست بلیم.

وهک لهم حدیسه‌شدا روونی نه‌کاته‌وه نه‌هیتی له نه‌نه‌سه‌وه: (إنه لیمنعني أن أحدثکم حدیثا کثیرا أن النبی ﷺ قال: من تعد علي کذبا فليتبوأ مقعده من النار) یان ثم حدیسه که نه‌هیتی له سه‌له‌مه‌وه که (قال: سمعت النبی ﷺ يقول: «من يقل ما لم أقل فليتبوأ مقعده من النار»).

ئینجا ثم حدیسه نه‌هیتی له نه‌بو هوره‌یره‌وه نه‌ویش له پیغهم‌به‌روه ﷺ که نه‌یفه‌رموو: (تسموا باسي، ولا تکتنوا بکنتي. ومن رآني في المنام فقد رآني، فإن الشيطان لا يتمثل في صورتي. ومن كذب علي متعمدا فليتبوأ مقعده من النار) نیامی بوخاری تهرتیبکی شیرینی کردوه له حدیسه‌کانی ثم باهدا، له یه‌که‌م جاره‌وه ده‌ست نه‌کات به‌ حدیسه‌که‌ی نیامی عه‌لی که مه‌به‌ستی باه‌که‌ی تیدایه، دوهم حدیسه‌که‌ی زوییر نه‌هیتی که باسی خواریزی هاوه‌لانی تیدایه له ریوایت کردن نه‌وهک دووچاری درۆ ببن، سه‌یه‌م حدیسه‌که‌ی نه‌نه‌س نه‌هیتی که نه‌وه نیشان نه‌دات خواراستنی هاوه‌له‌کان له‌به‌ر نه‌وه مه‌ترسی‌یه‌یه نه‌ک له ریوایت کردنی حدیس که پتویسته، چونکه پتویست کراوه له‌سه‌ریان راگه‌یانندی. ئینجا کو‌تایی نه‌هیتی به‌ حدیسه‌که‌ی نه‌بو هوره‌یره که نه‌وه نیشان نه‌دات درۆ کردن به‌دهم پیغهم‌به‌روه ﷺ له بیداریدا بیت، یان له خه‌ودا وهک یه‌کن.

*** **

۳۹- بابُ کِتَابَةِ الْعِلْمِ

۱۱۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ مُطَرِّفٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ

عَنْ أَبِي جَحِيفَةَ قَالَ: قُلْتُ لِعَلِيٍّ: هَلْ عِنْدَكُمْ كِتَابٌ؟ قَالَ: لَا، إِلَّا كِتَابُ اللَّهِ، أَوْ فَهَمَ أَعْطِيَهُ رَجُلٌ مُسْلِمٌ، أَوْ مَا فِي هَذِهِ الصَّحِيفَةِ. قَالَ قُلْتُ: فَمَا فِي هَذِهِ الصَّحِيفَةِ؟ قَالَ الْعَقْلُ، وَفَكَانَ الْأَسِيرُ، وَلَا يُقْتَلُ مُسْلِمٌ بِكَافِرٍ.

نعم حمديسه له ژماره كاني: (١٨٧٠، ٣٠٤٧، ٣١٧٢، ٣١٧٩، ٦٧٥٥، ٦٩٠٣، ٦٩١٥، ٧٣٠٠) دا دووباره بووده توده.

١١٢- حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ الْفَضْلُ بْنُ دُكَيْنٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ خَزَاعَةَ قَتَلُوا رَجُلًا مِنْ بَنِي لَيْثٍ عَامَ فَتَحٍ مَكَّةَ بِقَتْلِ مَنْهُمْ قَتْلَهُ، فَأَخْبَرَ بِذَلِكَ النَّبِيُّ ﷺ فَرَكِبَ رَاحِلَتَهُ فَخَطَبَ فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ حَسَنٌ عَنْ مَكَّةَ الْقَتْلِ - أَوْ الْفِيلِ. شَكُّ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ - وَسَلَطَ عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالْمُؤْمِنِينَ. أَلَا وَإِنَّهَا لَمْ تَحِلْ لِأَحَدٍ قَبْلِي، وَلَمْ تَحِلْ لِأَحَدٍ بَعْدِي. أَلَا وَإِنَّهَا حَلَّتْ لِي سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ. أَلَا وَإِنَّهَا سَاعَتِي هَذِهِ حَرَامٌ لَا يَخْتَلِي شَوْكُهَا، وَلَا يُعَصَّدُ شَجَرُهَا، وَلَا تُلْقَطُ سَاقُطُهَا إِلَّا لِمُنْشِدٍ. فَمَنْ قُتِلَ فَهُوَ بِخَيْرِ النَّظَرَيْنِ إِمَّا أَنْ يُعْقَلَ، وَإِمَّا أَنْ يُقَادَ أَهْلُ الْقَتْلِ». فَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْيَمَنِ فَقَالَ: أَكْتُبْ لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ: «اكَتُبُوا لِأَبِي فَلَانٍ». فَقَالَ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ: «إِلَّا الْإِذْخِرَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَإِنَّا نَجْعَلُهُ فِي بُيُوتِنَا وَقُبُورِنَا. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِلَّا الْإِذْخِرَ» قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: يُقَالُ: يُقَادُ بِالْقَافِ. فَقِيلَ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ أَيُّ شَيْءٍ كَتَبَ لَهُ؟ قَالَ كَتَبَ لَهُ هَذِهِ الْخُطْبَةُ.

نعم حمديسه له ژماره كاني: (٢٤٣٤، ٦٨٨٠) دا دووباره بووده توده.

١١٣- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ: حَدَّثَنَا عُمَرُو قَالَ: أَخْبَرَنِي وَهَبُ ابْنُ مُنْبِهٍ عَنْ أَخِيهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: مَا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أَحَدٌ أَكْثَرَ حَدِيثًا عَنْهُ مِنِّي، إِلَّا مَا كَانَ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ بَيْنَ عُمَرُو فَإِنَّهُ كَانَ يَكْتُبُ وَلَا أَكْتُبُ. تَابَعَهُ مَعْمَرٌ عَنْ هَمَامٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ.

١١٤- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنِي ابْنُ وَهَبٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: لَمَّا اشْتَدَّ بِالنَّبِيِّ ﷺ وَجَعُهُ قَالَ: «اثْنُونِي بِكِتَابٍ أَكْتُبُ لَكُمْ كِتَابًا لَا تَضِلُّوا بَعْدَهُ» قَالَ عُمَرُو: «إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ غَلَبَهُ الْوَجَعُ، وَعِنْدَنَا

كَتَابَ اللَّهِ حَسْبُنَا، فَأَخْتَلَفُوا، وَكَثُرَ اللَّفْظُ. قَالَ: قُومُوا عَنِّي، وَلَا يَنْبَغِي عِنْدِي التَّنَازُعُ. فَخَرَجَ ابْنُ عَبَّاسٍ يَقُولُ: إِنَّ الرُّزْيَةَ كُلَّ الرُّزْيَةِ مَا حَالَ بَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَبَيْنَ كِتَابِهِ.

نعم حدیسه له ژماره کانی: (۳۰۳۵، ۳۱۶۸، ۴۴۳۱، ۴۴۳۲، ۵۶۶۹، ۷۳۶۶) دا دووباره ېووه تېوه.

(باب كتابه العلم) نهمه بابي پتړيستى نووسينى عيلمه. له م باره يوه حدیستى نه هيتى له نهمو جوجه يوه كه (قال: قلت لعلي: هل عندكم كتاب؟) نلتى: گوتم به على نايا لاتان هه يه هيچ نووسراو يكي تايبه تى كه له پتېغه مېر تان وه رگرتې؟ نعم پرسياړه به چهند رېوايه تېك هه يوه هه موى هه ر يه ك مېه سته و نه وه نه گرتې وه كه نايا (اهل البيت) هيچ شتيكي تايبه تى يان لايه زياد له قور تان وه ك هيتدي له شيعه ي مال ويران كه نلتين سوره تى نيمامت هاتو وه خواره وه هه لاي (اهل البيت) هه عوذ بالله نه وانه تا نه و راده په ست و نه فامن شتى نلتين پتچو وانه ي قور تانه كه نه فرموى: ﴿إِنَّا نَحْنُ الذِّكْرُ وَإِنَّا لَهُ لِحَافِظُونَ﴾. به قسه ي نه وان نه و سوره تى گوم بوو نه عوذ بالله. بيتجكه له وه نه و بچوونى نه وانه نيمامى على تا و انبار نه كات كه وا خوا كړدى به نيمامى موسلمانان و هيچ نه بى نه پتوانى فرمانه كى خوا ناشكرا بكات. به لى راسته: «عدو عاقل خير من صديق جاهل».

نينجا با بيتنه سر نه فرموده كى نيمامى على -خواى لى رازى بيت- كه وه لامى جحيفه دايه وه: (قال: لا، إلا كتاب الله، أو فهم أعطيه رجل مسلم) نه فرموى: نه خير هيچ شتيكمان لا نى به بيتجكه له نامه كى خوا كه قور تانه يان فه م و بچوونيك كه درابى به موسلمانتيك. (أو مافي هذه الصحيفة) يان نه وى كه له م وه رقه نووسراو دا هه يه (قال قلت: فما في هذه الصحيفة؟) نلتى وتم: نه وى له و وه رقه دا هه يه چى به؟ (قال العقل، وفكاك الأسير، ولا يقتل مسلم بكافر) نهم سى شته يه كه م باسى خوئين سه ندنه كه نه ندازه ي چهنده و جوړى چونه و به چهند وه جبه نه سه نرى. دووهم رزگار كړدى نه سير كه چهنده خيره و پتويسته هه والدان بوى. سى يه م نه ميه كه موسلمان له باتى كافردا ناكورئى، واته نه گهر موسلمانتيك كافر يكي كوشت نه و موسلمان نه ناكورئى له باتيدا، به لكو خوئين نه درى و كه فاره تى نه كه وېته سهر. نهم باسه زانايان به دريښى باسيان نه فرمووه به پى ي راو بچوونى چوار مېزه به كى نه هلى سونه ت كم مېزه به كانيان به ته ووتر هاتو وه له خويانه وه. هه چهنده

نه گهر مجتهدی تر بووبی بیتجکه له مان له زانایانی نه هلی سوننهت نه گهر نیسپات بیی که رای نه وانه هر چاکمو به سمر سمر بۆ وینه نیمامی جعفری صادق نه وه شیعه نقلی نه کن لایه وه نه گهر بزانی ده ست کرد نی یه و رای نه وه نه یخه ینه سمر سمر و چاومان.

لهم بایدها نم حدیسه ش نه هینی له نه بو هوره یه وه که خوزاعه پیایوکیان له بنی لیث کوشت له سالی نه تحی مه که ده (بقتیل منهم قتلوه) له باتی کوژراویتی خویاندا که نه و ان کوشتبو یان (فاخبر بذلك النبي ﷺ فركب راحلته فخطب فقال:) نینجا نه وه وه وه درا به پیغه مبه ر ﷺ ، نه ویش سواری ولا خه که ی بوو خوتبو و تاری داو فرموی: (إن الله حبس عن مكة القتلى أو الفيل - شك أبو عبد الله-) راویه که دوو دله نایا قه تلی فرموی یان فیل، گومان بۆ فیل زیاتر نه روا ت له بهر ریوایه تی تر که هاتوه خوا مه نه می کرد له مه که کوشتن یان فیل (وسلط عليهم رسول الله ﷺ والمؤمنين) خوا پیغه مبه رو موسلمانانی زال کرد به سه ریاندا (ألا وإنها لم تحمل لأحد قبلی، ولم تحمل لأحد بعدی) با بزانی مه که حلال نه بووه بۆ هیچ که سیتی تر له پیش منه وه، وه له پاش من بۆ هیچ که سیتی تر حلال نابن (ألا وإنها حلت لي ساعة من نهار. ألا وإنها ساعتی هذه حرام) با بزانی له کاتی نیستای مندا حرامه (لا یختلی شوکها، ولا یعضد شجرها، ولا تلتقط ساقطتها إلا لمنشد) دروینه ی گیا و درگی ناکری و داری هه لئا پاچریت و دوزراوه ی داگیر ناکریت، مه گهر بۆ که سیت که ناویشانی هه لئا (فمن قتل فهو بخیر النظرين إما أن یعقل، و أما أن یقاد أهل القتيل) هه که سیت کوژراویتی بیی نه وه که سه یه کن له دوو شتی بۆ هه یه قصاص یان خوین. (فجاء رجل من أهل اليمن فقال: اكتب لي يا رسول الله. فقال: «اكتبوا لأبي فلان». فقال رجل من قریش: إلا الإذخر يا رسول الله، فإننا نجعله في بيوتنا وقبورنا) نینجا پیایوکی یه مهنی هات و گوتی بۆم بنو سه نه ی پیغه مبه ری خوا، فرموی: بنو سه بۆ نه بو فلان، پیایوکی له قوره یش هات عمرزی کرد بیتجکه له دره ختی (إذخر) که نیمه نه یکه ین به په ردو بۆ ماله کاغان و بۆ گۆره کاغان (فقال النبي ﷺ: «إلا الإذخر») پیغه مبه ر ﷺ فرموی: بیتجکه له (إذخر).

لهم حدیسه دا چه ند شتیک وه نه گیرئ دلنیا کردن و تاکید کردن له سمر نه و چۆنیه تی

ریزی مه‌ککه‌ی موکه‌ر مه. دووم نهو شتانه‌ی که پیتیستی هه‌یه و ناچاری به نه‌بن رعایت بکرتن له‌سه‌رنجینه‌ی نهو به‌یاره فیقه‌ی به که نه‌فرموی: [الضرورات تبیح المحظورات] هه‌روه‌ها حاجیاتیش هه‌ر نه‌بن رعایت بکرتن. هه‌روه‌ها وه‌رنه‌گیری که نهو شاره پیرۆزه خوا پاراستویه‌تی له کاتیکدا که دانیشتوانی کافر بوون، که‌واته له کاتیکدا موسلمان بن باشر نه‌یانهاریزی. نه‌مه‌ش وه‌رنه‌گیری مافی نه‌ویه‌یان بووه هه‌ر شتن به چاکیان زانی بن عه‌رزی پیغه‌مبه‌ری ﷺ بکه‌ن. له دواییدا نه‌مه‌ش وه‌رنه‌گیری که پیتیسته نووسینی عیلم. به‌مه په‌یوه‌ندی نه‌م هه‌دیه‌سه په‌یدا نه‌بن له‌گه‌ل باه‌که‌دا.

هه‌ر له‌م باه‌دا نه‌م هه‌دیه‌سه‌ش نه‌هیتن له نه‌بو هه‌روه‌یه‌وه که نه‌فرموی: هیچ که‌س له هاوه‌له‌کانی پیغه‌مبه‌ری ﷺ له من زۆرت‌ر هه‌دیه‌سی ریوایه‌ت نه‌کردوه بیتجگه له عبدالله‌ی کوری عمر (فإنه كان يكتب ولا اكتب) چونکه نهو نه‌ینووسی و من نازانم بنووسم. ئینجا رواله‌تی نه‌م هه‌دیه‌سانه که فه‌رمان نه‌ده‌ن به نووسین، دژه له‌گه‌ل هه‌دیه‌سی نه‌بو سه‌عیدی خودری که پیغه‌مبه‌ری ﷺ فه‌رمویه‌تی: (لا تكتبوا عني شيئا غير القرآن) به چهند جۆری وه‌لام دراوه‌ته‌وه بۆ نه‌هیشتنی نهو دژایه‌تی به‌یه‌کتی له‌وانه نهو جله‌وگیری به‌بۆ کاتی هاتنه‌ خواره‌وی قورئانه‌و ئیزن دانکه بۆ پاش نه‌ویه. یان نهو جله‌وگیری به‌بۆ نه‌ویه که له‌گه‌ل قورئاندا هه‌دیه‌سیش ریوایه‌ت بکرتن، چونکه له‌وانه‌یه قورئانه‌که جوی نه‌کرتیه‌وه له غه‌یری قورئان. یان جله‌وگیری به‌یه‌که له پێشه‌وه بووه ئیزن دانکه له‌پاش نه‌وه بوو، که‌واته ئیزندانکه نه‌بن به ناسخ. وه‌یه‌که‌م که‌س که هه‌دیه‌سی نووسی به‌وه ئیبن و شه‌هابی زه‌هه‌ری بوو له‌سه‌ری سالی سه‌ده‌ی یه‌که‌م له‌سه‌ر فه‌رمانی عمری کوری عبدالعزیز -خوای لی رازی بیت- له‌پاشان تدوین کراو ئینجا تصنیف کراوه به هژی نه‌وه‌وه فه‌رو خه‌رتکی زۆر ده‌ست که‌وت بوو سوپاس بۆ خوا.

ئینجا نه‌م هه‌دیه‌سه‌ش نه‌هیتن له ئیبن عه‌باسه‌وه -خوا لی‌یان رازی بن که (قال: لما اشد بالنبي ﷺ وجهه) کاتن نیش و نازاره‌که‌ی پیغه‌مبه‌ری ﷺ به تین بوو (قال: ائتوني بكتاب اكتب لكم كتابا لا تضلوا بعده) فه‌رموی: قه‌له‌م و قه‌له‌مدانیتکم بۆ بیتن که نووسراویتکتان بۆ بنووسم که له پاش نه‌وه گومرا نه‌بن. (قال عمر: إن النبي ﷺ غلبه الجمع) بێگومان پیغه‌مبه‌ری ﷺ نیش و نازاری به‌تین بووه، که‌واته با زه‌حمه‌تی نه‌ده‌ین و پیتیست

نیه (و عندنا کتاب الله حسبنا) وه نيمه قورناغان لایه و بهسمانه. وه هیندی حدزبان دهکرد
 نهو نووسراوه بیت (فاختلفوا، و کثر اللفظ) بههوی نهوه و دوبرهکی پهیدا بوو، بوو به غلبه
 غلب. (قال: قوموا عني، ولا ينبغي عندي التنازع) فدرموی ههلسن لام و لایق نییه لای
 مندا نیزاع و دووبرهکی. نیین عهباس که هزی دهکرد نووسراوه که بیت فدرموی: (يقول: إن
 الرزية كل الرزية ما حال بين رسول الله ﷺ وبين كتابه) بهراستی زور موسیبت نهه بوو که
 بوو به برگرگی پیغه مبر ﷺ له نووسینی نهو نامهیه. نینجا له بارهی نهو رای عمرهوه قسه و
 باسی زور گراوه، به تاییهتی له لایهن شیعهوه که به وشهیهکی ناخوش نیگینهوه که گوايه
 وتیهتی (هجر) واته راوه نکات. وهلامی زور دراوه تهوه و لام وایه زور پتویست نییه بهو
 درژه دانه نهو پهپی نههیه بزچونهکی ههله بووی و چند جار نهه نهلتین که لهم نومهته دا
 تنها پیغه مبر ﷺ معصومه. نیترا به لهسهری نهرقین. نههش نهلتین شتیکی ناشکرايه که
 عمر نه خواهنی گیان و نه خواهنی مال و نه خواهنی هیچ شتیکی نهبووه له ناستی
 پیغه مبر ﷺ کهواته نهگدر بیرزانیایه لهو فدرموده دا جدیه هدرگیز هیچ شتی به ده میدا
 نهدهات. نیترا به نهقام له خویهوه ده مازی و ورینه نکات دهر بارهی (ثانی الافضلین ای نه
 نومهته. وه بهلگهی ناشکرا ههیه لهسهر نهوه که لهو فرمانه دا عزم و نیرادهی نهبوو، بهلکو
 فرمانه که ی بۆ نیرشاد بووه، چونکه چند رۆژتیکی تر پاش نهوه له دنیا دهر نهچوو بوو وه
 چند قسه و پرسیری له خزمهتدا نهکرا نهو فدرموده ی له بارهی خیلافه تهوه نهبوو نیترا ریگه
 نه نهما بۆ دووبرهکی. بهلگهش لهسهر نهه رایه ههیه، یهکنی لهو بهلگانه نههیه لهو ماوهی
 نهخوشییه دا فرمانی دا که نهبوهر نیمامی نوێز بیت، له پاش له دنیا دهرچوونی یهکنی لهو
 بهلگانه لهسهر جینشینی نهبوهر نهه بوو که پیغه مبر ﷺ نیمامه تی بهچوکی بۆ بهپاردا،
 کهواته نيمهش نیمامه تی گهره ی بۆ بهپار نهدهین. یهکنی لهوهی که بهلگهیه لهسهر نهوهی له
 بارهی خیلافه تهوه نهینوسن نههیه که نیمامی موسلیم نهیهینن که له سههه تایی
 نهخوشییه کهیدا فدرموی به دایکی نیمانداران باوک و براکه تم بۆ بانگ بکه (حتى اكتب
 كتابا، فإني أخاف أن يتمنى متمن ويقول قائل، وبأبي الله المؤمنون إلا أبابكر) چونکه
 مهترسی نهکهم ناواته خوازیک و یهکنی قسه بکات، واته له بارهی خیلافه تهوه و خواو
 نیمانداران نایانهوی بیتجکه له نهبوهر خهلیفه بیت.

۴۰- باب العلم والعظة بالليل

۱۱۵- حَدَّثَنَا صَدَقَةُ أَخْبَرَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ مَعْمَرٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدٍ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ . وَعَمْرُو وَبَحْمَى بْنِ سَعِيدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدٍ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ : اسْتَيْقِظَ النَّبِيُّ ﷺ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقَالَ : «سُبْحَانَ اللَّهِ مَاذَا أَنْزَلَ اللَّيْلَةَ مِنَ الْفَتَنِ ، وَمَاذَا فُتِحَ مِنَ الْخَزَائِنِ» .

(باب العلم والعظة بالليل) نهمه بابی فیرکردنی عیلمه له شهودا، لهم بارهیدوه نهم حمدیسه نههنتن له ام سلمهوه -خوا لئی رازی بیت- (قالت استيقظ النبي ﷺ ذات ليلة) نهفهرموی شهوی له شهوان پیغه مبهبر ﷺ له خمو خهبری بوویهوه فهرموی: (سبحان الله ماذا أنزل الليلة من الفتن وماذا فتح من الخزائن) نای سبحان الله چندد راکهیه نراوه به مهلاتیکه کان نهم شهو لهو شتانهی که روو نهدن له داهاتوودا. یان مههست نهویه نهمو شتانه له خمودا وحی کراوته لای پیغه مبهبر ﷺ (وماذا فتح من الخزائن) به هدرکام مههست بیت نهمو سامان و غهزنه یانه که له روم و فارس و بالی ولاتانی ترکه کهوتنه ژیر دهستی نیسلام. نینجا نایا نهمو فیتنمو فهسادهو تاقلی کردنهوانه هدریک شت بیت، چونکه سهرووت و سامانی زور هوئی گوران و لادانه له ریگهی راست. یان نهمو دوو شته جیاوازین بهم رهنکه مههست به (فتن) نهمو رووداوانهیه که له پاش پیغه مبهبری نازیز ﷺ پهیدا بوون و نهووتا هدرچهند هدر چاوهروانی هاتنیان دهکری. به هدر حال و لهسر هدر بار روودانی نهوانه مهترسیان لی دهکری که ببن به هوئی ترازانی موسلمانان لهو ریگهی راستی که خوا نیشانی دان. لهبهر نهوه فهرموی: (أيقظوا صواحيب الحجج) دانیشتهگانیه حوجرهکان خهبر که نهوه با ههستق بوعیبادت و خواپهرستی و پیتش نهوهی نهمو شتانه روو بدن جا به تایبهتی فهرماندان به دایکهکان، چونکه لهو کاتانهدا هدر نهوانه حازر بوون لهو شهودها یان لهبهر نهویه نهوان شیاوو شایسته ترن به زیاده خوپاریزی، چونکه هاوسهری گهورهترین بندهی خوان. وهک خوا فهرمانی دا: ﴿وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا﴾ له پیتشهوه گوتان خیلاف هدیله لهمهدا که مههست به فتن و خزائن هدریکه یان جیاوازن، بهلام بهراستی دل بهوه قایم که جیاوازین. نهم رستهیه: (لرب كاسية في الدنيا عارية في الآخرة) زور نافرهت هدیله له دنیادا پوشتهیه و له قیامهتدا رووته، نهمه باری جیاوازییه که بههتیز دهکات.

نهم خه و هديسه چهند ناموزگاري و نيرشادي لي وهرده گيري له باره ي ترميمي مال و مندا لئمه.

نهم هديسه له ژماره کاني: (۱۱۲۶، ۳۵۹۹، ۴-۵۸، ۶۲۱۸، ۶۹-۲۷۰) دا دووباره بروه تئمه.

*** **

۴۱- بابُ السَّمْرِ فِي الْعِلْمِ

۱۱۶- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ قَالَ: حَدَّثَنِي اللَّيْثُ قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَالِدٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ وَأَبِي بَكْرٍ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي حَفْصَةَ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ: صَلَّى بِنَا النَّبِيُّ ﷺ الْعِشَاءَ فِي آخِرِ حَيَاتِهِ، فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ فَقَالَ: «أَرَأَيْتُمْ لَيْلَتَكُمْ هَذِهِ، فَإِنْ رَأَسَ مِائَةَ سَنَةٍ مِنْهَا لَا يَبْقَى مِنْهُ هُوَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ أَحَدٌ».

نهم هديسه له ژماره کاني: (۵۶۴، ۶۰۱) دا دووباره بروه تئمه.

۱۱۷- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَكَمُ قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: بَتُّ فِي بَيْتِ خَالَتِي مِمْرُونَ بِنْتُ الْحَارِثِ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ، وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَهَا فِي لَيْلَتِهَا. فَصَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الْعِشَاءَ، ثُمَّ جَاءَ إِلَى مَنْزِلِهِ فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ، ثُمَّ نَامَ ثُمَّ قَامَ، ثُمَّ قَالَ: نَامَ الْغُلَامُ - أَوْ كَلِمَةً تَشْبِهُهَا - ثُمَّ قَامَ، فَلَقْتُ عَنْ يَسَارِهِ لَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ. فَصَلَّى خَمْسَ رَكَعَاتٍ، ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ نَامَ حَتَّى سَمِعْتُ غَطِيطَهُ - أَوْ خَطِيطَهُ - ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ.

نهم هديسه له ژماره کاني: (۱۳۸، ۱۸۳، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۲۶، ۷۲۸،

۸۵۹، ۹۲۴، ۱۱۹۷، ۴۵۶۹، ۴۵۷۰، ۴۵۷۱، ۵۹۱۹، ۶۲۱۵، ۶۳۱۶، ۷۴۵۲) دا

دووباره بروه تئمه.

(باب السمر في العلم) نهمه بابي قسه ودهمه تەقەیه که مەردوم به شوو له ناو مال

و مندا لدا بيکەن پيش خەوتن. بەم جۆره جيا تەبیتەوه له بابي (۴۰) که تەمەي تیدا نی به پيش خەوتن.

لەم باره یه وه هەدیسی ئەهەتینی که (أن عبدالله بن عمر قال: صلى بنا النبي ﷺ

العشاء آخر حياته) عبداللهی کویری عمر فہرموی: پیٹغمہبرؑ نوژی عیشای پی کردین له
دوا دواپی ژیانیدا (فلما سلم قام فقال: ارايتکم ليلتکم هذه، فإن رأس مائة سنة منها لا
يبقى لمن هو على ظهر الأرض أحد) نایا دہزانن نم شہوتان یان دہیین نم شہوتان
بیگومان له نیستاوہ تا سہری سد سال نو چینی کہ نیستا ہہیہ ہیچ کہسیکی تری
نامیتن، واتہ نم چہنہ نہرواوا نامیتن.

نم حدیسہ دیت لہ مہویاش لہ بابی نوژدا لہ گہل قسہو باسیک کہ تیتیدا کراوہ، وہ
لہ دہمی زانایانہوہ بیستومہ کہ یدکن لہ خلیفہکانی عباسی وا دہزانم ہارون الرشید بوہ
کہ ہوتلی داوہ یدکن لہ ہاوہلہکان ببینی بۆ نوہی پلہی تابیعینی دہست کہوئی. وہ پیان
گوتوہ کہ تہنہا یدکن ماوہ ناوی طاوسی یدمانیہ، نینجا خلیفہ نہنیری بہ دوایداو
کہ تشریف دینن خلیفہ عمرزی نکات حمز نہکم حدیسیکم بۆ روایت بکہیت کہ خوت
بیستیت لہ پیٹغمہبرہوہؑ نویش نم حدیسہی بۆ باس نہفہرموی کہ بہ چہند وتیدہک
ہاتوہ کہ ہریدک مہبہست نہگہینن من نہمہیانم باشتر بیستوہ: (یشیب ابن آدم و
یشیب معہ خصلتان الحرص علی المال و طول الأمل) نینجا خلیفہ عتایاو بہخششیکی
پی نہداو رہوانہی نکات. نینجا نو صاحبیہ نہگہریتہوہ نہفہرموی: نہمہ بۆ ہموو
سالتیکہ یان نم جارہیمو نویش نہلن: الحمد لله بزم دہرکہوت کہ حدیسہکات سہحیحہو
بہدی ہات لہ خوتدا تو لہم تہمہنہدا نم حرص و طولی نہمہلت ہہیہ. باشہ بۆ ہموو
سالتیکہ تا ماوی. لہ پاشان کہ نہگہریتہوہ، وہفات نکات لہسہری نم سد سالہدا. نہمہم
لہ دہمی زانایان بیستوہو خوا خزی باش نہزانت.

نینجا نم حدیسہ نہہینن لہ نبین عباسہوہ -خوا لئی یان رازی بیت- کہ فہرموی:
(قال: بت في بيت خالتي ميمونة بن الحارث زوج النبي ﷺ، وكان النبي ﷺ عندها في
ليلتها) خہوتم لہ مالی پورم مہیونہی کچی حارث کہ حہرمی پیٹغمہبر بوہؑ وہ
پیٹغمہبرؑ لای بوہ لہ نزہ شہوی نہودا (فصلی النبي ﷺ العشاء، ثم جاء إلى منزله
فصلی أربع رکعات، ثم نام) نینجا پیٹغمہبرؑ نوژی عیشای کردو لہ پاش نہوہ بۆ
سوننہت ہاتموہ بۆ مہنزلہکمی و چوار رکاتی کرد لہ پاش نہوہ خہوت. (ثم قام ثم قال: نام

فلیم -أو كلمة تشبهها-) له پاشان ههلساو فهرموی کوره بچکوله که خهوت، واته نبین بهباس که لهو کاتهدا نابلوغ بووه، یان نهوهی فهرمویان وتیهکی تر به وتیهی نهوه (ثم قام، قمت عن يساره فجعلني عن يمينه. فصلى خمس ركعات، ثم صلى ركعتين، ثم نام حتى سمعت غطيطة -أو خطيطة- ثم خرج إلى الصلاة) ئینجا ته شریفی ههستا بۆ نوێژی ترو منیش ههستام لای چه پیهوه وهستام، نهویش خستیمه لای راستی و پیتنج رکاتی تری کرد، نهمه نۆ رکات. ئینجا دوو رکاتی تری کرد نهمه یازده، ئینجا خهوت تا دهنگی پرمهم بیست. راویه که دوو دله نایا (غطيطة) ی وت یان (خطيطة)، پاشان ته شریفی ده رچوو بۆ مزگهوت بۆ نوێژ. وا ده رنه کهوێ نهو دوو رکاتهی دواپی سوننه تی نوێژی به یانی بوویی نک وه ترو شهو نوێژ، له بهر نهوه سوننه ته نوێژی سوننه ته له مالدا بکری، کهواته شهو نوێژ وه تهره کهی نهو شهو ههوت رکاتی بووه.

په یوهندی نهم هه دیسه به هه دیسی پیتشوه وه نهمه یه نهو نه اندازه قسه که نهو شهو کردیان به قسه و ده مه ته قتی ناو خۆ سهیر ده کری.

نهم باسه به درێژی له باسی نوێژی وه تر دیت، کهواته با هه لگیریت بۆ نهوی.

*** **

٤٢- بابُ حِفْظِ الْعِلْمِ

١١٨- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: إِنَّ النَّاسَ يَقُولُونَ: أَكْثَرُ أَبُو هُرَيْرَةَ. وَلَوْلَا آيَاتَانِ فِي كِتَابِ اللَّهِ مَا حَدَّثْتُ حَدِيثًا. ثُمَّ يَتْلُو: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ -إِلَى قَوْلِهِ-: الرَّحِيمِ﴾ (البقرة: ١٥٩-١٦٠) إِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الْمُهَاجِرِينَ كَانَ يَشْغَلُهُمُ الصَّفْقُ بِالْأَسْوَاقِ، وَإِنَّ إِخْوَانَنَا مِنَ الْأَنْصَارِ كَانَ يَشْغَلُهُمُ الْعَمَلُ فِي أَمْوَالِهِمْ وَإِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ يُلْزَمُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ شَبْعَ بَطْنِهِ، وَيَحْضُرُ مَا لَا يَحْضُرُونَ، وَيَحْفَظُ مَا لَا يَحْفَظُونَ.

نهم هه دیسه له ژماره کانی: (١١٩، ٢٠٤٧، ٢٣٥٠، ٣٦٤٨، ٧٣٥٤) دا دوو یاره

بووه نهوه.

١١٩- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ أَبُو مُصْعَبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ دِينَارٍ

عَنْ ابْنِ أَبِي ذَتْبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبَرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي أَسْمَعُ مِنْكَ حَدِيثًا كَثِيرًا أَنَسَاهُ. قَالَ: ابْسُطْ رَدَاكَ. فَبَسَطْتُهُ. قَالَ: فَغَرَفَ بِيَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ: ضُمَّهُ، فَضَمَّمْتُهُ، فَمَا نَسِيتُ شَيْئًا بَعْدَهُ.

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي فُذَيْكٍ بِهَذَا. أَوْ قَالَ: غَرَفَ بِيَدِهِ فِيهِ.
 ١٢٠- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ: حَدَّثَنِي أَخِي عَنْ ابْنِ أَبِي ذَتْبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبَرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَعَاءَيْنِ: فَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَبَنَنْتُهُ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَلَوَّ بَنَنْتُهُ قُطِعَ هَذَا الْبَلْعُومُ.

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: الْبَلْعُومُ مَجْرَى الطَّعَامِ.

(باب حفظ العلم) نه مه بابی پارتزگاری به له عیلم. لعم باره یه وه نعم هه دیسه نه هینتی له نه بو هورهیره وه که (قال: إن الناس يقولون: أكثر أبو هريرة) نه لتی: خه لکی ده لئین نه بو هورهیره هه دیسی زور ریوایهت ده کات. وهک باوه نه بویت به راستی وه ده نه کردن، به تاییه تی که خوینده وار نه بووه، نینجا (ولولا آيتان في كتاب الله ما حدثت حديثا. ثم يتلو: ﴿إن الذين يكتُمون ما أنزلنا من البينات﴾ -إلى قوله-: (الرحيم) (البقرة: ١٥٩-١٦٠)) نه گهر له بهر دوو نایهت نه بوایه له قورنندا هیچ هه دیستیکم ریوایهت نه ده کرد، پاشان نهو دوو نایهت ده خوینتیه وه. واته من عیلم وه هه دیسم لایه وه نه گهر ریوایهت بیان نه کهم بهری نهو له عننه ته نه کهوم، وه هژی نه وهی که من نایهت وه عیلمی زورم لایه نه مه یه: (إن إخواننا من المهاجرين كان يشغلهم الصفق بالأسواق، وإن إخواننا من الأنصار كان يشغلهم العمل في أموالهم وإن أبا هريرة كان يلزم رسول الله ﷺ بشبع بطنه، ويحضر مالا يحضرون، ويحفظ مالا يحفظون) به راستی برا کتجه ری به کاغان خه ریکن به کرین و فرۆشته وه له بازاره کاندا. وه برا نه نساره کاغان خه ریکی کارو فرمانن له مالی خویناندا، وه نه بو هورهیره هه همیشه له خزمه تی پیغه مبهردایه ﷺ له بهر تیرکردنی سکی، وه حازری شتی که که نهوان حازری نین و شتیکی له بهر کردوه که نهوان له بهریان نه کردوه. واته هه همیشه ناگادار بووه به سهر هه رووداو تیک و فهرموده یه کی له بهر کردوه که نهوان نه یان بیستوه تا له بهری بکهن. کهواته نه بن عیلم وه هه دیسی زورتی لابن. وه هه رجیشی

۱. بی نه بی رایگه یه نی تا دوو چاری نه فرینی خوا نه بی.

ئىنجا دېتە سەر ھەدىسىكى تر كە لە ئەبو ھورەيرەو ئەبھىتى كە (قال: قلت يا رسول الله، إني أسمع منك حديثا كثيرا أنساه) ئەلئى وتم: ئەى پىغەمبەرى خوا ھەدىسى زۆر ئەبىسم لىتەو ھەل بىرم ئەچىتەو، (قال: أبسط رداءك. فبسطته) فەرموى: رىداكەت :اخذو منيش دامخست (قال: فغرف بيديه ثم قال: ضمه، فضمته، فما نيت شيئا بعده) ئەموش بە ھەردو دەستى تى كەردو فەرموى بىگوشە بە خوتەو منيش گوشىم بە خۆمەو، ئىتر پاش ئەو ھىچ شتىكم لە بىر نەچوۋە.

لەم دوو حەدیسەى دوايیدا فەزىلەتێكى گەورە وەرەدەگیرى بۆ ئەبۇ ھورەیرە كە پێغەمبەرى ئازىز ﷺ بە ئىزنى خوا بەهرى عىلم و زانىنى پێ بەخشى وەك ئەو موعجىزە گەورەش ئەگەپەنتى بۆ پێغەمبەر ﷺ . وە لەبارەى بەهرى عىلمەوه كە پێغەمبەر ﷺ پێیدا كە هەندى ئەو عىلمانە نەتەنى و سەرتەك بوو ئەبۇ ھورەیرە نەیتوانىوێ دەرى بېرى وەك لەم حەدیسەدا كە ئەبۇ ھورەیرە ئەفەرمۆى: (حفظت من رسول الله ﷺ وعاءين: فأما أحدهما فبثته، وأما الآخر فلو بثته قطع هذا البلعوم) واتە وەرم گرتووە لە پێغەمبەرەوه دوو جۆر لە عىلم يەكتىكیانم بلاو كردووەتەوه ئەوى تریان ئەگەر بلاوى بكەمەوه ئەوا ئەم گەرەم ئەبێ . بێگومان ئەو بەشى كە نەیتوانىوێ دەرى بخات هێندى لە رووداوى غەیبى بوو كە ئەگەر دەرى بختایە زالمەن ئیان كوشت، چونكە حەقىقەتى ئەو زالمەنى روون نەكرەوه . جار بە جارى بە ئىشارەت ئەيگەياندو، ئەوى كە ئەيگوت: (أعوذ بالله من رأس الستين و أماراة الصبيان) كە ئەو كاتەدا يەزىد كرا بە خەلىفەو مەدال و نەفامەكانى ئەكرد بە كار بەدەست . كە ئەو روویدا بە گێپانەوشى هەق وایە دڵ بكەوتتە تەپە تەپ و تىكە لە گەرودا بگيرى وەك لە حەدىسدا يە كە پێغەمبەرى ئازىز بىنى لە خەویدا مەيىون وان بەسەر مەنبەرەكە يەوه، كە ئەو بوو خێلى يزىد لەسەر مەنبەرەكەى ئەو خوتبەيان ئەدا . لەشكرى هێنا يە سەر مەدىنە لە كوشتارى حەردا ۷۰۰ صحابى شەهید كرا ﴿إنا لله وإنا إليه راجعون﴾ ئەو جۆرە عىلمە نەبوتراوێ بلاوى بكاتەوه ئەو جۆرە رووداوه دلتەزىنانە بوو ئەك شتى كە حوكم و بېيارىكى ئىسلامى تێدا بووبى، كەواتە باطنى يەكان نەفرىنى خوايان لى بى هەر نەفرىيان بۆ ئەمىنەتتەوه كە دەلێن ئەم شەرىعەتە ظاهرى هەيه و باطنى هەيه، باطنىەكەى دەرچوون و گوى

نبدانه به دین خوا په نامان بدات، آمین. نم همدیسانه که لم باهه دا تپه پریان کرد هموو په یوه ستن به کیتابی عیلمه وه.

*** **

۴۳- بابُ الْإِنْصَاتِ لِلْعُلَمَاءِ

۱۲۱- حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ مُدْرِكٍ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَنْ جَرِيرٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهُ فِي حِجَّةِ الْوَدَاعِ: اسْتَنْصِتِ النَّاسَ. فَقَالَ: لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ.

(باب الإنصات للعلماء) نهمه بابی گوئى گرتن و بى دهنک بوونه بز زانایان، وه لم باره یوه نهم همدیسنه هیتنى له جدریره وه که (أن النبي ﷺ قال له في حجة الوداع: استنصت الناس) پتغه مبه ر ﷺ بى و ت که خه لکى بى دهنک بکو فدرموى: (ولا ترجعوا بعدي كفارا يضرب بعضكم رقاب بعض) له پاش من هه لنه گه رتنه وه کافر مبه هیتدیکتان هیتدی تران بکوژن، واته کرده وه یک مه کن به و تنه ی کرده وهی کافران که باکیان نی به له خواو ده سه لاتیان به سهر هه رکه سیکدا بوو نه یکوژن لم همدیسنه وه ودرنه گیرى که بى دهنک بوون و گوئى گرتن بز زانایان پتیرسته چونکه زانایانى راسته قینه ی نیسلامی وارثی پتغه مبه رانن. وه به هوئى نهم خاله وه په یوه ندى نهم همدیسنه نهم له گه ل ترجمه که دا. نهم همدیسنه له ژماره کانى: (۴۴۰، ۶۸۶۹، ۷۰۸۰) دا دووباره بووه توه.

*** **

۴۴- بابُ مَا يُسْتَحَبُّ لِلْعَالِمِ إِذَا سُئِلَ أَيُّ النَّاسِ أَعْلَمُ فَيَكِلُ الْعِلْمَ إِلَى اللَّهِ

۱۲۲- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ ابْنِ جُبَيْرٍ قَالَ: قُلْتُ لَابْنِ عَبَّاسٍ إِنَّ نَوْفًا الْبَكَّالِيَّ يَزْعُمُ أَنَّ مُوسَى لَيْسَ بِمُوسَى بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنَّمَا هُوَ مُوسَى آخَرُ. فَقَالَ كَذَبَ عَدُوُّ اللَّهِ، حَدَّثَنَا أَبِي بْنُ كَعْبٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: «قَامَ مُوسَى النَّبِيُّ خَطِيبًا فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَسُئِلَ: أَيُّ النَّاسِ أَعْلَمُ؟ فَقَالَ: أَنَا أَعْلَمُ. فَعَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِذْ لَمْ يُرِدْ الْعِلْمَ إِلَيْهِ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ أَنْ عَبْدًا مِنْ عِبَادِي بِمَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ هُوَ أَعْلَمُ

مِنْكَ. قَالَ: يَا رَبِّ وَكَيْفَ بِهِ؟ فَقِيلَ لَهُ: احْمِلْ حُوتًا فِي مِكْتَلٍ، فَإِذَا فَقَدْتَهُ فَهَرِثْ. فَاَنْطَلَقَ
وَأَنْطَلَقَ بِفَتَاهُ يُوشَعَ بْنِ نُونٍ، وَحَمَلَا حُوتًا فِي مِكْتَلٍ، حَتَّى كَانَا عِنْدَ الصُّخْرَةِ وَضَعَا
رُءُوسَهُمَا وَتَامَا، فَانْسَلَّ الْحُوتُ مِنَ الْمِكْتَلِ فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا، وَكَانَ لِمُوسَى
وَفَتَاهُ عَجَبًا. فَاَنْطَلَقَا بَقِيَّةَ لَيْلَتِهِمَا وَيَوْمَهُمَا، فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ مُوسَى لِفَتَاهُ: آتِنَا غَدَاءَنَا، لَقَدْ
لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا. وَلَمْ يَجِدْ مُوسَى مَسًا مِنَ النَّصَبِ حَتَّى جَاوَزَ الْمَكَانَ الَّذِي أَمَرَ
بِهِ، فَقَالَ لَهُ فَتَاهُ: أَرَأَيْتَ إِذَا أَوَيْنَا إِلَى الصُّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ. قَالَ مُوسَى: ذَلِكَ مَا
كُنَّا نَبْغِي. فَارْتَدَّا عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا، فَلَمَّا انْتَهَيَا إِلَى الصُّخْرَةِ إِذَا رَجُلٌ مُسَجًى بِثَوْبٍ - أَوْ
قَالَ: تَسْجَى بِثَوْبِهِ - فَسَلَّمَ مُوسَى، فَقَالَ الْخَضِرُ: وَأَنْتَى بِأَرْحَمِكَ السَّلَامُ؟ فَقَالَ: أَنَا مُوسَى.
فَقَالَ: مُوسَى بَنِي إِسْرَآئِيلَ؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: هَلْ أَتَيْتُكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَنِي مِمَّا عَلَّمْتَ رَشْدًا.
قَالَ: إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا. يَا مُوسَى إِنِّي عَلَى عِلْمٍ مِنْ عِلْمِ اللَّهِ عِلْمِيهِ لَا تَعْلَمُهُ
أَنْتَ، وَأَنْتَ عَلَى عِلْمٍ عِلْمُكَ لَا أَعْلَمُهُ. قَالَ: سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ
أَمْرًا، فَاَنْطَلَقَا يَمْشِيَانِ عَلَى سَاحِلِ الْبَحْرِ لَيْسَ لَهُمَا سَفِينَةٌ، فَمَرَّتْ بِهِمَا سَفِينَةٌ،
فَكَلَّمُوهُمْ أَنْ يَحْمِلُوهُمَا، فَعَرَفَ الْخَضِرُ لِحَمَلُهُمَا بَغِيرَ نَوْلٍ. فَجَاءَ عَصْفُورٌ فَرَقَعَ عَلَى
حَرَفِ السَّفِينَةِ، فَتَفَرَّقَتَا أَوْ تَفَرَّقَتَا فِي الْبَحْرِ، فَقَالَ الْخَضِرُ: يَا مُوسَى، مَا نَقَصَ عَلَيَّ
وَعِلْمُكَ مِنْ عِلْمِ اللَّهِ إِلَّا كَنَفَرَةٍ هَذَا الْعَصْفُورُ فِي الْبَحْرِ فَعَمَدَ الْخَضِرُ إِلَى لَوْحٍ مِنَ الْوَرَّاحِ
السَّفِينَةِ فَتَزَعَهُ. فَقَالَ مُوسَى قَوْمٌ حَمَلُونَا بِغَيْرِ نَوْلٍ عَمَدْتَ إِلَى سَفِينَتِهِمْ فَخَرَقْتَهَا لِتُغْرِقَ
أَهْلَهَا. قَالَ: أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا. قَالَ: لَا تَزَاخِرْ بِي مَا نَسِيتُ.
فَكَانَتْ الْأُولَى مِنْ مُوسَى نِسْيَانًا. فَاَنْطَلَقَا، فَإِذَا غُلَامٌ يَلْعَبُ مَعَ الْغُلَّامَانِ، فَآخَذَ الْخَضِرُ
بِرَأْسِهِ مِنْ أَعْلَاهُ فَاقْتَلَعَ رَأْسَهُ بِيَدِهِ، فَقَالَ مُوسَى: أَقْتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ؟ قَالَ: أَلَمْ
أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا؟ (قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: وَهَذَا أَوْكَدٌ). فَاَنْطَلَقَا حَتَّى إِذَا أَتَيَا
أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطَعَمَا أَهْلَهَا فَأَبَوْا أَنْ يُضَيِّفُوهُمَا. فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ،
قَالَ الْخَضِرُ بِيَدِهِ فَأَقَامَهُ. فَقَالَ لَهُ مُوسَى: لَوْ شِئْتَ لَاتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا. قَالَ: هَذَا لِرَأْيِ
بَنِي وَبَيْنِكَ. قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «يَرْحَمُ اللَّهُ مُوسَى، لَوَدِدْنَا لَوْ صَبَرَ حَتَّى يَقْصُرَ عَلَيْنَا مِنْ

(باب ما يستحب للعالم إذا سئل أي الناس أعلم فيكمل العلم إلى الله) ثمه بابي
 نهويه که جوان و شیرینه بۆ زانا نه گهر پرسباری لئ کرا نایا کئ زاناتره له وه لامدا نهو زانینه
 حموالهی خوا بکات و بلی خوا نه زانی.

لهم باره یهوه ثم حدیسه نه هینئ له نیبن عه باسه وه له سه عیدی کوری جو به یهوه که
 (قال: قلت لابن عباس إن نوحا البکالی یزعم أن موسى ليس بموسی بنی اسرائیل، إنما هو
 موسى آخر) نه لئ و تم به نیبن عه باس که نه و فی به کالی وا گومان نه بات که موسا موسای
 به بنی نیسرائیل نی یه، به لکو موسایه کی تره (فقال کذب عدو الله) نه ویش فدرموی دروی
 کردووه نهو دوزمنی خوا - مه بهستی نهوه نی یه نهو به یاری له سه ر بدات، به لکو بیزاری
 دهر پنه له راو قسه ی ناهق- نیجا فدرموی: (حدثنا أبي بن کعب عن النبي ﷺ: «قام
 موسى النبي خطيبا في بني إسرائيل) نه و ی کوری که عب باسی کرد بۆمان له
 پیغه مه به وه ﷺ که جارئ موسا پیغه مه بهر خوتبه ی نه دا له ناو به بنی نیسرائیلی به کاندا
 (فسئل: أي الناس أعلم؟ فقال: أنا أعلم) نیجا پتا و تک پرسباری لئ کرد نایا کئ زاناتره
 له تاده میدا نه مرق؟ موسا پیغه مه بهر وتی: من له هه مو کهس زاناترم لهم دنهادا (فغضب الله
 عليه إذ لم يرد العلم إليه، فأوحى الله إليه أن عبدا من عبادي بمجمع البحرين هو أعلم
 منك) خوا عیتابی لئ گرت له بهر نهوه ی که زانینه که ی نه گتیرایه وه بۆ لای خوا. خوی گموره
 سروش کرده لای موسا به مه ی بهنده یه له بهنده گانی من له شوئن تیترانی هه ردوو دهریا که
 نهوه زاناتره له تو نهو بهنده یه ش بریتی یه له خضر وهک له مو پاش دیت، نیجا مه بهست
 نهویه زاناتره له هیندی شتی غیبی ونهینئ که به خشراوه بهو و به تو نه به خشراوه، نهوه
 نابن به به لکه له سه ر نهوه ی که له موسا پیغه مه بهر گه وره تر بیت، وتنه ی نهوه لهم نومه تهش
 بووه. (من شهد له خزیمه فحسبه) هه کهس خزیمه شایه تی بۆ بدات به سیتی، واته شاهی تی
 خزیمه به دوو شاهی د قبول بووه. حذیفه خاوه نی سری مونا فیه کهان بووه له گه ل نهو دا خلفای
 راشدین گه وره ترن له مان. نیجا نهو بهنده یه پیغه مه بهر بوو بی وهک هیندی له زانایان نه لئ یان
 پیاو چاکتیکی تر وهک هیندی کی تر نه فهرمون، ماتول خوا وه حی کرد بۆ حه زره تی موسا نهو

بهنده‌یه زاناره نیتر ریگه‌ی قسه‌یه‌ک نامیتنی، وه هه‌روه‌ها هیچ پیاو چاکتیکی تر له پاش نهو
 تا دنیا دنیا به ناهنی وه‌ک سه‌رنج به‌ری بلتین غه‌یب زانه یان کارتیکی بن شهرعی کرد بن
 ده‌نگ بین لنی گوا به نیتمه نازانین و خوی ده‌زانی (قال: یا رب و کشف به؟) نینجا موسا
 فه‌رموی نهی خوی من چۆن نه‌وه‌م ده‌ست بکه‌وی و بیناسم؟ (فقیل له: احمل حوتا فی
 مکتل، فإذا فقدته فهو ثم) نینجا پینی گوترا ماسی به‌ک به‌خه‌ره ناو زه‌مه‌بیله‌یه‌که‌وه هه‌رکاتنی
 له به‌رت چوو نه‌وه‌م وه‌ به‌نده‌یه لهو شۆینه‌دایه (فانطلق و انطلق بفاته یوشع بن نون) نینجا
 روشت و هاوپی که‌نجه‌که‌ی له‌کمل خوی به‌د که یوشعی کوری نونه (وحملا حوتا فی مکتل،
 حتی کانا عند الصخرة) بهو جۆره روشتن هه‌تا که‌شته لای نهو به‌رده‌ی که به‌یان دیاری
 کرابوو خۆیان نه‌یانناسی (و ضعا رعو سه‌ما و ناما، فانسل الحوت من المکتل فاتخذ سه‌بیله
 فی البحر سربا) له‌وتدا سه‌ریان نایه‌وه‌و نوشتن، له‌وتدا ماسی به‌که له‌زه‌مه‌بیله‌که ده‌ره‌ری و
 ریگه‌ی خوی دایه‌به‌ر له ده‌ریا که‌دا به بین ون بوون (وکان لموسی و فاته عجباً. فانطلقا بقیه
 لیلتهما ویرمه‌ما، فلما أصبح قال موسی لفته: آتانا غداءنا، لقد لقینا من سفرنا هذا
 نصبا. ولم یجد موسی مآ من النصب حتی جاوز المكان الذی امر به) نه‌وه‌ش مایه‌ی
 سه‌رسو‌رمان بوو بۆ موساو هاوه‌له‌که‌ی، نینجا که‌وته‌ن ری و روشتن نه‌و نه‌ندازه‌ی له شوو و
 روژ که مابوویان، نینجا کاتنی روژ بوویه‌وه موسا فه‌رموی به هاوه‌له‌که‌ی خۆراکه‌که‌مان بۆ بیتنه
 به‌راستی له سه‌فه‌ره‌که‌ماندا تووشی ماندویتی بووین. وه موسا هه‌ستی نه‌کرد به ماندویتی
 هه‌تا تیه‌ری لهو شۆینه‌ی که فه‌رمانی بین درابوو (فقال له فاته: أرایت إذ أوینا إلی الصخرة
 فإنی نسیت الحوت. قال موسی: ذلک ما کنا نبغی. فارتدا علی آثارهما قصصا، فلما
 انتهیا إلی الصخرة إذا رجل مسجی بشوب -أو قال: تسجی بشوبه- فسلم موسی، فقال
 الخضر: وأنی بأرضک السلام؟ فقال: أنا موسی. فقال: موسی بنی اسرائیل؟ قال: نعم)
 هاوه‌له‌که‌ی گوتی: نه‌زانی که گه‌یشته‌ن لای به‌رده‌ گه‌وره‌که من به‌راستی ماسی به‌که‌م له به‌یر
 چوو، موسا فه‌رموی: نهو شۆینه‌ نه‌وه‌ بوو که نیتمه نه‌مان ویست، به هوی نه‌وه‌وه پاشو پاش
 به شۆینی خۆیاندا که‌رانه‌وه، نینجا که گه‌یشته‌ن لای به‌رده‌ گه‌وره‌که بینیان پیاو‌یک خوی
 داپۆشیوه به جله‌کانی، موسا سه‌لامی کردو خضر وتی: سه‌لام له کوئی هه‌یه له ولاتی نیه‌دا؟

نینجا فەرموی من موسام، ئەویش فەرموی موسای بەنی ئیسرائیل؟ فەرموی: بەلێ. (قال: هل أتبعك على أن تعلمني مما علمت رشدا. قال: إنك لن تستطيع معي صبرا. يا موسى إني على علم من علم الله علمني لا تعلمه أنت، وأنت على علم علمك الله لا أعلمه) موسا فەرموی: با شویتت بکەوم و لەگەڵت بێ ئەوەی فێرم بکەیت و ناگادارم بکە ی لەو زانی و لێزانی یە کە فێر کراوی، ئەویش فەرموی: تۆ ناتوانی هەرگیز لەگەڵ من خۆت بگری، ئەم موسا من خوا فێری جوژی لە زانیی کردووم تۆ نایزانی وە تۆش خوا فێری هێندێ زانیی کردووی من نایزانم. (قال: ستجدني إن شاء الله صابرا ولا أعصي لك أمرا، فانطلقا يمشيان على ساحل البحر ليس لهما سفينة، فمرت بهما سفينة، فكلما هم أن يحملوها، فعرف الخضر فحملوها بغير نول. فجاء عصفور فوق على حرف السفينة، فنقر نقرة أو نقرتين في البحر، فقال الخضر: يا موسى، ما نقص علمي و عملك من علم الله إلا كنقرة هذا العصفور في البحر) موسا فەرموی: إن شاء الله منت دەست ئەکەوتی بە خوگر و پێچەوانە ی فەرمانی تۆ ناگەم، پاشان رویشتی بە قەرغی دەریایە کە داو کەشتیان نەبوو، لەوێدا کەشتی یەک تێپەری بە لایانداو داوایان لێ کردن کە سواریان بکات، کەشتیە وانە کان خضریان دەناسی لەبەر ئەوە بەبێ کرێ سواریان کردن. لەو کاتەدا پەلەورێک - پاساری- هات و دەلی پلی سرگ بوو هات و دەنوکی یان دوو دەنوکی دا لە دەریاکە، خضر فەرموی: ئەم موسا زانیی من و تۆ چا و نادات لە چا و زانیی خوادا مەگەر بە ئەندازی کەم کردنی ئەو ناوی دەنوکی ئەو پەلەورە لە دەریاکە (فعمد الخضر إلى لوح من ألواح السفينة فنزعه، فقال موسى قوم حملونا بغير نول عمدت إلى سفينتهم فخرقتها لتغرق أهلها) نینجا خضر دەستی برد تەختە یەک یا دوو تەختە ی کەشتی یە کە ی دەرهێنا، موسا فەرموی: کۆمەلێک ئێمە یان سوار کردووە بە بێ کرێ و تۆش دەست کاریت کردو کونت تێ کرد تا خەڵکە کە ی نوقم بکەیت، واتە کارێکی نارهوات کرد (قال: ألم أقل إنك لن تستطيع معي صبرا. قال: لا تأخذني بما نسيت. فكانت الأولى من موسى نسيانا) خضر فەرموی: من پێم نەگوتی کە تۆ ناتوانی لەگەڵ من خۆت بگری، موسا فەرموی: لێم مەگرە بە هۆی ئەوەوە لەبێرم نەبوو، کەواتە ئەم جارە ی موسا لەبەر لەبێر نەبوون بوو (فانطلقا، فإذا

غلام يلعب مع الغلمان، فأخذ الخضر برأسه من أعلاه فاقتلع رأسه بيده، فقال موسى: أقتلت نفساً زكية بغير نفس؟) نينجا رۆيشتن و ديتيان مندالتيك گهمه نهکات له ناو مندالاندا، نينجا خضر گرتي به سهری به دهستی خۆی سهری هه لکه نه، نينجا موسا فهرموی: نایا تز که سیتیکی بنی تاوان نه کۆژی به ناههق. (قال: ألم أقل لك إنك لن تستطيع معي صبرا؟) خضر فهرموی پێی: من پێم نه گوتی تۆ ناتوانی له گهه له من خۆت به گری (قال ابن عیینة: وهذا أوكد) ئیبن عوییه نه که ریاویه ته نهکات نه لێ نه که کاره سهخت تر بوو له کاری پێشوو. (فانطلقا حتى إذا أتيا أهل قرية استطعما أهلها فأبوا أن يضيفوهما، فوجدا فيها جدارا يريد أن ينقض فأقامه، قال الخضر بيده فأقامه. فقال له موسى: لو شئت لاتخذت عليه أجرا) نينجا پێکه وه رۆيشتن هه تا گه پشته شارتيك داوای خۆراکیان لی کردن نه وانیش سهر پێچی یان کرد له نان پێدان و میوانداریان و لهو شارهدا دیوارتيکیان پێنی که خهریک بوو به کهوئ، کهچی خضر راستی کرده وه به دهستی خۆی، موسا پێی فهرمو: نه گهر مه یلت ببوايه کریت وه رنه گرت له سهر راست کرده وهی (قال: هذا لراق ببني و بھنك) له ویدا خضر فهرموی: نه مه کاتی جوئ بوونه وهی نیتوان من و تۆیه و نیتتر هاوړئ په تیت ناکهم (قال النبي ﷺ: «يرحم الله موسى، لوددنا لو صبر حتى يقص علينا من أمرهما») پێغه مبه رﷺ فهرموی: خوا رهم بهکات به موسا پێمان خۆش بوو سه بری به کردایه هه تا له کاری نه دوانه مان بۆ باس به کرایه.

له تهفسیره کهدا و لێره شدا ده لێن که ههر که سێ به گه وره زانا سه رنج بدرئ و به وهلی دا به رنئ هه رگاتن کارتيکی به شه رعی کرد نه بن نینکاری به کړئ و نا بن هیه که س به لئ نیه نازانین و نهو خۆی نه زانئ. زۆر له مو سلمانان ده ریا رهی نه م جوړه گه ورانه ده پێن ده لێن خۆی به رچاوی روونه وه که خضر که نهو شته به شه رعیانه ی کرد له به رنه وهی نهو سپره که ی ده زانئ ره خنه کانی هه زره ته ی موسا په سه ند نه کرا. زۆر له مو سلمانان نهو هه له گه وره نه که نه، به لام شتیکی نا شکرایه هیه که سیتیکی تر نا گاته ریزی نهو چونکه نهو پێغه مبه ر بووه به وهی شته که ی بۆ روون کرا وه ته وه، نه گهر پێغه مبه ریش نه بوو پێ خواو پێغه مبه رتيکی مور سه لی وه که موسای نا گادار کرده وه به راست و رهوایی کرده وه کانی خضر. پێجکه له وهش کرده وه کانی خضر له راستیدا به شه رعی نه بوون، له م رووداوی هه زره ته ی موسا و خضر دا چه ند شتیکی

- (۱) ژیری و زانینی نئیمه کارو کرده وی خوا بهر اورد ناکرئ، به لکو همموو شتن به پئی مهیل و بهیاری خوایهو نئیمه له سه زمانه گوئ رایه لی و ره زامه ندی و مل که چیی.
- (۲) نابئ بۆچی و چۆن له نئیمه وه بیئ ده ریاره ی کارو به ریاره گانی خوا، وه عه قیل و ژیری نئیمه ری نابات به چاکی و خرابی و سودو زیان و بهیاری نه وه نادات به لکو نه بیئ له شهرعه وه نه و شتانه وهریگیرئ و به پئی شهرع پتوانه نه کرئن.
- (۳) خوا خۆی موختاره و هیچ شتن واجب نی یه له سه رخا.
- (۴) نابئ له م رووداوه وه وا به زانرئ که خضر گه وره تره له حه زره تی موسا، چونکه نه که مر پتفه مبه ریش بیت همموو پتفه مبه رانی به نی نئسراتیلی تابیی نه ون.

*** *** ***

۴۵- بابُ مَنْ سَأَلَ وَهُوَ قَائِمٌ عَالِمًا جَالِسًا

۱۲۳- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ قَالَ: أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا الْقِتَالُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ فَإِنْ أَحَدُنَا يُقَاتِلُ غَضَبًا وَيُقَاتِلُ حَمِيَّةً. فَرَفَعَ إِلَيْهِ رَأْسَهُ - قَالَ: وَمَا رَفَعَ إِلَيْهِ رَأْسَهُ إِلَّا أَنَّهُ كَانَ قَائِمًا - فَقَالَ: مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ.

(باب من سأل وهو قائم عالما جالسا) نه مه بابی که سئیکه که به پتیه پرسیار بکات له عالمیک که دانیشتیئ. واته نه که مر که سئیک بهو شتیه پرسیار بکات و زاناکه دانیشتیئ دروسته و نابئ به بیئ شهرعی، به پئی نه و حه دیسه ی که هه ره شه نه کات له و که سانه که خه لکی له به ره ده میاندا نه وه ستن به لام پتیه سته زاناکه عوجب نه یگیرئ.

له م باره یه وه نئیمامی بوخاری نه م حه دیسه نه هئینی له نه بو موساوه که نه فه رمویئ:

(جاء رجل إلى النبي ﷺ فقال: يا رسول الله، ما القتال في سبيل الله؟) پیاویک هاته خزمه ت پتفه مبه ر ﷺ عه رزی کرد نه ی پتفه مبه ری خوا جه نگ له رئی خوا دا کامه یه (فإن أحدنا يقاتل غضا و يقاتل حمية. فرفع إليه رأسه - قال: وما رفع إليه رأسه إلا أنه كان قائما -) چونکه هینی و امان هه یه له بهر تایفه گه ریتی ده جه نگئ، که سه ری به رز کرده وه بو لای - له بهر نه وه پرسیار که ره که به پتیه بووه - وه لامی دایه وه فه رموی: (فقال: من قاتل

لتكون كلمة الله هي العليا فهو في سبيل الله عز وجل) هدرکس جهنگ بکات له بهر نهوهی هدر که لیمهی خوا بلتند هدر نهوه له ریگهی خوادایه. واته هیچ نیازتکی تری نه بیت لهو جهنگه دا. بیتجکه له بهر زکړدنه وهی نایین و حوکمی خوا، وه تنها کړدوهی رواله تی بهس نی یه، به لکو نه بی هدر نهوهی نیاز بی، وه لم فمرموده وه ورته گیرئ کسوننده ته پرسپار لئ کراو روو بکاته پرسپار کمر. وه له بابی جهاد دا چهند شتن هدی به نیزنی خوا له وی باسی نه که یی.

نهم حدیسه له ژماره کانی: (۲۸۱۰، ۳۱۲۶، ۷۴۵۸) دا دووباره بووه تموه.

*** **

۶-۴ باب السؤال والفتيا عند رمي الجمار

۱۲۴- حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عِيسَى ابْنِ طَلْحَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ عِنْدَ الْجَمْرَةِ وَهُوَ يُسَالُ فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ نَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أُرْمِيَ. قَالَ: أَرْمِ وَلَا حَرَجَ. قَالَ آخَرُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَنْحَر. قَالَ: أَنْحَرْ وَلَا حَرَجَ. فَمَا سُئِلَ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ وَلَا أُخِّرَ إِلَّا قَالَ: افْعَلْ وَلَا حَرَجَ.

(باب السؤال والفتيا عند رمي الجمار) نهمه بابی پرسپارو فتوا به له کاتی رمی جهمه ردها له کاتی حرج. واته خمریک بوون به عباد ته که وه نایین به مانع له عباد ته که تر که بگویند به جنت هینانیا پیکه وه، هروه ها ورته گیرئ که قسه کړد لهو کاته دا درسته. نیجا نه که کس بلتی له حدیسه که دا نهمه نی یه که پرسپارو وه لاهمه که له کاتی ره میدا بوو بی له وه لاهمه ده لایین: هولدان وچرونه پتسه وه بز رمی هدر به کاتی ره می که سه یر نه کړئ، که واته ترجمه که ی نیمای بوخاری هیچ ره خنی تیدا نی یه - رحمه تی خوی لئ بیت -.

لم باریه وه نهم حدیسه نه هینئ له عبد اللهی کوری عمره وه که نه فمرموی: (ورایت النبی ﷺ عند الجمرة وهو يسأل) پتغه مبرم ﷺ بیی له کاتی جهمه ردها پرسپاری لئ نه کرا (فقال رجل: يا رسول الله نحرت قبل أن أرمي. قال: أرم ولا حرج.) پیاو تیک عمرزی پتغه مبری کړد نهی پتغه مبری خوا نه حرم کړد پتیش رمی، پتغه مبریش فمرموی: رمی بکه و هیچ نه ره جیک نی یه، (قال آخر: يا رسول الله حلقت قبل أن أنحر. قال: أنحر ولا

حرج.) یه کئی تر عهرزی کرد نهی پیغه مبهری خوا حهلقم کرد پیتش نهحر، نهویش فهرموی:
 نهحر بکهو هیچ نه رهجیتک نهیه (لما سئل عن شیء قدم ولا آخر إلا قال: الفعل ولا حرج.)
 هدر پرسیاریکی لئی نهکرا بۆ پیتش خستن یان دوا خستن نهیغه رمو بیکهو هیچ نه رهجیتک
 نهیه.

*** **

٤٧- بابُ قولِ اللهِ تعالى: ﴿وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾ (الإسراء: ٨٥)
 ١٢٥- حَدَّثَنَا قُتَيْبُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ سُلَيْمَانُ
 عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: بَيْنَا أَنَا أَمْشِي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي خَرْبِ الْمَدِينَةِ - وَهُوَ
 يَتَوَكَّأُ عَلَى عَصِيبٍ مَعَهُ - فَمَرُّ بِنَفَرٍ مِنَ الْيَهُودِ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: سَلُوهُ عَنِ الرُّوحِ.
 وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا تَسْأَلُوهُ لَا يَجِبُ بَشَرٌ تَكْرَهُونَهُ. فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِنَسْأَلَنَّهُ، فَقَامَ رَجُلٌ مِنْهُمْ
 فَقَالَ: يَا أَبَا الْقَاسِمِ، مَا الرُّوحُ؟ فَسَكَتَ. فَقُلْتُ: إِنَّهُ يُوحَى إِلَيْهِ، فَقُمْتُ. فَلَمَّا انْجَلَى
 عَنْهُ، فَقَالَ: ﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا
 قَلِيلًا﴾ قَالَ الْأَعْمَشُ: هَكَذَا فِي قِرَاءَتِنَا.

(باب قول الله تعالى: ﴿وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا﴾ (الإسراء: ٨٥) نهمه بابی
 نهویه که خوای گموره ده فهرمویت: بیتجکه له شتیکی کهم زانینتان پین نه به خسراوه.
 لهم باره یه وه هدیستی نه هینتی له عبدالله وه که فهرموی: (بینا أنا أمشي مع النبي ﷺ
 في خرب المدينة - وهو يتوكأ على عصيب معه-) کاتن من نه که رام له گمل پیغه مبهردا له
 که لارهو شوتنه چۆله کانی مه دینه دا له کاتیکدا خۆی دا بوو به سهر دارده ستیکدا له په لی خورما
 (فمر بنفر من اليهود، فقال بعضهم لبعض: سلوه عن الروح.) رابورد به لای چهند
 که ستیک له جوله که دا له ناو خزیاندا گوتیان پرسیار لئی بکهن له باره ی روح (وقال بعضهم
 لا تسألوه لا يجيب بشئ تكرهونه.) هیندیکیان گوتیان پرسیار لئی مه کهن وه لامتان
 ناداته وه به شتی که نیوه پیتان ناخۆشه، واته شتی نالتی که پیچه وانه بیت تا نه وه بکهن به
 ره خنه به سهریه وه (فقال بعضهم لنسألنه، فقام رجل منهم فقال: يا أبا القاسم، ما الروح؟)
 هیندیکیان گوتیان به خوا پرسیار لئی ده کهین، نینجا یه کیکیان هه ستاو گوتی نهی

نه بولقاسم رۆح چىيە؟ (فسكت . فقلت : إنه يوحى إليه) نه مېش بى دهنك بوو ، عبد الله نه فرموى: زانيم وهى بۆ ديت . (فقلت . فلما انجلي عنه ، فقال : ﴿و يسألونك عن الروح قل الروح من أمر ربي وما أوتيتم من العلم إلا قليلا﴾) مېش هه ستام بۆ نهوى وه زعه كهى لى تىك نه دم يان بۆ نهوى بيم به حائيل له نيتوان نه و نه واندا . وتى رۆح به كار هيتراوه بۆ جوهره نيل ، قورنان ، وهى ، عيسا ، گيان . لئاو نه واندها لىتردها دل بۆ گيان ده روا . واته مهبه ستى جوله كه كان پرسىار بوى له گيان كه هيج كهس نازانى چىيە بىجكه له خواو له چۆرى نه م جيهاى نيمه نىيە ، لىتردها نه مه هديه (قال الأعمش : هكذا في قراءتنا) نه رسته يه نه هيتلنه وه تا كاتىكى تر مهبه سته كه مان بۆ ده رنه كه وى .

نم حه ديسه له ژماره كانى: (٤٧٢١ ، ٧٢٩٧ ، ٧٤٥٦ ، ٧٤٦٢) دا دووباره بووه ته وه .

*** **

٤٨- باب من ترك بعض الاختيار مخالفة أن يقصر فهم بعض الناس عنه فيقعوا في أشد منه .

١٢٦- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ إِسْرَائِيلَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ : قَالَ لِي ابْنُ الزُّبَيْرِ : كَانَتْ عَائِشَةُ تُسِرُّ إِلَيْكَ كَثِيرًا ، فَمَا حَدَّثْتُكَ فِي الْكُعْبَةِ ؟ قُلْتُ قَالَتْ لِي : قَالَ النَّبِيُّ ﷺ : «يَا عَائِشَةُ لَوْلَا قَوْمُكَ حَدِيثُ عَهْدِهِمْ» - قَالَ ابْنُ الزُّبَيْرِ : بِكَفَرٍ - لَنَقَضْتُ الْكُعْبَةَ لَجَعَلْتُ لَهَا بَابَيْنِ : بَابٌ يَدْخُلُ النَّاسُ ، وَبَابٌ يَخْرُجُونَ ، فَفَعَلَهُ ابْنُ الزُّبَيْرِ .

(باب من ترك بعض الاختيار مخالفة أن يقصر فهم بعض الناس عنه فيقعوا في أشد منه) نه مه بابى نه وهيه كه سىك هيتنى كارى چاك واز لى بيتنى و راينه كه يه نى له بهر نه وهى هيتنى تى نه نكا و به هۆى نه وه وه نه كه وىته هه له يدكى سه خت تر .

لهم باره يه وه نه م حه ديسه نه هيتنى له نيبى و زوبه يره وه كه نه فرموى: (كانت عائشة تسر إليك كثيرا ، فما حدثتك في الكعبة؟) نه لى گوتيان پىم عانشه هه والى نهيتنى زۆرت بىيە نه لى نايا له باره ي كه عبه وه چى باس كر دووه بۆت؟ (قلت قالت لي : قال النبي ﷺ : «يا عائشة لولا قومك حديث عهدهم» - قال ابن الزبير : بكفر -) بى گوتم پىغه مبه رى خوا ﷺ نه فرموى: نه ي عانشه نه گهر قه ومه كه ت تازه نه بوونا يه له باره ي ده ق گرته وه به كو فر

(ثلاثاً)، قَالَ: «مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ». قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا أَخْبِرُ بِهِ النَّاسَ فَيَسْتَبْشِرُوا؟ قَالَ: إِذَا يَتَكَلَّمُوا. وَأَخْبِرَ بِهَا مُعَاذٌ عِنْدَ مَوْتِهِ تَأْتِمًا.

نعم حدیسه له ژماره‌ی: (۱۲۹) دا دو باره بږوه تږوه.

۱۲۹- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا قَالَ: ذُكِرَ لِي أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِمُعَاذٍ: «مَنْ لَقِيَ اللَّهَ لَا يَشْرِكُ بِهِ شَيْفًا دَخَلَ الْجَنَّةَ» قَالَ: أَلَا أَبْشُرُ النَّاسَ؟ قَالَ: لَا: إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَتَكَلَّمُوا.

(باب من خص بالعلم قوما دون قوم كراهية أن لا يفهموا) نهمه بابی نهوه که سټیک عیلم و زانینیک تاییه تی بکات به تاقمیکه و هو نه یکه یه نن به تاقم تی تر نک نمو تاقمه تی نه گن و لهم بارهوه نیمامی علی خوی لی رازی بن نه فدرموی: (وقال علي: (حدثوا الناس بما يعرفون، ا تحبون أن يكذب الله ورسوله؟) بږ خه لکی شتن باس بکن و رایکه یه نه که بیزانن و وری بگرن نایا پټتان خوښه باور نه کړی به خواو پټغه مېهر. واته نه گهر شتن باس بکن که له ژیری نه وان به دهر بیت به دروی داته نن و نمو کاته کافر نه بن. وه لهم بارهوه نیمامه کان وهاوه له کانی جله و گپریان کردوه له هه والدان و گپړانه وې نمو شتانه ی که سهر ټیک نه دن له نمرانان. به کورتي ههر شتن که رواله تی حدیسه که بیدعت و لادان نیشان بدات و نه و ش مېه ست نه بن بن دنگ برون لی چاکه. نهم حدیسه همر وهک حدیسی پټشو وایه، به لام نیمامی بوخاری نه پانه نټن بږ که پاندنی همر حدیسی که پی گه شټی و وهک تاکید وایه بږ حدیسه که ی تر. پټجکه له و ش نهم دوو حدیسه جیاوازن لهم باره یه وه که نهم حدیسه بږ گوته و حدیسی پټشو بږ کرده و یه یان بږ همر دوو کیان.

همر لهم بابه دا نهم حدیسه ش نه هټن له موعازی کوړی جه به له وه که (قال: حدثنا أنس بن مالك أن النبي ﷺ - ومعاذ رديله على الرجل -) نه فدرموی: موعاز له کاتیکدا له پټت پټغه مېه روه بږوه (قال: يا معاذ ابن جبل.) فدرموی: نهی موعازی کوړی جه بدل. (قال: لبيك يا رسول الله وسعديك. قال: يا معاذ. قال: لبيك يا رسول الله وسعديك ثلاثاً) نه ویش سټی جار نهو فدرموده ی تیکرار کرده و موعازیش بهو شټیوه وه لامی

داوده توهو نینجا (قال : وما من احد يشهد ان لا اله الا الله وان محمدا رسول الله صدقا من قلبه الا حرمه الله على النار) ههركه سیک شایه تومان بیتنی به راستی له دلیهوه خوا قهده غه ی نکات له ناگرو ناگری دۆزهخ نایسوتیتنی. بیتگومان هه دیسی زۆر هه یه که باسی عه زابی موسلمانانی گونا بهار نکات هه موو زانایانی باوه پیتکراو له سهر نه وهن، که واته نه بنی نهم هه دیسی نه بو زه ره ریک بخری له گه له نه وانه نهم دژایه تی به نه هیتلری، بۆ نه وه مه به سته زانایان چهند شتیکیان فهرموه هیتدیکیان نه هیتنن که بهلامانه وه به هیتزهره. یه که مه به ست قهده غه کردنی هه میشه یی و نتیجگاری به ، واته هه رکه سن به و باوه ره وه بمری نه به دی نابنی، دووم مه به ست قهده غه کردنی هه موو له شه به جارنی، واته هه موو له شی ناسوتیتنی وه که له هه دیسدا هاتوه زمان و دل و نه و شوینانه ی که ناوی ده ست نوژی لی که وتبنی خوا نایسوتیتنی. سنی به مه به ست نه و ناگه به که دیاری کراوه بۆ سوتاندنی کافران نه که ته به قه ی یه که مه که سوک ترینه و دانراوه بۆ باوه ردارانی گونا بهار. زانینی ته وای خواجه. له م هه دیسه دا ده رنه که وئی نه وه ری به زهی و میهره بانی پیغه مبه ری نازیز ﷺ ده ربه ری یاره کانی که خستونی به پاشکوی خۆی، هه روه ها راده و پله ی به رزی موعاذه که تا نه و راده به نزیک بووه له و لوتف و میهره بانی به ، هه روه ها راگه یاندنی نه و موزده به به هۆی نه و، هه روه ها وه رنه گیری که کوتابی بۆی هه به پرسیار بکات له مامۆستا له هه ر شتی تا بۆ روون نه بیتته وه، وه بۆ راگه یاندنی نه و عیلمه ی که پنی گوتراوه پرس بکات له مامۆستا بۆ بلاو کردنه وه ی نه وه ی پنی گوتراوه.

له هه دیسی هه سندا هاتوه که موعاز تووشی عمر دیت -خوایان لی رازی بیت- و نهم هه دیسه ی بۆ باس نکات و نه ویش نه فهرموئی په له مه که و نینجا دیته خزمه ت پیغه مبه ر ﷺ تۆ باش نه زانی، به لام نه که ر خه لکی نه مه بیستان ئیتیر پال نه ده نه وه به بنی غه م، نه فهرموئی: نه ویش راگه ی فاروقی په سهند کرد، له بهر نه وه فهرمو ی به موعاذه که راینه گه یه نن. له وه یشسه وه ده رنه که وئی که نیجسته هاد دروست بووه له حوزوری پیغه مبه ر ﷺ. نه و رای فاروقه یه کتیکه له راو بۆچوونه به رزه کانی که موافیقی هه ق ده رچووه. نینجا نهم هه دیسه ی موعاز له کاتی مردنیدا رایگه یاند تا گونا بهار نه بنی له به ری که قی عیلمه وه.

۵۰- باب الحياء في العلم

وَقَالَ مُجَاهِدٌ: لَا يَتَعَلَّمُ الْعِلْمُ مُسْتَحْيٍ وَلَا مُسْتَكْبِرٌ. وَقَالَتْ عَائِشَةُ: نِعَمَ النِّسَاءُ الْأَنْصَارُ، لَمْ يَمْنَعْنَهُنَّ الْحَيَاءُ أَنْ يَتَفَقَّهْنَ فِي الدِّينِ.

۱۳۰- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنَةِ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ: جَاءَتْ أُمُّ سَلِيمٍ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مِنَ الْحَقِّ، فَهَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلِ إِذَا احْتَلَمَتْ؟ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا رَأَتْ الْمَاءَ. أُمُّ سَلَمَةَ -تَعْنِي وَجْهَهَا- وَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَتَحْتَلِمُ الْمَرْأَةُ؟ قَالَ: نَعَمْ، تَرِبْتُ لِي، فِيمَ يَشْبَهُهَا وَلَدُهَا؟

ثم حديثه له زماره كانی: (۲۸۲، ۳۳۲۸، ۶۰۹۱، ۶۱۲۱) دا دوو باره بوو ده توه.
۱۳۱- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: «إِنَّ مِنَ الشَّجَرِ شَجَرَةً لَا يَقْطُرُ رَقِيقًا وَهِيَ مِثْلُ الْمُسْلِمِ، حَدَّثُونِي بِهَا؟ فَوَقَعَ النَّاسُ فِي شَجَرِ الْبَادِيَةِ، وَوَقَعَ فِي نَفْسِي أَنَّهَا النَّخْلَةُ، قَالَ: عَبْدُ اللَّهِ: حَقِيقَتْ. فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبَرْنَا بِهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: هِيَ النَّخْلَةُ. قَالَ: فَحَدَّثْتُ أَبِي بِمَا وَقَعَ فِي نَفْسِي، فَقَالَ: لَأَنْ تَكُونَ قُلْتُهَا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يَكُونَ لِي كَذَاءٌ.»

(باب الحياء في العلم) نه مه بابی نه وهیه نابی شهرم و حه یا بکری له باره ی ندنی عیلمه وه.

لهم باره وه نيماسی بوخاری رای موحايد نه هيتنی بز هاندان له سهر راگه يانندن سوئ: (لا يتعلم العلم مستحي ولا مستكبر) هدرکه سن شهرم بکات عيلم فيتر نابي، ها کنه سيک خوی به گه وره و زل سهر بکات فيتر نابي، چونکه ده ماری ناهيتنی که به سهر بکری. ههروه ها دايکی هه موممان عائشه خواي لی رازی بيت، نه فهرم سوئ: لت عائشة: نعم النساء نساء الأنصار، لم يمنعهن الحياء أن يتفقهن في الدين) نانی نه نصار زور چاکن شهرم کردن بهرگری نه کردن له وهی زانا بين له ناييندا. واته نابي بکری و هدرکاريکی دين بيته پيشه وه با پرس بکری و خو زانا بکری.

لهم بارهيهوه نيماسی بوخاری ثم حه دیسه نه هینتی له نوم سه له مه وه که نه فهرموی: (جاءت أم سليم إلى رسول الله ﷺ فقالت: يا رسول الله، إن الله لا يستحي من الحق، فهل على المرأة من غسل إذا احتلمت؟) که نوم سلیم هات و عمرزی پیغه مبهری کرد: خوا شهرم ناکات له هدیق نایا نافرهت غوسلی له سهره کاتنی نیحتیلام بین. (قال النبي إذا رأت الماء) پیغه مبهری ﷺ فهرموی: نه گهر ناوی بینی. (لفطت أم سلمة - تعني وجهها - وقالت: يا رسول الله وتحلم المرأة؟) نینجا نوم سه له مه له شهرمدا دم و چاوی خوی داپوشی و گوتی: نایا نافرهت نیحتیلامی نه بین؟ (قال: نعم، تربت یمینک، فبم يشبهها ولدها؟) به لئی دهست بدری به خوله وه، ثم وتهیه باو بووه له کاتنی بیتزازی دهر پهن له قسه ی بین جی. فهرموی به لئی نیحتیلامی نه بین و ناوی هدی، نهی نه گهر ناوی نریه به هوی چی شیهوی مندالی وهک خوی وا نه بین. له حه دیستیکی سه حیحداهاتوه نه گهر پیباو له پیتمه وه ناوی هاته وه که مندالیان بین شیهوی وهک باوکی وا نه بین، وه نه گهر نافرهت له پیش میترده که ناوی هاته وه شیهوی منداله که وهک دایکی وایه. ثم باسه له کتابی طهاردها دیت و له ویش قسه ی لئی ده کری.

هر لهم باهدها ثم حه دیسه ش نه هینتی له نین و عومه ره وه - خوا لئی یان رازی بیت که نه فهرموی: (أن رسول الله ﷺ قال: «إن من الشجر شجرة لا يسقط ورقها وهي كالمسلم، حدثوني ما هي؟) فهرموی له ناو دره خته کاندا دره ختیک هدی که لا ریزان ناکات و همیشه که لا کانی سه وزو نهو دره خته و تهی موسلماننه. بزم باس بکمن نهو دره خته کامه یه؟ (فوقع الناس في شجر البادية، ووقع في نفسي أنها النخلة) نینجا خه لکی که و تنه بیر کرد نه وه له دره خته کانی شیو و دۆله کان. وه که و تنه دلی من نهو دره خته دارخورمایه (قال: عبدالله: فاستحييت. فقالوا: يا رسول الله أخبرنا بها) به لام شهرم کرد نه مگوت. نینجا خه لکه که نه یان دۆزی یه وه، پرسیاریان کردو گوتیان نهی پیغه مبهری خوا هه والی نهو دره خته مان بین بده و نه ویش فهرموی: (هي النخلة) نهو دارخورمایه. (قال عبدالله: فحدثت أبي بما وقع في نفسي، فقال: لأن تكون قلتها أحب إلي من أن يكون لي كذا وكذا،) عبدالله نه فهرموی: عمرزی باو کم کرد که من نهو چوه دلته وه و شهرم کرد نه مگوت، نه ویش

فهرموی نه گهر بتگوتایه پتیم خوشتتر بوو لهو هی شتی زور گهورم دهست بکهوتایه ، نهم
 هدیسه تاکید نهکاتوه لهو هی که له هدیسی پتیشودا هات که نابین شهرم بکری له شتی
 راست و ههق.

*** **

٥١- بابُ مَنْ اسْتَحْيَا فَأَمَرَ غَيْرَهُ بِالسُّؤَالِ

١٣٢- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ عَنِ الْأَعْمَشِيِّ عَنْ مُنْبِرِ الْفُؤَرِيِّ عَنْ
 مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنْفِيَّةِ عَنْ عَلِيٍّ قَالَ: كُنْتُ رَجُلًا مُذَاءً، فَأَمَرْتُ الْمُقَدَّادَ أَنْ يَسْأَلَ النَّبِيَّ ﷺ
 فَسَأَلَهُ فَقَالَ: فِيهِ الْوُضُوءُ.

(باب من استحيا فأمر غيره بالسؤال) نهمه بابی نهو هیه نه گهر کهمسێ پرسیارکی
 ههبن و شهرم بکات له گوتنی و به هۆی نهو هوه داوا بکات له یه کتکی تر پرسیاره که ی بۆ
 بکات و لهم باره یه هوه هدیسن ته هیتنی له تهمامی عهلی یه وه که فهرموی: (کنت رجلا مذاء ،
 فأمرت المقداد أن يسأل النبي ﷺ فسأله فقال: فيه الوضوء) من پهاوتک بووم وهزیم زور
 بوو شهرم نه کرد پرسیار بکهم له پتغه مبه ره ﷺ له بهر نه وه داوام کرد له مقداد که پرس بکات و
 نهویش پرسی کردو پتغه مبه رهش فهرموی: ههر دهست نوژی له سه ره ، واته له شی پيس نابین ،
 دپاره پیسه وهک میز ، که واته شۆزینی عه وه ره تیش پتویسته . وه له بهر نهو هی به هۆی مقداده وه
 کاره که ی بۆ ده رکه وتوو ، که واته ره خنه ی لن ناگیرئ بهو هی نه نه بوو شهرمی بکردایه له کاری
 دینهدا.

نهم هدیسه له ژماره کانی: (١٧٨ ، ٢٦٩) دا دووباره بهو هه وه .

*** **

٥٢- بابُ ذِكْرِ الْعِلْمِ وَالْفَتَا فِي الْمَسْجِدِ

١٣٣- حَدَّثَنِي قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا نَافِعٌ مَوْلَى
 عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَجُلًا قَامَ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ: يَا رَسُولَ
 اللَّهِ، مِنْ أَيْنَ تَأْمُرُنَا أَنْ نُهَلَّ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «يُهَلُّ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلْفَةِ، وَيُهَلُّ
 أَهْلُ الشَّامِ مِنَ الْجُحْفَةِ، وَيُهَلُّ أَهْلُ نَجْدٍ مِنْ قُرْنٍ». وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: وَيَزْعُمُونَ أَنَّ رَسُولَ

اللَّهُ ﷺ قَالَ: «وَيَهْلُ أَهْلَ الْيَمَنِ مَنْ يَلْمَلَمْ، وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَقُولُ: لَمْ أَفْقَهْ هَذِهِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ».

(باب ذكر العلم والفتيا في المسجد) ثمه بابي نموده كه عيلم و فتوا له مزكودتا شتيكي پدهنده، لم باره يهوه ثم حدیسه نهیتنی له نیبن عومره وه كه نه فدرموی: (آن رجلا قام في المسجد فقال: يا رسول الله، من أين تأمرنا أن نهل؟) كه پیاویك له مزكودتا هستاو گوتی نهی پیغه مبهری خوا له کوتدا فدرمانان پی دهکی كه نیحرام بیهستین (فقال رسول الله ﷺ: «يهل أهل المدينة من ذي الحليفة، ويهل أهل الشام من الجحفة، ويهل أهل نجد من قرن») پیغه مبهری ﷺ فدرموی: نهلی مدينه نیحرام نهیستن له ذی الحلیفه و نهلی شام له جحفه و نهلی نجد له قرنه وه (وقال ابن عمر و يزعمون أن رسول الله ﷺ قال يهل أهل اليمن من يلملم) وه خه لکی دهلتین پیغه مبهری ﷺ فدرموی: نهلی یهمن له یهله مله وه (وكان ابن عمر يقول: لم أفقه هذه من رسول الله ﷺ) نیبن عومره نهی فدرموی: من له پیغه مبهروه وه رم نهگرتوه. نموده بهلگه یه له سه زیاده وه رعی نیبن عومره، له مه وپاش له کیتابی حمجدا له گدل سودی نه مانه دا دیت.

ثم حدیسه له ژماره کانی: (۱۵۲۲، ۱۵۲۵، ۱۵۲۷، ۱۵۲۸، ۷۳۳۴) دا دووباره بویه نموده.

*** **

۵۳- بابُ مَنْ أَجَابَ السَّائِلَ بِأَكْثَرِ مِمَّا سَأَلَهُ

۱۳۴- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، وَعَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ، أَنَّ رَجُلًا سَأَلَهُ: مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ؟ فَقَالَ: «لَا يَلْبَسُ الْقَمِيصَ وَلَا الْعِمَامَةَ وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْهَرَنَسَ وَلَا ثَوْبًا مَسَّهُ الْوَرَسُ أَوْ الزُّعْفَرَانُ، فَإِنْ لَمْ يَجِدِ الثَّعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَيْنِ، وَلْيَقْطَعْهُمَا حَتَّى يَكُونَا تَحْتَ الْكَعْبَيْنِ».

(باب من أجاب السائل بأكثر مما سأل) ثمه بابي نموده كه شتيك وهلامی پرسيار بداته وه به زیاتر له پرسياره کی. واته نسل وایه سه رویه بیت له گدل پرسيار، بهلام له بهر هزیه کی پدهنده زیاده گوتن.

لەم بارەیدووە ئەم هەدیسە ئەهتێتی لە نێین عومەرەووە ئەویش لە پێتفەمبەرەووە. وە لە زەهەری ئەویش لە سالم ئەویش لە نێین عومەرەووە ئەم هەدیسە ئەهتێتی: (ان رجلا سأل: ما یلبس المحرم؟) کە پیاویک پرسباری کرد لە پێتفەمبەر ﷺ نایا کەسێ لە نیحرامدا بێ چی بپۆشێ؟ (فقال: لا یلبس القميص ولا العمامة ولا السراويل ولا البرنس ولا ثوبا مـه الورس أو الزعفران، فإن لم یجد النعلین فلیلبس الخفین، ولیقطعهما حتی یكونا تحت الکعبین) بەم جۆرە وەلامی دایەووە کە فەرەموی: کراس نەپۆشن وە میتزەرەو شەرۆال و کلاو و هەر پۆشاکێک کە پۆن خۆش کرابێ وە (زەعفران) ی لێ درابێ وە ئەگەر پیتلاوی نەبوو با خۆف بپۆشێ کە ژێرەکی بریبێ تا ئەگاتە ئەمە قایی، ئەمە پیتویست بوو، وە وەلام لازم ناکات رێک بیت بە تایبەت کاتێ کە وەلام گشتی بیت، ئەو کاتە وەلامە کەشی تێدایەو زیاده فائیدەش رائەگەیدەنێ، وە ئەمانە ی کە ئەفەرەموی بیتگانی نین لە پرسبیارە کە.

ئەم هەدیسە لە ژمارەکانی: (٣٦٦، ١٥٤٢، ١٨٣٨، ١٨٤٢، ٥٧٩٤، ٥٨٠٣، ٨٠٥، ٥٨٤٧، ٥٨٥٢) دا دووبارە بووەتەووە.

ئینجا لە دوا دوا یی ئەم کیتابی عیلمەدا ئەویش باس دەکەین کە ژمارە ی ئەو هەدیسانە ی کە لە هەدیسە مرفوعەکانن ١٥٢ هەدیسە و مکررەکانیش ١٦ هەدیسە وە ک تێپەرێان کردو رەحمەتی خوا لە نیمامی بوخاری و خوا نیشەش بە هەرەمەند بکات بە هەدیس و نیرشادەکانی، آمین.

سەر لە بەیانی سێ شەممە ئەم کیتابە دوا یی هات، بە ئەزنی خوا دەست ئەکەین بە کیتابی وضوء. ٢٨ / ربيع الأول ١٤١٩.

(۴)

کتاب الوضوء

۱- باب ما جاء في الوضوء،

وَقَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿ إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ، وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ﴾ (المائدة: ٦)، قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: وَبَيْنَ النَّبِيِّ ﷺ أَنْ فَرَضَ الْوُضُوءَ مَرَّةً مَرَّةً، وَتَوَضَّأَ أَيْضًا مَرَّتَيْنِ، وَثَلَاثًا، وَلَمْ يَزِدْ عَلَى ثَلَاثٍ. وَكَرِهَ أَهْلُ الْعِلْمِ الْإِسْرَافَ فِيهِ، وَأَنْ يُجَاوِزُوا لِفِعْلِ النَّبِيِّ ﷺ.

(باب ما جاء في الوضوء) نه مه بابی نهو نه حکامانه یه که هاتوه له باره ی دهست نویره وه به پی نی نهو چه دیسانه ی که نیمامی بوخاری دهستی که وتون. (و قول الله تعالی: ﴿ إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ، وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ﴾ (المائدة: ٦) وه بابی فهرموده ی خواجه نیمامی بوخاری خوی لی رازی بیت باوی وایه لهم کتیبه پیروزه دا هه ر نایه تیکی دهست که وتبی بز هه ر کیتابی له پیشه وه هیناویه تی، نینجا چروه بز چه دیسه کان. جا لیته دا نیمام نه فهرصوی: (وبین النبي ﷺ أَنْ فَرَضَ الْوُضُوءَ مَرَّةً مَرَّةً) پیغه مه ره ﷺ فهرمویه تی که فهرزی دهست نوثر بز نه نداهه کان یه که یه که. واته یه کجار بز دهم وچاو و یه که جار بز نه نداهه کانی تر. واته به یه که جار پتیک دتت به لام (و توضع ایضا مرتین، و ثلاثا، ولم یزد علی ثلاث) به دوریش و به سیش خوی دهست نوثری گرتوه وه زیادی نه کردوه له سن. (و کره اهل العلم الإسراف فيه، و ان یجاءوزوا لفعل النبي ﷺ) زانایان پی نیان ناخوش بووه زیاده رهوی له دهست نوثر داو

تهجاوهز کردن له کردهوی پتغهمبه‌ر ﷺ .

زانایانی سه‌لف له معنای نایه‌ته‌که‌دا دووبه‌ره‌کین. زۆره له‌سهر نه‌وین ده‌ست نوێژ
فه‌رزه‌ کاتی هه‌ستای بۆ نوێژ نه‌گهر بێ ده‌ست نوێژ بووی، هه‌یندی نه‌فه‌رموین مه‌به‌ست گه‌ستی‌یه
ده‌ست نوێژ بێ یان نا، که‌واته به پێی نه‌م رایه ده‌ست نوێژ گرتن فه‌رزه بۆ هه‌موو نوێژتیک و
ده‌ست نوێژ هه‌ر یه‌ک نوێژی پێ نه‌کری. جا وا ده‌رنه‌که‌وی له پتیشه‌وه هه‌ر وا بووه، له پاشان
ئهو سه‌راوه‌ته‌وه له‌به‌ر نه‌رک و نا‌ره‌حه‌تی وه‌ک له هه‌دیسی عبده‌لله‌ی کورێ حنظله‌دا به‌ده‌قی
ئه‌وه هاتوه، له هه‌دیسی موسلیمه‌شدا هاتوه که پتغهمبه‌ر ﷺ بۆ هه‌موو نوێژتیک ده‌ست
نوێژی نه‌گرت تا سالی فه‌حی مه‌که‌که له‌وت‌دا به یه‌ک ده‌ست نوێژ هه‌ر پێنج نوێژه فه‌رزه‌که‌ی
کردو هه‌زوه‌تی عومه‌ر عه‌ززی کرد که تو‌کرده‌وه‌یه‌کت کرد تا ئیستا نه‌ت کردووه، نه‌ویش
فه‌رموی: به ده‌ست قه‌ست وام گرد واته تا ده‌رکه‌وی ئه‌وه دروسته، ئینجا هه‌یندی قه‌سه‌ی تر
هه‌یه له‌ناو زانایاندا گوته‌راوه، به پتوێستم نه‌زانی باسی به‌که‌م.

*** **

٢- بَابُ لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ بِغَيْرِ طَهْوَرٍ

١٣٥- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا
مَعْمَرٌ عَنْ هَمَّامِ بْنِ مُنَبِّهٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا تُقْبَلُ صَلَاةٌ مِنْ
أَحَدٍ حَتَّى يَتَوَضَّأَ» قَالَ رَجُلٌ مِنْ حَضْرَمَوْتَ: مَا الْحَدَّثُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟ قَالَ: فِسَاءٌ أَوْ
ضُرَاطٌ.

(باب لا تقبل صلاة بغير طهور) نه‌مه بابێکه له باره‌ی ئه‌وه‌ی که نوێژ به بێ ده‌ست
نوێژ وه‌رناگیرێ.

له‌م باره‌یه‌وه، هه‌دیسی نه‌هه‌ینن له ئه‌بو هوره‌یره‌وه که (يقول: قال رسول الله ﷺ: «لا
تقبل صلاة من أحد حتى يتوضأ») ئه‌لێ پتغهمبه‌ر ﷺ فه‌رموی: که‌سێ که ده‌ست نوێژی
نه‌بێ نوێژی لێ وه‌رناگیرێ هه‌تا ده‌ست نوێژ نه‌کری، واته نوێژه‌که‌ی دانامه‌زێ نه‌ک مه‌به‌ست
ئه‌وه‌یه که سه‌وابی نامه‌تێ وه‌ک هه‌یندی کرده‌وی خراپ که سه‌وابی نوێژ نا‌هه‌یتێ وه‌ک
نه‌فه‌رموی: (من أتى عرافاً لم يقبل له صلاة). ئینجا هه‌یندی ده‌لێن که پتوێستی ده‌ست نوێژ
له مه‌دینه‌دا هات، به‌لام هه‌دیسی تر هه‌یه که هه‌ر له مه‌که‌که‌شدا فه‌رزه‌ بووه، وه پتغهمبه‌ری

نازیز ﷺ نوژی بهی غوسل و دست نوژ هر گیز نه بووه، وه مه بهست به ده ست نوژ
تهیه مومیشه، که واته نه گهر نوژ به تهیه موم کرا له کاتی نه بوونی ناو یان نه گونجانی
به کارهتانی ناو (قال رجل من حضرموت: ما الحدث یا أبا هريرة؟ قال: فساء أو ضراط).
نهم حه دیسه له ژماره ی: (۶۹۵۴) دا دووباره بووه ته وه.

*** **

۳- بَابُ فَضْلِ الْوُضُوءِ، وَالْفَرْغِ الْمُحْجِلُونَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ

۱۳۶- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ خَالِدٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي هِلَالٍ
عَنْ نَعِيمِ الْمُجَمِّرِ قَالَ: رَقِيتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ عَلَى ظَهْرِ الْمَسْجِدِ فَتَرَضًا فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ
النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: «إِنْ أُمْتِي يَدْعُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًا مُحْجِلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ، فَمَنْ اسْتَطَاعَ
مِنْكُمْ أَنْ يُطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ».

(باب فضل الوضوء، والفرغ المحجلون من آثار الوضوء) نهمه بابی گه وره یی ده ست
نوژی باسی نه وه یه که نومه ت ناو نه برتن و بانگ نه کری به دم و چاو و قاج سپیتی له
روژی دوا ییدا له بهر به ره می ده ست نوژه که یان. واته موسلمانانی نهم نومه ته له روژی
دوا ییدا به دم و چاو و قاج سپیتی زیندوو نه کرتنه وه له بهر ناوی نهو ده ست نوژه یی که
بوویانه.

لهم باره یه وه حه دیسی نه هتینی له نعیم مجمر که (قال: رقيت مع أبي هريرة على
ظهر المسجد فترضاً فقال:) نه فره موی: له گهل نه بو هوره یه چوینه سهربانی مزگه وت و ده ست
نوژی گرت و نینجا گوتی: (إني سمعت النبي ﷺ يقول: «إن أمتي يدعون يوم القيامة غرا
محجلين من آثار الوضوء، فمن استطاع منكم أن يطيل غرته فليفعل») بیستم له
پیغه مبه ر ﷺ فره موی نومه تی من له روژی دوا ییدا بانگ نه کرتن به دم و چاو و قاج سپیتی
له بهر به ره می ده ست نوژه کانیا ن، جا هه رکه س نه یه وی سپیتی یه که ی زیاتر بکات با
بیکات.

لهم حه دیسه وه وا دهر نه که وی و گرمان نه برتی که ده ست نوژ هه ره لهم نومه ته دا بووه و
له گهل نه وه دا به حه دیس ثابته که ده ست نوژ له پیتش نهم نومه ته شدا بووی. به لام نهو ره خنه یه

ناچیتته سر چونکه له همدیسې کهدا نوو له قه بهی حسر نه کړدوو له سر ندم نوممه ته ، که واته با که سانی تریش بین هیچ مانع نی یو نه توانین بلتین ندم نیشانه یه با یه کن بیت له و خه لاتنه گرنګانه ی که خوا به خشیویه تی بهم نوممه ته . لم همدیسوه وه رنه گیرئ دهست نوژ گرتن به سر بانی مزګوته وه ره وایه ، به لام به مدرجن سربانه که بیارتیزئ له هدرچی شتی که شایسته نی یه بز مزګوت.

*** **

۴- بَابُ لَا يَتَوَضَّأُ مِنَ الشُّكِّ حَتَّى يَسْتَقِنَ

۱۳۷- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَعَنْ عَبَادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ أَنَّهُ شَكََا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الرَّجُلُ الَّذِي يُخِيلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ يَجِدُ الشَّيْءَ فِي الصَّلَاةِ ، فَقَالَ : «لَا يَنْفُتِلْ - أَوْ لَا يَنْصَرِفْ - حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا» .

(باب لا يتوضأ من الشك حتى يستيقن) ندمه بابتهکه نه فرموی دهست نوژ فرز نی یه له بهر گومانی بن دهست نوژ هدا نوژ که ره که یه قینی نه بن که دهست نوژ نی یه . لم باره یوه همدیسې نه هینن له مامی عبادی کوری ته میمه وه (أنه شكا إلى رسول الله ﷺ الرجل الذي يخيل إليه أنه يجد الشيء في الصلاة) که باسی پیاوکی کرد که له نوژدا وانه که ویتته دلیه وه که دهست نوژ شکابن و یه قینی نی یه که شکابن نایا چی بکات ؟ (فقال : «لا ينفتل - أو لا ينصرف - حتى يسمع صوتا أو يجد ريحا») نمیش نه رموی : نه بیرئ هدا دنگ ده بیستی یان بون دیت به سریدا .

کژو کومه لی زانایان به پی نی ندم همدیسې رایان هیه نیتر له کاتی نوژ که دا نوو ی به سر بیت یان له پاش نوژ که . نینجا نه گمر نیحتیات بکات چاکتره . ندم همدیسې له ژماره کانی : (۱۷۷ ، ۲۰۵۶) دا دوو باره به وته وه .

*** **

۵- بَابُ التَّخْفِيفِ فِي الْوُضُوءِ

۱۳۸- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ : حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو قَالَ أَخْبَرَنِي كُرَيْبٌ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَامَ حَتَّى نَفَخَ ، ثُمَّ صَلَّى - وَرُبَّمَا قَالَ اضْطَجَعَ حَتَّى نَفَخَ ثُمَّ قَامَ

فَصَلَّى - ثُمَّ حَدَّثَنَا بِهِ سَفِيَّانَ مَرَّةً بَعْدَ مَرَّةٍ عَنْ عَمْرٍو عَنْ كَرِيبٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: بَتَّ عِنْدَ خَالَتِي مِيمُونَةَ لَيْلَةً، فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ مِنَ اللَّيْلِ، فَلَمَّا كَانَ فِي بَعْضِ اللَّيْلِ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَتَوَضَّأَ مِنْ شَنْ مُعَلَّقٍ وَضُوءًا خَفِيفًا - يُخَفِّفُهُ عَمْرٍو وَيَقْلِلُهُ - وَقَامَ يُصَلِّي، فَتَوَضَّأْتُ نَحْوًا مِمَّا تَوَضَّأَ، ثُمَّ جِئْتُ فَقَعْتُ عَنْ يَسَارِهِ - وَرُبَّمَا قَالَ سَفِيَّانُ: عَنْ شِمَالِهِ - فَحَوْلَتْنِي فَجَعَلَنِي عَنْ يَمِينِهِ. ثُمَّ صَلَّى مَا شَاءَ، ثُمَّ اضْطَجَعَ فَنَامَ حَتَّى نَفَخَ، ثُمَّ أَتَاهُ الْمُنَادِي فَأَذَنَهُ بِالصَّلَاةِ، فَقَامَ مَعَهُ إِلَى الصَّلَاةِ فَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأَ. قُلْنَا لِعَمْرٍو: إِنَّ نَاسًا يَقُولُونَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تَنَامَ عَيْنُهُ وَلَا يَنَامُ قَلْبُهُ، قَالَ عَمْرٍو: سَمِعْتُ عُبَيْدَ بْنَ عَمْرِوٍ يَقُولُ: رَأَيْتُ الْأَنْبِيَاءَ وَخِي ثُمَّ قَرَأَ ﴿إِنِّي أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ﴾ (الصافات: ١٠٢).

نینجا دیتہ سہر باسی سووک و سؤلی لہ دہست نوٹڑ گرتندا نہک بہ قولی بڑی داچی وہک لہ ولاتی نیتہدا باوہ کہ دہست نوٹڑ کہ بہ توندی نہگرن و نوٹڑ کہ ہدروا بہ بن روح و ہدلہ نہیکن، نہفہرموی: (باب التخفيف في الوضوء) نہمہ ہابی نہوہہ کہ سووک و سؤلی بہکار بہتیری لہ دہست نوٹڑدا.

لہم بارہیہوہ حدیسی نہہیتی لہ نیبن عہباسوہ -حوالہ یان رازی بیت- کہ (ان النبي ﷺ نام حتی نفخ، ثم صلى -وربما قال اضطجع حتى نفخ ثم قام فصلى- ثم حدثنا به سفيان مرة بعد مرة عن عمرو عن كريب عن ابن عباس) نہفہرموی: پیغہمبہر ﷺ خہوت ہتا پرخہی لیدا، نینجا ہتسا نوٹڑی کرد، نینجا نہفہرموی: وا نہزانم وتہی (نام) ی گرت یان (اضطجع) نینجا سوفیان ریوایتی کرد بزمان جار لہ پاش جار، واتہ کاتی بہ کورتی باسی کردو کاتیکی تر بہ درتیری لہ نیبن عہباسوہ کہ (قال: بت عند خالتي ميمونة ليلة، فقام النبي ﷺ من الليل، فلما كان في بعض الليل قام النبي ﷺ فتوضأ من شن معلق وضوءا خفيفا -يخففه عمرو ويقلله-) نہفہرموی: شہوتیک ماموہ لای پورم کہ ميمونهہہ -دایکی نیمانداران- نینجا پیغہمبہر ﷺ ہستا بڑ شہونوٹڑوہ لہ پاشان خہوت و نینجا ہستا دہست نوٹڑیکی سووکی گرت لہ کوندہیک کہ ہلوسرابوو، واتہ زور زور دہستی نہہیتا بہ نہعزاکانیداو زیاد لہ یکہ جاری ناوی نہدا بہ نہعزاکانیدا (وقام يصلي) نیبن

عہباس نہ فہرموی: ہستاو نوٹری کرد (فتوحات نحواً لما توضعاً، ثم جئت ففقت عن يساره -وربما قال سفيان: عن شماله-) نینجا منیش ہستام دست نوٹرم گرت بہ وینہی دست نوٹزہ کی نہ و لہ لای چہ پیہوہ و ہستام (لحولني فجعلني عن يمينه) نینجا و ہری گیرام و خستیمہ لای راستیہوہ (ثم صلى ما شاء، ثم اضطجع فنام حتى نفخ، ثم أثاره المنادي فأذنه بالصلاة، فقام معه إلى الصلاة لفعلی ولم يتوضأ) نینجا نوٹری کرد نہوہ خوا نیراہی کردبوو لہ پاشان راکشاو خہوت ہہ تا پر خہی لیداو نینجا بانگ بیژ ہات و ہدوالی پیدای نوٹزہ کردن لہ گہل خہلکی و دست نوٹری نہ گرت، نہوہ بوو کہ (قلنا لعمرو: إن ناسا يقولون: إن رسول الله ﷺ تنام عینه ولا ينام قلبه) وتمان بہ عمر چہند کہ سیک دہلین پیٹغہ مہر ﷺ چاوی خہوتوہوہ دلی نہ خہوتوہوہ، خہ تاہی دہلن: دلی نہ خہوتوہوہ لہ ہر نہوہی ناگدار بیت بہ و حیدک کہ لہ خہودا بوی ہاتین (قال عمرو: سمعت عبيد بن عمير يقول: رؤيا الأنبياء وحي ثم قرأ ﴿إني أرى في المنام أني أذبحك﴾ والصفات: ۱۹۰۲) عمر نہ فہرموی: لہ عوبیدی کوپی عومیرم بیست کہ نہ یفہرمو: خمو دیتنی پیٹغہ مہران و حیدو نینجا نہم ناپہ تہی کرد بہ ہلگہ کہ خہزہ تہی نیبراہیم فہرموی بہ نیسماعیل ہدراستی من لہ خہودا بینیم کہ من تو سہر نہ ہرم.

نہم خہ دیسہ بہ روونی نہو سووک و ناسانی دست نوٹزہ گرتنہی روون کردوہ کہ مہ بہستی بابہ کہ بوو.

*** **

۹- بَابُ إِسْبَاغِ الْوُضُوءِ.

وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ: إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ: الْإِنْقَاءُ

۱۳۹- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ: دَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ عَرَفَةَ حَتَّى إِذَا كَانَ بِالشَّعْبِ نَزَلَ قَبَالَ، ثُمَّ تَوَضَّأَ وَلَمْ يُسَبِّحِ الْوُضُوءَ. فَقُلْتُ: الصَّلَاةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: فَقَالَ: الصَّلَاةُ أَمَامُكَ. فَرَكِبَ. فَلَمَّا جَاءَ الْمُرْدَلِفَةَ نَزَلَ فَتَوَضَّأَ فَاسْبَغَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أَقِيَمَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّى الْمَغْرِبَ، ثُمَّ أَنَاخَ كُلُّ إِنْسَانٍ بَعِيرَهُ فِي مَنْزِلِهِ، ثُمَّ أَقِيَمَتِ الْعِشَاءُ فَصَلَّى، وَلَمْ يُصَلِّ

بینهما.

(باب إسباغ الوضوء. وقال ابن عمر: إسباغ الوضوء: الإنقاء) ثم به بابی نهوده که دست نوتیز به تیرو تهواوی بگیرن، نبین عومهر - خویان لن رازی بیت - صدهسته که روون نمکاتهوه که (إسباغ) بریتی به له پاک و تمیزی کردنی نه ندامه کانی دست نوتیز.

لهم باره یهوه حه دیسن نهینن له نوسامه ی کوری زهیده وه که کوره یب بیستویه تی که (يقول: دفع رسول الله ﷺ من عرفة حتى إذا كان بالشعب نزل فبال، ثم توضأ) پیغه مبه رﷺ له عمره فده درچو بهرو موزده لیفه هتا که یشته ریگه که که ناسراوه دابهزی و دهست نوتیزی شکاندو نینجا دهست نوتیزی گرتوه (ولم يسبغ الوضوء) دهست نوتیزتکی سووک (فقلت: الصلاة يا رسول الله: فقال: الصلاة أمامك) وتم: نوتیز نهی پیغه مبهری خوا، نهویش فهرموی: نوتیز وا له پیشانوه، واته له ممو پاش دهیکه بن (فرکب. فلما جاء المزدلفة نزل فتوضأ فأسبغ الوضوء ثم أقيمت الصلاة فصلی المغرب، ثم أناخ كل إنسان بعميره في منزله، ثم أقيمت العشاء فصلی، ولم يعسل بينهما) نینجا سوار بوو کاتی گه یشته موزده لیفه دابهزی و دهست نوتیزی تهواوی گرت و نینجا قامدت کراو نوتیزی مه غریبی کرد، نینجا هدرکس حوشتری خوی خوسداو له مه نزلی خوی دانیش و نینجا قامدت کرا بز نوتیزی عیشاو نوتیزی کردو له نیوان نهو درو نوتیزدا نوتیزی تری نه کرد.

بز ناگاداری نهو ناوهی که دهست نوتیزی پی نه گرت لهو شهوده ناوی زهمزمه بوو، که واته نهو که سدی که نه لن ناوی زهمزمه همر بز خواردنه وهیه راستی نه کردوه. چند شتیکی تر ماوه له باره ی نهو باهوه له کتایی حه جدا دیت.

نهم حه دیسه له ژماره کانی: (۱۸۱، ۱۶۶۹، ۱۶۷۲) دا دووباره بووه تهوه.

*** **

۷- بابُ غُسلِ الوجهِ باليدينِ منْ غُرْفَةٍ وَاحِدَةٍ

۱۴۰- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو سَلَمَةَ الْخَزَاعِيُّ مَنصُورُ بْنُ سَلَمَةَ قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ بِلَالٍ -بِقَبْلِ سَلِيمَانَ- عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ تَوَضَّأَ فَغَسَلَ وَجْهَهُ، أَخَذَ غُرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَمَضْمَضَ بِهَا وَاسْتَنْشَقَ، ثُمَّ أَخَذَ غُرْفَةً مِنْ

مَاءٍ فَجَعَلَ بِهَا هَكَذَا أَضَافَهَا إِلَى يَدِهِ الْأُخْرَى فَغَسَلَ بِهِمَا وَجْهَهُ، ثُمَّ أَخَذَ غُرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَغَسَلَ بِهَا يَدَهُ الْيُمْنَى، ثُمَّ أَخَذَ غُرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَغَسَلَ بِهَا يَدَهُ الْيُسْرَى، ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ، ثُمَّ أَخَذَ غُرْفَةً مِنْ مَاءٍ فَرَشَّ عَلَى رِجْلِهِ الْيُمْنَى حَتَّى غَسَلَهَا، ثُمَّ أَخَذَ غُرْفَةً أُخْرَى فَغَسَلَ بِهَا رِجْلَهُ - يَعْنِي الْيُسْرَى - ثُمَّ قَالَ: هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَتَوَضَّأُ.

(باب غسل الوجه باليدين من غرفة واحدة) نه‌مه بابی نه‌ویه که شؤردنی ه‌ردوو ده‌ست به یه‌ک مشت دروسته‌و ره‌ویه.

ل‌م باره‌یه‌وه ح‌ده‌یستی نه‌ه‌یتی له‌ نی‌ین ع‌ه‌باسه‌وه که (انه‌ ت‌وضاً ف‌غسل وجهه‌، اخذ غرفة من ماء فمضمض بها واستنشق، ثم اخذ غرفة من ماء فجعل بها هكذا أضافها إلى يده الأخرى فغسل بهما وجهه، ثم اخذ غرفة من ماء يده اليمنى، ثم اخذ غرفة من ماء فغسل بها يده اليسرى، ثم مسح برأسه، ثم اخذ غرفة من ماء فرش على رجليه اليمنى حتى غسلها، ثم اخذ غرفة أخرى فغسل بها رجليه - يعني اليسرى - ثم قال: هكذا رأيت رسول الله يتوضأ) به‌م ش‌یوه‌یه به‌دریژی ده‌ست نو‌ژی نی‌شان‌داین، وه‌ نه‌و که‌سه‌ی که نه‌ل‌ی به‌و ته‌ری ده‌ستی‌یه مه‌س‌حی سه‌ری کرد، که‌واته‌ ناوی به‌کاره‌یت‌راو ده‌ست نو‌ژی پی نه‌گیرئ ق‌سه‌که‌ی به‌ راست ده‌رناچئ، چون‌که‌ ناوی به‌کاره‌یت‌راو نه‌ویه که له‌ پاش ش‌ورین له‌ نه‌ع‌زاکه بی‌ته‌وه، ده‌ی نه‌مه ج‌ری نه‌بووه‌ته‌وه، دووه‌م نه‌بو داود: (ثم قبض قبضة من الماء ثم قبض يده ثم مسح رأسه).

*** **

۸- بَابُ التَّسْمِيَةِ عَلَى كُلِّ حَالٍ، وَعِنْدَ الْوُقَاعِ

۱۴۱- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ يَلْغُ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ: «لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا أَتَى أَهْلَهُ قَالَ: بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ، وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا، لَقَضِيَ بَيْنَهُمَا وَلَدٌ لَمْ يَضُرَّهُ».

(باب التسمية على كل حال، وعند الوقاع) نه‌مه بابی نه‌ویه که (بسم الله) گوتن سورنه‌ته له‌سه‌ر ه‌ه‌موو حال و باریک و له‌ کاتی ج‌یماع‌دا، ل‌م باره‌یه‌وه ح‌ده‌یستی نه‌ه‌یتی له‌

نیبڼ عه باسوهه که له پټغه مېر وه ﷺ ه وړان نه دات که (قال: «لو ان احدکم اذا اتى اهلہ قال: بسم الله، اللهم جنبنا الشيطان، وجنب الشيطان ما رزقنا، فقضى بينهما ولد لم يضره») نه فرموي نه گډر هډر کهس له نټوه کاتې چووه لای خیزانه کدی بلنې (بسم الله) نینجا نم نزایه بکات: خوا شہیتانمان لن دوور بخډه وهو شہیتان دوور بخډه وه له وهی پیمان نه به خشی، نینجا رولہ یه کیان پڼ بیه خشی شہیتان زیان ناگه یه ننې بهو منداله.

دیاره (بسم الله) گوتن نه پڼ له سهر شتی حلال بیت، کمواته نم وته گشتی یه تاییه ته به کارو کرده وهی حلاله وه، نینجا له بهر نه وهی هډیس هډیه که له کاتې جیما عدا پڼ دهنکی سوننه ته، کمواته پټش نه وه وکاتې نیازی نه وهی کرد (بسم الله) بکات. وه له کیتابی نیکاحدا چهند باسټکی تر هډیه له م باره یه وه هلې ده گرین پڼ نه وي به نیزنی خوا.

نم هډیسه له ژماره کانی: (۳۲۷۱، ۳۲۸۳، ۵۱۶۵، ۶۳۸۸، ۷۳۹۶) دا دوویاره بووه توه.

*** *** ***

۹- بَابُ مَا يَقُولُ عِنْدَ الْخَلَاءِ

۱۴۲- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا دَخَلَ الْخَلَاءَ قَالَ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ». تَابِعَهُ ابْنُ عَرَبَةَ عَنْ شُعْبَةَ. وَقَالَ غُنْدَرٌ عَنْ شُعْبَةَ «إِذَا أَتَى الْخَلَاءَ». قَالَ مُوسَى عَنْ حَمَّادٍ: «إِذَا دَخَلَ». وَقَالَ سَعِيدُ بْنُ زَيْدٍ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ «إِذَا أَرَادَ أَنْ يَدْخُلَ».

(باب ما يقول عند الخلاء) نمم بابی نه وهی که موسلمان بیلن کاتې بهیته سهر ناوده ست. له م باره یه وه هډیسې نه هیتنې له نه نه سه وه که (يقول: كان النبي ﷺ إذا دخل الخلاء قال: «اللهم إني أعوذ بك من الخبث والخبائث») نلن عاده تی پټغه مېر وه ﷺ وا بوو کاتې بجوا یه ته شوتنی خو خالی کردنه وه نه یغه رمو: خوا یه پهنات پڼ ده گرم له شہری شہیتانه نیرو شہیتانه مڼ یه کان.

نم وته یه به چهند جوری هاتوه (إذَا أَتَى الْخَلَاءَ)، (وإذا دخل) که هډیه ک مه به سته. لیږه شدا ده لټین له کاتې خو خالی کردنه ودا نه پڼ موسلمان پڼ دهنک بیت،

کهواته نه‌لټین کاتنی نیازی کرد نه‌وه بلټی، وه‌ک نهم ریوايه‌ته‌ش که عبدالعزیز نه‌یه‌تینی و له‌وه‌دا نه‌فرموی: («إذا أراد أن يدخل») هیندی چهند ره‌خنه‌یه‌کیان گرتوه له نيمامی بوخاری که لیتره‌دا نهم نه‌حکامانه‌ی به ریکی ریز نه‌کردوه، به‌لام وه‌لام دراوه‌ته‌وه و ده‌رخراوه که کاره‌کی نهم ریکه‌و با تماشای شهره‌کان بکړی یه‌کټی له‌وانه فتح الباری.

نهم همدیس له ژماره‌ی: (۶۳۲۲) دا دووباره بووه‌ته‌وه.

*** *** ***

۱۰- بَابُ وَضْعِ الْمَاءِ عِنْدَ الْخَلَاءِ

۱۴۳- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ قَالَ: حَدَّثَنَا وَرْقَاءُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي يَزِيدٍ عَنْ أَبِي عُبَاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ الْخَلَاءَ فَوَضَعَتْ لَهُ وَضْعًا. قَالَ مَنْ وَضَعَ هَذَا؟ فَأَخْبَرَ، فَقَالَ: «اللَّهُمَّ فَقِّهْهُ فِي الدِّينِ».

(باب وضع الماء عند الخلاء) نهمه بابی نه‌وه‌یه که چاکتر نه‌وه‌یه ناوی تاره‌ت گرتن له‌و شوتنه‌دا بیت که جیگه‌ی خو خالی کردنه‌وه‌یو له‌م باره‌یه‌وه همدیس نه‌هینتی له نین عباس‌وه که (أن النبي ﷺ دخل الخلاء فوضعت له وضوءًا. قال من وضع هذا؟ فأخبر، فقال: «اللهم فقهه في الدين») پیغمبر ﷺ چوه شوتنی خو خالی کردنه‌وه و منیش ناوم بز دانا له‌و شوتنه‌دا و فرموی کن نه‌مه‌ی دانا و هوالی پتدرا که من بوم دانا و نه‌ویش فرموی: می‌خوايه زانای بکه له‌دیندا.

بوونی ناو له‌و شوتنه‌دا شتیکی زور چاکه‌و دووره له‌وی له‌ نوټز بچن. نه‌وه بز نه‌و کاته بوو، که نهم وه‌سائیلی نیتستا نه‌بوه، به‌لام نیتستا نه‌وه به هه‌موو شتیه‌یه‌کی ناسان چون مه‌به‌ست بیت ناو له‌و شوتنه‌داو له‌ شوتنی خو شورتندا به تاره‌زوو هه‌یو پتویست نی‌یه‌ کهغی ناو بیا بز نه‌و شوتنه، له‌به‌ر نه‌وه نهمه‌ته‌کانی خوا زورتر نه‌رټی به‌سه‌ر به‌نده‌کانیدا.

له‌م همدیس وهرنه‌گیرئ که سوننه‌ته‌ دوعای خیر بز هه‌رکس چاکه‌ی له‌گمل بکړی.

*** *** ***

۱۱- بَابُ لَا تُسْتَقْبَلُ الْقِبْلَةُ بِفَاطٍ أَوْ بَوْلٍ، إِلَّا عِنْدَ الْبَنَاءِ: جِدَارٍ أَوْ نَحْوِهِ

۱۴۴- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ: حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدٍ

الليثي عن أبي أيوب الأنصاري قال: قال رسول الله ﷺ: «إذا أتى الغائط فلا يستقبل القبلة ولا يولها ظهره، شرقوا أو غربوا».

(باب لا تستقبل القبلة بغائط أو بول، إلا عند البناء: جدار أو نحوه) نهمه بابی نه‌ویه که له کاتی خۆ خالی کردنه وه نه روو نه‌کرتته قیبله وه نه پشتی تن نه‌کرتی، مه‌که نه‌وه کهسه له بیناو هۆده‌یه‌که‌دا بیت یان له پال به‌ردو داریکدا. واته نهمه هۆده‌شتی سارایه. لهم باره‌یه‌وه هه‌دیسی نه‌هتینی له نه‌به‌نه‌یویی نه‌نساری که (قال: قال رسول الله ﷺ: «إذا أتى الغائط فلا يستقبل القبلة ولا يولها ظهره، شرقوا أو غربوا» هه‌که‌س له ئیوه کاتن چوه شرتنی خۆ خالی کردنه وه نه روو به‌کاته قیبله وه نه پشتی تن به‌کات، روو به‌که رۆژئاو و رۆژه‌لات. نینجا ره‌خه‌ گه‌راوه له نیحامی بوخاری که هه‌دیسه‌که شتیه‌ی گشتی نیشان نه‌دا چۆن له ترجمه‌که‌دا تایبه‌تی کرد به دهشت ساراه؟ له وه‌لامدا چهند شتی‌ک گوتراوه یه‌کئی له‌مانه نه‌مه‌یه که روو کردن یان پشت تن کردن له دهشت و سارادا به‌دی دیت، له‌په‌نای دیوار یان شتن له روودا پی‌ی نه‌گوترتی روو کردنه نه‌وه شته نه‌ک روو یان پشت کردن. وه یه‌کئی تر له وه‌لامانه نه‌مه‌یه هه‌دیسی نیین عمر به‌لگه‌یه له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که پشت کردنه قیبله له پالی دیوار قه‌یناکات، وه هه‌دیسی جابر له‌سه‌ر دروستی روو کردن له بیناو پالی شتی‌کدا، که‌واته ره‌خه‌ ناگیرتی له‌نیحامی بوخاری، هیتندی نه‌فه‌رمون مطلقا دروست نی‌یه وه هیتندی نه‌فه‌رمون مطلقا دروسته وه‌رام نی‌یه. له نیتوان نه‌م رایانه‌دا کۆپو جه‌ماوه به‌ پی‌ی مه‌زه‌به‌ی شافیه‌ی نه‌وانه‌یه که میانمو ناوه‌راسته‌و خوا باش نه‌زانن و دیاره له‌سه‌ر هه‌موو باری نه‌به‌ن رتق له قیبله به‌گیرئ.

نهم هه‌دیسه له ژماره‌ی: (۳۹۴) دا دووباره به‌وه‌ته‌وه.

*** **

۱۲- بابُ مَنْ قَرَّزَ عَلَى لِبَتَيْنِ

۱۴۵- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ عَنْ عَمِّهِ وَاسِعِ بْنِ حَبَّانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: إِنْ نَاسًا يَقُولُونَ إِذَا قَعَدْتَ عَلَى حَاجَتِكَ فَلَا تَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَلَا بَيْتَ الْمَقْدِسِ. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ: لَقَدْ ارْتَفَعَتْ يَوْمًا عَلَى ظَهْرِ بَيْتِنَا، فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى لِبَتَيْنِ مُسْتَقْبِلًا

بَيْتَ الْمَقْدِسِ لِحَاجَتِهِ. وَقَالَ: لَعَلَّكَ مِنَ الَّذِينَ يَصَلُّونَ عَلَى أَوْرَاكِهِمْ، فَقُلْتَ لَا أُدْرِي وَاللَّهِ.
 وَقَالَ مَالِكٌ: يَعْنِي الَّذِي يُصَلِّي وَلَا يَرْتَفِعُ عَنِ الْأَرْضِ، يَسْجُدُ وَهُوَ لَاصِقٌ بِالْأَرْضِ.

(باب من تهرز على لبنتين) نه مه بابی نه وهیه که سیتک خوی خالی بکاته وه به سه ر

دوو ته خته وه.

لهم بارهیه وه حمدیستی نه هینتی له نیبن عمره وه که (أنه كان يقول: إن ناسا يقولون إذا
 قعدت على حاجتك فلا تستقبل القبلة ولا بيت المقدس) نه فهرموی: خه لکانتی نه یانگوت
 کاتنی که دانیشتی به سه ر پیش ناوته وه نه روو بکه ره وه قبیلهو نه روو بکه ره بهیت المقدس.
 (فقال عبدالله بن عمر: لقد ارتقيت يوما على ظهر بيت لنا، فرأيت رسول الله ﷺ على
 لبنتين مستقبلا بيت المقدس لحاجته) نیبن عومهر نه فهرموی: روژتیکه چوموه سه ر بانئ
 مالمان بینیم که پیغه مبه ر ﷺ له سه ر دوو خشت دانیشته وه رووی له بیت المقدسه له کاتی
 خۆ خالی کردنه وه (وقال: لعلك من الذين يصلون على أوراكهم، فقلت لا أدري والله.
 وقال مالك: يعني الذي يصلي ولا يرتفع عن الأرض، يسجد وهو لاصق بالأرض).
 پالتهی نه مه حدیسه نه مهیه که پیغه مبه ری نازیز ﷺ جلوه وگیری کردوه له کاتی چونه سه
 ناو روو بکرتیه بیت المقدس له گهل نه وه دا نیبن و عومهر -خوایان لئ رازی بیت- ده فهرموی:
 روژتیک چوموه سه ر بانئ مالیک که برومان دیتم پیغه مبه ر ﷺ له سه ر دوو خشت بوو به ره
 بیت المقدس له کاتی خۆ خالی کردنه وه دا. نیبجا له ریوایه تی سه حیحداهاتوه که له په نای
 شتیکدا بووه، نیبجا نیبن و عومهر ده فهرموی به رواییه که که واسعی ناو بوو وا دهرته کموی
 تۆ له و که سانهی که له سوژده دا له سه ر لاتریزه کانت داده نیشی و سکت دهنو سینی به خوته وه؟
 گوتی: به خوا نازانم. جا له مه حدیسه دا خیلاف هیه له باره ی په یوه ندی نه مه پرسیارو وه لاهه
 که له باره ی شتیه ی سوژده بردنه وه هاتوه، په یوه ندی به بابه که وه نه وهیه که باسی شتیه ی سه ر
 ناو ده ست باس ده کات. لای زانایان په یوه ندی به که روون نییه، وه نه وهی له سه ره نجاسی
 لیکولینه وه دهرکه وت نه مهیه: همرچوژی له په نای شتیکدا قهیناکات رووکرده بیت المقدس
 همروه ها له کاتی سوژده بردنیشدا که بهو شتیه ببری عهورت ده که ویتته نیتوان سک و رانه کان
 و ده که ویتته په ناوه. نه مه بوو خو لاسه ی ماناو مه بهستی نه وه حدیسه و به هیز تر ته ماشا ده کری
 له راکانی تر.

نعم حدیسه له ژماره کانی: (۱۴۸، ۱۴۹، ۳۱۰۲) دا دووباره یووه تموه.

*** **

۱۳- بابُ خُرُوجِ النِّسَاءِ إِلَى الْبَرَّازِ

۱۴۶- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ قَالَ: حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ أَزْوَاجَ النَّبِيِّ ﷺ كُنَّ يَخْرُجْنَ بِاللَّيْلِ إِذَا تَبَرَّزْنَ إِلَى الْمَنَاصِعِ - وَهُوَ صَعِيدٌ أَفْحَجٌ - فَكَانَ عُمَرُ يَقُولُ لِلنَّبِيِّ ﷺ: احْجُبْ نِسَاءَكَ. فَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَفْعَلُ. فَخَرَجَتْ سُودَةُ بِنْتُ زَمْعَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ لَيْلَةً مِنَ اللَّيَالِي عِشَاءً، وَكَانَتْ امْرَأَةً طَوِيلَةً، فَنَادَاهَا عُمَرُ: أَلَا قَدْ عَرَفْنَاكَ يَا سُودَةُ. حَرِصًا عَلَى أَنْ يَنْزَلَ الْحِجَابُ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ الْحِجَابِ.

نعم حدیسه له ژماره کانی: (۱۴۷، ۴۷۹۵، ۵۲۳۷، ۶۲۴۰) دا دووباره یووه تموه.

۱۴۷- حَدَّثَنَا زَكَرِيَاءُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «قَدْ أَذِنَ أَنْ تَخْرُجْنَ فِي حَاجَتِكُنَّ» قَالَ هِشَامٌ: يَعْنِي الْبَرَّازَ.

(باب خروج النساء إلى البراز) نعمه بابی نومو که نافرتهان له مالی ختیاندا

دهرنه چوون بۆ خو خالی کردنومه.

لهم باره یوه حدیسی تههتینی له دایکی نیمانداران عائشموه -خوای لی رازی بیت- که نه فهرموی: (ان أزواج النبي ﷺ كن يخرجن بالليل إذا تبرزن إلى المنابع - وهو صعيد أفحج-) دایکانی نیمانداران له شهودا دهرنه چوون بۆ ناو دهست ته چوون بۆ شوتنی دپاری له تهرهف به قیعه وه که فراوان بوو بۆ نمو مه بهسته (فكان عمر يقول للنبي ﷺ: احجب نساءك. فلم يكن رسول الله ﷺ يفعل) وه عومهر عهرزی پیغه مبهری کرد ﷺ که ژنه کانت بخهره حیجاب با دهرنه چن له مال و نهویش نهینه کرد (لخرجت سودة بن زمعة زوج النبي ﷺ ليلة من الليالي عشاء، وكانت امرأة طويلة، فنادها عمر: ألا قد عرفناك يا سودة. حرصا على أن ينزل الله آية الحجاب. فانزل الله آية الحجاب) نینجا شهوی له شهوان له عیشادا سودهی کچی زهمعه حهره می پیغه مبهری ﷺ دهرچوو بۆ نمو مه بهسته، که سوده نافرته تیکی که له گهت

بوو، نینجا عومهر بانگی کرد نهی سوده بیتگومان تۆمان ناسی و مه بهستی نهوه بوو که حیجاب پتیوست بکری له سهریان، نینجا خوا نایه تی حیجابی ناره خواره وه، واته کاریکی وا بکه که لهش و قه بهار شیان دهر نه که وی و مه بهستی فاروق نهوه بوو که له ماتی خویاندا شویتنی دروست بکه بۆ نهو پتیوستی خویانهو له پاشان دروست کراو نهو نیقتراخی نهوه یه کنی بوو له موافقه ته کانی -خوای لی رازی بیت- که له پازده شازده جاردا به پیی قسه که ی نهو نایهت هاته خواره وه.

نینجا دپته سهر ته مه دهیسه که له مه باهدا هاتوهو نهیهیتنی له دایکی نیمانداران عائشه وه -خوای لی رازی بیت- که نهفه زمویی: (قال: قد اذن ان تخرجن في حاجتكن، قال هشام: يعني البراز) نین درا که دایکه کانی نیمانداران که له مال دهر چن بۆ چن به چن کردنی دهست به ناو که یاندن له مه دهیسه شهوه وه نه گیرتی که نافر هتان بۆیان ههیه کارو کرده وه یهک بکه بۆ بهر وهندی خویان، وه بچووک بۆی ههیه بکۆلتیه وه له گهل گه وه که زانی راکی خوی ریک و راست ترو دروستو رهوایه نهولاد نامۆگاری دایکی خوی بکات، ههروه ها پایمه پلهی بهرزی فاروق وه نه گیرتی -خوای لی رازی بیت-.

*** **

١٤- بابُ التَّبَرُّزِ فِي الْبُيُوتِ

١٤٨- حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ عَنْ وَاسِعِ بْنِ حَبَّانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: ارْتَقَيْتُ فَوْقَ ظَهْرِ بَيْتِ حَفْصَةَ لِبَعْضِ حَاجَتِي، فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقْضِي حَاجَتَهُ مُسْتَدْبِرَ الْقِبْلَةِ مُسْتَقْبِلَ الشَّامِ.

١٤٩- حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى بْنِ حَبَّانَ أَنَّ عَمَّهُ وَاسِعَ بْنَ حَبَّانَ أَخْبَرَهُ أَنَّ عَبْدِ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ أَخْبَرَهُ لَقَدْ ظَهَرْتُ ذَاتَ يَوْمٍ عَلَى ظَهْرِ بَيْتِنَا فَرَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَاعِدًا عَلَى لَبَتَيْنِ مُسْتَقْبِلَ بَيْتِ الْمُقَدَّسِ.

(باب التبرز في البيوت) نه مه بابی نهویه که له مالدا خۆ خالی کردنه وهو تارهت

گرتن چاک و راسته.

لهم باره یوه همدیسې نه هینې له نیښن غومره وه که (قال: ارتقيت فوق ظهر بیت حفصة لبعض حاجتي، فرأيت رسول الله ﷺ يقضي حاجته مستدبر القبلة مستقبل الشام) نغفرموی: چوومه سهرانی هه فسه بز هیندی پتو ستم له ویدا پیغه مبرم دی پستی کردیوه قبیلو بهرو شام. نیمامی بوخاری تا دهست نیشان بکات بهوی دهرچونی نافرته تی بز خالی کردنوه درزهی نه کیشاو به لکوله پاش نه وه نده بخانه له ماله کاندایه دروست کراو پتو ستم نمما به دهرچون.

نیجا تم همدیسې نه هینې له نیښن غومره وه که (لقد ظهرت ذات يوم على ظهر بيتنا فرأيت رسول الله ﷺ قاعدا على لبنتين مستقبل بيت المقدس) تم فمرمودی نیښن غومره وه له گڼل فمرمودی پتو ستم نه گونجی به موی نهو کارو دیتنه دووباره بویتمونه، وه له مەدینه دارو کردنه بیت المقدس نه بی به پشت کردنه قبیلو رووکردنه شام مەهست بیت المقدسه، هیندی جار شام نه گوتی و هیندی جار بیت المقدس. نهو ماله مالی هزره تی حفصه بووه، ههروک مالی خوی وایه، چونکه خوشکی بووه، له پاشان به میراتیش مایه وه بزوی، چونکه خوشکی باوک و دایکی بوو بزوی. به هر حال وک چنده جار گوتمان نیمامی بوخاری هه همدیسکی دهست که وتبی له ریگهی خزیه هیناویه تی نیر باوهک تیکرارش واین.

*** **

١٥- بابُ الإسْتِجَاءِ بِالْمَاءِ

١٥٠- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي مُعَاذٍ -وَأَسْمَةَ عَطَاءَ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ- قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَخْرَجَ لِحَاجَتِهِ أَجْبَى أَنَا وَغُلَامٌ مَعَنَا إِذَاؤُهُ مِنْ مَاءٍ. يَعْنِي يَسْتَنْجِي بِهِ.

(باب الإسْتِجَاءِ بِالْمَاءِ) تمه بابی خز پاک کردنوه به له پاش خز خالی کردنوه به ناو، وه لهم باره یوه همدیسې نه هینې له نه نه سی کوری مالیکه وه که (يقول: كان النبي ﷺ إذا أخرج لحاجته أجبى أنا و غلام معنا إذاؤه من ماء. يعني يستنجي به) پیغه مبرم ﷺ نه چوه شونی خز خالی کردنوه وه من و غولامیک ناومان بز نه برده له گڼل عسایه کدا که هر بهی به سهره وه بوو پاشای هه به شه بزوی ناردیو، نیمامی بوخاری تمه نه کات به ده لیل

لهسر نهوی که شورینی جیگه‌ی میز دروسته و خزمه‌ت کردن به حورو به‌نده روایه تا فتری
توازن ببن.

*** *** ***

۱۶- بَابُ مَنْ حَمَلَ مَعَهُ الْمَاءَ لَطْهُورِهِ

وَقَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ: أَلَيْسَ فَبِكُمْ صَاحِبُ النُّعْلَيْنِ وَالطَّهْوَرِ وَالْوَسَادِ.

۱۵۱- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي مُعَاذٍ - وَهُوَ عَطَاءُ بْنُ أَبِي مَيْمُونَةَ - قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا خَرَجَ لِحَاجَتِهِ تَبِعْتُهُ أَنَا وَغُلَامٌ مِنَّا إِذَاوَةٌ مِنْ مَاءٍ.

(باب من حمل معه الماء لطهوره) نه‌مه بابی که‌ستکه که ناوی بو به‌تیری بو ده‌ست
نو‌تری.

لهم باره‌یه‌وه (وقال أبو الدرداء: أليس فبكم صاحب النعلين و الطهور والوساد)
نمبو در‌دء که قازی دیه‌شق بوو له خیل‌له‌تی حه‌زده‌تی عوسماندا -خوایان لن رازی بیت-
ناپا خاوه‌نی نه‌عله‌گان و ناوی ده‌ست نو‌تری خاوه‌نی سه‌رنه‌گه‌ی پی‌غه‌مبه‌رتان لا نی‌یه، واته
نی‌ین مه‌سعود که خزمه‌ت چی پی‌غه‌مبه‌ر بوو ﷺ، واته په‌رسیار له‌و به‌کمن که شار‌ه‌زا تره.
مه‌به‌ست لهم تعلیق‌ه نه‌مه‌یه بی‌کا به به‌ل‌گه له‌سر نه‌وی که ناو هیتان و هه‌ل‌گرتن بو ده‌ست
نو‌تر شتیکی شه‌ری‌یه. نینجا لهم باره‌یه‌وه حه‌دیس‌تی نه‌هتین له عطای کوری مه‌یونه‌وه
نه‌ویش له نه‌نسه‌وه که (قال سمعت أنسًا يقول: كان رسول الله ﷺ إذا خرج لحاجته تبعته
أنا و غلام منّا إذاوة من ماء) عه‌طا نه‌لن گو‌یم له نه‌نس بوو نه‌ی‌گوت: پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ کاتن
نه‌چوو بو سه‌ر ناو ده‌ست من و کوریکی که‌نج له نی‌مه واته نه‌نسار شو‌ینی نه‌کو‌تین و پی‌تمان
بوو زه‌رفتیکی په‌ر له ناو.

*** *** ***

۱۷- بَابُ حَمْلِ الْعَنْزَةِ مَعَ الْمَاءِ فِي الْاسْتِنْبَاءِ

۱۵۲- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ

عَطَاءِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ، سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْخُلُ الْخَلَاءَ، فَأَحْمِلُ

أَنَا وَغَلَامٌ إِدَاوَةٌ مِنْ مَاءٍ وَعَنْزَةٌ، يَسْتَجِي بِالْمَاءِ.
تَابِعَهُ النَّظْرُ وَشَاذَانُ عَنْ شُعْبَةٍ.
الْعَنْزَةُ: عَصَا عَلَيْهِ زَجْ.

(باب حمل العنزة مع الماء في الاستنجاء) نهمه بابی هد لگرتنی عه سایه کی کورته که ناسنیک به سهره که یه وه بیت له کمل تاودا بو تاروت گرتن.
لهم باره یه وه حدیسن نه هتینی له عطاوه که (سمع انس بن مالك يقول: كان رسول الله ﷺ يدخل الخلاء، فأحمل أنا و غلام إداوة من ماء و عنزة، يستجي بالماء) که بیستی له نه نس که نه یفه رموو: پیغه مبر ﷺ نه چوو شوتنی خو خالی کردنه وه و من و که لجیتک له نیمه زهر فیتکی پر له ناو و عه نه زه به کمان هدل نه گرت که بهو ناوه خوی پاک به کاته وه. (تابعه النظر و شاذان عن شعبة) له پاش محمدی کوری جعفر نظرو محمدی کوری شازان نهو حدیسه یان هتیاوه. چند جار تک گزقان نیمامی بوخاری همر حدیستیک یان ریوایه تیتکی دهست که و تبتی له ریگی خویه وه هتیاویه تی بز زیاده دلنایی کردن له سهر راستی نهو حدیسه له بهر نهو گوئی نه بروه له هتندی تیکرارو دو باره کردنه وه یان جیاوازی پیش و پاش له نتوان وشه کانیدا، نینجا نه نه رموی: (العنزة: عصا عليه زج) عه نه زه عه سایه که سهره رمیکی پیته بی.

*** **

۱۸- بَابُ النَّهْيِ عَنِ الاسْتِنْجَاءِ بِالْيَمِينِ

۱۵۳- حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ قُضَّالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ هُوَ الدُّسْتَوَائِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «إِذَا شَرِبَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَتَنَفَّسُ فِي الْإِنَاءِ، وَإِذَا أَتَى الْخَلَاءَ فَلَا يَمْسُ ذِكْرَهُ بِيَمِينِهِ، وَلَا يَتَمَسَّحُ بِيَمِينِهِ».

(باب النهي عن الاستنجاء باليمين) نهمه بابی جله و گیریی به له خو پاک کردنه وه به دهستی راست.

لهم باره یه وه حدیسن نه هتینی له نه بو قتاده وه که (قال: قال رسول الله ﷺ «إذا شرب أحدكم فلا يتنفس في الإناء، وإذا أتى الخلاء فلا يمس ذكره بيمينه، ولا يتمسح بيمينه»)

کاتن هه رکەس لە نێوه ناوی خواردوه فوو نه کاته نار نهو شتهی که ناوی تیا نه خواتمه، وه کاتن چوو شوننی خۆ خالی کردنه وه به دهستی راستی تارەت نه گری و به دهستی راستی نه دات له عه ورتی.

کۆزو جه ماوه له سه ره ویه که نه م جله و گیریه به بۆ قه دهغه کردن نی. وه واته حه رام نی. به دهستی راست کردنی نه وانهی که گوتویه تی، نه هلی زاهیر له سه ره نه وهن حه رامه. وه مه سه له ی فوو نه کردن زۆر پتو یست و شیرینه، چونکه نهو خوراوه یه قیزه ون نه کات بۆ خه لکی ترو له وانه یه به هه ناسه وه چهند میکرو ب له دم ده ریجی و خه لکی تر دوو چاری نه خو شتی پکات. نه مه یه ناداب و نه ده بی شیرینی خواردن و خواردنه وهو خۆ پاک کردنه وهو سو یاس بۆ خوای میهره بان که نه م شه ریعه ته ی خه لاتن به نه ده کانی کردوه.

نه م هه دیسه له ژماره کانی: (١٥٤، ٥٦٣٠) دا دوو یاره بووه تمه.

*** **

١٩- بَابُ لَا يُمَسِّكُ ذَكَرُهُ بِيَمِينِهِ إِذَا بَالَ

١٥٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: حَدَّثَنِي الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِذَا بَالَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَأْخُذْ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ، وَلَا يَسْتَنْجِي بِيَمِينِهِ، وَلَا يَتَنَفَّسُ فِي الْإِنَاءِ».

باب لا یمسک ذکره بيمينه إذا بال

١٥٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: حَدَّثَنِي الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِذَا بَالَ أَحَدُكُمْ فَلَا يَأْخُذْ ذَكَرَهُ بِيَمِينِهِ، وَلَا يَسْتَنْجِي بِيَمِينِهِ، وَلَا يَتَنَفَّسُ فِي الْإِنَاءِ».

با هه ركام له نێوه میزی کرد به دهستی راستی زه که ری نه گری وه به دهستی راستی خزی پاک نه کاته وه (به ناو یان به به رد)، ئینجا نه گهر ناوی خواردوه با هه ناسه ی پیادا نه دات.

*** **

۲۰- بَابُ الاسْتِنْجَاءِ بِالْحِجَارَةِ

۱۵۵- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَكِّيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ بْنُ عَمْرٍو الْمَكِّيُّ عَنْ جَدِّهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: اتَّبَعْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَخَرَجَ لِحَاجَتِهِ، فَكَانَ لَا يَلْتَفِتُ، فَدَنَوْتُ مِنْهُ فَقَالَ: ابْغِنِي أَحْجَارًا اسْتَنْفِضُ بِهَا - أَوْ نَحْوَهُ - وَلَا تَأْتِنِي بِعَظْمٍ وَلَا رَوْثٍ. فَاتَيْتُهُ بِأَحْجَارٍ بِطَرَفِ ثِيَابِي فَوَضَعْتُهَا إِلَى جَنْبِهِ وَأَعْرَضْتُ عَنْهُ، فَلَمَّا قَضَى اتَّبَعَهُ بِهِنَّ.

(باب الاستنجاء بالحجارة) نهمه بابی خوپاک کردنهو به به بهرد.

لهم باره بهو بهو هدیسن نههینن له نه بهو هورهیره وه که (قال: اتبعته النبي ﷺ و خرج لحاجته، فكان لا يلتفت، فدنوت منه فقال: ابغني أحجارا استنفض بها - أو نحوه - ولا تأتني بعظم ولا روث. فاتيته بأحجار بطرف ثيابي فوضعتها إلى جنبه وأعرضت عنه) نهفهرموی شوتنی پیغه بهدر ﷺ کهوتم و باوی و ابو لای نه نه کردوه بهم لا ولادا، نینجا نزیک کهوتموه لی بهوه، رقیشت و پیویستی خوی دهرکرد، نینجا فهرموی پیتم: چند بهردیکم بقو بیتنه که خومیان بین پاک بکه مهوهو نیسکم بز نههینن و ته پاله و شتی پیسم بز نههینن. جله وگیری به تایبه تی له نیسک و ته پاله له بهر نهو به خوراکنی جنوکه به، کهواته خوراکنی نادهمی باشرت نه بین جله وگیری لی بکری.

نهم هدیسه له ژماره ی: (۳۸۶۰) دا دوویاره بووه تهوه.

*** **

۲۱- بَابُ لَا يُسْتَنْجَى بِرَوْثٍ

۱۵۶- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ: لَيْسَ أَبُو عَبْدِ ذَكْرَةَ، وَلَكِنْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْأَسْوَدِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ يَقُولُ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ الْغَائِطُ فَأَمَرَنِي أَنْ آتِيَهُ بِثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ، فَرَجَدْتُ حَجَرَيْنِ وَالتَّمَسْتُ الثَّالِثَ فَلَمْ أَجِدْهُ، فَاخَذْتُ رَوْثَهُ فَاتَيْتُهُ بِهَا، فَاخَذَ الْحَجَرَيْنِ وَأَلْقَى الرَّوْثَ وَقَالَ: هَذَا رِكْسٌ.

وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ.

(باب لا يستنجى بروث) نهمه بابی نهو به که خوپاک ناکرتتهوه به ته پاله.

لەم بارەیدووە نەم حەدیسە نەهتینی کە عبدالرحمەنی کوری نەسودە لە باوکیدووە نەگێرتەدووە نەفەرموی: بیستم لە عبداللە کوری مسعود فەرموی: (أتى النبي ﷺ الغائط فأمرني أن أتبه بثلاثة أحجار، فوجدت حجرتين والتمست الثالث فلم أجده، فأخذت روثه فأتيته بها، فأخذ الحجرين وألقى الروث وقال: هذا ركس) پێغه مەبر ﷺ لە سەر ناو هاتە دەرەدووە نەمەری پێ کردم کە سێ بەردی بۆ بهێنم، دوو بەردم پەیدا کردو گەرام بۆ سێ یەم و دەستم نەکەوت و تەپالە یەکەم بۆ هێنا لە جیاتی بەردی سێ یەم. دوو بەردەکی لێ گرتم و تەپالەکی لێ تێداو فەرموی: ئەوە رەدە.

*** *** ***

٢٢- بَابُ الْوُضُوءِ مَرَّةً مَرَّةً

١٥٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: تَوَضَّأَ النَّبِيُّ ﷺ مَرَّةً مَرَّةً.

(باب الوضوء مرة مرة) ئەمە بابی ئەو یە دەست نوێژ بە یەک جارو یەک مشت ناو نەبێ. لەم بارەیدووە حەدیسێ ئێبێ و عەباس ئەهتینی کە نەفەرموی: (توضأ النبي ﷺ مرة مرة) پێغه مەبر ﷺ دەست نوێژی گرت بە یەک جارو یەک مشت. ئەم حەدیسە پێش کەوت لە بابی شۆزینی دەم و چاو و هەردوو دەست بە یەک مشت.

*** *** ***

٢٣- بَابُ الْوُضُوءِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ

١٥٨- حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ عِيسَى قَالَ: حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ عَنْ عُبَادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَوَضَّأَ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ.

(باب الوضوء مرتين مرتين) ئێنجا دیتە سەر بابی دەست نوێژگرتن بە دوو دوو، وە لەم بارەووە حەدیسێ ئەهتینی لە عبداللە کوری زەیدووە کە نەفەرموی: (أن النبي ﷺ توضأ مرتين مرتين) کە پێغه مەبر ﷺ دەست نوێژی گرت بە دوو جار.

*** *** ***

۲۴- بَابُ الْوُضُوءِ ثَلَاثًا ثَلَاثًا

۱۵۹- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَوْثِيُّ قَالَ: حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَزِيدٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ دَعَا بِإِنَاءٍ فَأَفْرَغَ عَلَى كَفِّهِ ثَلَاثَ مَرَارٍ فَغَسَلَهُمَا ثُمَّ أَدْخَلَ يَمِينَهُ فِي الْإِنَاءِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ، ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثَ مَرَارٍ، [ثُمَّ] مَسَحَ بِرَأْسِهِ ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ ثَلَاثَ مَرَارٍ إِلَى الْكَعْبَيْنِ، ثُمَّ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وَضْئِي هَذَا، ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ».

نعم حدیسه له ژماره کانی: (۱۶۰، ۱۶۴، ۱۹۳۴، ۶۴۳۳) دا دووباره بووه تیره.

۱۶۰- وَعَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: قَالَ صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ، وَلَكِنْ عُرْوَةُ يَحَدِّثُ عَنْ حُمْرَانَ، فَلَمَّا تَوَضَّأَ عُثْمَانُ قَالَ: «أَلَا أَحَدَثْتُكُمْ حَدِيثًا لَوْلَا آيَةٌ مَا حَدَّثْتُكُمْوه؟ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ «لَا يَتَوَضَّأُ رَجُلٌ يُحْسِنُ وَضْوءَهُ وَيُصَلِّي الصَّلَاةَ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الصَّلَاةِ حَتَّى يُصَلِّيَهَا».

(باب الوضوء ثلاثا ثلاثا) لهم باهه دا نعم حدیسه نه هینتی که (انه رأى عثمان بن عفان دعا بإناء فأفرغ على كفيه ثلاث مرار فغسلهما ثم أدخل يمينه في الإناء لمضمض واستنشق، ثم غسل وجهه ثلاثا ويديه إلى المرفقين ثلاث مرار، [ثم] مسح برأسه ثم غسل رجليه ثلاث مرار إلى الكعبين) هه زه ته عوسمانی کوری عه عفان ناوی هینا و کردی به ده ستیدا سنی جارو شوردی، وه له پاشدا به دهستی راستی ناوی رادا له دم و لوتی و دم و چاوی سنی جار شوردو دهستی شورد تا تانیشکی سنی جار له پاشدا مهسحی سهری کرد له پاشدا قاچی شورد تا پاژنه ی سنی جار. نینجا نایا بۆ مهسحیش سنی سنی چاکه نه وه شتیکی خیلاکلی یه و نه بو داود لهم ریوایه تی عثمانه دا نه وه نه هینتی که مهسحه کهش سنی سنی بووه. (ثم قال: قال رسول الله ﷺ: «من تَوَضَّأَ نَحْوَ وَضْئِي هَذَا، ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ»)

نینجا نعم حدیسه نه هینتی له عثمانه وه که (فلما تَوَضَّأَ عُثْمَانُ قَالَ: «أَلَا أَحَدَثْتُكُمْ

حديثاً لولا آية ما حدثكموه؟ سمعت النبي ﷺ لا يتوضأ رجل يحسن وضوءه ويصلي الصلاة إلا غفر له ما بينه وبين الصلاة حتى يصليها) كاتى دستى نوتى شورد فمرموى: ناگادارین حەدیسیکتان بۆ باس ئەکەم ئەگەر لە ترسی ئایەتیک نەبوايە بۆم باس نەئەکردن، حەدیسه کەش ئەمەیه پێغه مەبر ﷺ فەرموی: هەرکەس دەست نوتیژیکی رێک و پێک بگرێ ئینجا نوتیژیک بەجێ بهێنێ و هەتا نوتیژیکی تر هەر گوناھێک بکات لەو بەینەدا خوا لێی نەبۆرێ. وە ئەو ئایەتەى کە مەترسی لێ نەکرد، ئەم ئایەتە بوو کە ئەفەرموی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى﴾.

*** **

٢٥- بَابُ الْاسْتِنْفَارِ فِي الْوُضُوءِ

ذَكَرَهُ عَفْمَانُ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ وَأَبْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.
١٦١- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو إِدْرِيسَ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: «مَنْ تَوَضَّأَ فَلْيَسْتَنْفِرْ، وَمَنْ اسْتَجْمَرَ فَلْيُوتِرْ».

(باب الاستنفار في الوضوء) ئەمە بابی مش کردنە لە کاتى دەست نوتژدا. لەم بارەیدەو حەدیسی ئەهیتی کە ئەبو هورەیره ئەگێرتەو لە پێغه مەبر ﷺ: (أنه قال: ومن تَوَضَّأَ فَلْيَسْتَنْفِرْ، ومن استجمر فليوتر) ئەفەرموی: هەرکەس دەست نوتژ نەگێرێ با مش بکات ئیتر دەستیشی لەگەڵ بێت یان هەر بە مش کردن بۆ ئەوێ ناو لوتی پاک بکاتەو. وە ئایا واجبه وەک روالەتی ئەمرە کە نیشانی ئەداو هێندێ لە زانا یانی لەسەرە یان ئەمرە کە بۆ سوننەتە وەک کۆڕو جەماوەری لەسەرە.
ئەم حەدیسه لە ژمارەى: (١٦٢) دا دووبارە بووئەتەو.

*** **

٢٦- بَابُ الاسْتِجْمَارِ وَتَرَا

١٦٢- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ فِي أَنْفِهِ ثُمَّ لِيَسْفِرْ. وَمَنْ اسْتَجْمَرَ

فَلْيُوتِرْ . وَإِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلْيُغْسِلْ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَهَا فِي وَضُوئِهِ ، فَإِنْ أَحَدُكُمْ لَا يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ .

(باب الاستجمار و ترا) نهمه بابی خوق پاک کردنه وه به تاک. واته سوننه ته تاک بیت وهک به دهقی لم حدیسه دا نهیغه رموی که نه بو هورهیره نهیهتی که (آن رسول الله ﷺ قال : إِذَا عَرَضَ أَحَدُكُمْ لِلْجَمْعِ فِي أَنْفِهِ ثُمَّ لِنَشْرِ . وَمَنْ اسْتَجَمَرَ فَلْيُوتِرْ . وَإِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلْيُغْسِلْ يَدَهُ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَهَا فِي وَضُوئِهِ ، فَإِنْ أَحَدُكُمْ لَا يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ) هدرکام له نیتوه دهست نوتیر بگری با ناو بکاته ناو لوتی و نینجا مش بکاته وه، هدرکس به بهرد خوی پاک کرده وه با تاک بیت. کاتی له خهو هستا با دهستی بشوری پتش نهوهی بیخاته ناو ناوی دهست نوتیره کی، چونکه هدرکس له نیتوه نازانی له خه ودا دهستی له کوئی بووه شو چی بهسر هاتوه. واته نیحتمالی هه به دهستی پیس بووین. نهو دهست تنی خسته به پی نی نو کاتانه بووه که نهم بهلوعانه نه بوون، نهگینا نیستا نهو نیحتمالی پیس بوونه نی به یان نهگهر کهستی دهستیشی پاک بیت له ناو دهست کتشدن پی نهو نیحتمالی پیس بوونه نی به به هر حال پاک و تمیزی پیشه ی موسلمانانه، که واته نهگهر دهستیشی پاک بیت هر شوردنی چاکتره، له باره ی دهست شوردنوه نیمامی شافیعی نه فهر رموی: موسلمانان لهو چهرخه دا تاره تیان نهگرت به لام ولاته که یان گهرم بوو عه ره قیان نه کرد له خه ودا نیحتمالی بووه دهستیان بکهوئی له عه ورتیان یان له پیزوکی له له شیاندان یان خوتن کتیج و نهسپن یان هر شتیکتی تر، که واته زور به جتی بووه. دهستی کهستی له خهو هستا پی به پیس دانانری له گهل نهو هه موو نیحتماله دا.

*** **

۲۷- بَابُ غَسْلِ الرَّجُلَيْنِ، وَلَا يَمْسَحُ عَلَى الْقَدَمَيْنِ

۱۶۳- حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بَشْرٍ عَنْ يُوسُفَ بْنِ مَاهِكٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: تَخْلَفُ النَّبِيُّ ﷺ عَنَّا فِي سَفَرَةٍ سَافَرْنَاها، فَأَذْرَكْنَا وَقَدْ أَرْهَقْنَا الْعَصْرُ، فَجَعَلْنَا نَتَوَضَّأُ وَنَمْسَحُ عَلَى أَرْجُلِنَا فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ: «وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ، مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا».

(باب غسل الرجلين، ولا يمسح على القدمين) نهمه بابی نه‌ویه که‌سی همدوو پئی بشوژی و مه‌سحیان نه‌کات. لهم باره‌یه‌وه همدیسی نه‌هیتی له عبد‌اللهی کوری عه‌مره‌وه که (قال: تخلف النبي عنا في سفرة سافرناها، فأدركنا وقد أرققنا العصر، فجعلنا نتوضأ ونمسح على أرجلنا فنادى بأعلى صوته: «ويل للأعقاب من النار» مرتين أو ثلاثاً) له سه‌فهرت‌کدا که کردمان نیتمه پتش که‌وتین و پیتغه‌مبه‌ر ﷺ له دوامانه‌وه هات، نینجا پیتمان که‌شت و ماندوو بووین و په‌له‌ی نوژی عه‌سرمان بوو به هژی نه‌وه‌وه ده‌ست نوژی‌مان گرت و مه‌سحمان کرد به‌سمر پیتکاماندا. نه‌ویش به‌ده‌نگی به‌رز دوو‌جار یان سی جار فهرموی: سزای ناگر بۆ‌نه‌و پاژنانه‌ی که‌ته‌ر نه‌کراون. (ویل) به‌مانا سزای به‌تینه، که‌واته‌ فهرزه‌ شوژینی قاج و پئی به‌ته‌واوی. شیعه‌ له‌ به‌روالته‌ خوتنده‌وه‌ی ﴿وَأرجلكم﴾ رایان وایه‌ که‌ شوژین فهرز نی‌یه‌وه‌ هه‌ر نه‌بین مه‌سح بکری. به‌لام راکه‌یان پیتجه‌وانه‌ی هه‌موو نه‌وه‌وه‌ه‌سه‌نه‌یه‌ که‌ هاتوه‌ له‌ پیتغه‌مبه‌ره‌وه‌ که‌ شوژین فهرزه‌وه‌ هه‌موو هاوه‌له‌کانی پیتغه‌مبه‌ر ﷺ له‌سمر نه‌وه‌ن که‌ پیتغه‌مبه‌ر ﷺ پئی موباره‌کی شوژی‌وه‌ه‌ دیاره‌ نه‌وه‌ فیت‌رکه‌رو ماموستای نوچه‌ته‌وه‌ هه‌ر نیعتیبار به‌قه‌سه‌وه‌ کرده‌وه‌ی نه‌وه‌ه‌یه‌.

*** **

٢٨- بَابُ الْمَضْمُطَةِ فِي الْوُضُوءِ.

قَالَ أَبُو عُبَاسٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ

١٦٤- حَدَّثَنَا أَبُو الْهَمَانَ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ حُمْرَانَ مَوْلَى عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ أَنَّهُ رَأَى عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ دَعَا بِوُضُوءٍ فَأَفْرَغَ عَلَى يَدَيْهِ مِنْ إِيَّانِهِ فغَسَلَهُمَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ ادْخَلَ يَمِينَهُ فِي الْوُضُوءِ، ثُمَّ تَمَضَّمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَاسْتَنْشَرَفَ، ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا وَيَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثَلَاثًا، ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ، ثُمَّ غَسَلَ كُلَّ رِجْلٍ ثَلَاثًا، ثُمَّ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَتَوَضَّأُ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا وَقَالَ: «مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا، ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ».

(باب المضمضة في الوضوء) نهمه بابی ناو وهردانه له‌ده‌م له‌کاتی ده‌ست نوژی‌دا، لهم باره‌یه‌وه‌ همدیسی نه‌هیتی له‌ نبین عباس و عبد‌اللهی کوری زه‌یده‌وه‌ له‌ حومرانه‌وه‌ که‌ (أنه رأى

عثمان دعا بوضوء فافرج على يديه من إنائه فغسلهما ثلاث مرات، ثم أدخل يمينه في الوضوء، ثم تمضمض واستنشق واستنثر، ثم غسل وجهه ثلاثا، ويديه إلى المرفقين ثلاثا، ثم مسح برأسه، ثم غسل كل رجل ثلاثا، ثم قال: رأيت النبي ﷺ يتوضأ نحو وضوئي هذا وقال: «من توضأ نحو وضوئي هذا، ثم صلى ركعتين لا يحدث فيهما نفسه، غفر الله له ما تقدم من ذنبه» (حزرة تقي عوسمانى بينى دهست نوتيزى دهگرت ناوى کرد به دهستیدا له قاپه کهو شوردی سن جار له پاشا دهستی راستی خسته ناو ناوى دهست نوتزه کهو ناوى وهردا له دهم و لوتى و مشى کرد، له پاش دهم و چاوى شورد سن جار وه دهستی شورد تا تانیسکی سن جار له پاشان مهسحی سهری کرد له پاشا هه موو قاجی شورد سن جار، له پاشان فهرموى: پیغه مبهرم بینى بهم شیوه دهست نوتيزى دهگرت وهک نهم دهست نوتيزى منه و فهرموى: هه رکهس دهست نوتيز بگرئ وهک نهم دهست نوتيزى من و له پاشان دوو رکات نوتيز بکات خوى تیتدا مهشغول نکات به دنیاوه، خوا له گوناھى له موو پیتشى خوش ده بیت.

*** **

۲۹- بَابُ غَسْلِ الْأَعْقَابِ

وَكَانَ ابْنُ سِيرِينَ يَغْسِلُ مَوْضِعَ الْخَاتَمِ إِذَا تَوَضَّأَ

۱۶۵- حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَيْدٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ -وَكَانَ يَمُرُّ بِنَا وَالنَّاسُ يَتَوَضَّؤُونَ مِنَ الْمِطْهَرَةِ- قَالَ: أَسْبَغُوا الْوُضُوءَ، فَإِنَّ أَبَا الْقَاسِمِ قَالَ: «وَيْلٌ لِلْأَعْقَابِ مِنَ النَّارِ».

(باب غسل الأعقاب) نهمه بابی شورینی پاژنده (وكان ابن سيرين يغسل موضع الخاتم إذا توضأ) واته نبین و سیرین له دهست نوتيزدا شوتینی ننگوستیلوی نه شورد به جولاندنی. لهم باره یوه هه دیستی نه هیتنی له محمدی کورې زیادهوه (قال: سمعت أبا هريرة -وكان يمر بنا والناس يتوضؤون من المطهرة- قال: أسبغوا الوضوء، فإن أبا القاسم قال: «ويل للأعقاب من النار») نهلتی بیستم له نه بو هورهیره و تیهه ری به لامانداو خه لکی دهست نوتيزیان دهگرت له زهر فیتکدا. وتی دهست نوتيزه که تان تهاووا بکهن، چونکه پیغه مبهرم ﷺ فهرموى: سزای ناگر بو نهو پاژنانه ی که ناشوررین یان تهر نه کراون.

۳۰- بابُ غَسْلِ الرَّجُلَيْنِ فِي النُّعْلَيْنِ، وَلَا يَمْسَحُ عَلَى النُّعْلَيْنِ

۱۶۶- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ عَبْدِ بْنِ جُرَيْجٍ أَنَّهُ قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ: يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ، رَأَيْتَكَ تَصْنَعُ أَرْبَعًا لَمْ أَرِ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِكَ يَصْنَعُهَا. قَالَ: وَمَاهِي يَا ابْنَ جُرَيْجٍ؟ قَالَ: رَأَيْتَكَ لَا تَمَسُّ مِنَ الْأَرْكَانِ إِلَّا الْيَمَانَيْنِ، وَرَأَيْتَكَ تَلْبَسُ النُّعَالَ السَّخِيَّةَ، وَرَأَيْتَكَ تَصْبِغُ بِالصُّفْرَةِ، وَرَأَيْتَكَ إِذَا كُنْتَ بِمَكَّةَ أَهْلُ النَّاسِ إِذَا رَأَوْا الْهِلَالَ وَلَمْ تَهَلْ أَنْتَ حَتَّى كَانَ يَوْمُ الْقُرْبَةِ. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: أَمَّا الْأَرْكَانُ فَأَنَا لَمْ أَرِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَمَسُّ إِلَّا الْيَمَانَيْنِ. وَأَمَّا النُّعَالُ السَّخِيَّةُ فَأَنَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَلْبَسُ النُّعْلَ الَّذِي لَيْسَ فِيهَا شَعْرٌ وَيَتَوَضَّأُ فِيهَا، فَأَنَا أَحِبُّ أَنْ أَلْبَسَهَا. وَأَمَّا الصُّفْرَةُ فَأَنَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَصْبِغُ بِهَا، فَأَنَا أَحِبُّ أَنْ أَصْبِغَ بِهَا. وَأَمَّا الْإِهْلَالُ فَأَنَا لَمْ أَرِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَهْلُ حَتَّى تَنْتَبِثَ بِهِ رَأْسَهُ.

(باب غسـل الرجلين في النعلين، ولا يمسح على النعلين) نه مه بابي نه وه كه هردوو بن نه شورزين له ناو نه علداو مسح ناكرين به سر نه عله كاندا. لهم باره وه هديست نه هيتن له نيين و عومره وه كه بنى كوترا له تو نه بينين چوار شت كه نه مانديوه له هيچ كام له هاره كه كانت بيكهـن. (قال: وماهي يا ابن جريج؟) نه ويش فهرموى: نمو چوار شته چين نهى كورى جوريج؟

(۱) (قال: رأيتك لا تمس من الأركان إلا اليمينين) تو م بينى له روكنه كانى كه عبه هردوو روكنه يه مانى يه كان كه روكى (حجر الاسودى) ش نه گرتنه وه هر دمست بهو دواندها نه هيتنى.

(۲) (ورأيتك تلبس النعال السخية) تو م بينى نه على سبتى نه پوشى كه هينى نه هلى نيعمه يه له بنى نه كه يت.

(۳) (ورأيتك تصبغ بالصفرة) تو م بينى به رهنكى زهره مووت رهنك نه كه يت.

(۴) (ورأيتك إذا كنت بمكة أهل الناس إذا رأوا الهلال ولم تهل أنت حتى كان يوم القربى) تو م بينى كاتن له مكه كه دا خه لك نيحرام نه به ستن كاتن كه مانكى ذى الحجه ديان بينى، وه تو م بينى له روى هه شته مدا نيحرامت به ست.

(قال عبدالله: أما الأركان فإني لم أَر رسول الله ﷺ يمس إلا اليمانيين) له وهلامدا
 نيين و عومهر فهرموى به نيين جورديج له بارهى چوار روكنه كدى كه عبه وه من نهم ديوه
 پتغه مبه رﷺ دست بيتن و تحيه بكات بۆ نه و دوو روكنه نه بن. (و اما النعال السبتية فإني
 رأيت رسول الله ﷺ يلبس النعل التي ليس فيها شعر ويتوضأ فيها، فانا أحب أن ألبسها)
 وه سه بارهت نه و نه علانه وه من پتغه مبه رم بينى نه و جوره نه على پۆشى و منيش پتيم خۆشه
 بيان پۆشم. وا ديتم ههردوو پنى پيرۆزى شۆرد له ناو نه و نه علانه دا، منيش پتيم خۆشه به و
 جوره بكم. نه مه مه به ستى نيمامى بوخارى به لهم شوتنه دا كه نه يكات به به لكه له سهر
 پتويستى شۆردنى ين. (و اما الصفرة فإني رأيت رسول الله ﷺ يصبغ بها، فانا أحب أن
 أصبغ بها) سه بارهت به رهنك كردن به زهره نه وه من پتغه مبه رم بينى نه و رهنكه به كار
 هيتا و منيش پتيم خۆشه به كارى بيتم. نيتر رهنك كردنى موو يان پۆشاك (و اما الهلال فإني
 لم أَر رسول الله ﷺ يهل حتى تنبعث به راحته) له بارهى نيحرامه وه من نهم ديتوه
 پتغه مبه رﷺ نيحرام به ستى كه به ريكى دامه زراوه به سهر ولاخه كه يه وه. ناوا وه لامى نه و
 پرسيارانهى دايه وه و شافيعى و مالك و نه حمه ديش له سهر نه و من.
 نهم حه ديسه له ژماره كانى: (١٥١٤، ١٥٥٢، ١٦٠٩، ٢٨٦٥، ٥٨٥١) دا دووباره
 بووه ته وه.

*** **

٣١- بَابُ التَّيْمَنِ فِي الْوُضُوءِ وَالْغُسْلِ

١٦٧- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِرِينَ
 عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَهُنَّ فِي غَسْلِ أُنْتِه: «أَبْدَأْنَ بِمَآئِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ
 مِنْهَا».

نهم حه ديسه له ژماره كانى: (١٢٥٣، ١٢٥٤، ١٢٥٥، ١٢٥٦، ١٢٥٧، ١٢٥٨، ١٢٥٩،
 ١٢٦٠، ١٢٦١، ١٢٦٢، ١٢٦٣) دا دووباره بووه ته وه.

١٦٨- حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَشْعَثُ بْنُ سُلَيْمٍ قَالَ:
 سَمِعْتُ أَبِي عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُعْجِبُهُ التَّيْمَنُ فِي تَعْلِهِ وَتَرْجُلِهِ

وَطَهْرُهُ فِي شَأْنِهِ كُلِّهِ.

نهم حدیسه له ژماره کانی: (۴۲۶، ۵۳۸۰، ۵۸۵۴، ۵۹۲۶) دا دووباره بووه توه.

نینجا دیته سر بابی نهوې که له دهست نویژو غوسلدا له راستهوه دهست پې نهکړی و نهفرموی: (باب التيمم في الوضوء والغسل) لهم باره یوه حدیسی نههینې لهم ام عطیه وه که نافره تېکی نه نساری بوو مردووی نه شور دو خزمه تی نه خوشی نه کړدو له غه زای خه بیه ردا بوو - خوی لن رازی پې - (قالت: قال النبي ﷺ لهن في غسل ابنته:) فرموی: پیغه مېر ﷺ فرموی به ام عطیه و نهوانی که له که لی بوون (ه ابدان بیا منھا ومواضع الوضوء منها) له شورینه که پیدا دهست پې بکه ن له لای راست و شوینی دهست نویژه که پیدا (عن مسروق عن عائشة قالت: كان النبي ﷺ يعجبه التيمم في تنعله وترجله و طهوره في شأنه كله) حدیسی نههینې له مسروقه وه و نهویش له دایکی نیمانداران عائشه - خوی لن رازی بیت - که پیغه مېر ﷺ پې خوش بوو دهست کړدن به لای راست له پوشینی پتلاو و داهینانی سهر و ریش و غوسل و دهست نویژی و له هم موو کار و فرمانیدا، بیگومان مه بهست به هم موو نهو کارانه یه که پیروژن نهک په سته کان وهک چون بو ناو دهست و له مرگه ورت دهرچوون و وینه یان. به کورتی هه رکاری که له شهرعدا دیاری کراوه.

*** **

۳۲- بَابُ التَّمَسُّسِ الْوُضُوءِ إِذَا حَانَتِ الصَّلَاةُ

وَقَالَتْ عَائِشَةُ: حَضَرَتِ الصُّبْحُ فَالتَّمَسُّسُ الْمَاءُ فَلَمْ يُوْجَدْ، فَنَزَلَ التَّيْمُّمُ

۱۶۹- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُونُسَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَحَانَتْ صَلَاةُ الْعَصْرِ، فَالتَّمَسَّسَ النَّاسُ الْوُضُوءَ فَلَمْ يَجِدُوهُ، فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَوْضُوءَ فَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي ذَلِكَ الْإِنَاءِ يَدَهُ وَأَمَرَ النَّاسَ أَنْ يَتَوَضَّعُوا مِنْهُ قَالَ: فَرَأَيْتُ الْمَاءَ يَنْبُعُ مِنْ تَحْتِ أَصَابِعِهِ، حَتَّى تَوَضَّعُوا مِنْ عِنْدِ آخِرِهِمْ.

(باب التماس الوضوء إذا حانت الصلاة) نه مه بابی نهو یه کاتې نویژ هات، واته

نزیک که و توه هاتنی نویژ هه که س دهست نویژی نه بوو با هه ولی ناو بدات تا دهست نویژی

بی بگری. لہم بارہیوہ فہرمودہ یکی عاشہ نہہیتی -خوای لی رازی بیت- کہ نہفہرموی:
 (قالت عائشة: حضرت الصبح فالتمس الماء فلم يوجد، فنزل التيمم) نویری بهیانی هاته
 پیشہوہو ہوتلی ناو درا ناو دست نہکوت، نینجا نایدتی تہیدہموم هاته خوارہوہ. نینجا
 نیمامی بوخاری لہم بارہیوہ حدیسی نہہیتی لہ نہنسی کوری مالیکہوہ -خوای لی رازی
 بیت- (أنه قال: رأيت رسول الله ﷺ وحانت صلاة العصر، فالتمس الناس الوضوء فلم
 يجدوه، فأتى رسول الله ﷺ بوضوء فوضع رسول الله ﷺ في ذلك الإناء يده وأمر الناس أن
 يتوضؤوا منهم قال: فرأيت الماء ينبع من تحت أصابعه، حتى توضؤوا من عند آخرهم)
 نہفہرموی: بہ چاوہوہ بووم و پیغہمہرم بینی لہ کاتیکدا نویری عہس هاته پیشہوہ خہلکی
 ہوتلی ناویان داو دەستیان نہکوت، نینجا ناوتکیان بۆ پیغہمہرم ﷺ هیناو دەستی پیروزی
 خستہ ناو ئەو شتہی کہ تاوہکە ی تیدابوو فہرمانی دا کہ بیت لہو ناوہ دەست نویر بگرن.
 ہممو دەست نویریان گرت تا دواترین کہسیان. ئەم حدیسیہ نیمامانی حدیس لہ چەند
 شوتنیککی تردا هیناویانہ. ئەم حدیسیہ نیمامی بوخاری بۆ بەلگہ لەسەر مەہستی بابەکە ی
 تیرہو لەمەو پاش نہیہیتی لہ بابی موعجیزو نیشانہی پیغہمہریتی کہ ئەو ناوہ کەمہ بەشی
 نو کۆمەلہی کردو بہ چاو بینیان کہ ناو فوارہی نہکرد لہ ژر پەنجەیدوہ ﷺ. ہمروہا
 ورنہگیری کہ ناو ہەلگوزین بہ دەست لہ ناوی کەمدا دروستہ.

ئەم حدیسیہ لہ ژمارەکانی: (۱۹۵، ۲۰۰، ۳۵۷۳، ۳۵۷۴، ۳۵۷۵) دا دووبارہ
 بووہتوہ.

*** **

۳۳- بَابُ الْمَاءِ الَّذِي يُغْسَلُ بِهِ شَعْرُ الْإِنْسَانِ

وَكَانَ عَطَاءٌ لَا يَرَىٰ بِهِ بَأْسًا أَنْ يَتَّخِذَ مِنْهَا الْخُيُوطَ وَالْحِبَالَ. وَسُورَ الْكِلَابِ وَمَمَرَهَا
 فِي الْمَسْجِدِ. وَقَالَ الزُّهْرِيُّ: إِذَا وَلَّغَ فِي إِنْاءٍ لَيْسَ لَهُ وَضُوءٌ غَيْرُهُ يَتَوَضَّأُ بِهِ. وَقَالَ سُفْيَانُ:
 هَذَا الْفَقْهُ بِعَيْنِهِ، يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا﴾ وَهَذَا مَاءٌ. وَفِي النَّفْسِ مِنْهُ
 شَيْءٌ يَتَوَضَّأُ بِهِ وَيَتَيَمَّمُ.

۱۷۰- حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ عَاصِمٍ عَنِ ابْنِ سِيرِينَ

قَالَ: قُلْتُ لِعَبِيدَةَ: عِنْدَنَا مِنْ شَعْرِ النَّبِيِّ ﷺ أَصِنَّاهُ مِنْ قَبْلِ أَنَسٍ - أَوْ مِنْ قَبْلِ أَهْلِ أَنَسٍ - فَقَالَ: لَأَنْ تَكُونَ عِنْدِي شَعْرَةٌ مِنْهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا.

ثم حمديسه له ژماره ی: (۱۷۱) دا دووباره بوو تده.

۱۷۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ قَالَ: أَخْبَرَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبَادُ عَنْ ابْنِ عَوْنٍ عَنْ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا حُلِقَ رَأْسُهُ كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَوَّلَ مَنْ أَخَذَ مِنْ شَعْرِهِ.

۱۷۲- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِذَا شَرِبَ الْكَلْبُ فِي إِنَاءٍ أَحَدِكُمْ فَلْيَغْسِلْهُ سَبْعًا».

۱۷۳- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ سَمِعْتُ أَبِي عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: «أَنَّ رَجُلًا رَأَى كَلْبًا يَأْكُلُ الثَّرَى مِنَ الْعَطَشِ، فَأَخَذَ الرَّجُلُ خُفَّهُ فَجَعَلَ يَغْرِفُ لَهُ بِهِ حَتَّى أَرَوَاهُ، فَشَكَرَ اللَّهُ لَهُ، فَأَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ».

ثم حمديسه له ژماره کانی: (۲۳۶۳، ۲۴۶۶، ۶۰۰۹) دا دووباره بوو تده.

۱۷۴- وَقَالَ أَحْمَدُ بْنُ شَيْبَةَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ: حَدَّثَنِي حَمْرَةُ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كَانَتْ الْكِلَابُ تَبُولُ وَتَقْبِلُ وَتُدْبِرُ فِي الْمَسْجِدِ فِي زَمَانِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَلَمْ يَكُونُوا يَرُشُون شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ.

۱۷۵- حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ ابْنِ أَبِي السَّفَرِ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ عَدِيِّ ابْنِ حَاتِمٍ قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: «إِذَا أُرْسِلَتْ كَلْبُكَ الْمُعْلَمُ فَقَتَلَ فُكُلًا، وَإِذَا أَكَلَ فَلَا تَأْكُلْ فَإِنَّمَا أَمْسَكُهُ عَلَى نَفْسِهِ». قُلْتُ: أُرْسِلُ كَلْبِي فَأَجِدُ مَعَهُ كَلْبًا آخَرَ. قَالَ: فَلَا تَأْكُلْ، فَإِنَّمَا سَمِيتَ عَلَى كَلْبِكَ وَلَمْ تُسَمِّ عَلَى كَلْبٍ آخَرَ.

ثم حمديسه له ژماره کانی: (۲۰۵۴، ۵۴۷۵، ۵۴۷۶، ۵۴۷۷، ۵۴۸۳، ۵۴۸۴،

۵۴۸۵، ۵۴۸۶، ۵۴۸۷، ۷۳۹۷) دا دووباره بوو تده.

(باب الماء الذي يغسل به شعر الإنسان) ثمه بابى نهويه تايا ناوى كه موى نادمى
بين بشورتى پاكه يان نه؟ (وكان عطاء لا يرى به بأساً) وه عه طا لای وایه كه پاكمو هيچ

خه تهریکی تیتدا نیه، (أن يتخذ منها الخیوط والحبال) که له مووی ناده می دهزو و حبل دروست بکړی. (وسور الکلاب وممرها فی المسجد) وه بابی نهویه نایا پاش ماوهی دهمی سهگ پاکه یان نا؟، وه باسی جن پتی سهگ له ناو مزگه وتدا (وقال الزهري: إذا ولغ فی إناء لیس له وضوء غیره یتوضأ به) زههري نه فهرموئی: نه گهر سهگ دهمی خسته ناو زهرقی له کاتیکدا نهو که سهی که پیوسته به دهست نوټر گرتن، بیتجکه لهو ناوه ناوی تری نه پت دهست نوټری لن بگری. واته دروسته و هیچ ره خنه یک نی به لهوه (وقال سفیان: هذا الفقه بعینه) سوفیانی سه وریش نه فهرموئی: نه مه فه همی کی راسته (يقول الله تعالى: ﴿فللم تجدوا ماء فتعموا﴾ وهذا ماء) واته چونکه خوا نه فهرموئی: نه گهر ناوتان دهست نه که وت ته یه موم بکن، نهو ناوی پاشماوهی سهگ ناوه. نیما می بوخاری نه فهرموئی: (ولي النفس منه شيء، یتوضأ به یتیمم) واته له بهر نهوهی نیختیلاقی زانایان هه یه له ودا من نه لیم دهست نوټری پت بگری و ته یه مومیش بکات.

لهم باره یه وه نه م هه دیسه نه هینی له نیبن سیرینه وه (قال: قلت لعبيدة: عندنا من شعر النبي ﷺ أصبناه من قبل أنس -أو من قبل أهل أنس-) نیبن سیرین کوتی کوتی به عبیده لامان هه یه له مووی پیغه مبه که دهستان که وتروه له لایمن نه نه سه وه یان له لایمن نه هلی نه نه سه وه (فقال: لأن تكون عند شعرة منه أحب إلي من الدنيا وما فيها) نه لن نه گهر لام هه پت لهوه ته نیا موویه ک پیم خوشتره له دنیا و هه رچی له دنیا دایه. نینجا نایا له چ بازیکه وه نه م هه دیسه به لکه یه له سه ر پاکیتی مو؟ له وه لامدا ده لیتن: پاراستی نهو مووه به فهرانو کوتی عبیده که نه لن نهو موانه خوشه ویست تره به لایموه له دنیا و هه رچی له دنیا دایه به لکه یه کی به هیزه له سه ر پاکیتی نهو مووه، نینجا نه گهر نه گوتری: پاکیتی مووی پیغه مبه ﷺ نابن به به لکه له سه ر پاکیتی هه موو موویه ک له وه لامدا گوتراوه: تایبه تیتی نه م به پاکیتی یه وه نه پت ده لیلی له سه ر پت، نه سل نه بوونی ده لیله. نه م وه لامه ره خنی لن گیراوه به شتویه ک به درټری باس کراوه و زانینی ته و او لای خوا یه.

نینجا به م بونه یه وه نه م هه دیسه نه هینی له نه نه سه وه که پیغه مبه ﷺ (لما حلق رأسه كان أبو طلحة أول من أخذ من شعره) کاتق سه ری مو یاره کی تاشی نه بو طلحه یه که م کس

بوو که لمو موانه‌ی وەرگرت.

لەم هەدیسه‌وه وەرته‌گیرئ که تبرک کردن شتیکی شرعی و هیچ جزوه‌ دزایه‌تی و ناریکی‌یه‌کی نی‌یه له‌گه‌ل توحیددا، نه‌ک وه‌ک هیندی له‌ نه‌زنان له‌م چه‌رخه‌دا نه‌یکمن به‌ هۆسه‌وه‌را. وه‌ شتیکی ناشکرایه‌ هه‌موو نیساندارئ نه‌به‌ن بزانی هه‌موو پیت و فه‌رئ نه‌گه‌رته‌وه‌ بۆ لای خواو نه‌و شته‌ پیرۆزانه‌ خوا کردوونی به‌ هۆی فه‌رو به‌ره‌که‌ته‌ و نه‌گینا هیچ شتی له‌ زاتی خۆیدا هیچ نی‌یه‌و تاثیر نی‌یه‌.

هه‌ر له‌م بابه‌دا ئەم هەدیسه‌ش نه‌هینئ کاتیک سه‌گ ناوی خواردوه‌ له‌ قاپ و زهره‌فی. هه‌رکام له‌ ئیوه‌ باحه‌وت جار بیشۆرئ، هەدیسه‌که‌ نه‌هینئ له‌ نه‌بو هۆره‌یره‌وه‌ که (قال: إن رسول الله ﷺ قال: «إذا شرب الكلب في إناء أحدكم فليغسله سبعاً»).

لەم فه‌رموده‌ وەرته‌گیرئ که پیسی‌یه‌که‌ی به‌هێزه‌. ئینجا نه‌مه‌ی که نه‌فه‌رموئ: (في إناء أحدكم) به‌ پی غالبه‌ نه‌ک بۆ نه‌وه‌ی نه‌گه‌ر قاپ و زهره‌فی خۆتان نه‌به‌ن جیاوازه‌و قه‌یناکا. ئینجا ئایا بیجگه‌ له‌ ده‌می هه‌ر نه‌ندامێکی تری هه‌ر نه‌و حوکه‌می هه‌یه‌؟ نه‌وه‌ شتیکه‌ خیلای زانایانی تیدا هه‌یه‌ به‌ پی مه‌زه‌به‌ی شافیه‌ی‌یه‌کان نه‌ندامه‌کانی تریشی هه‌ر وایه‌، چونکه‌ ده‌م که به‌هێزترین گلاوی بکات نه‌ندامه‌کانی تریش هه‌ر گلاوی نه‌کات. ئینجا نه‌گه‌ر ده‌می خسته‌ خۆراکیکی تر که ته‌ر نه‌به‌ن نه‌وه‌ پتویسته‌ جیگه‌ ده‌مه‌که‌ی فه‌رئ به‌رئ و باقی تری پاکه‌وه‌ قاپ و زهره‌فکه‌ش پاکه‌ مه‌گه‌ر ده‌می که‌وتبێ له‌ شوێنیکی. مه‌به‌ست به‌ خواردنه‌وه‌ نه‌وه‌یه‌ به‌ ته‌ری ده‌می له‌ی که‌وتبێ که‌ لێسانه‌وه‌و لێکه‌وتنی تریش به‌ ته‌ری هه‌ر گلاوی نه‌کات. لەم ریوایه‌ته‌دا باسی شۆڕین به‌ خۆل نی‌یه‌، به‌لام له‌ ریوایه‌تی تردا هاتوه‌: (أولاهن أو إحداهن بالشراب) له‌به‌ر نه‌وه‌ پتویسته‌ یه‌کن له‌و حه‌وت جاره‌ یان یه‌که‌میان به‌ قور بیت. به‌ گۆره‌ی رای هه‌ندی له‌ زانایان نه‌و فه‌رمانه‌ پتویست کردن نی‌یه‌، به‌لکو سوننه‌ته‌. خوا باش نه‌زانی.

هه‌ر له‌م باره‌یه‌وه‌ ئەم هەدیسه‌ش هاتوه‌ له‌ نه‌بو هۆره‌یره‌وه‌ نه‌ویش له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه‌ ﷺ (وإن رجلاً راى كلباً ياكل الشرب من العطش) پیاویک سه‌گیکی دی که له‌ تهنودا خۆلی ته‌ری نه‌خوارد (فأخذ الرجل خفه فجعل يغرف له به حتى أرواه، فشكر الله له، فأدخله الجنة) ئینجا کابرا پتلاوه‌که‌ی خۆی بردو ناوی پی هینا بۆ سه‌گه‌که‌ تا تێرناو بوو به‌ هۆی نه‌وه‌و خوا پاداشتی دایه‌وه‌و خسته‌یه‌ به‌هه‌شت، واته‌ له‌روژی دوایدا نه‌یخاته‌ به‌هه‌شت به‌

هؤی نهو کرده ووه. نینجا نابین نهه همدیسه بکهین به بهلگه له سهر گلاو نه بوونی جیگه
دهمی سهگ چونکه:

(۱) هه لئه گری به پیتلاوه کهی ناوی هه لگوزین له بیره که و نینجا کردبیتی به شتیکی
تر بۆ سه که که.

(۲) لهو شهرعه دا سهگ گلاو نه بووین و لهه شهرعه دا گلاو کرابین.

نینجا نیمامی بوخاری همدیسن نه هینن له نین و عومه ووه بهم رهنگه (قال: کانت
الکلاب تبول وتقبل وتذبر في المسجد في زمان رسول الله ﷺ فلم يكونوا يرشون شيئا
من ذلك) نهفه رموی: سه که کان هاتوچیان له مزگه وته کهی مه دینه دا ده کرد له چه رخی
پتفه مبهردا ﷺ نینجا ناویان نه نه پرزان به جیگه پیتکانیاندا ج جای شورین.

لهه فه رموده ووه وا ده رنه که وئی که پاشخوانی سهگ پاک بیت چونکه لهو هاتوچو دا
لیکی ده میان نه که ویتته نهو جتی هاتوچیه. به لام نه مه نابین به بهلگه چونکه لیکه و تنی
لیکی ده مه که په قین نییه، وه نه سل پاکییه. له بهر نهوه نهه همدیسه نابین به درمی دهقی نهو
همدیسه ی که پنی دانه نن. هه رچو نین نابین به بهلگه له سهر نهوه ی که گوشتی سهگ نه خووی،
چونکه همدیسه سه حیح که پتوستی کرد ههوت جار شورینی پاشخوان و جی ده می بهلگه ی
قه ته ی به له سهر پیسی گوشته که ی و هه رامی خواردنی، نینجا هاتوچو کردنی سهگ به
مزگه وتی پیروژدا لهو کاتانه دا له بهر نهوه بوو که مزگه وته که لهو کاته دا قایی نه بووه به هؤی
نهوه ووه چار نه نه کرا له هاتو چو له پاشان بهو جوړه ی لئ کرا. سال له پاش سال و چه رخ له
پاش چه رخ الحمد لله گه یشت بهم راده ی که نیستا نه بینری و هه موو کهس سه رسامه لئ ی.

نینجا نهه همدیسه نه هینن له عدی کوپی حاته مه ووه (قال: سألت النبي ﷺ) نه لئ:
هرسیارم کرد له پتفه مبهردا ﷺ له باره ی نیچیری سهگی راوی (فقال: إذا أرسلت كلبك
المعلم لقتل فكل، وإذا اكل فلا تاكل فإنما أمسكه على نفسه) فه رموی: کاتن سه که
فترکراوه کهت بهردایه نیچیره نه ویش گرتی له ژیر ده ستیدا بوو لئ ی نه خوارد نهو کاته بیخو
هه لاله، نه گهر لئ ی خوارد تو لئ ی مه خوړو مرداره و نهو کاته بۆ خو ی گرتوه، نه گهر لئ ی
نه خوارد بۆ تو ی گرتوه (قلت: أرسل كلبی فأجد معه کلبا آخر. قال: فلا تاكل، فإنما
سميت على كلبك ولم تسم على كلب آخر) عدی نه لئ: عه رزم کرد جاری وا هه به سه که

فیتراوه که ی خوم برده ده مه نیچیرو نینجا سه گیتیکی تر دیت به هردو وکیانه وه نه یگرن نهمه
 حوکمی چونه؟ فرموی: نمو کاته مه یخو، چونکه ناوی خوات بردووه له سمر سه گه که ی خوت
 نهک له سمر سه گه که ی تر.

نهم حه دیسه وا نیشان نه دات که ناوی خوا بردن فرزه و مهرجه بۆ حه لالیتی نیچیرو،
 به لام حه دیسی تر هدییه که به لگه یه له سمر نه وه که مهرج نییه و جیته کی خیلای زانایانه و با
 ته ماشای کتیبه کانی تر بکرتت. په یوه ندی نهم حه دیسه به به به گه وه له م باره وه یه که نه و
 نیچیرو ی لی ی خورابن نه بی به پاشخوانی سه گ.

*** **

۳۴- بَابُ مَنْ لَمْ يَرِ الْوُضُوءَ إِلَّا مِنَ الْمَخْرَجَيْنِ مِنَ الْقُبْلِ وَالْذَّبْرِ

وَقَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ﴾. وَقَالَ عَطَاءٌ فِيمَنْ يَخْرُجُ مِنْ
 ذُبْرِهِ الدُّودُ أَوْ مِنْ ذَكَرِهِ نَحْوُ الْقَمَلَةِ: يُعِيدُ الْوُضُوءَ. وَقَالَ جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: إِذَا ضَحَكَ فِي
 الصَّلَاةِ أَعَادَ الصَّلَاةَ، وَلَمْ يُعِدِ الْوُضُوءَ. وَقَالَ الْحَسَنُ: إِنْ أَخَذَ مِنْ شَعْرِهِ وَأَطْفَأَهُ أَوْ خَلَعَ
 خُفَّهُ فَلَا وَضُوءَ عَلَيْهِ. وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: لَا وَضُوءَ إِلَّا مِنْ حَدَثٍ. وَيَذْكُرُ عَنْ جَابِرٍ: أَنَّ
 النَّبِيَّ ﷺ كَانَ فِي غَزْوَةِ ذَاتِ الرِّقَاعِ فَرَمِيَ رَجُلٌ بِسَهْمٍ فَتَزَلَّ الدَّمُ فَرَكَعَ وَسَجَدَ وَمَضَى فِي
 صَلَاتِهِ. وَقَالَ الْحَسَنُ: مَا زَالَ الْمُسْلِمُونَ يُصَلُّونَ فِي جِرَاحَاتِهِمْ. وَقَالَ طَاوُسٌ وَمُحَمَّدُ بْنُ
 عَلِيٍّ وَعَطَاءٌ وَأَهْلُ الْحِجَازِ: لَيْسَ فِي الدَّمِ وَضُوءٌ، وَعَصْرُ ابْنِ عُمَرَ بِشَرِّهُ فَخَرَجَ مِنْهَا الدَّمُ وَلَمْ
 يَتَوَضَّأْ. وَبَزَقَ ابْنُ أَبِي أُوَيْسٍ دَمًا فَمَضَى فِي صَلَاتِهِ. وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ وَالْحَسَنُ فِيمَنْ يَحْتَجِمُ:
 لَيْسَ عَلَيْهِ إِلَّا غَسْلُ مَحَاجِمِهِ.

۱۷۶- حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبَرِيِّ عَنْ أَبِي
 هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «لَا يَزَالُ الْعَبْدُ فِي صَلَاةٍ مَا كَانَ فِي الْمَسْجِدِ يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ مَا لَمْ
 يُحْدِثْ». فَقَالَ رَجُلٌ أَعْجَمِي: مَا الْحَدَثُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟ قَالَ الصَّوْتُ (يَعْنِي الضَّرْطَةَ).

نهم حه دیسه له ژماره کانی: (۴۴۵، ۴۴۷، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۵۹، ۲۱۱۹، ۳۲۲۹، ۴۷۱۷) دا دو یاره به وه ته وه.

۱۷۷- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبَادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ

عَمَهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «لَا يَنْصَرِفُ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا».

۱۷۸- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُنْذِرِ أَبِي يَعْلَى الثَّوْرِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنْفِيَّةِ قَالَ: قَالَ عَلِيٌّ كُنْتُ رَجُلًا مُدَّاءً فَاسْتَحْيَيْتُ أَنْ أَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأَمَرْتُ الْمُقْدَادَ بْنَ الْأَسْوَدِ فَسَأَلَهُ فَقَالَ: «فِيهِ الرُّضُوءُ». وَرَوَاهُ شُعْبَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ.

۱۷۹- حَدَّثَنَا سَعْدُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَسَارٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ زَيْدَ بْنَ خَالِدٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَأَلَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قُلْتُ: أَرَأَيْتَ إِذَا جَامَعَ فَلَمْ يُمْسِ؟ قَالَ عُثْمَانُ: يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ وَيَغْسِلُ ذِكْرَهُ. قَالَ عُثْمَانُ: سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: فَسَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ عَلِيًّا وَالزُّبَيْرَ وَطَلْحَةَ وَأَبِي بَنِي كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ فَأَمَرُوهُ بِذَلِكَ.

نهم حەدیسە لە ژمارەى: (۲۹۲) دا دووبارە بپۆشەندە.

۱۸۰- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ: أَخْبَرَنَا النُّظَرُ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْحَكَمِ عَنْ ذُكْوَانَ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَرْسَلَ إِلَى رَجُلٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فَجَاءَ وَرَأْسُهُ يَفْطُرُ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَعَلَّنَا أَعْجَلْنَاكَ؟ فَقَالَ: نَعَمْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِذَا أَعْجَلْتَ - أَوْ قُحِطَتْ - فَعَلَيْكَ الرُّضُوءُ.

تَابِعُهُ وَهَبٌ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: وَلَمْ يَقُلْ غُنْدَرٌ وَيَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ: الرُّضُوءُ.

(باب من لم ير الرضوء إلا من المخرجين من القبل والظهر) ئەمە بابى ئەوەیە کە دەست نوتێژ ناشکێ بە هەر شتێ کە لە لەش دەرجێ بپێجگە لە پێش و پاشەوێ دەرجێ، بەلگەى ئەوەى ئەمەىە کە ئەفەرموی: (وقول الله تعالى: ﴿أو جاء أحد منكم من الغائط﴾) واتە خرای گەورە هەوالی داوێ کە دەست نوتێژ واجبە یان تەبەموم ئەگەر ئاو نەبوو بە هۆی ئەوەى کە دەرجێ لە پاش و پێشەوێ، وە یان پێستی پیاو و ئافەرەت بکەوێ لە یەک. مەسەلەى دەست نوتێژ شکان بە لێکەوتنى پێستی پیاو و ئافەرەت شتیکی خێلافیە، بەلای شافعیەو ئەشکەن و بەلای ئەبوحەنیفەو و هیتدی لە زانایانەوێ ناشکێ، وە ئایەتى ﴿أو

لا مستم النساء ﴿ نه برن به سمر جیماعدا، بهلام وشمو وتکانی قورنان به پئی مانای زمانهوانی به کھی دانه نرئ مه گمر به لگمو ده لیلی بیئ له سمر نهو هی که به پئی مانا زمانهوانیه کھی مه به ست نی به. به تایبه تی خوتندهو هی ﴿لمستم﴾ هاتوه به تواتره ﴿لمستم﴾ ظاهر تره له لیکه رتنی پیتست، حه دیسی (کان یقبل بعض نسائه ثم خرج إلى الصلاة...) هه لئه گری له تایبه تی به کانی پیغه مبه ر بیت ﷺ له بهر نهو ناکری به به لگه. مه به ست بهم لیکه ژینه وه نهو به که نیمه ی شافعی باوهرمان به رای شافعی به هیز تره. (وقال عطاء لیمن یخرج من دبره الدود أو من ذكره نحو القملة: یعد الرضوء) عطا ده باره ی کهن که له پاشیموه کرم ده رچن یان له پیشی به وه سهین بیتته ده ره وه ده ست نوژ به گریته وه. شافعی و نه حمه دو زور له زانایان له سمر نم رایهن. نیمامی مالیک و چند زانای تر له سمر نمون که نم جوړه شته نادرانه ده ست نوژ ناشکینن. (وقال جابر بن عبد الله: إذا ضحك في الصلاة أعاد الصلاة، ولم يعد الرضوء) له باره ی نمو شتانه ی ده ست نوژ نه شکینن جابری کوپی عبدالله نه فهرموی: نه گمر به گن له نوژدا پتکه نی هه نوژده کھی به کاته وه نه که ده ست نوژده کھی به گریتموه. واته پتکه نین له نوژدا ده ست نوژ ناشکینن. نیمامی حه نه فی نه فهرموی: نه گمر قاقای کرد ده ست نوژده کھی به تال نه بیتتموه له بهر حه دیسی نبین عه دی (من ضحك في الصلاة فلهقة فليعد الرضوء والصلاة).

نینجا نه گمر له پاش ده ست نوژ گرتن نه گمر مووی قرتاند یان تاشی له سهر و سمیتلی یان نینوکی کرد یان مه سحی کرد به سهر خوفداو له پاش نهو خوفه کھی داکه ند، لم باره ی وه (وقال الحسن: إن أخذ من شعره أو أظفاره أو خلع خفيه فلا وضوء عليه) چونکه تازه ده ست نوژده کھی دامه زراوه، نیت به نه مانی نه وانه ده ست نوژده کھی به تال نابیتته وه، وه هیندی له سهر نه وهن به نه مانی نه وانه به شق له جی ده ست نوژ نامیتن و نه مانی به شق نه بی به هوی هه مووی. به لئ به نه زه ر داکه ندنی خوفه وه یان ته واو بوونی ماوه کھی پتویسته پتیش بشوژیتته وه. (وقال أبو هريرة: لا وضوء إلا من حدث) ته بو هوریه ره نه فهرموی: ده ست نوژ گرتن پتویست نی به مه گمر به هوی په یدا بوونی نه و شتانه ی که هوی شکاندنی ده ست نوژن. نینجا له باره ی خوینی زامه وه که له لهش بیتته ده ره وه ده ست نوژ نه شکینن یان نا؟ له م باره ی وه (ویدکر عن جابر: أن النبي ﷺ كان في غزوة ذات الرقاع فرمي رجل بسهم

نهشکن. دیاره پیسه وهک میز، کمواته شوری نیوئ (ورواه شعبه عن الأعمش).

نم حه دیسه له کیتابی عیلدا تیه ری و له مه وپاش له کیتابی غوسلشدا دیت. لیره دا هیتانی تا بیتی به دهلیل له سر نهوی وهزی دهست نوئری بیتی نهشکن.

نینجا حه دیستی نه هیتنی له زهیدی کوری خالده وه (انه سال عثمان بن عفان رضي الله عنه قلت: إرايت إذا جامع فلم يمن؟) که پرسیری کردوه له عثمان: نه گهر که سیک جیماع بکات له گهل خیزانی بهلام ناوی نه یه ته وه (قال عثمان: يتوضأ كما يتوضأ للصلاة و يغسل ذكره) فهرموی: دهست نوئری بگری وهک دهست نوئری گرتن بز نوئری وه زهکری بشوری، چونکه به هوی وه زه که وه پیس بووه (قال عثمان: سمعته من رسول الله ﷺ: فسألت عن ذلك عليا والزبير وطلحة وأبي بن كعب رضي الله عنهم فأمروه بذلك) زهید نه فهرموی: پرسیارم کرد له علی و زوبیر و طلحه و ابی بن کعب، نهوانیش همر بهو جوره یان گوت که عثمان فهرموی. بهلام نه مه نه سخ بوویه وه، به اجماع واجبه غوسل بکات وهک له مه وپاش دیت. نینجا لیره دا پرسیاریک دهکرت که ماتول نه سخ بوویی چون نیمامی بوخاری نه یکات به دهلیل. له وه لامدا نه لیتین: نهوی که نه سخ بوویه وه پیویست نه بوونی غوسل نهک شکاندنی دهست نوئری پیسی وه زه که یه. نه مه همر باقیه وه همر شکانی دهست نوئری به شتیکی پیس که ده رچی له پیش یان پاشی مهردومه وه.

نینجا نم حه دیسه نه هیتنی له نه بو سه عیدی خودری یه وه (ان رسول الله ﷺ أرسل إلى رجل من الأنصار فجاء و رأسه بفطر، فقال النبي ﷺ: لعننا أَعجلناك؟ فقال: نعم. فقال رسول الله ﷺ: إذا أعجلت -أو قحطت- فعليك الرضوء) پیغه مه به رﷺ نه نیری به دوی یه کن له نه نصار نه ویش دیت له کاتیکدا سه ری ته رهو تکه تکه نای لی دتی، نینجا نه فهرموی پیی وا ده نه که وهی په له مان لی کردی، واته لیت نه گه راین هه تا لی نه بیسته وه له غوسله که نه ویش عهرزی کرد به لی. نینجا فهرموی پیی: کاتنی لیت پیش که وتن، واته خیزانت له پیشتر ناوی هاته وه تو تاوت نه هاته وه نهو کاته همر دهست نوئرت له سه ره. نم حه دیسه ش وا نیشان نه دات نه گهر پیوا چوه لای خیزانی و ناوی نه هاته وه غوسلی له سه ری یه، بهلام نم حه دیسه ش نه سخ بوویه ته وه به حه دیستیکی تری سه حیج که له مه وپاش دیت، وهک کزرو جه ماوه رو پیشه واو زانایانی له سه ره، بهلام نیمامی بوخاری هیتاویه تی چونکه

حدیسه که ثابتہ لہ سمر مدرجی خوی. (تابعہ وہب قال : حدثنا شعبہ . قال ابو عبد اللہ : ولم يقل غندر ويحيى عن شعبه : الرضوء) .

*** **

۳۵- باب الرجل يوضئ صاحبه

۱۸۱- حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ : أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ يَحْيَى عَنْ مُوسَى ابْنِ عُقْبَةَ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أَسَمَةَ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا أَفَاضَ مِنْ عَرَفَةَ عَدَلَ إِلَى الشَّعْبِ فَقَضَى حَاجَتَهُ . قَالَ أَسَمَةُ بْنُ زَيْدٍ : فَجَعَلْتُ أَصْبُ عَلَيْهِ وَيَتَوَضَّأُ . فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتُصَلِّي ؟ فَقَالَ : « الْمُصَلِّي أَمَامَكَ » .

۱۸۲- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ : سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ سَعِيدٍ قَالَ : أَخْبَرَنِي سَعْدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ أَنَّ نَافِعَ بْنَ جُبَيْرٍ بْنِ مُطْعِمٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ عُرْوَةَ بْنَ الْمُغْبِرَةِ بْنِ شُعْبَةَ يُحَدِّثُ عَنِ الْمُغْبِرَةِ بْنِ شُعْبَةَ أَنَّهُ كَانَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي سَفَرٍ وَأَنَّهُ فَعَبَ لِحَاجَةٍ لَهُ وَأَنَّ مُغْبِرَةَ جَعَلَ يَصُبُّ الْمَاءَ عَلَيْهِ وَهُوَ يَتَوَضَّأُ ، فَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَمَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ .

نہم حدیسه لہ ژماره کانی: (۲۰۳، ۲۰۶، ۳۶۳، ۳۸۸، ۲۹۱۸، ۴۴۲۱، ۵۷۷۸، ۵۷۹۹) دا دوویاره بووه تہوہ .

(باب الرجل يوضئ صاحبه) نہمہ بابی نہوہیہ کہ یدکیتک ناوی دہست نوژی یدکتر ہداو لہم بارہیہوہ حدیسنی تہہتین لہ نوسامہی کوری زہیدہوہ کہ (ان رسول اللہ ﷺ لما افاض من عرفه عدل إلى الشعب فقضى حاجته . قال أسامة بن زيد : فجعلت أصب عليه ويتوضأ . فقلت : يا رسول الله أتصلي ؟ فقال : « المصلي أمامك ») پتہمہر ﷺ کاتن گہراہیہوہ لہ عہدہفات لایدا بۆرگہیہکی شاخہکھو پتہیستی خوی دہرکرد . نہلن من ناوم نہکرد بہ دہستیداو تہویش دہست نوژی نہگرت ، نینجا عہرزم کرد نوژی دہکیت فہرموی : شوینی نوژی لہبہر دہستدایہ .

لہم حدیسهوہ دہرئہکھوئی کہ نہو ناو بہ دہستدا کردنہ رھوایہو داوای یارمہتی بۆ نہوہ رھوایہ بہلام بۆ نیتہ چاک وایہ نوژیگہر خوی ناو پیدای بکات . مہگہر عوزرتکی ہدین ، نہو

(وقال منصور عن إبراهيم: لا بأس بالقراءة في الحمام و يكتب الرسالة على غير وضوء) منصور له نبيراهموه نهگيڙيتهوه که هيچ خرابی بهک ني به له خوښندنی قورنان له حمامدا، هدروها له نوسینی نامه به بن دست نوڅر. واته لهگډل نهوه که نامه (بسم الله) یتدایه. (وقال حماد عن إبراهيم: إن كان عليهم إزار فسلم، وإلا فلا تسلم) حماد له نبيراهموه نهگيڙيتهوه که نهگمر نهواندی له حمامدان نهگمر دهریتیان له پيدا بوو سهلامیان لږ بکړو نهگمر نا سهلامیان لږ مهکه.

٢٢٩

المؤذن فقام فصلى ركعتين خفيفتين، ثم خرج فصلى الصبح) نینجا به دوو دوازده رکات نوتی کرد، نینجا نوتی وتری کرد به یک رکات یان سن. نینجا راکشا هتا بانگ بیژ بانگی داو هستا دوو رکاتی خه فیفی کردو نینجا له حوجره کدی ده رچوو بۆ مزگهوت و نوتی به یانی کرد له گهل یاره کانی.

له باره ی په یوه ندی نهم هه دیسه به بابه کوهه گوتراوه که راکشان له گهل خیزاندا هوی دهست لڼ که وتنهو دهست نوتیژ شکان. نهم وهلامه جتیکه ی لیکولینه وهیه. به هه حال تیمامی بوخاری هه هه دیستکی دهست که وتبی به پی ی مهرجه کدی خوی هیناویه تی.

له م هه دیسه وه چهند شتیک وهرنه گیرئ:

(۱) گرنگی شمو نوتیژ.

(۲) شمو نوتیژ دوو دووه.

(۳) خوتندنی ده نایه ته کدی ناخیری (آل عمران) سوننه ته کاتی خه بهر بوونه وهو

هه لسان له خهو.

(۴) خوتندنی قورنان به پی دهست نوتیژ شهرعی به.

۳۷- بَابُ مَنْ لَمْ يَتَوَضَّأْ إِلَّا مِنَ الْغُشِيِّ الْمُثْقَلِ

۱۸۴- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ: حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَمْرَأَةٍ فَاطِمَةَ عَنْ جَدَّتِهَا أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ أَنَّهَا قَالَتْ: أَتَيْتُ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ حِينَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ، فَإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ يُصَلُّونَ، وَإِذَا هِيَ قَائِمَةٌ تُصَلِّيُ فَقُلْتُ: مَا لِلنَّاسِ؟ فَأَشَارَتْ بِيَدِهَا نَحْوَ السَّمَاءِ وَقَالَتْ: سُبْحَانَ اللَّهِ. فَقُلْتُ آيَةً؟ فَأَشَارَتْ أَيْ نَعَمْ. فَقُمْتُ حَتَّى تَجَلَّأَنِي الْغُشِيُّ، وَجَعَلْتُ أَصْبُ فَوْقَ رَأْسِي مَاءً. فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَمِدَ اللَّهُ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: مَا مِنْ شَيْءٍ كُنْتُ لَمْ أَرَهُ إِلَّا قَدْ رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي هَذَا حَتَّى الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، وَلَقَدْ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْكُمْ تُفْتَنُونَ فِي الْقُبُورِ مِثْلَ -أَوْ قَرِيبًا مِنْ- فِتْنَةِ الدُّجَالِ (لَا أَدْرِي أَيْ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ) يُؤْتَى أَحَدُكُمْ فَيُقَالُ: مَا عَلِمَكَ بِهَذَا الرَّجُلِ؟ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ (أَوِ الْمُؤَقِنُ، لَا أَدْرِي أَيْ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ) فَيَقُولُ: هُوَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى، فَاجْبَنَّا وَآمَنَّا وَاتَّبَعْنَا.

فَيَقَالُ: نَمَّ صَالِحًا، فَقَدْ عَلِمْنَا إِنْ كُنْتَ لِمُؤْمِنًا. أَمَّا الْمَنَافِقُ (أَوِ الْمُرْتَابُ)، لَا أَدْرِي أَيُّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ) يَقُولُ لَا أَدْرِي سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُهُ.

(باب من لم يتوضأ إلا من الغشي المثلث) نهمه بابی نموده که دست نوتیز ناشکی به خدوی تمواو نهبن. لهم باره یه وه نهم حه دیسه نه هینتی له نه سمای کچی نه بویه کروه - خویان لئ رازی بیت- (أَنهَا قَالَتْ: أَتَيْتُ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ حِينَ خَمَلَتْ الشَّمْسُ، لِإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ يَصْلُونَ، وَإِذَا هِيَ قَائِمَةٌ تَصَلِّي فَقُلْتُ: مَا لِلنَّاسِ؟ فَأَشَارَتْ بِيَدِهَا نَحْوَ السَّمَاءِ وَقَالَتْ: سُبْحَانَ اللَّهِ. فَقُلْتُ آيَةً؟ فَأَشَارَتْ أَيَّ نَعَمْ. فَقُمْتُ حَتَّى تَجَلَّانِي الْغَشْيُ، وَجَعَلْتُ أَصْبَ فَوْقَ رَأْسِي مَاءً. فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَمْدَ اللَّهِ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ: «مَا مِنْ شَيْءٍ كُنْتُ لَمْ أَرَهُ إِلَّا قَدْ رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي هَذَا حَتَّى الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، وَلَقَدْ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْكُمْ تَفْتَنُونَ فِي الْقُبُورِ مِثْلَ - أَوْ قَرِيبًا مِنْ - فِتْنَةِ الدَّجَالِ (لَا أَدْرِي أَيُّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ) يُؤْتِي أَحَدَكُمْ فَيَقَالُ: مَا عَلِمَكَ بِهَذَا الرَّجُلِ؟ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ (أَوِ الْمُؤْمِنُ، لَا أَدْرِي أَيُّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ) فَيَقُولُ: هُوَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى، فَأَجَبْنَا وَآمَنَّا وَاتَّبَعْنَا. فَيَقَالُ: نَمَّ صَالِحًا، فَقَدْ عَلِمْنَا إِنْ كُنْتَ لِمُؤْمِنًا. أَمَّا الْمَنَافِقُ (أَوِ الْمُرْتَابُ، لَا أَدْرِي أَيُّ ذَلِكَ قَالَتْ أَسْمَاءُ) يَقُولُ لَا أَدْرِي سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُهُ) نهم حه دیسه چهند شتی گرنگی تیدایه که هدره کی چهند حوگمیتکی لئ وه ده گیرئ: یدکن له وانه مه بهستی بابه که یه که دست نوتیز ناشکی به خدوی تمواو نهبن. نه سماء نه فه رموی: چووم بۆ لای عائشه ی خورشکم له کاتیکدا خۆر گیرابوو دیتم خه لکی وه ستاون نوتیز ده کهن وه عائشه وه ستاوه نوتیز ده کات منیش گوتم چی یه خه لکی ناوا خه ریکن. نه ویش به دهستی نیشاره تی کرد بۆ ئاسمان و گوئی (سبحان الله) نینجا گوتم نیشانه یه ک رووی داوه، گوئی به لئ. نینجا منیش هه ستام دهستم کرد به نوتیز کردن هه تا بهن هوشی داگیری کردم له بهر زۆر ماندوو بوون، نینجا ناوم کرد به سه رمدا تا هوشم بیتته وه، نینجا کاتن پیغه مبه ره ﷺ لئ بوویه وه له نوتیز سوپاس و سه نای خوای کردو نینجا فه رموی: هیچ شتی نی یه که نهم دبئی له مه ویتش مه گهر دیتم لهم شوینی خۆمه دا ته نانه ت به دهشت و دۆزه خ. وه وه حیم بۆ کرا که نیتوه تا قی نه کرتنه وه له گۆزه کانتاندا به وینه ی تا قی کردنه وه تان به ده جال. هه رکام له نیتوه نه هینتی و پتی نه گوترتی چی ده زانی له باره ی نهم

پیاووه؟ نهووی که باوهردار بووه نه‌لټی نه‌وه محمدو پیغه‌مبه‌ری خواپه و هات بز لاماڼ به موعجیزه‌ی زورو به رټمونوی و رټکه نیشان‌دان نیمه‌ش باوهرمان پټ هیتا و شوتنی کموتین، نینجا بهو نیمانداره نه‌گوتړی به خوشی بخه‌وه و نیمه ده‌مانزانی تو نیمانداري. نه‌وه‌ی پټ باوهر و ناپاک یاڼ گوماندار بووین نه‌لټی: نازاڼم خه‌لکی شتیکیان نه‌گوت منیش ده‌مگوت. په‌یوه‌ندی نهم حه‌دیس به باب‌که‌وه کرده‌وه‌که‌ی نه‌سمانه. له بابی عیلمدا هه‌ندی له باسه‌کانی نهم حه‌دیس په‌تشکه‌وت و له‌مه‌وپاش له کیتابی نویژی خوږگیراندا هیتدی تر دټت.

*** **

۳۸- بَابُ مَسْحِ الرَّأْسِ كُلِّهِ

لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿وَأَمْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ﴾ (المائدة: ٦) وَقَالَ ابْنُ الْمُسَيْبِ: الْمَرْأَةُ بِمَنْزِلَةِ الرَّجُلِ تَمْسَحُ عَلَى رَأْسِهَا وَسَلَّ مَالِكٌ: أَيجْزَى أَنْ يَمْسَحَ بَعْضُ الرَّأْسِ؟ فَاحْتَجَّ بِحَدِيثِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ. ١٨٥- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُونُسَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَجُلًا قَالَ: لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ - وَهُوَ جَدُّ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى - أَتَسْتَطِيعُ أَنْ تُرَبِّيَنِي كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَتَوَضَّأُ؟ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ: نَعَمْ. فَدَعَا بِمَاءٍ فَأَفْرَغَ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَ مَرَّتَيْنِ، ثُمَّ مَضَمَضَ وَاسْتَنْشَرَ ثَلَاثًا، ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا، ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ، ثُمَّ مَسَحَ رَأْسَهُ بِيَدَيْهِ فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَدْبَرَ: بَدَأَ بِمُقَدِّمِ رَأْسِهِ حَتَّى ذَهَبَ بِهِمَا إِلَى قَفَاهُ، ثُمَّ رَدَّهُمَا إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي بَدَأَ مِنْهُ، ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ.

(باب مسح الرأس كله) نهمه بابی مه‌سح کردنی هه‌موو سه‌ره له ده‌ست نویژ گرتندا. (لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿وَأَمْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ﴾ (المائدة: ٦) وا دهر نه‌که‌وئ نیمامی بوخاری لای وایه (ب) زیاده‌یو نه‌و کاته نایه‌ته‌که وا نه‌که‌یه‌نټی مه‌سحی هه‌موو سه‌رتان بکه‌ن، وهک نیمامی مالیک له‌سه‌ر نه‌وه‌یه. به‌لام حه‌دیس زور هه‌یه وا نه‌که‌یه‌نټی مه‌سحی هه‌موو سه‌ر پټویست نی‌یه، به‌لکو هر نه‌ندازه‌یه به‌سه وهک نیمامی شافیعی له‌سه‌ر نه‌وه‌یه و شه‌ی مسح موطله‌قه و نه‌صل وایه (ب) زیاد نه‌بئ و که‌واته نویش به‌لکه‌یه له‌سه‌ر نه‌وه هر نه‌ندازه‌یه‌ک به‌سه. (وقال ابن مسيب: المرأة بمنزلة الرجل تمسح على رأسها)

نیبنولموسه ییهد نهفه رموی: نافرده تیش وهک پیاو نه بنی مه سحی هه موو سه ری بکات (وسئل مالک: ایجزی أن یمسح بعض الرأس؟ فاحتج بحديث عبدالله بن زید) پرسیار کرا له نیما می مالیک نایا مه سحی هه ندی له سه ره سه. نهویش نه م سح دیسی عبداللهی کوری زهیده کرد به به لگه له سه ره نه وهی نه بنی هه موو سه ره مه سح بکری (أن رجلا قال: لعبدالله بن زید - وهو جد عمرو بن يحيى - أن تطيع أن تريني كيف كان رسول الله ﷺ يتوضأ؟ فقال عبدالله بن زید: نعم) پیاو تیک پرسیار کرد له عبدالله نایا ده توانی نیشانم بدهیت که پیغه مبه ره ﷺ چن ده ست نو تیزی نه گرت؟ نهویش گوتی: به لن. (فدعا بماء فأفرغ على يديه فغسل مرتين، ثم مضمض واستنثر ثلاثا، ثم غسل وجهه ثلاثا، ثم غسل يديه مرتين مرتين إلى المرفقين، ثم مسح رأسه بيديه فأقبل بهما وأدبر: بدأ بمقدم برأسه حتى ذهب بهما إلى قفاه، ثم ردهما إلى المكان الذي بدأ منه، ثم غسل رجله).

نه م سح دیسه له ژماره کانی: (۱۸۶، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۷، ۱۹۹) دا دوو باره بووه نه وه.

*** **

۳۹- بَابُ غَسْلِ الرَّجُلَيْنِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ

۱۸۶- حَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبٌ عَنْ عَمْرِو عَنْ أَبِيهِ قَالَ: شَهِدْتُ عَمْرُو بْنَ أَبِي حَسَنٍ سَأَلَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ زَيْدٍ عَنْ وُضْءِ النَّبِيِّ ﷺ، فَدَعَا بِتَوْرٍ مِنْ مَاءٍ فَتَوَضَّأَ لَهُمْ وَوَضَّءَ النَّبِيُّ ﷺ: فَأَكْفَأَ عَلَى يَدِهِ مِنَ التَّوْرِ فَغَسَلَ يَدَيْهِ ثَلَاثًا، ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي التَّوْرِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَاسْتَنْثَرَ ثَلَاثَ غُرَفَاتٍ، ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فَمَسَحَ رَأْسَهُ فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَدْبَرَ مَرَّةً وَاحِدَةً، ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ.

(باب غسل الرجلين إلى الكعبين) له م باره یه وه نه م سح دیسه نه هیتن له عه مری کوری ابو الحسن که (سأل عبدالله بن زید عن وضوء النبي ﷺ) که پرسیار کرد له زهید له باره ی ده ست نو تیز کرتی پیغه مبه ره وه ﷺ (فدعا بتور من ماء فتوضأ لهم وضوء النبي ﷺ: فأكفا

على يده من التور فغسل يديه ثلاثا، ثم أدخل يده في التور فمضمض واستنشق واستنثر ثلاث غرفات، ثم أدخل يده فغسل وجهه ثلاثا ثم غسل يديه مرتين إلى المرفقين ثم أدخل يده فمسح رأسه فأقبل بهما وأدبر مرة واحدة، ثم غسل رجله إلى الكعبين) لم حديسه ودرنه گیرى پتویست نییه هه موو نه نداهه کانی دهست نوژ سى جار بن، به لکو مه سحى سهر يهک جار به سه نه گهرچى له حه دیسى تره وه وهرده گیرى که باشته هه موو نه نداهه کانی دهست نوژ له شورين و مه سحدا سى جار سى جار بن، که واته نمو حه دیسانه که وا نه گه یه نن وهک نه م حه دیسى نیره نه وه بۆ نه وه یه که نه م یس دروسته.

*** **

٤٠- بَابُ اسْتِعْمَالِ فَضْلِ وَضُوءِ النَّاسِ

وَأَمَرَ جَرِيرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَهْلَهُ أَنْ يَتَوَضَّعُوا بِفَضْلِ سِوَاكَهٖ

١٨٧- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا جُحَيْفَةَ يَقُولُ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْهَاجِرَةِ فَأَنَّى يَوْضُوءٍ فَتَوَضَّأَ، فَجَعَلَ النَّاسُ يَأْخُذُونَ مِنْ فَضْلِ وَضُوءِهِ فَيَتَمَسَّحُونَ بِهِ فَصَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الظُّهْرَ رُكْعَتَيْنِ، وَالْعَصْرَ رُكْعَتَيْنِ، وَبَيْنَ يَدَيْهِ عَنَزَةٌ.

نهم حه دیسه له ژماره کانی: (٣٧٦، ٤٩٥، ٤٩٩، ٥٠١، ٦٣٣، ٦٣٤، ٣٥٥٣، ٣٥٦٦، ٥٧٨٦، ٥٨٥٩) دا دووباره بووه ته وه.

١٨٨- وَقَالَ أَبُو مُوسَى: دَعَا النَّبِيُّ ﷺ بِقَدَحٍ فِيهِ مَاءٌ فَغَسَلَ يَدَيْهِ وَوَجْهَهُ فِيهِ، وَمَجَّ فِيهِ، ثُمَّ قَالَ لَهُمَا: «اشْرَبَا مِنْهُ، وَأَفْرِغَا عَلَى وُجُوهِكُمَا وَتَحَوَّرَا كَمَا».

نهم حه دیسه له ژماره کانی: (١٩٦، ٤٣٢٨) دا دووباره بووه ته وه.

١٨٩- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ صَالِحٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الرَّبِيعِ قَالَ: وَهُوَ الَّذِي مَجَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي وَجْهِهِ وَهُوَ غُلَامٌ مِنْ بَنِيهِمْ. وَقَالَ عُرْوَةُ عَنِ الْمُسَوَّرِ وَغَيْرِهِ يُصَدِّقُ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا صَاحِبَهُ، وَإِذَا تَوَضَّأَ النَّبِيُّ ﷺ كَادُوا يَقْتَتِلُونَ عَلَى وَضُوءِهِ.

(باب استعمال فضل وضوء الناس) نهمه بابى نه وهیه که هم کارهیتانی ناوی مابیتته وه

له دهست نوټز دروسته دهست نوټزې پښ بگيرئ، زړه پي نيمامه کان له سر نه من. شافيعي له قولي قه دييډاو هيندي له نيمامان له سر نه من که نهو ناوه پاکو پاکوه کړ ني. وا درنه که وي نهو نزاعه له مه دايه ناوي به کار بهيترئ له فرزدا، بهم رنگه ناو بگري به دم و چاودا عيني نهوه به کار بهيترئ له فرزدا نهک نه مه پي که له حد ديسه که دايه که نه مه ته به مشت ناو هه لگوزي له زه رتيک و له پاشان نه وي ماوه ته وه له زه رفه که دا دهست نوټزې پښ بگري، نه مه نابن جينگاي خيلاف بيت و به پښ خيلاف دروسته (وامر جرير بن عبدالله اهل ان يتوضوا بفضل سواکه) جهرير فرماني دا به مال و خيتراني که دهست نوټز بگرن بهو ناوي که سواکي پښ کردوه، واته سواکه که ي کردوه ته ناو نهو زه رفه پي که ناوي تندا بووه. جا فرماني داوه دهست نوټز بگرن لهو ناوه.

نينجا ليره دا ره څه گيروه له نيمامي بوخاري له وي که نه م کاري جهريره په پوهندي ني. به به به که وه. وه به دوو وه لام وه لام دراوه ته وه که له (فتح الباري) دا هاتوه با سر رنج بدرئ، چونکه به پښي تيگه يشتني من هه ردو و لاوازه.

نينجا نه م حد ديسه له ريگي خويه وه نه هينئ له نه بو جوجه يفه وه که (يقول: خرج علينا رسول الله ﷺ بالهاجرة فاتي بوضوء فتوضأ، فجعل الناس يأخذون من فضل وضوئه فيتمسحون به) پيغه مبر ﷺ جاريک له شيدده تي که رمادا هاته ناومان نينجا ناويان بو هيناو دهست نوټزې پښ گرت، خه لکي نه وي ما بو يده وه له دهست نوټز که ي هينا پان مه سحي سرو چاو و ملي خويانيان پښ کرد (فصلی النبي ﷺ الظهر ركعتين، والعصر ركعتين، وبين يديه عنزة) قه سرو جه معي کردو عه زه ي کرد به سيتره، چونکه له دهست و سحرادا بووه.

نه م حد ديسه به لگه پي له سر نه وي قه سرو جه مع له سهر دا سونه ته، هه روه ها داناني سيتره يش، هه روه ها به لگه پي له سر نه وي که ته به رک کردن شتيکي شرعي به.

نينجا نه م ته عليقه ش نه هينئ له نه بو موساي نه شعري يده وه نه فرموي: (وقال أبو موسى: دعا النبي ﷺ بقدر فيه ماء فغسل يديه ووجهه فيه، ومج فيه، ثم قال لهما: اشربا منه، والرغا على وجوهكما ونحوركما) پيغه مبر ﷺ داوي پيال يه کي کرد که ناوي تندا بو، نينجا دهست و دم و چاوي تندا شور دو ناوي ده م خوي تي کردو نينجا فرموي به نه بو موسا و بيلال لي بيخونه وه بيکه نه به سر دم و چاوو گردن و ملياندا. نه م

نمسه‌رهش دلتیایی دا له‌سەر راستی ته‌به‌رک کردن.

ئینجا نهم هه‌دیسه نه‌هیتی له محمودی کوری ره‌بیعه‌وه که نه‌وه بوو پی‌تفه‌مه‌ره‌ﷺ ناوی ده‌می موباره‌کی کرد به‌سه‌رو چا‌ویداو نه‌و ناوه له ناوی بی‌ری خانه‌واده‌ی محمود بوو (وقال عروة عن المسور وغيره يصدق كل واحد منهما صاحبه، و إذا توطأ النبي ﷺ كادوا يقتتلون على وضوئه) کاتی پی‌تفه‌مه‌ره‌ﷺ ده‌ست نو‌ژی بگرتایه خه‌ل‌کی په‌لاماریان نه‌دا ناوی ده‌ست نو‌ژه‌که‌ی به جو‌زی نزیک بوو بی‌ته شه‌ریان له‌سەر نه‌وه‌که بو ته‌به‌رک یه‌ن کردنی.

*** *** ***

بَاب

۱۹۰- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يُونُسَ قَالَ: حَدَّثَنَا حَاتِمُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْجَعْدِ قَالَ: سَمِعْتُ السَّائِبَ بْنَ يَزِيدَ يَقُولُ: ذَهَبَتْ بِي خَالَتِي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ ابْنَ أَخْتِي وَقَعَ، فَمَسَحَ رَأْسِي وَدَعَا لِي بِالْبُرْكَ. ثُمَّ تَوَضَّأَ فَشَرِبْتُ مِنْ وَضْئِهِ، ثُمَّ قُمْتُ خَلْفَ ظَهْرِهِ فَنَظَرْتُ إِلَى خَاتِمِ النُّبُوَّةِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ مِثْلَ زُرِّ الْحِمْلَةِ.

(باب) لهم باه‌دا هه‌دیس نه‌هیتی له جه‌عه‌وه که (قال: سمعت السائب بن يزيد يقول: ذهبت بي خالتي إلى النبي ﷺ فقالت: يا رسول الله إن ابن أخي وقع، فمسح رأسي ودعا لي بالبركة. ثم توطأ فشربت من وضئِهِ، ثم قمت خلف ظهرِهِ فنظرت إلى خاتم النبوة بين كتفيه مثل زرِّ الحملة).

نه‌و وته‌یه مه‌به‌سته لی‌ره‌دا که به‌ل‌که‌یه له‌سەر نه‌وه ناوی به‌کاره‌یتراوه له ده‌ست نو‌ژه‌دا (ثم قمت خلف ظهره فنظرت إلى خاتم النبوة بين كتفيه مثل زرِّ الحملة) ئینجا هه‌ستام له پشتی‌یه‌وه سه‌رنجی مو‌ژیکم دا له نی‌وان هه‌ردوو شانیدا به شتیه‌یه‌ک وه‌ک به‌وه ته‌فسیر کراوه‌ته‌وه هیتدی ته‌فسیریان کردووه‌ته‌وه به وته‌ی خانویه‌کی رازاوه به نه‌سابی جو‌زه جو‌زی زینه‌ت.

په‌یوه‌ندی نهم هه‌دیسه لهم باره‌یه‌وه ناشکرایه که ناوی ده‌ست نو‌ژه‌که‌ی خواردووه‌ته‌وه.

به وینهی زار له همدیسه کانی تر په یوه ندی پان هه په به چهند بابیتکی تره وو به لکه ن بویان.
 نهم همدیسه له ژماره کانی: (۳۵۴۰، ۳۵۴۱، ۵۶۷۰، ۶۳۵۲) دا دووباره بووه توهو.

*** **

۴۱- بَابُ مَنْ مَضَمَضَ وَاسْتَنْشَقَ مِنْ غُرْفَةٍ وَاحِدَةٍ

۱۹۱- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ: حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّهُ أَفْرَغَ مِنَ الْإِنَاءِ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَهُمَا، ثُمَّ غَسَلَ أَوْ مَضَمَضَ وَاسْتَنْشَقَ مِنْ كَفَّةٍ وَاحِدَةٍ فَفَعَلَ ذَلِكَ ثَلَاثًا، فَغَسَلَ يَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ، وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ مَا أَقْبَلَ وَأَدْبَرَ، وَغَسَلَ رِجْلَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ، ثُمَّ قَالَ: هَكَذَا وَضُوءُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

(باب من مضمض واستنشق من غرفة واحدة) نهمه بابی نهو په به یدک لاله وچچ
 تاو له دم لوت رادان سوننهت و شهرعی په، نهم باره یوه همدیسن نه هیتن له عبداللهی کوری
 زهیدی نه ساری یوه (انه افرغ من الإناء على يديه فغسلهما، ثم غسل أو مضمض
 واستنشق من كفة واحدة ففعل ذلك ثلاثا، فغسل يديه إلى المرفقين مرتين مرتين، ومسح
 برأسه ما أقبل وأدبر، وغسل رجليه إلى الكعبين، ثم قال: هكذا وضوء رسول الله ﷺ) نهم
 نه سه رهیشی هیتا بز به یتزکردنی نهو هی که له همدیسه که دا هات، نهم همدیس و نه سه ره دزی
 جوړه کانی تری ده ست نو یتزگرته کانی پتغه مبه ری خو شه ویست نی په، چونکه نالیت ده ست
 نو یتزگرتنی نهو هه ر به م جوړه بووه، به لکو نه مان ناگایه له م شتویه هه په که دیتویانه. وهک له
 بابی دوا ییدا نهم جوړه نه هیتن.

*** **

۴۲- بَابُ مَسْحِ الرَّأْسِ مَرَّةً

۱۹۲- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا وَهْبٌ قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ قَالَ: شَهِدْتُ عَمْرُو بْنَ أَبِي حَسَنٍ سَأَلَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ زَيْدٍ عَنْ وَضُوءِ النَّبِيِّ ﷺ، فَدَعَا بِتَوْرٍ مِنْ مَاءٍ فَتَوَضَّأَ لَهُمْ، فَكَفَّا عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَهُمَا ثَلَاثًا، ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَمَضَمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَاسْتَنْشَقَ ثَلَاثًا بِثَلَاثِ غُرَفَاتٍ مِنْ مَاءٍ ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا،

ثُمَّ ادْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَفَسَلَ بِيَدِهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ، ثُمَّ ادْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ
فَمَسَحَ بِرَأْسِهِ فَأَقْبَلَ بِيَدِهِ وَأَذْبَرَ بِهِمَا، ثُمَّ ادْخَلَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَفَسَلَ رِجْلَيْهِ.
وَحَدَّثَنَا مُوسَى قَالَ: حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ: مَسَحَ رَأْسَهُ مَرَّةً.

(باب مسح الرأس مرة) نهمه بابی نهویه که مدسحی سمر یدک جار بکری وه لم
باره یموه وینهی حدیسی پیتشو نههتین له زهیدی کوری عبداللهی نه نصاری و نه مهی تیدایه
له ریوایه تی وههیدا (قال مسح رأسه مرة) یدک جار مهسحی سهری کرد.

حدیسه کانی سهیحی بوخاری و موسلیم باسی ژماره ی مهسحیان تیدا نییه و
زۆریه ی زانایانیش له سه ره نوهن. به لئی له حدیسی نیامی عوسماندا هیه که مهسحی سن
باره کردوه تهوه و بز نههتشتی دژایه تی نیوان حدیسه کان چاک وایه بلتین هه موو جوړه کانی
بووه و هه موو شهرعین.

٤٣- بَابُ وُضُوءِ الرَّجُلِ مَعَ امْرَأَتِهِ

وَفَضْلُ وُضُوءِ الْمَرْأَةِ وَتَوَضُّأَ عُمَرُ بِالْحَمِيمِ، وَمِنْ بَيْتِ نَهْرَانِيَّةٍ

١٩٣- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ
قَالَ: كَانَ الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ يَتَوَضَّؤُونَ فِي زَمَانِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ جَمِيعًا.

(باب وضوء الرجل مع امراته) نهمه بابی دهست نوێژ گرتنی پیاوه له کهل ژنه کهیدا
(و فضل وضوء المرأة) وه بابی نهو ناوهیه که له زهره کهدا مابیته وه له پاش لئ بوونه وهی
نافره ته که (وتوضأ عمر بالحميم، ومن بيت نهرانية) بابی نهویه شه که عمری فاروق دهست
نوێژی گرتوه به ناوی گهرم و دهست نوێژی گرتوه له ناوی مالتی نافره تیکی نه سرائی.
نه ماندهش حوکمی شهرعیان لئ وه رنه گیرئ، به لام په یوه ندیان به بابه کهوه نییه مه گهر به
شیه یه کی گشتی که باسی دهست نوێژ گرتنه به ناو وه له باره یوه نهم حدیسه نههتین له
نیبن عومده وه -خوا لئ یان رازی بیت- که نه فهرموی: (كان الرجال والنساء يتوضؤون في
زمان رسول الله ﷺ جميعا) پیاوان و نافره تان له چهرخی پیغه مبهردا ﷺ دهست نوێژ یان
نه گرت پیکه وه، بیتگومان یان نه بن مه بهست پیاوو نافره تانی مه حره م بیت یان نهمه پیتش

هاتنه خواروه نایه تی حیجابه. بهلام له بهر نهوهی شیوهکان گشتی نیشان نه دا هه مر مه بهست
پیاو و ئافره تانی مه حرمه.

*** **

٤٤- باب صَبِّ النَّبِيِّ ﷺ وَضُوءُهُ عَلَى الْمَغْمَى عَلَيْهِ

١٩٤- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرًا يَقُولُ: جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعُودُنِي وَأَنَا مَرِيضٌ لَا أَغْلِقُ فِتْرَضًا وَصَبَّ عَلَيَّ مِنْ وَضُوئِهِ، فَعَقَلْتُ. فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَنِ الْمِيرَاثُ، إِنَّمَا يَرِثُنِي كِلَالَةٌ؟ فَزَلَّتْ آيَةُ الْفَرَاثِ.

(باب صَبِّ النَّبِيِّ ﷺ وَضُوءُهُ عَلَى الْمَغْمَى عَلَيْهِ) نهمه بابی نهوهیه که ناوی دهست
نوژی پیغه مبه رﷺ کرا به سهر بن هوشیکدا، لهم باره یه وه نهم حه دیسه نه هیتی له جابری
کوری عبدالله وه که (یقول: جاء رسول الله ﷺ يعودني وأنا مريض لا أغلق فِتْرَضًا وَصَبَّ
على من وضوئه، فعقلت. فقلت: يا رسول الله لمن الميراث، إنما يرثني كِلَالَةٌ؟ فزلت آية
الفراث) لهم حه دیسه وه وه نه گیرئ که ته بهرک کردن شتیکی شرعی یه وه بن به هوی شیفا
تا نهو رادهی جابر هاته وه هوش نهو پرسیماره شرعی یه کرد. هه ندئ کهس باوه ریان به
ته بهرک کردن نی یه تا نهو راده یه به شیرکی دانه نین، بهلام نهوه هه له یه کی گه وه یه وه
حه دیسی سه حیچی زوری بن هاتوه. بهلام خه ریکم بلیم نهوهی نهوانه نه لئین ناهه قیان
نی یه، چونکه زور زور له نه فامان نهو ته بهرک بن کراوه نه کن به موئه سرو کاره که لهو
دهناسن، دیار نه وهش جوژیکه له شیرک. کهواته نهو که سهی ته بهرک نه کات نه بن بزانت و
نیمانی تهواوی هه بن که ته ئه سپرو کارکردن هه به دهست خوا یه وه نهم جوژه شتانه له شه رعدا
بن ریان نه گوترئ نه سبابی عادی، واته عاده تی خوا واهاتوه که له کاتی به کاره نیانی نهو
نه سبابانه دا نه گهر خوا مهیلی ببی نهو کارانه فه راهم نه هیتی، نه گهر مهیلی نه بو نهوه هیچ.
هؤغوونه ناگر هوی سووتانهو تیخ هوی برینه، بهلام نه گهر خوا مهیلی نه بو نه ناگر و نه تیخ
کار ناکه نه وک ناگر و تیخه که یه حه زره تی ئیبراهیم، وه ههروه ها هه رچی نه سبابه کانی تریش.

نهم حه دیسه له ژماره کانی: (٤٥٧٧، ٥٦٥١، ٥٦٦٤، ٥٦٧٦، ٦٧٢٣، ٦٧٤٣).

*** **

٤٥- بابُ الْفُسلِ وَالرُّضْوِ فِي الْمِخْطَبِ وَالْقَدَحِ وَالْخَشَبِ وَالْحِجَارَةِ

١٩٥- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ بَكْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: حَضَرَتِ الصَّلَاةُ، فَقَامَ مَنْ كَانَ قَرِيبَ الدَّارِ إِلَى أَهْلِهِ، وَبَقِيَ قَوْمٌ، فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمِخْطَبٍ مِنْ حِجَارَةٍ فِيهِ مَاءٌ، فَصَغَرَ الْمِخْطَبُ أَنْ يَسْطُ لِيهِ كَفُهُ، فَتَوَضَّأَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ. قُلْنَا: كَمْ كُنْتُمْ؟ قَالَ: ثَمَانِينَ وَزِيَادَةً.

١٩٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَعَا بِقَدَحٍ فِيهِ مَاءٌ فَفَسَلَ يَدَيْهِ وَوَجْهَهُ فِيهِ وَمَعَ فِيهِ.

١٩٧- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ يَحْيَى عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: أَتَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَأَخْرَجَنَا لَهُ مَاءٌ فِي تَوْرٍ مِنْ صُفْرِ، فَتَوَضَّأَ، فَفَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا، وَيَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ، وَمَسَحَ بِرَأْسِهِ فَأَقْبَلَ وَأَدْبَرَ، وَغَسَلَ رِجْلَيْهِ.

١٩٨- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُبَيْدَةَ أَنَّ عَائِشَةَ قَالَتْ: لَمَّا ثَقُلَ النَّبِيُّ ﷺ وَاشْتَدَّ بِهِ وَجَعُهُ اسْتَأْذَنَ أَزْوَاجَهُ فِي أَنْ يُمْرَضَ فِي بَيْتِي، فَأُذِنَ لَهُ. فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ بَيْنَ رَجُلَيْنِ تَخَطَّ رِجْلَاهُ فِي الْأَرْضِ: بَيْنَ عَبَّاسٍ وَرَجُلٍ آخَرَ - قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: فَأَخْبَرْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ: أَتَدْرِي مِنَ الرَّجُلِ الْآخَرِ؟ قُلْتُ: لَا. قَالَ: هُوَ عَلِيٌّ - وَكَانَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: بَعْدَ مَا دَخَلَ بَيْتَهُ وَاشْتَدَّ وَجَعُهُ: «هَرِيقُوا عَلَيَّ مِنْ سَبْعِ قِرَابٍ لَمْ تَحُلَّلْ أَوْ كَيْسَتْهُنَّ، لَعَلِّي أَغْهَدُ إِلَى النَّاسِ». وَأَجْلَسَ فِي مِخْطَبٍ لِحَفْصَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ طَفِقْنَا نَصُبُ عَلَيْهِ تِلْكَ حَتَّى طَفِقَ يُشِيرُ إِلَيْنَا أَنْ قَدْ فَعَلْتُنَّ. ثُمَّ خَرَجَ إِلَى النَّاسِ.

نعم حه ديسه له ژماره كاني: (٦٤٤، ٦٦٥، ٦٧٩، ٦٨٣، ٦٨٧، ٧١٢، ٧١٣،

٧١٦، ٢٥٨٨، ٣٠٩٩، ٣٣٨٤، ٤٤٤٢، ٤٤٤٥، ٥٧٤١، ٧٣٠٣) دا دوپاره بووه تده.

(باب الغسل والوضوء في الغضب) نه‌مه بابی حق شۆزین و ده‌ست نوێژ گرتنه له ته‌شت و کاسه‌و ته‌شپی که ناماده نه‌کرتن بۆ نه‌وه، هه‌روه‌ها شتی تر وه‌ک نه‌فه‌رموئ: (والقدح والخشب والحجارة) له‌م باره‌یه‌وه نه‌م هه‌دیسه نه‌هینتی له نه‌نه‌سه‌وه که (قال: حضرت الصلاة) نه‌تی نوێژ هاته پێشه‌وه، واته نوێژی عه‌سره‌ک زانا‌یان فه‌رمویانه (فقام من كان قريب الدار إلى أهله) نینجا نه‌و که‌سه‌ی که ماله‌ی نزیک بوو رو‌شت بۆ ماله‌ی خۆی بۆ ده‌ست نوێژ گرتن (وبقي قوم) وه‌ کو‌مه‌لیک مانه‌وه له‌ خزمه‌ت پێغه‌مبه‌ردا ﷺ (فاتي رسول الله ﷺ بمخضب من حجارة فيه ماء، فصغر الغضب أن يسط فيه كفه، فتوضأ القوم كلهم. قلنا: كم كنتم؟ قال: ثمانين و زيادة) نینجا زه‌ره‌تیکیان بۆ هه‌تا که به‌چووک تر بوو له‌وه‌ی ده‌ستی تی بخا، نینجا هه‌موو ده‌ست نوێژیان گرت له‌و ناوه‌ که‌مه‌ نهمه‌ش گوتمان چه‌ند که‌س بوون، نه‌ویش گوئی هه‌شتاو زیاتر.

نینجا نه‌م هه‌دیسه نه‌هینتی له نه‌بو موسای نه‌شه‌ری‌یه‌وه که (أن النبي ﷺ دعا بقدح فيه ماء فغسل يديه ووجهه فيه ورجه فيه) پێغه‌مبه‌ر ﷺ داوای زه‌ره‌تیکی کرد که ناوی تیدا بوو، نینجا هه‌ردوو ده‌ستی و ده‌م چاوی تی شۆردو ناوی ده‌می موباره‌کی تی کرد.

نه‌مه هه‌یج ناگه‌یه‌نی له ده‌ست نوێژ گرتن به‌و ناوه، به‌لام به‌قه‌ری‌نه‌ی هه‌دیسه پێشوه‌کاندا ده‌ست نوێژی گرتوه. له‌م باره‌یه‌وه هه‌دیسه نه‌هینتی له عبدالله‌ی کوری زه‌یدی نه‌نساری‌یه‌وه که (قال: أتى رسول الله ﷺ، فأخرجنا له ماء في تور من صفر، فتوضأ، فغسل وجهه ثلاثا، ويديه مرتين، ومسح برأسه فأقبل وأدبر، وغسل رجله) وینه‌ی نه‌م هه‌دیسه دوو جاری تر تێپه‌ری کردو جیاوازی له دوو سنی وتهدا هه‌یه، که‌واته فانیده‌که‌ی زیاده به‌هه‌یز کردنی نه‌و جو‌ژه ده‌ست نوێژ گرتنه‌یه که له‌م هه‌دیسانه‌دا هاتوه، له‌م هه‌دیسه‌دا وتدی (من صفر) مصریه، که له‌وانی تردا نه‌بووه.

نینجا نه‌م هه‌دیسه نه‌هینتی له دایکی نهماندارانه‌وه عاتشه -خوای لی رازی بی‌ت- نه‌فه‌رموئ: (لما ثقل النبي ﷺ واشتد به وجعه استأذن أزواجه في أن يمرض في بيتي، فاذن له. فخرج النبي ﷺ بين رجلين تخط رجلاه في الأرض: بين عباس ورجل آخر -قال عبید الله: فأخبرت عبد الله بن عباس فقال: أتدري من الرجل الآخر؟ قلت: لا. قال: هو

علي- و كانت عائشة رضي الله عنها تحدث أن النبي ﷺ قال: بعد ما دخل بيته و اشتد وجهه: «هريقوا علي من سبع قرب لم تحلل أو كسيتهن، لعلي أعهد إلى الناس». وأجلس في مخضب لحفصة زوج النبي ﷺ ثم طفقا نصب عليه تلك حتى طفق يشير إلينا أن قد فعلن. ثم خرج إلى الناس) كاتن كه پتغمبه رﷺ نه خوشی به کدی به تین بوو نیزنی خواست له حهرمه کانی که خزمه تی بکری لهو نه خوشی به دا له مالی منداو نموانیش نیزنیان دا، نینجا پتغمبه رﷺ که له مالی میمونه دا بوو دهرچوو بیت بۆ مالی من، دهرچوو له نیتوان دوو پیاو دا پتکانی نه خشان به زویدا له نیتوان عهباسی مامی و پیاو یکی تر.

نینجا لیره دا عبیدالله که نم حه دیسه ی ریوایت کرد نه لئ نهم قسم گتیرا به و به عبد اللهی کوری عباس، نمویش فهرموی نه زانی نهو پیاو ی تره کت بوو، گوتن نه خیر نمویش فهرموی: نهو پیاو ی تره علی کوری نهو طالب بوو. نهر دایکی نیمانداران نه فهرموی له پاش نهو ی هاته ماله کدی نهمه نه خوشی به کدی به تین بوو، فهرموی: ناو بکن به سه رمدا له حموت کونه که دهرگا و بنه که یان نه که رابیته وه له بهر نهو ی زور پاک و خاوین بیت، یان له بهر نهو ی حموت بهر که تیکی تایبه تی هه یه، زور به کار هه تراوه له زمانی شهر عدا، داوای نهو ی کرد بۆ نهو ی له شی پیروزی سووک ببی به بن زحمهت بتوانی فهرمایش بکات بۆ دانیش توانی مزگهوت به لکو وه سیهت بکات بۆ یان، ناوه که کرا به سه ری پیروزی دا له ناو ته شتیکدا که هینی دایکی نیمانداران حفصه بوو.

نینجا نه فهرموی: نهمه ش دهستان کرد به وه که فهرمانی پتدا، هه تا دهست نیشانی کرد به وه ی نهو ی پتویست بوو نیه به جیتان هینا، واته به سه، نینجا ته شریفی هه لسا و چوه مزگهوت نوژی کردو وه سیهت و مزجیاری کردن.

نهم حه دیسه په یه ونه دی رونه به حه دیسه کانی پتسووه وه وه وهر نه گیری که رعا بهت کردنی نۆیه، واته ته قسیم پتویسته. له مه ولا له بابی غه زادا چهند قسمه و باسنگ هه یه له باره ی نهم حه دیسه وه با لهو ی چاوه روان بین.

٤٦- بَابُ الْوُضوءِ مِنَ التَّوَرِّ

١٩٩- حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ قَالَ: حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ يَحْيَى عَنْ

ابیه قال: كَانَ عَمِّي يَكْثُرُ مِنَ الْوُضُوءِ، قَالَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ: أَخْبِرْنِي كَيْفَ رَأَيْتَ النَّبِيَّ ﷺ يَتَوَضَّأُ؟ فِدَعَا بِتَوْرٍ مِنْ مَاءٍ فَكَفَّأَ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَهُمَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ فِي التَّوْرِ فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَرَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنْ غُرْفَةٍ وَاحِدَةٍ، ثُمَّ أَدْخَلَ يَدَهُ لِمَا غَرَفَ بِهَا فَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ غَسَلَ يَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ مَرَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ، ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِهِ مَاءً فَمَسَحَ رَأْسَهُ فَأَدْبَرَ بِهِ وَأَقْبَلَ، ثُمَّ غَسَلَ رِجْلَيْهِ فَقَالَ: هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَتَوَضَّأُ.

۲۰۰- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ: حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَعَا بِإِنَاءٍ مِنْ مَاءٍ، فَأَتَيْنِي بِقَدَحٍ وَخَرَّاجٍ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ مَاءٍ، فَوَضَعَ أَصَابِعَهُ فِيهِ، قَالَ أَنَسٌ: فَجَعَلْتُ أَنْظُرَ إِلَى الْمَاءِ يَنْبُعُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ. قَالَ أَنَسٌ لِحَزْرَتٍ مِنْ تَوْضَأَ مَا بَيْنَ السَّبْعِينَ إِلَى الثَّمَانِينَ.

(باب الوضوء من التور) نینجا نعم نهسهوه له عمری کوری یهوه نهویش له باوکی یهوه (قال: كان عمي يكثر من الوضوء، قال لعبد الله بن زيد: أخبرني كيف رأيت النبي ﷺ يتوضأ؟ فدعا بتور من ماء فكفأ على يديه فغسلهما ثلاث مرار، ثم أدخل يده في التور فمضض واستنشر ثلاث مرات من غرفة واحدة، ثم أدخل يده لما غترف بها فغسل وجهه ثلاث مرات، ثم غسل يديه إلى المرفقين مرتين مرتين، ثم أخذ بيده ماء فمسح رأسه فأدبر وأقبل، ثم غسل رجله فقال: هكذا رأيت النبي ﷺ يتوضأ) نعمه يهكتيكه لهو يتنج شتوهو دهست نوژ گرتنه که تپیه ریان کرد.

نینجا هه دیسن نه هیتنی له نه نهسهوه که (أن النبي ﷺ دعا بإناء من ماء، فأتي بقدر خراج فيه شيء من ماء، فوضع أصابعه فيه، قال أنس: فجعلت أنظر إلى الماء ينبع من بين أصابعه. قال: أنس لحزرت من تَوْضَأَ ما بين السبعين إلى الثمانين) له ریوایه تیتکی تردا ۱۵۰ کهس له ریوایه تیتکی تردا نزیکی ۱۰۰ کهس. نهوانه چهند رووداویکی جیباوازن له چهند کات و شوتنی جیباوازاو هه ر کام موعجیزه یه کن له موعجیزه کانئی ﷺ.

*** **

۴۷- بَابُ الْوُضُوءِ بِالْمَدِّ

۲۰۱- حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ جَبْرِ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا

يَقُولُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَغْسِلُ - أَوْ كَانَ يَفْتَسِلُ - بِالصَّاعِ إِلَى خَمْسَةِ أَمْدَادٍ، وَيَتَوَضَّأُ بِالْمَدِّ.
 (باب الوضوء بالمد) نینجا لم باهدا نم هدیسه نهینن لم بارهوه له نین و
 جویهروه که (قال سمعت أنسا يقول: كان النبي ﷺ يغسل - أو كان يفتسل - بالصاع إلى
 خمسة أمداد، ويتوضأ بالمد) نهلن بیستم له نهنس که نهیفرموو پیغه مبه ر ﷺ غوسلی
 نه کرد به صاعیتک که چوار مشته تا پینج وه دست نوتزی نهگرت به مشتن کهواته سوننه ته
 ناوی غوسل که متر نهین له چوار مشت و ناوی دست نوتز له مشتن.
 نه مه دهقی هدیسی سهجی بوخاری وه دهقی زانایانی نیسلامیشه. بهلام بهداخه وه
 نیمه به ده مشت دست نوتزمان بو ناگیرتی چ جای غوسل
 نینجا وشه (أو كان يفتسل) له گمل (یغسل) هر یک مه بهستمو راوی هدیسه که
 دوو دل بروه له نیتوان نهو دوو وتهیدا.

*** **

٤٨- بَابُ الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ

٢٠٢- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْفَرَجِ الْمِصْرِيُّ عَنْ ابْنِ وَهْبٍ قَالَ: حَدَّثَنِي عُمَرُو حَدَّثَنِي
 أَبُو النُّظَيْرِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وقاصِرٍ عَنْ
 النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ مَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ، وَأَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ سَأَلَ عُمَرَ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ: نَعَمْ، إِذَا
 حَدَّثَكَ شَيْئًا سَعَدَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَلَا تَسْأَلْ عَنْهُ غَيْرَهُ.
 وَقَالَ مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ: أَخْبَرَنِي أَبُو النُّظَيْرِ أَنَّ أَبَا سَلَمَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّ سَعْدًا... فَقَالَ عُمَرُ
 لِعَبْدِ اللَّهِ نَحْوَهُ.

٢٠٣- حَدَّثَنَا عُمَرُو بْنُ خَالِدٍ الْحَرَّانِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ
 سَعْدِ ابْنِ إِبرَاهِيمَ عَنْ نَافِعٍ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ أَبِيهِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ عَنْ
 رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ خَرَجَ لِحَاجَتِهِ فَاتَّبَعَهُ الْمُغِيرَةُ بِإِدَاوَةٍ فَبِهَا مَاءٌ لَصَبٌ عَلَيْهِ حِينَ فَرَّغَ مِنْ
 حَاجَتِهِ، فَنَوَضَّأَ وَمَسَحَ عَلَى الْخُفَّيْنِ.

٢٠٤- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ
 عَمْرٍو ابْنِ أُمَيَّةِ الضَّمْرِيِّ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ يَمَسَحُ عَلَى الْخُفَّيْنِ.

وَتَابَعَهُ حَرْبُ بْنُ شَدَادٍ وَأَبَانُ عَنْ يَحْيَى .

نعم حدیسه له ژماره ی: (۲۰۵) دا دوویاره بووه توه.

۲۰۵- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ: أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ أَبِيهِ قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَمَسُّحُ عَلَى عِمَامَتِهِ وَخُفَيْهِ. وَتَابَعَهُ مَعْمَرٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَمْرٍو قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ .

(باب المسح على الخفين) نهمه باب و باسی نهوه یه مهسح کردن بهسهر خوفه کاندای شهرعی یه و پتیوست نی یه به شوزین و لهم باره یهوه له عبداللهی کوری عومه رهوه و نهویش له سهعدی کوری نهبو وه قاصدهوه نهویش له پیغه مبه رهوه ﷺ که (انه مسح علی الخفین) بهو مرجانه ی که زانایان باسیان کردوه (وأن عبدالله بن عمر سأل عمر عن ذلك فقال: نعم، إذا حدثك شيئا سعد عن النبي ﷺ فلا تسأل عنه غيره) نینجا نیین و عومه پرسپاری کردوه له عمر -خوا لی یان رازی بیت- له وه لامدا فدرموی: به لئ پیغه مبه رهوه ﷺ مهسحی کردوه بهسهر خوفداو، پیغه مبه رم ﷺ بیینی که مهسحی سهرومیتره که ی کردوه، نه مهش کاتی سعد باسی شتیکی بو کردی له لایدن پیغه مبه رهوه، نیتر پرسپار له که سی تر مده که. واته بیتگومان راسته.

حدیس و نهسهر زوره له باره ی نهوه ی مهسح کردن شتیکی شهرعی و سوننه ته، نهوه نهوانه که به لایانه وه دروست نی یه خه واریج و شیعه ن، لهم شوتنه دا نهوه تا نه فدرموی: (وقال موسى بن عقبة: أخبرني أبو النضر أن أبا سلمة أخبره أن سعدا... فقال عمر لعبدالله نحوه).

نهم حدیسه ش نیمام نه یه نیی له عوروه ی کوری موغه یه وه (عن أبيه المغيرة بن شعبه عن رسول الله ﷺ أنه خرج لحاجته فاتبعه المغيرة بإداوة فيها ماء فصب عليه حين فرغ من حاجته، فتوضأ ومسح على الخفين) وه موسای کوری عوقبه نلئ نضر هه والی پیتام که نهبو سلمه هه والی پیتاوه بهوه ی پیغه مبه رهوه ﷺ مهسحی کردوه. نینجا عومه ریش فدرمویه تی به عبداللهی کوری خوی وینه ی نهوه ی نهبو سلمه گه تراویه توه.

نینجا نیمامی بوخاری نهم حدیسه ش نه یه نیی له موغه یه وه که پیغه مبه رهوه ﷺ جاری

ته شریفی چو بزد دست گه یاندن به ناو و نمیش شوینی کهوت به نه دازی ناو و ناوه کی کرد به دهستی داو دست نویزی گرت تا گه یشته پی نی لهوتدا مه سحی کرد به سر خوفه کانیدا.

نینجا نم حه دیسه ش نه هیتی له نیین و نومه پی ضمه ری یوه که دیو به تی پیغه مبه ر علیه السلام مه سحی کردوه به سر خوفه کانیدا، هروه ها جعفریش له عمره وه که دیو به تی پیغه مبه ر علیه السلام مه سحی کردوه به سر میزده که یدا له پاش مه سحی پیش سهری وه مه سحی کردوه به سر خوفه کانیشیدا. هروه ها مه عمریش له عمره وه نه وه واله نه هیتی. نیما می بوخاری به وه فرمودانه دلنیایی کرد له بهر نه وه ی مسح شتیکی شرعی یه، کهواته به هیچ جور گوئی ناگیرئی بزنه وانه ی که مسح ره و نا دهن وه که خه وارج و شیعه.

۲۰۴- حدثنا أبو نعیم قال: حدثنا شهبان عن یحیی عن أبي سلمة عن جعفر بن عمرو ابن أمية الضمري أن أباه أخبره أنه رأى النبي ﷺ يمسح على الخفين. وتابعه حرب بن شداد وأبان عن یحیی.

۲۰۵- حدثنا عبدان قال: أخبرنا عبدالله قال: أخبرنا الأوزاعي عن یحیی عن أبي سلمة عن جعفر بن عمرو عن أبيه قال: رأيت النبي ﷺ يمسح على عمامته وخفيه. وتابعه معمر عن یحیی عن أبي سلمة عن عمرو قال: رأيت النبي ﷺ.

*** **

۴۹- بَابُ إِذَا ادْخَلَ رَجُلُهُ وَهُمَا طَاهِرَتَانِ

۲۰۶- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا عَنْ عَامِرٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الْمَغِيرَةِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: كُنْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفَرٍ. فَأَهْوَيْتُ لِأَنْزِعَ خُفَّيْهِ فَقَالَ: «دَعُهُمَا، فَإِنِّي ادْخَلْتُهُمَا طَاهِرَتَيْنِ، فَمَسَحَ عَلَيْهِمَا».

(باب إذا أدخل رجله وهما طاهرتان) نه مه بابی نه وه به کاتی دهست نویژ گر هه ره دوو پی پی کرده ناو خوفه کانی یوه له کاتی کدا پاک بن واته غوسل و بن دهست نویژی یان پی تو نه پی. له به باره یوه نه مه حه دیسه نه هیتی له موغه یروه که نه فرموی: (كنت مع النبي ﷺ في سفر. فأهويت لأنزع خفيه فقال: «دعهما، فإنني أدخلتهما طاهرتين، فمسح عليهما» نه فرموی له سه فرموی کدا له خزمت پیغه مبه ردا بووم ﷺ، نینجا دانه ویه وه له کاتی دهست

نویژ گرتیندا بۆ نهوهی خو له کانی داکه نم، له رموی: لێ یان گهڕی و دایان مه که نه، چونکه به پاکی پێم ته خستون، نینجا مه سحی به سه ردا کردن.

*** **

• هـ بابٌ مَنْ لَمْ يَتَوَضَّأْ مِنْ لَحْمِ الشَّاةِ وَالسُّوْبِ
وَأَكَلَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ فَلَمْ يَتَوَضَّأُوا
٢٠٧- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ
عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَكَلَ كَتِفَ شَاةٍ ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ.
نهم هه دیسه له ژماره کانی: (٥٤٠٤، ٥٤٠٥) دا دووباره بهوه تهوه.

٢٠٨- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ:
أَخْبَرَنِي جَعْفَرُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ أُمِّةٍ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَحْتَزُّ مِنْ كَتِفِ شَاةٍ،
فَدَعَى إِلَى الصَّلَاةِ فَأَلْقَى السَّكِينَ فَصَلَّى، وَلَمْ يَتَوَضَّأْ.

نهم هه دیسه له ژماره کانی: (٦٧٥، ٢٩٢٣، ٥٤٠٨، ٥٤٢٢، ٥٤٦٢) دا دووباره بهوه تهوه.

(باب من لم يتوضأ من لحم الشاة والسويق) نه مه باسی نه وهیه که به خواردنی گۆشتی مالات و سایلوه ئاردهوا ده ست نویژ ناشکی.

نینجا ده ست نیشان ته کات بۆ به لگه له سه ره نه و نه شکانه به لگه نه هینتته وه به کرده وهی سێ له خو له فای راشیدین و نه فرموی: (وَأَكَلَ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ فَلَمْ يَتَوَضَّأُوا) نینجا نهم هه دیسه ش نه هینتی له نیهن و عه با سه وه که (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَكَلَ كَتِفَ شَاةٍ ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ) وه له به ره نه وهی چهن د ریا به تیک هه یه به لگهن له سه ره شکان، نیسا مان دووبه ره کین له وه دا، به لام زۆریه له سه ره نه شکانن وه ک نهم هه دیسه که عه مر ی کور ی نومه ییه نه یهینتی که (أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَحْتَزُّ مِنْ كَتِفِ شَاةٍ، فَدَعَى إِلَى الصَّلَاةِ فَأَلْقَى السَّكِينَ فَصَلَّى، وَلَمْ يَتَوَضَّأْ) هه والی پێدا وه دووبه تی پتخه مبه ره له شانی مه رتکی نه خواردو نینجا بانگ کرا بۆ نویژو نه و کێرده که ی فرێدا و نینجا هه ستاو نویژی کردو ده ست نویژی نه گرت.

۵۱- باب من مضمن من السويق ولم يتوضأ

۲۰۹- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ بُشَيْرِ بْنِ يَسَارٍ مَوْلَى بَنِي حَارِثَةَ أَنَّ سُؤدَةَ بْنَ النُّعْمَانَ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ خَرَجَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَامَ خَيْبَرَ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالْمُصْهَاءِ - وَهِيَ أَدْنَى خَيْبَرَ - فَصَلَّى الْعَصْرَ ثُمَّ دَعَا بِالْأَزْوَادِ فَلَمْ يَزُتْ إِلَّا بِالسُّوَيْقِ، فَأَمَرَ بِهِ فُشِّرَى، فَأَكَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَآكَلْنَا، ثُمَّ قَامَ إِلَى الْمَغْرِبِ فَمَضْمَضَ وَمَضْمَضْنَا ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ.

نعم حدیسه له ژماره گانی: (۲۱۵، ۲۹۸۱، ۴۱۷۵، ۴۱۹۵، ۵۳۸۴، ۵۳۹۰، ۵۴۵۴، ۵۴۵۵) دا دووباره یوه تمه.

۲۱۰- حَدَّثَنَا أَصْبَغُ قَالَ: أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهَبٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَمْرُو عَنْ بُكَيْرٍ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ مِمُونَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَكَلَ عِنْدَهَا كُتْفًا، ثُمَّ صَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ.

(باب من مضمن من السويق ولم يتوضأ) تمه بابی نموده که کهستک ناو رادا له دهی له بهر نموی نارددهای خواردهی و نیمتر دست نوتز نه گرتی و لم باره یوه حه دیسن نه هتینی له سیدی کوری نعمانه وه که له سالی خه ییمردا له خزمهت پیغه مبه رﷺ (حتی إذا كانوا بالمصحاء - وهي أدنى خيبر - فصلى العصر ثم دعا بالأزواد فلم يزلت إلا بالسويق، فأمر به فشرى) نینجا له ویدا نوتزی عه سری کردو پاشان داوای خواردنی کرد، وه بیتجکه له کولتیری وشک نه بوو، نینجا له بهر نموی رهق بوو یوه تمه کرا به ناو (فأكل رسول الله ﷺ وآكلنا، ثم قام إلى المغرب فمضض ومضضنا ثم صلى ولم يتوضأ) نینجا پیغه مبه رﷺ خواردی و نیمهش خواردمان، پاشان ههستا بز نوتزی مه غریب و دهی موباره کی شوردو نیمهش ده مان شوردو دست نوتزی نه گرت، هزی نو دم شتنه نموده خوراکه که له ناو دم و داندانمیتیتوه به هزی نموده له نوتزه که دا خهریک نه بین پی یه وه له نوتز تشدا نه بین دل هه خهریک بین به نوتزه که وه، نعم حدیسه ده لیلله له سمر نموه دم شوردن له پاش خواردن سونه ته. نینجا نعم حدیسه نه هتینی له دایکی نیمانداران میمونه وه -خوای لی رازی بیت- که (أن النبي ﷺ أكل عندها كتفا، ثم صلى ولم يتوضأ) پیغه مبه رﷺ له گوشتی شانی مه پتکی خواردو نینجا نوتزی کردو دست نوتزی نه گرت.

نم حەدیسە پەيوەندی نییە بە بابەکەوێ لەبەر ئەوە هەندێ فەرمووانە نەم حەدیسە بە
 هەلە نووسراوە! وە لە نوسخەى دەست خەتى نىمامدا لە بابى پىشرودا نووسراوەو باسى دەم
 شورىنى تێدا نییە.

*** **

٥٢- بَابُ هَلْ يُمْضِي مِنَ اللَّيْلِ

٢١١- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ وَقَتَيْبَةُ قَالَا: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ
 عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ شَرِبَ لَنَا لَمْضَضٌ وَقَالَ:
 «إِنْ لَهُ دَسْمَاءٌ».

تَابَعَهُ يُونُسُ وَصَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ عَنِ الزُّهْرِيِّ.

نەم حەدیسە لە ژمارەى: (٥٦٠٩) دا دووبارە بووەتەوێ.

*** **

٥٣- بَابُ الْوُضُوءِ مِنَ النَّوْمِ وَمَنْ لَمْ يَرِ مِنَ النَّعْمَةِ وَالنَّعْسَتَيْنِ أَوْ الْخَفَقَةِ وَضُوءًا

٢١٢- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ
 رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يُصَلِّي فَلْيَرْقُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ، فَإِنْ
 أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعِسٌ لَا يَدْرِي لَعَلَّهُ يَسْتَغْفِرُ فَيَسْبُ نَفْسَهُ».

٢١٣- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ
 عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَنْمَ حَتَّى يَعْلَمَ مَا يَقْرَأُ».

(باب الوضوء من النوم) ئەمە بابى ئەوەیە کە دەست نوتێ گرتن پێویستە لەسەر
 کەستیک کە خەوتبێ، نیتێ خەوێ کەم یان زۆر (وَمَنْ لَمْ يَرِ مِنَ النَّعْمَةِ وَالنَّعْسَتَيْنِ أَوْ الْخَفَقَةِ
 وَضُوءًا) وە بابى ئەوەیە دەست نوتێ گرتن پێویست نییە لەبەر خەوێ نیچەکەیدک یا سەرە
 لەقەیدک. بەلام نەگەر بوو بە دوو نیتێ ئەوە خەوێ تەواوێ ئەبێ دەست نوتێ بگێڕێ بۆی و لەم
 بارەییەو نەم حەدیسە ئەهیتێ لە دایکى نىمامدارانەوێ عائشە -خوای لى رازى بێت- کە (أَنَّ
 رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ وَهُوَ يُصَلِّي فَلْيَرْقُدْ حَتَّى يَذْهَبَ عَنْهُ النَّوْمُ، فَإِنْ
 أَحَدَكُمْ إِذَا صَلَّى وَهُوَ نَاعِسٌ لَا يَدْرِي لَعَلَّهُ يَسْتَغْفِرُ فَيَسْبُ نَفْسَهُ»)

نهگەر نوڤڙی کردو له کاتیڤکدا وهنەوزی نهبرد با بڅهوی و به دەم څهوه نیچکهوه نوڤڙ نهکات، چونکه لهوکاته دا هۆشی نییهو لهواندی داوای لښ خوښ بوون بکات و له باتی نهوه قسه به څوی بلښ و نژای شهر له څوی بکات.

وا دهر نهکهوی مه بهست نهوه نییه نوڤڙه کی بهیږی، به لڅو سهلام بداته وهو بڅهوی. تا څهوه که ی نهرواو نینجا هه لسی بڙ نوڤڙ کردن، بهلام به مه رجی به هۆی څهوه که یهوه نوڤڙی لهرز نهروا. نهگەر څهوه که ی زۆردار بوو وه بۆی چار نهکراو دهسه لاتی څوی تیتدا نهبوو نهوه قه پناگات، بهلام نهگەر قسوری څوی تیتدا بوو وهک ئیستا باوه خه لکی له بهر ته له فریون دانه نیشن تا درهنگ و څه بهریان نابهتته وه نهوه تا وانبار نه بن.

نینجا نهم حه دیسه نه هینن له نه نه سه وه نهویش له پتغه مبه ره وه ﷺ که نه رمویه تی: (إِذَا نَعَسَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَنْهَ حَتَّى يَعْلَمَ مَا يَقْرَأُ) له گهل حه دیسی پتشیودا یهک مه بهسته، بهلام نه مهش نه هینن بڙ به هیز کردنی حه دیسه که.

*** **

٥٤- بَابُ الْوُضوءِ مِنْ غَيْرِ حَدَثٍ

٢١٤- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَامِرٍ قَالَ: سَمِعْتُ

أَنَسًا .ح

قَالَ: وَحَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ سُفْيَانَ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ عَامِرٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ. قُلْتُ: كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ؟ قَالَ: يُجْزَى أَحَدُنَا الْوُضوءُ مَا لَمْ يُحْدَثْ.

٢١٥- حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ قَالَ: حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي بُشَيْرُ بْنُ يَسَارٍ قَالَ: أَخْبَرَنِي سُوَيْدُ بْنُ النُّعْمَانِ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَامَ خَيْبَرٍ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْمُهَذَّبِ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْعَصْرَ، فَلَمَّا صَلَّى دَعَا بِالْأَطْعِمَةِ فَلَمْ يَزُتْ إِلَّا بِالسُّوْيِقِ، فَأَكَلْنَا وَشَرَبْنَا، ثُمَّ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْمَغْرِبِ فَمَضْمَضَ ثُمَّ صَلَّى لَنَا الْمَغْرِبَ، وَلَمْ يَتَوَضَّأْ.

(باب الوضوء من غير حدث) نه مه بابی حوکمی دهست نوڤڙ گرتنه به بن نهوه ی

دهست نويژه‌کدی شکابن. لَم بَارِهِوَه نَم حَدِيسَه نَه هِنَن لَه عَه مَرِي كُورِي هَامِرُوَه كِه نَه فَرَمُوِي: (سَمِعْتُ أَنَسًا. ح) نِيَمَامِي بُوخَارِي نَه فَرَمُوِي: عَه مَرِي كُورِي هَامِر گُونِي لَه نَه سَمُوَه (كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ يَتَفَهَّمُ بِرَأْسِهِ عَادَتِي وَابُو لَه كَاتِي هَمَمُو نُوِيژِي كِدَا دَهست نُوِيژِي نَه گُرت. وَاه نُوِيژَه فَرَزَه كَان، نَه مَه نَه گُهر وَاجِب بُووِي نَه سَخ بُووَه تَهوَه بَه يِنِي عَه دِيسِي تَر كِه سَه حِيحَهو هَاتُوَه كِه جَارِي وَابُوَه دَهست نُوِيژِي گُرتُوَه. يَان نَمَه بَه سَوْنَه تِي نَهوِي كُردُوَه.

عَه مَرِي كُورِي هَامِر نَه فَرَمُوِي: گُوتِم لَه نَه نَس بُوو (قُلْتُ: كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ؟) نَايَا نِيُوَه لَه كَاتِي خُوِي دَا چَوْنَتَان نَه كُرد؟ (قَالَ: يَجْزِي أَحَدُنَا الْوُضُوءَ مَا لَمْ يَحْدُثْ) نَه نَس گُوتِي: يَدَك دَهست نُوِيژَه بَس بُوو بَزْ هَر كَامَان تَا دَهست نُوِيژَه نَه شَكَايَه.

نِيِنجَا نَم حَدِيسَه نَه هِنَن لَه سَوِيدِي كُورِي نَوَعْمَانَهوَه كِه (قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَامَ خَيْبَرَ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْمُهَبَّاءِ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْعَصْرَ، فَلَمَّا صَلَّى دَعَا بِالْأُطْعَمَةِ فَلَمْ يَأْتِ إِلَّا بِالسُّوِيقِ، فَأَكَلْنَا وَشَرَبْنَا، ثُمَّ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْمَغْرِبِ فَمَضْمَضَ ثُمَّ صَلَّى لَنَا الْمَغْرِبَ، وَلَمْ يَتَوَضَّأْ) نِيِنجَا يَدَك خَسْتَنِي نَم حَدِيسَه لَه گَهَل حَدِيسِي پِيَتَشُو دَا بَه مَه نَه بِن كِه بَلِيَتِي كُردَهوِي يَه كَهَم چَا كُترَهو لَه بَمَر نَهوَه زَوْرِيَه بَدُو شِيُوَه بُووَه وَه كُردَهوِي نَم حَدِيسَه بَزْ رُوون كُردَهوِي جَه وَازُو دُرُوسْتِي يَه.

*** **

۵۵- بَابُ مِنَ الْكِبَائِرِ أَنْ لَا يَسْتَتِرَ مِنْ بَوْلِهِ

۲۱۶- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ قَالَ: حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِحَائِطٍ مِنَ حَيْطَانِ الْمَدِينَةِ - أَوْ مَكَّةَ - فَسَمِعَ صَوْتَ إِنْسَانَيْنِ يُعَذِّبَانِ فِي قُبُورِهِمَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «يُعَذِّبَانِ، وَمَا يُعَذِّبَانِ فِي كَبِيرٍ» ثُمَّ قَالَ - بَلَى، كَانَ أَحَدُهُمَا لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ، وَكَانَ الْآخَرُ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ، ثُمَّ دَعَا بِجَرِيدَةٍ لَكَسَرَهَا كَسْرَتَيْنِ، فَوَضَعَ عَلَى كُلِّ قَبْرٍ مِنْهُمَا كِسْرَةً، فَقِيلَ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ فَعَلْتَ هَذَا؟ قَالَ: «لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ تَنْبَسْ أَوْ إِلَى أَنْ يَنْبَسَ».

نِيِنجَا دِيَتَه سَه نَم بَابَه كِه نَه فَرَمُوِي: (بَابُ مِنَ الْكِبَائِرِ أَنْ لَا يَسْتَتِرَ مِنْ بَوْلِهِ) نَه مَه

بابیکه له گوناوه گه وره کانه که سټیک خوی دانه پوښی له کاتی دهست به ناو گه یانندنا. بټیگومان به دهقی نایهت و همدیس گوناوه گه وره و بچووکي هه یه.

هیندی نه فهرمون: گه وره کان شو هه وتنه که به ناو یانگن، هیندی تر نه فهرمون گه وره کان نه واننه که شهرع همدی له سهر داناو، هیندی تر نه فهرمون هه گوناوه و بگه یه نن و وا نیشان بدات که خاوه نه که ی که موالاته به دین. هیندی تر نه فهرمون گه وره و بچووکي شتیکی نیسی یه، بهم رهنگه هه گوناوه به نه زهر گه وره ترو پیشتروه و بچووکو به نه زهر و بچووک تروه له خوی گه وره به جا نه خو دانه پوښینه له سهر نه دوو رای دوا یی به بهری گه وره نه که وئ.

ټینجا نه همدیس نه هینن له ټین عه به سه وه -خوا یان لن رازی بیت- که نه فهرموی: (مر النبي ﷺ بحائط من حيطان المدينة -أو مكة- فسمع صوت إنسانین يعذبان في قبرهما فقال النبي ﷺ : «يعذبان، وما يعذبان في كبير» -ثم قال- بلى، كان أحدهما لا يستتر من بوله، وكان الآخر يمشي بالنميمة، ثم دعا بجريدة فكسرها كسرتين، فوضع على كل قبر منهما كسرة، فقليل له: يا رسول الله لم فعلت هذا؟ قال: ولعله يخفف عنهما ما لم ييبس، أو «إلى أن ييبس» يتخفف بهما ﷺ ټیهری به باختی مدهینه داو گوئی له دهنگی دوو ناده می بوو عذاب نه دران له گوږه کانیاندا. ټینجا فهرموی شو دووانه عه زاب نه درن وه عه زاب نادرین له گوناوه گه وره دا، ټینجا فهرموی با عه زاب نه درن له گوناوه گه وره دا. یه کټکیان باوی وا بوو خوی دانه نه پوښی له کاتن نه چوه سهر ناو دهست، نهوی تریان فیتنه یی و دوو زمانی نه کردو نتوان خه لکی ټیک نه دا، ټینجا داوای په لکه دارنکی تمړی گرت و کردی به دوو پارچه وه هه پارچه یه کی دانا یان دای چه قان له سهر گوږه کانیان. ټینجا عه زیان کرد بچی وات کرد، فهرموی په لکو سزا که یان له سهر سووک بکړئ تا شو دوو په لکه وشک نه بن.

له باره ی گه وره یی شو دوو گوناوه هه ندی دوا یی که بهری گوناوه گه وره بکه ون. وه لیته دا نه مه نه ټین وتدی (کان) وا نه که یه نن شو گوناوه به وه به باویان و پیشه یان پیوه گرتبو، هه گوناوه نه که به بچووکیش بیت هه کاتن دهوامی له سهر بکړئ نه یی به گه وره، که واته بټیگومان شو دوو گوناوه بهو شتیه به گه وره یه، بټیگومان نیتر مه به ست به وتدی

تەشرىفى بېجىۋايە بۆ خەق خالى كىردنەۋە مەن ئاۋم بۆ ئەھتىناۋ خەق بىن ئەشتۇردەۋە، ئەمە ئاكرى
بە بەلگە لەسەر ئەۋەى خەقى خەپاك كىردنەۋە بە شتى تر ئاكرى، ۋەك بەردو شتى تر كە
خەق بىن پاك ئەكرىتەۋە.

*** **

۵۶-بَابُ

۲۱۸- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَازِمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ
عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ أَبِي عُبَّاسٍ قَالَ: مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِقَبْرَيْنِ فَقَالَ: «إِنَّهُمَا لِعَذَابَانِ، وَمَا
يُعَذِّبَانِ فِي كَبِيرٍ، أَمَّا أَحَدُهُمَا لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ، ثُمَّ
أَخَذَ جَرِيدَةً رَطْبَةً فَشَقَّهَا نِصْفَيْنِ، فَفَرَزَ فِي كُلِّ قَبْرِ وَاحِدَةٍ.

قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ فَعَلْتَ هَذَا؟ قَالَ: «لَعَلَّهُ يُخَفَّفُ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَنْبَسَاهُ».

ئىرەدا ئەم بابە ئەھتىن بە بىن عىنۋان و ئەم خەدىسەى تىدا ئەھتىن كە ھەندى جىاۋازى
ھەپە لە راۋىيەگانداۋ عەينى خەدىسى پىتشوۋە لە مەتنەكەيدا، ھەۋە دەرئەكەۋى كە ئەم
خەدىسە بەھىزە ئەم ئەھتىن لە ئىبن عەباسەۋە -خەرا لىيان رازى بىت- لەبەرئەۋەى مەتنى
ھەردوۋ ۋەك يەك ۋايە بە پىتۋىستەم ئەزانى مەتنەكە دوۋبارە ھەمەۋە.

*** **

۵۷-بَابُ تَرْكِ النَّبِيِّ ﷺ وَالنَّاسِ الْأَعْرَابِيِّ حَتَّى فَرَّغَ مِنْ بَوْلِهِ فِي الْمَسْجِدِ

۲۱۹- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ: حَدَّثَنَا هَمَّامٌ أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ عَنْ أَنَسِ بْنِ
مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى أَعْرَابِيًّا يَبُولُ فِي الْمَسْجِدِ فَقَالَ: دَعُوهُ. حَتَّى إِذَا فَرَّغَ دَعَا بِمَاءٍ
فَصَبَّهُ عَلَيْهِ.

ئەم خەدىسە لە ژمارەكانى: (۲۲۱، ۶۰۲۵) دا دوۋبارە ھەۋەتەۋە.

*** **

۵۸-بَابُ صَبِّ الْمَاءِ عَلَى الْبَوْلِ فِي الْمَسْجِدِ

۲۲۰- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ: قَامَ أَعْرَابِيٌّ لَيْلًا فِي الْمَسْجِدِ، فَتَنَاولَهُ

الناس، فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ: «دَعُوهُ، وَهَرِّقُوا عَلَى بَوْلِهِ سَجَلًا مِنْ مَاءٍ - أَوْ ذُنُوبًا مِنْ مَاءٍ -
فَإِنَّمَا بُعِثْتُكُمْ مُبَشِّرِينَ، وَلَمْ تُبْعَثُوا مُعَسِّرِينَ».

حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ: أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ عَنِ
النَّبِيِّ ﷺ.

نینجا دیته سهر نهم بابه (باب صب الماء على البول في المسجد) نهمه بابی ناو
کردنه به سهر میزدا که له مزگه وتدا کرابن. وه لهم باره یه وه یه حیای کوپی سه عید حدیسن
نه هینن (قال: سمعت أنس بن مالك قال: جاء أعرابي فبال في طائفة المسجد فزجره
الناس فنهاهم النبي ﷺ فلما قضى بوله أمر النبي ﷺ بذنوب من ماء فأهريق عليه). نهم
حدیسه هدر نهو حدیسه یه که له پیش نهمه وه هات و یهک مه به سق و ههر یهک کهس نهو
کاره ی کرد به لام حدیسی پیشوو له نه بر هوره یه وه هات و نهمه له نه نه سی کوپی مالیکه وه
هاتوه.

نیسامی بوخاری هدر دووی هینا له بهر نهوه ههر حدیسیکی ده ست که وتبئی به یی
مهرجه که ی خوی هیناویه تی.

نینجا نهم هاوه لانه -خوایان لن رازی بیت- له ناو نهو کومه لهدا بوون که نهو کاره یان
دیتوه. به لام هدر کام رووداوه که یان بز که سیکی تر ریوایت کردوه، که واته گترانه وه ی له دوو
ریگه وه به لکه یه له سهر راستی رووداوه که. وه لهم حدیسانه وه چند شتیک وه رنه گرین:
چه سپانی کردن بز فرمان به چاکه و جله و گیری له خراپه، پاراستنی مزگه وت له شتی
پیس، وه شتی پیس به شورین پاک نه بیتنه وه نهک به وشک بوونه وه وه واو خور وهک هیندن
له سهر نهوه ن، جله و گیری کردنی پیغه مبه رﷺ له بهر مه سلحه حه تیکی ناشکرایه که نه رمی
به کار به یترئی له گهل نه فاماندا بز راکیشانی بز ریگه ی راست وه له پاش به جتی هینانی نهو
مه سلحه حه ته واز نه هینرئی له کاره به ده که، به لکو چاره سهر بکری، نهوه بوو فرمانی دا به وه ی
دولچه یه ناو بکری به شوتنی میزه که دا تا پیسی یه که نه میتن.

دیاره لهو کاته دا ناو مزگه وت که لم بووه ناوه که ی هه لمریوه، که واته نه گمر وهک
نیستا چیمه نتوبن نه بن ناوی پیدا بکری تا له مزگه وت که وه دهر نه کری.
نهم حدیسه له ژماره ی: (۶۱۲۸) دا دو باره بووه ته وه.

۵۹- باب يَهْرِيقُ الْمَاءَ عَلَى الْبَوْلِ

۲۲۱- وَحَدَّثَنَا خَالِدٌ قَالَ: وَحَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ: جَاءَ أَغْرَابِيٌّ قَبَالَ فِي طَائِفَةِ الْمَسْجِدِ، فَنَزَجَرَهُ بَعْضُ النَّاسِ، فَتَهَاكُمُ النَّبِيُّ ﷺ. فَلَمَّا قَضَى بَوْلَهُ أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِذَنْبٍ مِنْ مَاءٍ فَأَهْرِيقَ عَلَيْهِ.
نعم هديسه له بابی پیتشودا شرح کرا.

*** **

۵۹- باب بَوْلِ الصَّبِيَّانِ

۲۲۲- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ: أَتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعْصِيٌّ قَبَالَ عَلَى ثَوْبِهِ، فَدَعَا بِمَاءٍ فَأَتْبَعَهُ إِيَّاهُ.

نعم هديسه له ژماره کانی: (۵۶۶۸، ۶۰۰۲، ۶۰۵۵) دا دووباره بوو تهموه.

۲۲۳- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ أُمِّ قَيْسٍ بِنْتِ مَخْصَرٍ أَنَّهَا أَتَتْ بِابْنِ لَهَا صَغِيرٍ لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَجْلَسَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي حِجْرِهِ، قَبَالَ عَلَى ثَوْبِهِ، فَدَعَا بِمَاءٍ فَنَضَحَهُ وَلَمْ يَغْسِلْهُ.

نعم هديسه له ژماره ی: (۵۶۹۳) دا دووباره بوو تهموه.

نینجا دیته سمر نهم بابه و نه فهرموی: (باب بول الصبیان) نهمه بابی حوکمی میزی مندالانه، وه لم باره یوه هدیسن ته هینتی له دایکی نیمانداران عائشه -خوای لی رازی بیت- نه فهرموی: (انها قالت: اتی رسول الله ﷺ بعصی قبال على ثوبه، فدعا بماء فاتبعه إياه) کورتکی مندالیان هینایه خزمهت پیغه مبرر ﷺ و میزی کرد به لباسه که دیاو نه ویش داوای ناوی کردو کردی به شوتنه که دیا.

نینجا پتویست نییه جاری بوونی ناو به سمر شوتنه که دا، به لکو لپیژاندن به سه وه که لم هدیسموه وه رنه گیری که نوم قهیس نه بهینتی که (انها اتت باین لها صغیر لم یاکل

الطعام إلى رسول الله ﷺ فأجلسه رسول الله ﷺ في حجره، فبال على ثوبه، فدعا بماء فنضحه ولم يغسله) کورتکی بچووکى خوى هتيايه خزمهت پتغه مبه ر ﷺ خواردنى نه نه خوارد نهویش خستى به کوشى خوى و نهو منداله شیره خور بوو، نینجا منداله که میزی کرد به کوشى پیروزیداو نهویش داوای ناوی کردو لى پرژاندو نهیشوری.

نینجا له هردوو ریوایه ته که دا هر کوپ هدیو کچی تیدا نی به، جا له وه وه وا ده رنه که وى که کچ شوری نهوئ و لى پرژاندن بهس نی به، وه گومان نه برئ که میزی کچ غه لیز تره وهک باقى پیسی تر له سمر نه سله که که لابر دنى پیسی نه به به جارى بوونى ناو بهن.

زانایان نه فهرمون نه وه که ته حنیکی بهن ده کرى و شتی که پتویسته بو مندال وهک خه پار چه ممر نهویش قهیناکات و به خواردنى بارى ناگورئ و هر پرژاندنى ناو بهسه، نینجا با بزائى که سن را هدی له م مهسه له دا:

(۱) نه مه که گوتمان.

(۲) کوپ و کچ هردوو لى پرژاندنى بهسه.

(۳) هردوو شوری نهوئ نه مه لاوازه بهن به لگه به.

نینجا له سمر هر بار نه مه وه رنه گیرئ که لوتف و نهرم و نیانى ده ربارى مندالان کارى که خیره وه بردنى بو خزمه تى خواناسان بو ناوانان و تحنیک کردن و دوعای خیر شتیکی پیروزه.

۶۰- بَابُ الْبَوْلِ قَائِمًا وَقَاعِدًا

۲۲۴- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ سَبَاطَةُ قَوْمٍ فَبَالَ قَائِمًا، ثُمَّ دَعَا بِمَاءٍ، فَجَسَّهُ بِمَاءٍ فَنَوَضًا.

(باب البول قائما وقاعدا) نه مه بابى نه وه به که به پتوه به دانیشتنه وه میز نه کرى و نار هوائى تیدا نی به، وه له م باره وه نه م هدیسه نه هینى له حذیفه وه که (قال: اتى النبي ﷺ سباطة قوم فبال قائما، ثم دعا بماء، فجسه بماء فنوضا) نه لى پتغه مبه ر ﷺ هاته زلی و جیگه ی خوش و خالى جه ماعه تیک و به پتوه میزی کردو نینجا داوای ناوی کردو

منیش بۆم هیتا و نهویش دهست نوێری گرت.

بیتگومان به پتوه میزگردن کاتیک مه ترسی نه کری له گه رانه وی پری و له نوټ
نه چوون، وه کاتی زیان نه گه یه نی به کس و به مالی هیچ کس یان کاتی به پتوه رحمت تر
بیت، له و کاتانه دا کاریکی ناروا نی یه. نه مهی که له ناو خه لکیدا به کاریکی به دانه نری
نه وه له بهر نه وه به میز به پتوه گردن کاری نوټ نه کمرانه و به وینهی که رو گا هه لته میزن به دهر و
ده شتدا، زوټر لاسایی بیتگانه کان نه کری ته وه، دپاره بهو شتوه کاریکی پیس و به دهر بیتزراوه
لای موسلمانان.

نم حەدیسە لە ژمارەکانی: (٢٢٥، ٢٢٦، ٢٤٧١) دا دووبارە بووەتەوە.

٦١- بَابُ الْبَوْلِ عِنْدَ صَاحِبِهِ، وَالتَّمَتُّ بِالْحَائِطِ

٢٢٥- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ
حَذِيفَةَ قَالَ: رَأَيْتُنِي أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ نَتَمَاشَى، فَاتَى سُبَّاطَةُ قَوْمٍ خَلْفَ حَائِطٍ، فَقَامَ كَمَا يَقُومُ
أَحَدُكُمْ قَبَالَ، فَانْتَبَذَتْ مِنْهُ، فَأَشَارَ إِلَيَّ فَعَفْتُهُ، فَقُمْتُ عِنْدَ عَقْبِهِ حَتَّى فَرَّغَ.

(باب الاول عند صاحبه، والتستر بالحائط) ثمه باہی تہود یہ میز کردن لہ نزدیکی ہاؤہ لی یہودہ دروستہ، ہمدوہا میز کردن لہ پمنای پمزین و دیواردا، جا لہم بارہودہوہ ثم حدیسہ نہ ہیتی لہ حذیفہوہ کہ (قال: رأيتني أنا والنبي ﷺ فأتيتني، فأتيتني سباطة قوم خلف حائط، فقام كما يقوم أحدكم لبال، فانتبذت منه، فأشار إلي فجثت، فقامت عند عقبه حتى فرغ) واتہ لہ بیرمہ من و پیغہمبہر ﷺ نہ گہراہن، نینجا گہیشٹہ جتگای زیل و خہوش خالی ہندئی مال لہ پشتی پمزین و دیوارتک، نینجا وستا بہ پتوہ وگ وستانی ہدراکام لہ نپوہ، واتہ وستانی ناسایی نینجا بہ پتوہ میز بکات، منیش لئی دور کہ وقہوہوہ ٹویش دہست نیشانی بؤ کردم بہ نزیک بوونہوہم منیش ہاتم وہستام لہ پشتی یہودہ ہدتا لہ بوویہوہ۔

نەم ھەدیسە لە مەبەستدا ھەر یەکە لە گەل ھەدیسی پێشوو کە نوێش لە ھذیفە ھەت، بەلام جیاوازی لە عینوان و ھێندێ شتێوەدا، کەواتە تکرار نەکە، نەگەرچی ھەر ھەدیسی گەشتێکی بە ئیمامی بوخاری ھەر ھێناویەتی بۆ زیادە بە ھێزکردنی ھەدیسی کە ی تر

ماتول عهینی یهک نهبن له ههموو بارو روویه که وه. -خوای لئ رازی بیت- له هاوه له کان و نمو که سانهی که ریوایه تی هه دیسه کانیاں کرد که چون زور به گرنگی هه دیسه کانیاں پاراست و رایان گه یاندن.

ئینجا قسه یهک ماوه لێره دا چاک وایه باسی بکه م: بێگومان باوی پێغه مبه ر و ابووه له کاتی به جئ هێتانی خۆ خالی کرد نه وه دوور که وتروه ته وه له م کاته دا که حذیفه نه یگێر ته وه بۆج وای نه کرد له وه لامدا گوتراوه که نمو هه می شه خه ریک بووه به کاروباری فروستاده یی یه که ی و راگه یاندن، له به ر نه وه له م کاته دا پێوستی بووه به قه زای پێوستی یه که ی وه ته فره خستنی نه وه ش زیانی هه یه بۆ ته ندروستی و میزش نه رکێکی وای نی یه زوو جئ به جئ ده بیت. پێغه مبه ری ئازیز عليه السلام به سروشت ئاده می بووه به پێی نه وه ره فتاری کردوه له خه و و خواردن و به جئ هێتانی پێوستی یه کانی، که واته نه گه ر نمو شێوه ی به کار هێنابن هه ر له به ر نه وه نمو شێوه جئ به جئ کردنه دروسته و بئ شه رع ی نی یه. نه گه ر هه ر له به ر نه وه ش بووبن شتیکی تر سوود به خشه. وه به هه ر جوړ له کاتی قه زای حاجه تا پێوسته عموره ت شار دنه وه به هه ر جوړ ده ست بدات.

*** *** ***

٦٢- بَابُ الْبَوْلِ عِنْدَ سَابَةِ قَوْمٍ

٢٢٦- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَرُورَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ: كَانَ أَبُو مُوسَى الْأَشْعَرِيُّ يُشَدُّ فِي الْبَوْلِ وَيَقُولُ: إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَ إِذَا أَصَابَ ثَوْبَ أَحَدِهِمْ قَرَضَهُ فَقَالَ حَذِيفَةُ: لَيْتَهُ أَمْسَكَ، أَتَى رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم سَابَةَ قَوْمٍ فَقَالَ قَائِمًا.

(باب البول عند سباطة قوم) له پاش نه وهی له باهه کانی پێشوو دا چه ند هه دیسی هێنایه وه له سه ر نه وهی که به پێوه میزی کردوه، ئینجا هێندئ له زانا یان زور دژی نه وه بوون که شتی وا رووی دا بن و نه گه ر شتی وا بووبن نسخ کراوه ته وه. وه به له گه یان فه رموده ی دایکی ئیسا نداران عا شه یه -خوای لئ رازی بیت- که فه رمویه تی: هه رگیز به پێوه میزی نه کردوه له وه ته ی قورئانی نازل بووه ته سه ر، وه فه رمویه تی هه ر که سه نمو قسه ی کردبئ باوه ری بئ مه که ن. وه یه کئ له وانه که توندو تیژی به کار نه هێتن له باوه ر کردن به شتی وا نمو موسای نه شه ری یه، چونکه نه فه رموی: میز کردن به پێوه نه بئ به هۆی پیس بوونی نه و

که سهو پیس بوون زور سهخت بوو له زه مانى نيسرايلى ده کاندایا تا نوو راده ی که سټک جل و بهرگی پیس بووین بریویانه و شوردن چاره سر نه بووه. جا نه بو موسا نه ونده توندو تیریی به کاره یتاوه تا راده یکه حذیفه فرموی: کاشکن بین دهنگ ببویاوه، چونکه خوی ناگادار بووه لهووه، وه فرموی: پیغه مبه ر^ﷺ هاته مذه له ی جه ماعه ټټیک و به پتوه میزی کرد. کهواته دایکی نیمانداران یان همرکه سټکی تر نه و ی گوتین نه وه به پنی زانینی خوی بووه. وه نیمه که نه ټټین شتی وا بووه له کاتیکي تاییه تیدا بووه وهک باسماں کرد، نینجا ده قی حه دیسه نه هټین (عن ابي وائل قال: کان أبو موسی الأشعري یشدد فی البول ویقول: إن بني إسرائيل کان إذا أصاب ثوب أحدهم قرصه فقال حذیفه: لیته أمسک، أتى رسول الله ﷺ سباطة قوم فبال قائما).

*** **

۶۳- بَابُ غَسْلِ الدَّمِ

۲۲۷- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ: حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي فَاطِمَةُ عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ: جَاءَتْ امْرَأَةً النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ: أَرَأَيْتَ إِحْدَانَا تَحْبِضُ فِي الثَّوْبِ كَيْفَ تَصْنَعُ؟ قَالَ: «تَحْتَهُ ثُمَّ تَقْرُصُهُ بِالْمَاءِ وَتَنْضَحُهُ وَتُصَلِّي فِيهِ».

نهم حه دیسه له ژماره ی: (۳۰۷) دا دووباره بووه ته وه.

۲۲۸- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: جَاءَتْ فَاطِمَةُ ابْنَةُ أَبِي حَبِشٍ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي امْرَأَةٌ اسْتَحَاضُ فَلَا أَطْهَرُ، أَفَادْعُ الصَّلَاةَ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَا». إِنَّمَا ذَلِكَ عِرْقٌ، وَلَيْسَ بِحَيْضٍ، فإِذَا أَقْبَلَتْ حَيْضَتُكَ فِدْعِي الصَّلَاةَ، وَإِذَا أَذْبَرَتْ فَاغْسِلِي عَنْكَ الدَّمَ ثُمَّ صَلِّي، قَالَ: وَقَالَ أَبِي: «ثُمَّ تَوْضِئِي لِكُلِّ صَلَاةٍ حَتَّى يَجِيئَ ذَلِكَ الْوَقْتُ».

نهم حه دیسه له ژماره کانی: (۳۰۶، ۳۲۰، ۳۲۵، ۳۳۱) دا دووباره بووه ته وه.

(باب غسل الدم) نهمه بابی شورینی خویننه و ژونیه ته شورینه که ی وه له م باره ی وه له نه سمائه وه -خوای لئ رازی بیت- که (قالت: جاءت امرأة النبي ﷺ فقالت: أ رأيت إحداها تحيض في الثوب كيف تصنع؟ قال: «تحتة ثم تقرصه بالماء و تنضحه و تصلی فيه»)

فهرموی نافره تیک هاته خرمهت پنه مه ر علیه السلام عمرزی کرد هوالم به دری نه گهر به دیک خوتنی هیزی بکه وی له جل و بهرگی نایا چی بکات؟ فهرموی: خونه که بهر و نینجا بیگرنتی به نینوک نینجا پو شاکه که بشوری به ناو و نویژی پیوه بکات.

نینجا نهم هدیسه نه هیتی له دایکی نیمانداران عائشه -خوای لی رازی بیت- که (قالت: جاءت فاطمة ابنة أبي حبيش إلى النبي ﷺ فقالت يا رسول الله، إني امرأة استحاض فلا أظهر، أفادع الصلاة؟ فقال رسول الله ﷺ: لا. إنما ذلك عرق، وليس بحيض، فإذا أقبلت حيضتك فدعي الصلاة، وإذا أدبرت فاغسلي عنك الدم ثم صلي، قال: وقال أبي: «ثم توضعي لكل صلاة حتى يجرى ذلك الوقت».) نه فهرموی فاطمه کیچی نهو حبیش هاته خرمهت پیغمه ر ﷺ عمرزی کرد من نافره تیم هه میشه وام له هیزدا نایا واز بیتم له نویژ، نهویش فهرموی نه خیر نهوه هیز نییه، به لکو نهوه خوتنی دهمارهو هیز نییه، نینجا کاتی کاتی هیز هات به پیی باوی لهوو پیش واز بیتمو نویژ مه گهو کاتی ماوه که ت تمواو بوو خوت بشورهو نویژ بکه. نینجا باو کم که (ثین الزبیر) نهو حویهش نه مهی بین گوتم بو هه مو نویژیک دمست نویژ بگره هه تا کاتی هیزت دیت.

*** **

٦٤- بَابُ غَسْلِ الْمَنِيِّ وَفَرْكِهِ، وَغَسْلِ مَا يُصِيبُ مِنَ الْمَرْأَةِ

٢٢٩- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ: أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ الْجَزْرِيُّ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: «كُنْتُ أَغْسِلُ الْجَنَابَةَ مِنَ قُرْبِ النَّبِيِّ ﷺ، فَيَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ وَإِنْ بَقِيَ الْمَاءُ فِي ثَوْبِهِ».

نهم هدیسه له ژماره کانی: (٢٣٠، ٢٣١، ٢٣٢) دا دو یاره بووه تموه.

٢٣٠- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ: حَدَّثَنَا يَزِيدُ قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو عَنْ سُلَيْمَانَ قَالَ: سَمِعْتُ عَائِشَةَ ح. وَحَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّاحِدِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ عَنِ الْمَنِيِّ يُصِيبُ الثَّوْبَ فَقَالَتْ: «كُنْتُ أَغْسِلُهُ مِنْ قُرْبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَيَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ وَأَنْتِ الْغَسْلُ فِي ثَوْبِهِ بَقِيَ الْمَاءُ».

(باب غسل المنی و فرکه، و غسل ما یصیب من المرأة) نهمه بابی نهویه که ناوی

شه هوت به لیباسه وهه بو به ناخون بکرتنری و پیتوست نریه شۆزین، وه پیتوسته شۆزنی نه وهی که کهوتوه له نافرته کهوه، لهم باره یه وه نه م هدیسه نه هیتنی له دایکی نیمانداران عائشه -خوای لی رازی بیت- که (قالت: «كنت أغسل الجنابة من ثوب النبي ﷺ، فيخرج إلي الصلاة وإن بقع الماء في ثوبه») نه فرموی من ناوی شه هوت نه شۆرد له جل و بهرگی پیغه مبه رﷺ نینجا نه رۆشت بۆ نوێز له کاتیکدا په له په لهی ناو له لیباسه کهیدا دیار بوو.

نهم هدیسه کرانده کهی نه هیتنا، په لکو له پایه کهدا دهست نیشانی بۆ کرد. هدیسی کرانده کهی لیتردا نه هیتنا، چونکه له دایکمانه وه نه م هدیسه ش هاتوه وهک له ممو پاش بئی نه گهین. نینجا هیچ دژایه تی بهک نریه له نیتوان نه وه دوو هدیسه دا، چونکه بهک نه هترین به موی شۆزینه که بۆ پاک و خاوین کردنه نک واجب بیت. لهم هدیسه وه وه رنه گیرنی که دروسته پرسیار کردن له شتی که شعرمی لی ده کری. هه روه ها عزمهت کردنی نافرته بۆ مێردی.

نینجا نهم هدیسه ش نه هیتنی له دایکمان عائشه وه -خوای لی رازی بیت- که پرسیار لی کرا له ناوی شه هوت که به جل و بهرگ وه بیت له وه لامدا فرموی: (كنت أغسله من ثوب رسول الله ﷺ فيخرج إلى الصلاة وأثر الغسل في ثوبه بقع الماء) من نه وه نه شۆرد له پۆشاک پیغه مبه رﷺ له کاتیکدا ناساری غوسله که مابوو وه پیتوهی به چه نه په له بهک له ناو. نینجا سلیمانی کوری یه سار خۆی نه گه رته وه له دایکی نیماندارانه وه نه وه وه وه نهدات و به ممش نه وه مه سه له به به هیزتر ده کات.

*** **

٦٥- بَابُ إِذَا غَسَلَ الْجَنَابَةَ أَوْ غَيْرَهَا فَلَمْ يَذْهَبِ الْرُّةُ

٢٣١- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ الْمِنْقَرِيُّ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ: حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مِمْرُونٍ قَالَ: سَمِعْتُ سُلَيْمَانَ بْنَ يَسَّارٍ فِي الثَّرْبِ تُصِيبُهُ الْجَنَابَةُ قَالَ: قَالَتْ عَائِشَةُ: «كَنتُ أَغْسِلُهُ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ يَخْرُجُ إِلَى الصَّلَاةِ وَأَثَرُ الْغَسْلِ فِيهِ بَقْعُ الْمَاءِ».

٢٣٢- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مِمْرُونٍ بْنِ مِهْرَانَ

عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا كَانَتْ تَغْسِلُ الْمَنِيَّ مِنْ ثَوْبِ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ أَرَاهُ فِيهِ بُقْعَةً أَوْ بُقْعًا.

ثم حمديسانه له بابي پيشودا شرح کران.

*** *** ***

٦٦- بَابُ أَبْوَالِ الْإِبِلِ وَالذَّوَابِّ وَالْغَنَمِ وَمَرَابِضِهَا

وَصَلَّى أَبُو مُوسَى فِي دَارِ الْبَرِيدِ وَالسَّرْقِينِ، وَالْبَرِيَّةِ إِلَى جَنْبِهِ فَقَالَ: هَا هُنَا وَثْمٌ سَوَاءٌ

٢٣٣- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: قَدِمَ أَنَسٌ مِنْ عُكْلٍ - أَوْ عَرِينَةَ فَاجْتَرَوْا الْمَدِينَةَ، فَأَمَرَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ بِإِلْقَائِهَا وَأَنْ يَشْرَبُوا مِنْ أَبْوَالِهَا وَأَلْبَانِهَا، فَاَنْطَلَقُوا. فَلَمَّا صَحَوْا قَتَلُوا رَاعِي النَّبِيِّ ﷺ، وَاسْتَأْفَوْا النِّعَمَ. فَجَاءَ الْخَبَرُ فِي أَوَّلِ النَّهَارِ، فَبَعَثَ فِي آثَارِهِمْ. فَلَمَّا ارْتَفَعَ النَّهَارُ جِئَ بِهِمْ، فَأَمَرَ فَقَطَعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلَهُمْ وَسَمَرَتْ أَعْيُنُهُمْ وَأَلْقَوْا فِي الْحَرَّةِ يَسْتَسْقُونَ فَلَا يُسْقُونَ.

قَالَ أَبُو قِلَابَةَ: فَهَؤُلَاءِ سَرَقُوا، وَقَتَلُوا، وَكَفَرُوا بَعْدَ إِيْمَانِهِمْ، وَحَارَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ.

ثم حمديسه له ژماره كانی: (١٥٠١، ٣٠١٨، ٤١٨٢، ٤١٩٣، ٤٦١٠، ٥٦٨٥، ٥٦٨٦، ٥٧٢٧، ٦٨٠٢، ٦٨٠٣، ٦٨٠٤، ٦٨٠٥، ٦٨٩٩) دا دووباره بوو ده وه.

٢٣٤- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ: أَخْبَرَنَا أَبُو الشَّيْحِ يَزِيدُ بْنُ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي - قَبْلَ أَنْ يُبْنِيَ الْمَسْجِدَ - فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ.

ثم حمديسه له ژماره كانی: (٤٢٨، ٤٢٩، ١٨٦٨، ٢١٠٦، ٢٧٧١، ٢٧٧٤، ٢٧٧٩، ٣٩٣٢) دا دووباره بوو ده وه.

(باب ابوال إبل والدواب والغنم ومرابضها) نه مه بابتيكه كه باسی حوكمی میزی حوشترو ولاخ و مهرو بزن و په چه كانیان ده كات و نه فهرموی: (وصلی ابو موسی فی دار البرید والسرقین، والبرية إلى جنبه فقال: ها هنا وشم سواء) ثم نه سهره نه هیتنی نه بو موسای نه شعهری له (دار البرید) دا نوژی بۆ کر دین له کاتی کدا سه نترگه و دهشت له پالیدا بوو وه فهرموی نیره و نه وی یه کسانه. واته له هه ركام نوژی بکهین دروسته، که واته میزو

سه‌نیری نمو گیانله به‌رانه پاکه. (دار البرید) ناوه بۆ شوئینی له کوفه که هەر فرمانی بهاتایه له خه‌لیفه‌وه نیراوه‌کان نه‌هاتنه نمو شوئنه که ولاعیان لێ بوو له‌ویدا نه‌یان به‌سته‌وه. به کورتی نه‌بو موسا له شوئنه نا‌پوخته‌دا نوژی بۆ نه‌کردین له کاتیکدا شوئینی پاک ده‌ست نه‌که‌وت و نمو نه‌یفه‌رموو نیرهو نمو شوئنه پاکانه یه‌کسانه‌و نوژیان تیدا دروسته.

نینجا له پاش نه‌وه نم هه‌دیه‌ نه‌هیتن له نه‌نه‌سه‌وه (قال: قدم أناس من عکل -أو عرینة فاجتروا المدينة، فأمرهم النبي ﷺ بلقاح وأن يشرىوا من أبوالها وألبانها، فانطلقوا. فلما صحوا قتلوا راعي النبي ﷺ، واستاقوا النعم. فجاء الخبر في أول النهار، فبعث في آثارهم. فلما ارتفع النهار جئ بهم، فأمر فقطع أيديهم وأرجلهم وسمرت أعينهم وألقوا في الحرة يستقون فلا يسقون) چهند که‌ستیک له تیره‌ی عکل یان عرینه راوی‌یه که دوو دله نایا کامیانی گوت هاتن بۆ مه‌دینه‌و موسلمان بوون و به‌یعه‌تیا‌ن داو مانه‌وه‌یان له مه‌دینه‌ یه‌ن ناخۆش بوو ناو و هه‌وای مه‌دینه‌یان یه‌ن ناخۆش بوو گوتیا‌ن نیمه‌ که‌له‌دارین فیری شیرو ماست و دۆین، له‌به‌ر نه‌وه پێغه‌مبه‌ر ﷺ نهمری کرد که به‌یا‌نه‌نه ناو حوشتی بیت المال لای شوانی که‌له‌که‌و فرمانی دا که له شیرو میزی نمو هه‌یوانانه بخۆن که ده‌رمانی نه‌خۆشی‌یه‌که‌یان بوو، نینجا کاتی خۆش بوونه‌وه و ته‌ندروستی‌یان په‌یدا بوو شوانه‌که‌ی پێغه‌مبه‌ریان ﷺ کوشت و تالانی‌یه‌که‌یان برد، به‌یانی زوو نمو هه‌واله‌ هات و نه‌ویش ناردی به‌ دوا‌یاند‌او و گرتنیا‌ن و هه‌تیا‌نیانه‌وه پێغه‌مبه‌ر ﷺ فرمانی دا که ده‌ست و قاچیا‌ن به‌ین و چاویان هه‌لکۆلین و توپ درانه شوئینی له مه‌دینه که ناویانگه به‌هه‌ره که به‌رده ورده‌ی تیدا‌یه‌و نزیک بوو له شوئنه‌ی که تاوانه‌که‌یان تیدا کردبوو، هاواریان ده‌کرد بۆ ناو و ناویان یه‌ن نه‌نه‌دان. (قال أبو قلابه: فهؤلاء سرقوا، وقتلوا، وكفروا بعد إيمانهم، وحاربوا الله ورسوله) نه‌بو قلابه نه‌فه‌رموئ: نه‌وانه دزی و جه‌رده‌یی‌یان کردو پیاویان کوشت و هه‌لکه‌رانه‌وه له نایین و جه‌نگیا‌ن کرد له‌گه‌ل خواو پێغه‌مبه‌ر ﷺ، واته نمو تو‌له سه‌خته له‌به‌ر نمو هه‌م‌وو تاوانه که‌ورانه‌یه. لم هه‌دیه‌سه‌دا چهند شتی‌ک وه‌رنه‌گیری و بۆ نم باب‌ه مه‌به‌ست خواردنه‌وه‌ی میزی نمو حوشترا‌نه‌یه که نایا میزی حوشت‌ر پاکه یان پاک نی‌یه‌و بۆ ته‌داوی دروسته خواردنه‌وه‌ی به‌و هه‌دیه‌سه‌وه هه‌م‌وو گۆشت خوراوه‌کانی تریش به‌قیاس جا له‌به‌ر نه‌وه زانا‌یانی نی‌سه‌لام نی‌خه‌تیا‌لیان هه‌یه له‌وه‌دا وه‌ک له کتێبه‌کانی فیه‌قه‌دا نووسراوه.

تینجا نم حدیسه نههتن له نههسهوه که (قال . قال السیّد علیّ بن ابی
 یسین المسجد- فی مراض الغنم) نههرموی پیغه مبه رتّه نوری نه کرد له پهچی مهرو بزندا
 پیش نهوهی مزگموت بینا بکات و له حدیسی سه حیددا هاتوه له دایکی نیمانداران
 عانشهوه که پیغه مبه رتّه پیش نهوهی مزگموت بینا بکات فرمائی دا که له ماله کانیا ندا
 بینای مزگموت بکن و فرمائی دا که پاک و خاوینیان بکن، که واته نوری کردنی له پهچی
 مهرو بزندا نهی له پاش نهوهی پاک و خاوینیان کردین، بهم جوړه دزابه تی روونادات له
 نتوان حدیسه کاندا

*** **

۶۷- بَابُ مَا يَقَعُ مِنَ النِّجَاسَاتِ فِي السَّمَنِ وَالْمَاءِ
 وَقَالَ الزُّهْرِيُّ: لَا بَأْسَ بِالْمَاءِ مَا لَمْ يُغَيِّرْهُ طَعْمٌ أَوْ رِيحٌ أَوْ لَوْنٌ.
 وَقَالَ حَمَّادٌ: لَا بَأْسَ بِرَيْشِ الْمَيْتَةِ.

وَقَالَ الزُّهْرِيُّ فِي عِظَامِ الْمَوْتَى - نَحْوَ الْفِيلِ وَغَيْرِهِ - أَذْرَكَتْ نَاسًا مِنْ سَلَفِ الْأُمَمَاءِ
 يَمْتَشِطُونَ بِهَا وَيُدْهِنُونَ فِيهَا وَلَا يَرَوْنَ بِهِ بَأْسًا.
 وَقَالَ ابْنُ سِيرِينَ وَإِبْرَاهِيمُ: وَلَا بَأْسَ بِتِجَارَةِ الْعَاجِ.

۲۳۵- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ: حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ
 ابْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سَلَّ عَنْ قَارَةٍ سَقَطَتْ فِي
 سَمَنِ، فَقَالَ: «الْقُوهَا وَمَا حَوْلَهَا فَاطْرَحُوهُ، وَكُلُوا مِنْكُمْ».

نم حدیسه له ژماره کانی: (۲۳۶، ۵۵۳۸، ۵۵۳۹، ۵۵۴۰) دا دوویاره بووه تموه.

۲۳۶- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: حَدَّثَنَا مَعْنٌ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ
 عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَلَّ عَنْ قَارَةٍ
 سَقَطَتْ فِي سَمَنِ، فَقَالَ: «خُذُوهَا وَمَا حَوْلَهَا فَاطْرَحُوهُ». قَالَ مَعْنٌ: حَدَّثَنَا مَالِكٌ مَا لَا
 أَحْصِيهِ يَقُولُ: عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ.

۲۳۷- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنْ هَمَامِ بْنِ

مَنْبِهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «كُلُّ كَلِمَةٍ يَكَلِّمُهُ الْمُسْلِمُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَكُونُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَهَيْئَتِهَا إِذْ طُعِنَتْ تَفْجَرُ دَمًا: اللَّوْنُ لَوْنُ الدَّمِ، وَالْعَرَفُ عَرَفُ الْمِسْكِ».

نعم حدیسه له ژماره کانی: (۳-۲۸، ۵۵۳۳) دا دووباره یوه ترمه.

(باب ما يقع من النجاسات في السمن والماء) نهمه بابی نوویه نهمه شتی پیس کهوته ناو رۆن یان ناو حوکمی نهمه چۆنه؟ وه لعم باره یوه نهمه نهمه نه هینتی له زوهری یوه که نه فهرموی: (لا بأس بالماء ما لم يغيره طعم أو ريح أو لون) له باره ی ناووه هیج زیانیک نییه نهمه تام و بۆن یان رهنگی نه گۆژی. (وقال حماد: لا بأس بريح الميتة) وه حماد نه لتي پهرو موی مردارهوه یوه زیانی نییه یوه بهوه پیس نابتی. (وقال الزهري في عظام الموتى - نحو الفيل وغيره - أدركت ناسا من سلف العلماء يمشطون بها ويدهنون فيها ولا يرون به بأسا. وقال ابن سيرين وإبراهيم: ولا بأس بتجارة العاج) وه زوهری ده باره ی نیسکی مردارهوه یوه ویته نیل و غهیری نیل نه فهرموی: چهند که سیکم له سه له فی عولما دیوه بهو نیسکانه شانه یان ده کردو وه له ناو نهو نیسکانه دا رۆنیان دانه نا بهو چمور کردنی موی سهریان، وه نیین سیرین و تیبراهیم هیج ناوه واییان نه نه بیانی له کرین و فرۆشتنی عاجدا که نیسکی فیله.

له پاش نهم نهمه رانه نینجا دیته سر نهم حدیسه له دایکی نیسانداران مه یونهوه -خوای لی رازی بیت- (أن رسول الله ﷺ سئل عن فأرة سقطت في سمن، فقال: «ألقوها وما حولها فاطر حوه، واكلوا سمنكم») که پرسیار کرا له پیغه مبه رﷺ ده باره ی مشکتی بکه ویته ناو رۆنهوه نهویش فهرموی مشکه کهو ده ورویه ری توپ دهن، نیتر رۆنه که تان بهخون. وه مه بهست به رۆنی به ستووه نهک رۆنی تهر وهک له روایه تی پیتشووه هاتووه. وه روایه تی نه بو هوره یوه که نه فهرموی: (سئل رسول الله ﷺ عنال فأرة تقع في السمن فقال: إذا كان جامدا فألقوها وما حولها وإن كان مائعا فلا تقربوها) جا له بهر نهو ی جمهور به پنی نهم حدیسه ن و هیندی له سر نهو نهم که وشک و تهر په کسانه.

نینجا نهم حدیسه نه هینتی له نه بو هوره یوه که پیغه مبه رﷺ فهرموی: (كل كلم يكلمه المسلم في سبيل الله تكون يوم القيامة كهيئتها إذ طعنت تفجر دما: اللون لون

الدم، والعرف عرف المسك) هر زامن که بکړئ له هر موسلمانن له رڼی خوادا له رڼی قیامتدا په پدا نه بیتوه بدو شتیه ختیه که بوویه تی لمو کاته دا که زامه کی لن کراوه خوینه کی هلته قولتی و رنګه کی رنګی خوینه بوینه کی بوئی میسکه. نهو خوینه په پدا نه بیتوه تا بېی به شاید له سر موسلمانده کو به دږی زالمه که وه بوینه کش بوئی میسکه تا بچن به لوتی نه هلی چه شردا بو درختنی فضل و بهر هی نهو زامداره موسلماننه. نینجا لیره دا رخنه گیراوه له نیمامی بوخاری به مدهی نم چه دیسه نابیته به لګه له سر پاکي و پیسی خوین، که واته په یوندی نی به به بده کوه. له وه لاما کوتراوه نیمام نم چه دیسه ی هیناوه به به لګه له سر نه وهی هر شتیکی پاک پیس نابن تنها به لیکوتنی شتی پیس ماتول تام و بوین و رنګی نه گوتی، وه نهو گوران کار نه کات تا نهو راده ی سیفه تی پاکیتی ناهیتن و نه یگتیرتی به پیس. هرچوتنی گوران خوتنی شهیده که خوینه که نکات به شتیکی ترو خوشمویست و سوپاس کراو. به راستی بوچوون و فدهمیتکی نایابه.

*** *** ***

۶۸- بَابُ الْبَوْلِ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ

۲۳۸- حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو الزِّنَادِ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ هُرْمَزٍ الْأَعْرَجَ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «نَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ».

نم چه دیسه له ژماره کانی: (۸۷۶، ۸۹۶، ۲۹۵۶، ۳۴۸۶، ۶۶۲۴، ۶۸۸۷، ۷۰۳۶، ۷۴۹۵) دا دوویاره بووه توه.

۲۳۹- وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ: «لَا يَبُولُنْ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ الَّذِي لَا يَجْرِي ثُمَّ يَفْتَسِلُ فِيهِ».

(باب البول في الماء الدائم) نمه بابی ناوی وه ستاوه. نینجا له باره یوه نم چه دیسه نه هیتن له نهو هوره یوه که (انه سمع رسول الله ﷺ يقول: «نحن الآخرون السابقون») که بیستی له پیغه مبر ﷺ فمرموی: نیمه دواکه وتوه پتشکه وتوه کانین. واته پاش هممو نومه تان هاتوین و له نهجو پاداشدا پتشکه وتوانی هممو نومه تکانین، له بهر نهو هی جیګرو نوتنه ری هممو نومه تکانین و زورترین له همموان و تهاوکه ری هممو نایین و

شهریعه تدکانین. ثم فمرمووده به لهم شوتنه دا هیچ په یوهندی په کی به بابه کوه نی یه له بدر نه وه
 ره خنه گیراوه له نیمامی بوخاری به موی په یوهندی نی یه، له وه لاما چند قسه یه ک گوتراوه
 باشتړینیان نه مده که نه بو هوریره ثم وته یی بیستین له پیغهمبر ﷺ له گمل حه دیسه کی
 تیره دا به یه که س نه د له بر نه وه هردووک پتکه وه نه هینتی، وه نیمامی بوخاریش هر شتیکی
 پین گه یشتین نه یگتیرته وه وهک له پاش نو وته یه نه فمرموی: (وباساده قال: «لا یبلون
 أحدکم فی الماء الدائم الذی لا یجری ثم یغسل فیہ») با هیچ کس له نیوه میز نه کاته
 ناوکی هم میسه یی که وه ستاو بیت و نینجا خوی بشوات تیتیدا. واته میزگرده ناوی وه ستاو
 شتیکی ناجزوه له وانه یه له پاشان پتوړستی بیتی پنی بز غوسل، نو کاته نه گهر نو ناوه
 که متر بیت له قوله تین بهو میزه پیس نه بیت و نیتر دروست نی یه به کاره یتانی وه نه گهر
 قوله تینیش بیت قیزه ون نه بیت له وانه یه بیتی به هوی نه خوشی. کاری نیسلام هر خیره با له
 هه موو شتیکا گوترا یه لی بکړی.

*** *** ***

٦٩- بَابُ إِذَا أَلْفِيَ عَلَى ظَهْرِ الْمُصَلِّي قَذْرًا أَوْ جَفَةً لَمْ تَقْدِرْ عَلَيْهِ صَلَاتَهُ
 وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ إِذَا رَأَى فِي ثَوْبِهِ دَمًا وَهُوَ يُصَلِّي وَضَعَهُ وَمَضَى فِي صَلَاتِهِ.
 وَقَالَ ابْنُ الْمُسَيَّبِ وَالشَّعْبِيُّ: إِذَا صَلَّى وَلَبِيَ ثَوْبَهُ دَمٌ أَوْ جَنَابَةٌ أَوْ لَغِيرِ الْقِبْلَةِ أَوْ تَنَمَّمَ
 فَصَلَّى ثُمَّ أَذْرَكَ الْمَاءَ فِي وَقْتِهِ لَا يُعِيدُ.

٢٤٠- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ
 عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: بَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ح. قَالَ وَحَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ عَثْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا شُرَيْحُ بْنُ
 مَسْلَمَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُونُسَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ: حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ
 مَيْمُونٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي عِنْدَ الْبَيْتِ وَأَبُو جَهْلٍ
 وَأَصْحَابُ لَهُ جُلُوسٌ إِذْ قَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ أَيُّكُمْ يَجِيءُ بِسَلَى جَزُورِ بَنِي فَلَانٍ فَيَضَعُهُ عَلَى
 ظَهْرِ مُحَمَّدٍ إِذَا سَجَدَ فَأَنْبَعَتْ أَشْقَى الْقُرْمِ لِفَاجَاءِ بِهِ، فَنَظَرَ حَتَّى إِذَا سَجَدَ النَّبِيُّ ﷺ وَضَعَهُ
 عَلَى ظَهْرِهِ بَيْنَ كَتِفَيْهِ وَأَنَا أَنْظُرُ لَا أَغْنِي شَيْئًا، لَوْ كَانَتْ لِي مَنَعَةٌ قَالَ: لَفَعَلُوا يَضْحَكُونَ
 وَيَحِيلُ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ، وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَاجِدٌ لَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ، حَتَّى جَاءَتْهُ فَاطِمَةُ

فَطَرَحَتْ عَنْ ظَهْرِهِ، فَرَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ قَالَ: «اللَّهُمَّ عَلَيْكَ بِقَرِيْشِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ﷺ لَسْتُ بِمَلِكٍ إِذَا دَعَا عَلَيْهِمْ ﷺ قَالَ: وَكَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ الدَّعْوَةَ فِي ذَلِكَ الْبَلَدِ مُسْتَجَابَةٌ ثُمَّ سَمَى: «اللَّهُمَّ عَلَيْكَ يَا بَيْ جَهْلٍ، وَعَلَيْكَ بِعُتْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ، وَشَيْبَةَ بْنِ رَبِيعَةَ وَالْوَلِيدَ بْنَ عُتْبَةَ، وَأُمِّئَةَ بْنَ خَلْفٍ، وَعُقْبَةَ بْنَ أَبِي مُعَيْطٍ، وَعَدُوَّ السَّابِغِ فَلَمْ نَحْفَظْهُ قَالَ: فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَقَدْ رَأَيْتُ الَّذِينَ عَدُوَّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ صَرَغِي فِي الْقَلْبِ، قَلْبِ بَذَرِ.

(باب إذا ألقى على ظهر المصلي قدر أو جيفة لم تفسد عليه صلاته) نهمه بایبیکه له بارهی نهوهوه نهگمر شتیکی پیس یان مردارهوه بوویهک بخرتته سمر پشتی کهسیتک که نوژر بکات نوژرهکهی بهتال ناکاتهوه، نینجا نهم نهسمرانه دیتی نهفهرموی: (وکان ابن عمر إذا رأى في ثوبه دما وهو يصلي وضعه ومضى في صلاته) ثبین و عمر -خوا لی یان رازی بیت- نهگمر خورتینکی بدیتایه له کاتیکدا له نوژدا بوو نهو لیباسهی لاتهردو لهسمر نوژرهکهی نهروشت و نهینهبری. وه نافع نهگیتتهوه لی یهوه نهگمر له نوژدا پیسی یهکی بدیتایه و بگوئجایه لیباسهکهی فری نهداو نوژرهکهی تهواو نهکرد. وه نهگمر نهگوئجایه له نوژرهکهی دهرنهچوو نهیشزودو نهگمراهوهوه نوژرهکهی تهواو نهکرد لهویره که دهرنهچوو. وه حه دیسی سهیح قولگیره بز نهم رایه وهک مشهوره که جارتی نوژر نهکرا به نهعله گانهوه پیغه مبه رﷺ له نوژدا نهعله کانی داکه ندو نوژرهکهی تهواو کرد وه هاوه له کانیش له نوژرهکه یاندا نهعله کانیاں داکه ند که له نوژر بوونهوه پیغه مبه رﷺ فهرموی: من جویره نیل ههوالی پتدام که نهعله گانم پیسی پتویه بهیه دام گند نیهو بزچی داتان گند. وه لهم بارهیهوه زانایان رای جیاوازیان هیه هیندی نهم رایه پهسند نهکن و شافیعی نهحمده نهفهرمون نوژرهکهی بکاتهوه و مالک تا کاتی نوژر مابن و نهگمر پاش کات پنی زانی قهزای نهکاتهوه. نهم مهسه لهیه له کتابی (الصلاة) دا دیت، با لهوئ سمرنج بدری.

نینجا دیتته سمر نهم دوو نهسهره (وقال ابن المسيب والشعبي: إذا صلى وفي ثوبه دم أو جنابة أو لغير القبلة أو تيمم فصلی ثم أدرك الماء في وقته لا يعيد) نهم دوو نیمامه نهفهرمون نهگمر نوژری کرد وه به پوژاکه که یهوه خرتن ههبوو یا ناوی شهوهت یان بهرهو قبيله نوژری نهکردبن یان به تهیه موم نوژری کردبن و نینجا ناوی دهست کهوئ و هیشتا نوژر مابن

دوویاره‌ی نه‌کاته‌وه دروسته. نینجا به پئی ناساری زۆر له پیتشه‌وایان له مه‌سه‌له‌ی نه‌و خورتنه‌دا که پئی نه‌زانیبێ له نوێژه‌که‌دا وه مه‌سه‌له‌ی شه‌ه‌وته‌که لای که‌سی‌که که به لایه‌وه پیسه وه له مه‌سه‌ی قبیله‌که‌دا به مهرجێکه به نیجته‌یه‌اد رووی کردبیتته نه‌و شوتنه وه له باری ته‌یه‌مومه‌که‌وه به مهرجن ناوی ده‌ست نه‌که‌وتبێ له کاتی نوێژه‌که‌دا. وه له باری هه‌له له قبیله‌دا هه‌نه‌فی و مالیک و نه‌حه‌مه‌دو شافیعی له قولی قدیی‌دا نیعه‌اده‌ی نه‌کاته‌وه‌و رای زۆربه‌ش له‌سه‌ر نه‌وه‌یه.

نینجا دیته سه‌ر هه‌دیسی بابکه ته‌یه‌تێ له عبدالله‌وه (بينا رسول الله ﷺ ساجد) له رېوايه‌تی تردا له عومهری کورێ میمونه‌وه که (أن عبد الله بن مسعود حدثه أن النبي ﷺ كان يصلي عند البيت وأبو جهل وأصحاب له جلوس إذ قال بعضهم لبعض أيكم يحيى يسلى جزور بني فلان فيضعه على ظهر محمد إذا سجد فانبعث أشقى القوم فجاء به، فنظر حتى إذا سجد النبي ﷺ وضعه على ظهره بين كتفيه وأنا أنظر لا أغني شيئا، لو كانت لي منعة قال: فجعلوا يضحكون ويحيل بعضهم على بعض، ورسول الله ﷺ ساجد لا يرفع رأسه، حتى جاءته فاطمة فطرحته عن ظهره، فرفع رأسه ثم قال: «اللهم عليك بقريش، ثلاث مرات ﷺ فشق عليه إذا دعا عليهم ﷺ قال: وكانوا يرون أن الدعوة في ذلك البلد مستجابة ثم سمي: «اللهم عليك بأبي جهل، وعليك بعتبة بن ربيعة، وشيبة بن ربيعة، والوليد بن عتبة، وأمية بن خلف، وعقبة بن أبي معيط» وعد السابع فلم نحفظه قال: فوالذي نفسي بيده، لقد رأيت الذين عد رسول الله ﷺ مصرعي في القلب، قلب بدر عبد الله نه‌فه‌رموئ: جارئ پیغه‌مه‌به‌ر ﷺ نوێژی نه‌کرد لای که‌عه‌داو نه‌بو جه‌هل و چه‌ند که‌سی‌ک له هاره‌لانی له‌وت‌دا دانیشتبوون، نینجا هتندیکیان گوتیان به هتندیکیان کامتان ده‌چن له سه‌روانی حوشتره‌کانی فلان که‌س ته‌یه‌تێ و کاتێ محمد ته‌چیت به سه‌ر ده‌دا بیخه‌نه سه‌ر په‌شتی و به‌ینی هه‌ردوو شانی، عبدالله ته‌لێ: من به چاره‌وه بووم و هیچم پێ نه‌نه‌کرا ناخ ده‌سه‌لاتم ببوايه. نینجا ده‌ستیان کرد به قاقای پتکه‌نین و نه‌که‌وتن به مل یه‌که‌داو پیغه‌مه‌به‌ریش سه‌ری به‌رز نه‌نه‌کرده‌وه تا فاطمه‌ی کچی هات و شته‌که‌ی فرێدا نینجا سه‌ری به‌رز کرده‌وه سێ جار نزای شه‌ری له قوره‌یش به‌گشتی و به تایبه‌تیش له ته‌بو جه‌هل و و عوتبه‌ی کورێ ره‌بیعه‌و شه‌بییه‌ی ره‌بیعه‌و وه‌لید کورێ عوتبه‌و نومه‌یه‌ی کورێ خه‌لف و

عوقبهی کوری نهو موعیط و حموته میشی ناویرد، بهلام عبدالله ناوه کهی له بیرچوو نهویش عمارهی کوری وه لید بوو. نینجا عبدالله نهفهرموئ: سوئند به کهسی گیانی منی به دهسته نهوانم بینی له غمزای بهردا خرا نه ناو بیره کهی بهدر. نهفهرموئ: کاتی پتیه مبه ر^ه نزا کهی لئ کردن هممو تیک چوون و ترسیان لئ نیست، چونکه نهیانزانی دوعا کهی گیرا نهبن، چونکه لای بیت بوو که ریزی بوو لای نهوانیش، نهوان نهیانزانی پتیه مبه ر راسته و به عینان نیمانیا نه نههتئا. مبهست له هه دیسه که لیره دا نه مهیه که به لکهیه له سهر مبهست و عینوانی بابه که. وه دهر نه کهوئ شه جاعه تی هه زه تی فاطمه که په لاماری داو نرخ ی بو نهو زالمانه دانه نا. ههروها دهر نه کهوئ نزای شهر له زالمان رهوایه به شتیهی گشتی و به تایبه تی بو ئیمه چاک نییه بهلام بو پتیه مبه ر^ه رهوایه که بوئ دهر کهوتوو نهوانه هاوهر ناهین.

نهم هه دیسه له ژماره کانی: (۵۲۰، ۲۹۳۴، ۳۱۸۵، ۳۸۵۴، ۳۹۶۰) دا دوویاره بووه تهوه.

*** *** ***

۷۰- بَابُ الْهَرَاقِ وَالْمَخَاطِ وَنَحْوِهِ فِي الثَّرْبِ

قَالَ عُرْوَةُ عَنِ الْمَسُورِ وَمَرْوَانَ: خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ زَمَنَ حَدِيثِهِ... فَذَكَرَ الْحَدِيثَ: وَمَا تَنَحَّمُ النَّبِيُّ ﷺ نَخَامَةً إِلَّا وَقَعَتْ فِي كَفِّ رَجُلٍ مِنْهُمْ فَذَلِكَ بِهَا وَجْهَهُ وَجِلْدُهُ.
۲۴۱- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ: بَرَزَ النَّبِيُّ ﷺ فِي ثَوْبِهِ.

طَوَّلَهُ ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ: أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُرَيْدٍ حَدَّثَنِي حُمَيْدٌ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسًا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

(باب الهراق والمخاط ونحوه في الثوب) نه مه بابی تف و چلم و وتنه یانه که تایا حوکمی چییه؟ وه له م باره یه وه نه م نه سه ره نه هینتی له عوروه وه نهویش له مسوهر و مهروانه وه (خرج النبي ﷺ زمن حديثه... فذكر الحديث:) سالی حوده ییبه له مه دینه وه دهرچوو بهره وه کهکه بز عومره له پاشان قوره یش رتکه یان نه داو کهوتنه وه مفارزه وه وهک له مهوایش

دیت. وه له لایمن سەرۆکی یه‌کتی له وه‌فده‌کان نهمه هه‌بوو که گوتی: (وما تنخم النبي ﷺ نخامة إلا وقعت في كف رجل منهم فذلک بها وجهه وجلده) نامۆزگاری قورده‌بشی کردو گوتی ده‌نگ له‌گه‌ل نهم پیاوه مه‌که‌ن، چونکه کیسراو قه‌یسه‌رو نجاشیم دیوه‌ نه‌و خۆشه‌یستی و فیداکاری‌یه‌ی که دیومه له هاوه‌له‌کانی محمد له هیچ که‌سم نه‌دیوه هه‌ر تف و چلمی فێتدا هه‌رکام له هاوه‌له‌کانی ده‌ستی بۆ نه‌گرتوه‌و نایه‌لن بکه‌وتیه سهر زه‌وی، به‌لکه‌و به‌ ده‌ست نه‌یگرنه‌وه‌و نه‌یسون له دم چاویان لێره‌دا نهمه مه‌به‌سته که تف و چلّم و به‌لغهم پاکه‌و به‌ره‌رچه بۆ نه‌وانه‌ی که به لایانه‌وه پیسه. ئینجا نه‌سه‌رو هه‌دیسه نه‌هیتنی له نه‌نه‌سه‌وه (قال: بزق النبي ﷺ في ثوبه) هه‌روه‌ها حمید نه‌فه‌رموئ: (سمعت أنسا عن النبي ﷺ).

نهم هه‌دیسه له ژماره‌کانی: (٤٠٥، ٤١٢، ٤١٣، ٥٣١، ٥٣٢، ٨٢٢، ١٢١٤، ١٣٠١) دووباره بووه‌ته‌وه.

*** **

٧١- بَابُ لَا يَجُوزُ الْوُضُوءُ بِالنَّبِيذِ وَلَا الْمُسْكِرِ
وَكَرِهَهُ الْحَسَنُ وَأَبُو الْعَالِيَةِ وَقَالَ عَطَاءٌ: التِّيمُّ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الْوُضُوءِ بِالنَّبِيذِ وَاللَّبَنِ

٢٤٢- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «كُلُّ شَرَابٍ أَسْكِرَ فَهُوَ حَرَامٌ».

(باب لا يجوز الوضوء بالنبيذ ولا المسكر) دروست نیه ده‌ست نوێژگرتن به نه‌بیزو نه به هه‌رشتن که مه‌ردوم سه‌رخۆش بکات وه حسن و ابو العالیه بێزان‌دوویانه (وقال عطاء: التيمم أحب إلي من الوضوء بالنبيذ واللبن) عه‌طا فه‌رمویه‌تی ته‌یه‌موم پێ خۆشته له ده‌ست نوێژگرتن به نه‌بیزو شه‌یر. ئینجا نهم هه‌دیسه نه‌هیتنی له دایکه‌مان عائشه‌وه -خوای لێ رازی بێت- نه‌ویش له پیغه‌مبه‌ره‌وه ﷺ که (قال: «كل شراب أسكر فهو حرام») فه‌رمووی هه‌ر خوراهیه‌ک که سه‌رخۆش بکات نه‌و خواره‌ویه هه‌رامه‌و بێگومان هه‌رچی هه‌رام بێت خواره‌نده‌ی هه‌رامه ده‌ست نوێژ پێ گرتنی به لای هه‌مووانه‌وه. له باره‌ی نه‌بیزه‌وه له‌ممو پاش دیت -إن شاء الله-.

نعم حدیسه له ژماره کانی: (۵۵۸۵، ۵۵۸۶) دا دووباره بوو ده.

*** **

۷۲- بَابُ غَسْلِ الْمَرْأَةِ أَبَاهَا الدَّمُ عَنْ وَجْهِهِ

وَقَالَ أَبُو الْعَالِيَةِ: امْسَحُوا عَلَى رِجْلَيْهَا مَرِيضَةً

۲۴۳- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ أَبِي حَازِمٍ سَمِعَ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ

السَّاعِدِيُّ وَسَأَلَهُ النَّاسُ -وَمَا بَيْنِي وَبَيْنَهُ أَحَدٌ-: بَأَيِّ شَيْءٍ دُوِيَ جَرَحُ النَّبِيِّ ﷺ؟ فَقَالَ: مَا بَقِيَ أَحَدٌ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي: كَانَ عَلَيَّ يَجِيئُ بِتُرْسِهِ فِيهِ مَاءٌ، وَفَاطِمَةُ تَغْسِلُ عَنْ وَجْهِهِ الدَّمَ ﷺ فَأَخَذَ حَصِيرًا فَأَحْرَقَ، فَحَشَيْتُ بِهِ جَرَحَهُ.

(باب غسل المرأة أباهَا الدم عن وجهه) نعمه بابی نهو ده که نافرمت دم و چاوی

باوکی خوی بشوری که خوتنی پتو ده بیت (وقال أبو العالیة: امسحوا علی رجلي لانیها

مریضه) نینجا نعم نه سهری هینا بو نعم بابو لهو لهالیه گوتی: مدهسی یتیم بکن، چونکه

نیشی هده. مدهس وهک شورین وایه له باتی شورین نه کرئی کاتنی که عوزر ههین بو نمشورین

که واته به لکه ده له سر بابو که. نینجا حدیسن نه هینن له سهلی کوری سعدوه که پرساری

لن کرا چون ته داوی زامه کی پیغمبر ﷺ کرا که له احدا زامدار کرا (بای شی دووی

جرح النبي ﷺ؟ فقال: ما بقي أحد أعلم به مني: كان علي يجيئ بترسه فيه ماء، وفاطمة

تغسل عن وجهه الدم ﷺ فأخذ حصير فأحرق، فحشيت به جرحه) له وه لامدا گوتی علی

ناوی هینا و فاطمه -خوای لن رازی بیت- خوتنه کی له دم و چاوی شور، وه ته داویان کرد

به سوتهمه نی پارچه هه سیرتک بو نهو ده خوتنه کی بوستنی. له حدیسه وه ورنه گیرئی که

ته داوی سوننه تهو دوی تهو کول نی به نهو ته سرداری هه صوان ته داوی کردوه. وه مبهستی

نیمامی بوخاری له هینانی نعم حدیسه لیته ده نهو ده که ته داوی شهرعی یو نیت نه خوشه که

بیکات یان غهیری نه خوشه که.

نعم حدیسه له ژماره کانی: (۲۹۰۳، ۲۹۱۱، ۳۰۳۷، ۴۰۷۵، ۵۲۴۸، ۵۷۲۲) دا

دووباره بوو ده.

*** **

۷۳- بَابُ السَّوَاكِ

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: بَتُّ عِنْدَ النَّبِيِّ فَاَسْتَنُّ

۲۴۴- حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ غِلَّانَ بْنِ جَرِيرٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَوَجَدْتُهُ يَسْتَنُّ بِسِوَاكِ بِيَدِهِ يَقُولُ: «أَع، أَع، أَع» وَالسَّوَاكُ فِيهِ كَأَنَّهُ يَتَهَوَّعُ.

۲۴۵- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَشُوصُ فَاَهُ بِالسَّوَاكِ.

نعم حدیسه له ژماره کانی: (۸۸۹، ۱۱۳۶) دا دوو باره بووه تموه.

(باب السواک) نهمه بابی سیواک کردنه، نینجا نهم نهمه سره نه هینتی (وقال ابن عباس: بت عند النبي فاستن) نه فرموی: شویک مامه وه لای پیغه مبه رﷺ که له خه وهستا سیواکی کرد. نینجا نهم حدیسه نه هینتی له نه بر موسای نه شعری یوه که (قال: أتیت النبي ﷺ فوجدته يستن بسواك بيده يقول: «أع، أَع، أَع» والسواك في فيه كانه يتهوع) فرموی چومه خزمت پیغه مبه به سیواکیک سیواکی ده کردو دهنگی له گهروی دهات وهک دهنگی که سیک که بیهوی خوی پرشینته وه. نینجا نهم حدیسه نه هینتی له حوزه یغه وه که (قال: كان النبي ﷺ إذا قام من الليل يشوص فاه بالسواك) فرموی پیغه مبه رﷺ کاتن له شمودا که هله نسا بز شونوتر سیواکی ده کردو ده می موباره کی به سیواک پاک و خارتن ده کرده وه له هه تامیک که به هوی خه وه وه پیدای نه بو.

*** **

۷۴- بَابُ دَفْعِ السَّوَاكِ إِلَى الْأَكْبَرِ

۲۴۶- وَقَالَ عَفَّانُ: حَدَّثَنَا صَخْرُ بْنُ جُوَيْرِيَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «إِذَا رَأَيْتَ أَتَسَوَّكَ بِسِوَاكِ، فَبِجَاءِنِي رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا أَكْبَرُ مِنَ الْآخَرِ، فَنَازَلْتُ السَّوَاكَ الْأَصْفَرَ مِنْهُمَا، فَقِيلَ لِي: كَبُرَ، لَدَفَعْتَهُ إِلَى الْأَكْبَرِ مِنْهُمَا».

(باب دفع السواک إلى الأكبر) نهمه بابی نه وه به نه گه ده دوو که ست لا بوو گه وره و بچو وکتی وه ویستت سیواکیان به دیتن له پیشه وه به گه وره کی بده. وه له م باره یوه نهم

حدیسه نه‌هینتی له نهبین و عومره‌وه -خوای‌یان رازی بیت- که (ان‌النبي ﷺ قال: «أراني أتمسك بسواك، فجاءني رجلان أحدهما أكبر من الآخر، فتاولت السواك الأصغر منهما، فقبل لي: كبير، فلدفعته إلى الأكبر منهما») لهم حدیسه‌وه ده‌رنه‌که‌وئی نمو که‌سی به تهمهن گه‌وره‌تر بیت باوی نه‌درئی به‌سهر تهمهن به‌چوو‌کدا وه هه‌روه‌ها خۆزاک و شتی ترش به مهرجن به‌ریز دانه‌نیشتبن وه نه‌گهر به ریز بوون لای راست پیتش نه‌خه‌ری. نینجا وه‌رنه‌گیسری به‌کاره‌یتانی سیواکی غه‌یری ناشه‌ری نی‌یه به‌لام چاک وایه بشۆزئی نینجا به‌کاری بیتنی، لهم باره‌یشه‌وه حدیسن هه‌یه له دایکمان عائشه‌وه -خوای لی رازی بیت- که نه‌فه‌رموئی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ سیواکی پیتدام و منیش نهم شۆردو سیواکم پت کرد له پاشان شۆردم و دامه‌وه پتی سیواکی پت هکات. نینجا نایا نه‌وه‌ی پت بیتراوه بیده به گه‌وره‌که له خه‌ودا بووین یان له بیتاریدا هه‌ردوو هه‌لنه‌گه‌ری و به هه‌ردوو باره‌که گوتراوه لای زانایان و به هه‌ر حال به‌و جۆره سونه‌ته. (قال أبو عبدالله اختصره نعمي عن ابن المبارك عن أسامة عن نافع عن ابن عمر) نهمامی بوخاری نه‌فه‌رموئی نهم مه‌تنی حدیسه‌ی کووت کردوه‌ته‌وه نهمیم له ابن مبارکه‌وه‌وه نه‌ویش له ئوسامه‌وه نه‌ویش له نهبین عومره‌وه، که‌واته با به‌زانئی نمو کووت کردنموه نابین به دمی درێژه‌که.

*** **

٧٥- بَابُ فَضْلِ مَنْ بَاتَ عَلَى الْوُضْءِ

٤٧٢- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ: أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِذَا أَتَيْتَ مَضْجَعَكَ فَتَوَضَّأْ وَضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ اضْطَجِعْ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ قُلْ: اللَّهُمَّ اسْلُمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَقَوِّضْ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مُنْجَأَ مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ ﷺ فَإِنْ مِتُّ مِنْ لَيْلَتِكَ فَأَنْتَ عَلَى الْفِطْرَةِ. وَاجْعَلْنِي آخِرَ مَا تَتَكَلَّمُ بِهِ». قَالَ: فَرَدَّدْتُهَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، فَلَمَّا بَلَغْتُ: «اللَّهُمَّ آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، قُلْتُ: وَرَسُولِكَ. قَالَ: «لَا وَنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ».

(باب فضل من بات على الرضوء) ندمه بابی نموده که به دست نویزه خدمت کار یکی چاکه و نموده که سه هه لساوه به کار یکی خه یرو سوننت، وه لعم باره یه وه ندم هه دیسه نه هینت له به راتی کوری عازیه وه که (قال: قال النبي ﷺ: «إذا أبيت مضجعك فتوضأ وضوءك للصلاة، صم اضطجع على شقك الأيمن، ثم قل: اللهم أسلمت وجهي إليك، وفوضت أمري إليك، والجنات ظهري إليك، رغبة ورهبة إليك، لا ملجأ ولا منجأ منك إلا إليك، اللهم آمنت بكتابك الذي أنزلت، ونبيك الذي أرسلت» فإن مت من ليلتك فانت على الفطرة. واجملهن آخر ما تتكلم به». قال: فرددتها على النبي ﷺ، فلما بلغت: «اللهم آمنت بكتابك الذي أنزلت، قلت: ورسولك. قال: «لا ونبيك الذي أرسلت»» که فرموی پیغه مبه رﷺ فرموی یتیم کاتن چوویته جینکای خه وو راکشان دهست نویزه بگروه وه که دهست نویزه بۆ نویزه کردن.

نینجا به سهری لای راستدا راکش دپاره روو به قیبله، نینجا ندم دو عایه بخوتنه نیت پاش نموده قسه مه که. نینجا نه گهر لهو شه و هدا بمری له سمر فیطرهت و نایینی نیسلام دهمری و خوا نمو مردن همان به نیسب بکات ندم هه دیسه له ژماره کانی: (۶۳۱۱، ۶۳۱۳، ۶۳۱۵، ۷۴۸۸) دا دوویاره بوو ته وه.

(۵)

کتاب الغسل

وَقَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى: ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطْهَرُوا، وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ، مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ (المائدة: ۶). وَقَوْلُهُ جَلَّ ذِكْرُهُ: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا، وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ، إِنْ اللَّهُ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا﴾ (النساء: ۴۳).

نینجا دیتہ سمر کیتابی غوسل نهم دوو نایه ته نه هیتنی و مدهستی نیحام لهم نایه تانه نهویه غوسل به قورثان واجبه، نینجا نایه تی سورته تی (المائدة) ی پیتش محست له نایه تی سورته تی (النساء)، چونکه نایه تی (المائدة) مجملو نص نی یه له غوسلدا وه مدهستی غوسله، کهواته وا چاکه نایه تی سورته تی (النساء) که نصه له غوسلدا بیتنی به دواى دا بین به به بیان بۆ نایه تی سورته تی (المائدة).

*** **

١- باب الوضوء قبل الغسل.

٢٤٨- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ بَدَأَ فغسل يديه، ثُمَّ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ يَدْخُلُ أَصَابِعُهُ فِي الْمَاءِ فَيَخْلُلُ بِهَا أَصُولَ شَعْرِهِ، ثُمَّ يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ غُرَفٍ بِيَدَيْهِ ثُمَّ يَغِيضُ عَلَى جِلْدِهِ كُلَّهُ.

ثم هديسه له زماره كانى: (٢٦٢، ٢٧٢) دا دو ياره بووه تموه.

٢٤٩- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مِمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ: تَوَضَّأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ غَيْرَ رِجْلَيْهِ، وَغَسَلَ فَرْجَهُ وَمَا أَصَابَهُ مِنَ الْأَذَى، ثُمَّ أَفَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ ثُمَّ نَحَى رِجْلَيْهِ فغسلهما، هَذِهِ غُسْلُهُ مِنَ الْجَنَابَةِ.

ثم هديسه له زماره كانى: (٢٥٧، ٢٥٩، ٢٦٠، ٢٦٥، ٢٦٦، ٢٧٤، ٢٧٦،

٢٨١) دا دو ياره بووه تموه.

نينجا دتته سر ثم باه (باب الوضوء قبل الغسل) نهمه بابتيكه له بارهى نهوى كه دهست نوتيز بگيرى له پيش غوسلدا وه لهم باروه هديسى نههتنى له دايكمان عانشه وهكو نهله رموى: (أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ بَدَأَ فغسل يديه، ثُمَّ يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ يَدْخُلُ أَصَابِعُهُ فِي الْمَاءِ فَيَخْلُلُ بِهَا أَصُولَ شَعْرِهِ، ثُمَّ يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ غُرَفٍ بِيَدَيْهِ ثُمَّ يَغِيضُ عَلَى جِلْدِهِ كُلَّهُ) نينجا نهم هديسهش نههتنى له مهيمونه دايكى نيمانداران و نهله رموى: (تَوَضَّأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ غَيْرَ رِجْلَيْهِ، وَغَسَلَ فَرْجَهُ وَمَا أَصَابَهُ مِنَ الْأَذَى، ثُمَّ أَفَاضَ عَلَيْهِ الْمَاءَ) بيتگومان نهين ليره دا بلتين له پيش دهست نوتيزه كوه عموره تى شوريوه (ثم نحى رجليه فغسلهما، هذه غسله من الجنابة).

*** **

٢- باب غسل الرجل مع امرأته.

٢٥٠- حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ

عَائِشَةُ قَالَتْ: كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ، مِنْ قَدَحٍ يُقَالُ لَهُ الْفَرْقُ.

تینجا دیتہ سہر تم بابہ (باب غسل الرجل مع امرأته) تمہ بابی تہوہ کہ روایہ
پیائو لہ گہل نافرہ تی خزیدا غوسل بکا ہم شتہوی کہ لہ حمدیسہ کہ دا ہاتوہ لہ دایکمان
عائشہ - خوی لی رازی بیت - کہ (قالت: كنت أغتسل أنا والنبي ﷺ من إناء واحد، من
قدح يقال له الفرق).

تم حمدیسہ لہ ژمارہ گانی: (۲۶۱، ۲۶۳، ۲۷۳، ۲۹۹، ۵۹۵۶، ۷۳۳۹) دا
دوویارہ بوہ تہوہ.

*** **

۳- بَابُ الْغُسْلِ بِالصَّاعِ وَتَحْوِهِ.

۲۵۱- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ الصَّمَدِ قَالَ حَدَّثَنِي شُعْبَةُ قَالَ
حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ حَفْصٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَلَمَةَ يَقُولُ: دَخَلْتُ أَنَا وَأَخُو عَائِشَةَ عَلَى عَائِشَةَ
فَسَأَلَهَا أُخْرَاهَا عَنْ غُسْلِ النَّبِيِّ ﷺ، فَدَعَتْ بِإِنَاءٍ نَحْنُ مِنْ صَاعٍ فَأَغْتَسَلْتُ وَأَفَاضْتُ عَلَى
رَأْسِهَا، وَبَيْنَا وَبَيْنَهَا حِجَابٌ.

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: قَالَ يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ وَبَهْزُ وَالْجُدِّيُّ عَنْ شُعْبَةَ: قَدَرِ صَاعٍ.

۲۵۲- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ آدَمَ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي
إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو جَعْفَرٍ أَنَّهُ كَانَ عِنْدَ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ هُوَ وَأَبُوهُ وَعِنْدَهُ قَوْمٌ، فَسَأَلُوهُ عَنِ
الْغُسْلِ، فَقَالَ: يَكْفِيكَ صَاعٌ، فَقَالَ رَجُلٌ: مَا يَكْفِينِي. فَقَالَ جَابِرٌ كَانَ يَكْفِي مَنْ هُوَ أَوْفَى
مِنْكَ شَعْرًا وَخَيْرٌ مِنْكَ. ثُمَّ أَثْنَا فِي ثَوْبٍ.

تم حمدیسہ لہ ژمارہ گانی: (۲۵۵، ۲۵۶) دا دوویارہ بوہ تہوہ.

۲۵۳- حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرِو عَنْ جَابِرِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ ابْنِ
عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَمِمْمُونَةَ كَانَا يَغْتَسِلَانِ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ.
قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: كَانَ ابْنُ عُيَيْنَةَ يَقُولُ أَخِيرًا «عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مِمْمُونَةَ، وَالصَّحِيحُ
مَا رَوَى أَبُو نَعِيمٍ».

نینجا دیته سر نم بابه که نه فدرموی: (باب الغسل بالصاع ونحوه) نمه بابی نهویه دهست نوژنه گیری به پری ساع و وینهی ساع. وه لم باره یوه حه دیستی نه هیتی له دایکمان عاتشه - خوی لئ رازی بیت- که نه فدرموی: (دخلت أنا وأخو عائشة على عائشة فسالها أخوها عن غسل النبي ﷺ، فدعت بإناء نحو من صاع فاغتسلت وأفاضت على رأسها، وبيننا وبينها حجاب) پرسیار کرا له غوسلی پتغمه مبره ﷺ وه پرسیار کهره که برای بو، نینجا داوای زهر فیتی کرد به نه ندازی ساعتیک، نینجا غوسلی کرد به وه وه پهرده له به پند بو.

نینجا نم حه دیسه نه هیتی (قال حدثنا أبو جعفر أنه كان عند جابر بن عبد الله هو و أبوه وعنده قوم، فسألوه عن الغسل، فقال: يكفيك صاع، فقال رجل: ما يكفيني. فقال جابر كان يكفي من هو أوفى منك شعرا وخير منك. ثم أمنا في ثوب) له جابره وه که کومه لیک پرسیاریان لئ کرد له نه ندازی ناو که غوسلی بین بکری نه ویش فدرموی: ساعت به سه، نینجا پیاویک وتی: ساعتیک به شم ناکات نه ویش فدرموی: ساع له مه وهر به شی که سیتی نه کرد که موی له تو زور تر بو وه له تو ش چاکتر بو له پاشان هه ستا پیش نوژی بو کردن له یهک لیاسدا. وه مه بهستی لهو که سه پتغمه مبره بو ﷺ. نم حه دیسه به لگه یه له سر نه وه که پیوسته پهره ی پتغمه مبره ﷺ بکری و مل که ج بکری بو فرمانه کانی. وه زیاده ره وی و نیراف له ناودا چاک نییه.

نینجا جابری کوری زهید له نبین و عه باسه وه ریوایت نکات که پتغمه مبره وه دایکی نیمانداران میمونه که (کانا یفتسلان من إناء واحد) له گهل پتغمه مبره دا ﷺ غوسلیان ده کرد له یهک زهر فی ناو. نه مدش به لگه یه که دوو کهس ناو هه لگوزن له زهر فیتیک و دهست نوژی بین بگرن ره وایه.

*** **

٤- بَابُ مَنْ أَفَاضَ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثًا

٢٥٤- حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ قَالَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ مُرْدٍ قَالَ حَدَّثَنِي جُبَيْرُ بْنُ مُطْعِمٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَنَا أَنَا فَأَفِضْ عَلَى رَأْسِي

ثلاثاً. وأشار بيده كليهما.

٢٥٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مَخُولٍ عَنْ رَاشِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُفْرِغُ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثًا.

٢٥٦- حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ قَالَ حَدَّثَنَا مَعْمَرُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَامٍ حَدَّثَنِي أَبُو جَعْفَرٍ قَالَ: قَالَ لِي جَابِرٌ: وَأَتَانِي ابْنُ عَمِّكَ - يُعْرَضُ بِالْحَسَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَنْفِيَّةِ - قَالَ: كَيْفَ الْفَسْلُ مِنَ الْجَنَابَةِ؟ فَقُلْتُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْخُذُ ثَلَاثَةَ أَكْفٍ وَيُفِيضُهَا عَلَى رَأْسِهِ، ثُمَّ يُفِيضُ عَلَى سَائِرِ جَسَدِهِ. فَقَالَ لِي الْحَسَنُ: إِنِّي رَجُلٌ كَثِيرُ الشَّعْرِ، فَقُلْتُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ أَكْثَرَ مِنْكَ شَعْرًا.

نینجا دیتہ سہر نم بابہ (باب من افاض علی رأسہ ثلاثاً) نمہ بابی کہستیکہ لغوسلدا سن جار ناوی کردووہ ہمسردا، وہ لم بارہیوہ حدیسن نہہنتی لہ جویہیری کوری مطعمہوہ کہ (قال: قال رسول الله ﷺ: «أما أنا فافيض على رأسي ثلاثاً». وأشار بيده كليهما) وتي يتغمبهه ﷺ فمرموى: من سن جار ناو نہکم ہمسرداوا بہ ہمدووہ دست دہستی نیشانی کرد، وہ لہ ریوایہ تدا ہاتوہ کہ لہ خزمہت يتغمبهه ﷺ نیزاع کرا لہ غوسل کردندا، ہیندی گوتیان من چہند جار ناو دہکم ہمسردا واتہ زیاد لہ سن جار، نہمیش فمرموى: (عن جابر بن عبد الله قال: كان النبي ﷺ يفرغ على رأسه ثلاثاً) من سن جار ناو نہکم ہمسردا، نینجا ہمدووہ جار وا بووبی یان نہبووبی سن جار سوننہتہ.

نینجا نم نہسردہش نہہنتی (قال حسن): كيف الفسل من الجنابة؟ فقلت: كان النبي ﷺ يأخذ ثلاثة أكف ويفيضها على رأسه، ثم يفيض على سائر جسده. فقال لي الحسن: «إني رجل كثير الشعر، فقلت كان النبي ﷺ أكثر منك شعرا» کہ پرسیار کرا لہ جابر کہ غوسل لہ لہش پیسی چوہہ؟ نہویش گوتی: يتغمبهه ﷺ سن مشتی ناوی نہکرد ہسردا، نینجا ناوی نہکرد ہسردا باقی لہشیدا. نینجا حسن پیی گوتم: من موم زوره نہویش گوتی: يتغمبهه ﷺ موی لہ تو زورتر بوو.

*** **

۵- بَابُ الْغُسْلِ مَرَّةً وَاحِدَةً.

۲۵۷- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَتْ مَيْمُونَةُ: وَضَعْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ مَاءً لِلْغُسْلِ لَغُسْلِ يَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا، ثُمَّ أَفْرَغَ عَلَى شِمَالِهِ لَغُسْلَ مَذَاكِبِرُهُ، ثُمَّ مَسَحَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ، ثُمَّ مَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ، وَغَسَلَ وَجْهَهُ، ثُمَّ أَفَاضَ عَلَى جَسَدِهِ، ثُمَّ تَحَوَّلَ مِنْ مَكَانِهِ لَغُسْلِ قَدَمَيْهِ.

نینجا دیتہ سہر نم بابہ (باب الغسل مرة واحدة) نمہ بابی نوہیہ کہ غوسل بہ یدک جار نہ بیت وہ لم بارہیہ وہ نم حدیثہ نہ ہینتی لہ نین عباسہ وہ کہ (قال: قالت ميمونة: وضعت للنبي ﷺ ماء للغسل لغسل يديه مرتين أو ثلاثا، ثم أفرغ على شماله لغسل مذاكبره، ثم مسح يده بالأرض، ثم مضمض واستنشق، وغسل وجهه، ثم أفاض على جسده، ثم تحول من مكانه لغسل قدميه) وتی: دایکمان مہیمونہ وتی: ناوم دانا یو پیغہ مہر ﷺ یو خوشوردن (غوسلی لہش گرانی) ہردوو دہستی موبارہ کی شورد دوو یا سین جار لہ پاشان ناوی کرد بہ دہستی چہ پید او زہکری شورد لہ گمل ہردوو گونہدا لہ پاشان دہستی مہسح کرد بہ زہوی لہ پاشان ناوی رادا لہ دم و لوتی وہ دم و چاو و ہردوو دہستی شورد لہ پاشان ناوی کرد بہ لہشی موبارہ کیدا لہ پاشان شوتنہکھی گزری و ہردوو قاچی پیروزی شورد.

*** **

۶- بَابُ مَنْ بَدَأَ بِالْحِلَابِ أَوْ الطَّيِّبِ عِنْدَ الْغُسْلِ.

۲۵۸- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ حَنْظَلَةَ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ دَعَا بِشَرٍّ نَحْوِ الْحِلَابِ فَأَخَذَ بِكَفِّهِ فَبَدَأَ بِشِقِّ رَأْسِهِ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ الْأَيْسَرِ، فَقَالَ بِهِمَا عَلَى رَأْسِهِ.

نینجا دیتہ سہر نم بابہ (باب من بدأ بالحلاب أو الطيب عند الغسل) نمہ بابی نوہیہ کہ لہ کاتی غوسلدا شتی بون خوش بہ کارینتی و لہ یہ کہم جارہوہ بہوہ دہست ہن بکات، وہ لم بارہیہ وہ حدیثہ نہ ہینتی لہ دایکمان عائشہ -خوای لی رازی بیت- کہ

(گفت: كان النبي ﷺ إذا اغتسل من الجنابة دعا بشئ نحو الحلاب لماخذ بكفه فبدأ بشق رأسه الأيمن، ثم الأيسر، فقال بهما على رأسه) نعم حديدسه زور نيشكالی تن هیتراوه بۆ سر نیمامی بوخاری که نمه ههله بهو هیچ کهس بن ههله نابن وه به رواله تیش زۆر گرانی تیدایه، بهلام فتح الباری به جوژی هیتاویه تی گری و نیشکال نامینتی، مهبهست به (حلاب) بۆ شتی پان و شتی قول نهک مهبهست شتی بۆن خوش بیت، نینجا بهو جوژه نه لیتین: کاتی پیغه مبهر بیویستایه غوسلی لهش گرانی بکات داوای زهرفیتی نه کرد بهو نه ندازهی که باس کرا، نینجا لهو ناوه شتیکی لئ نهگوزی و لای راستی سهری نهشۆزی و نینجا لای چهپی، نینجا به ههردوو مشتی نهیکرد به سهری موباره کیدا، نینجا له ترجمه کهدا که نهفه رموی: (او الطیب) مهبهست نهوهیه داوای ناوی کردووهو شتی بۆن خوشیش وه تردد له مه دایه که باهه که به ناوی ناو بهیری پان شتی بۆن خوش. وه بیتگومان شتی بۆن خوش له پاش غوسل به کار نههتیری.

٧- بَابُ الْمَضْمُضَةِ وَالِاسْتِنْشَاقِ فِي الْجَنَابَةِ.

٢٥٩- حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ بْنُ غِيَاثٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمٌ عَنْ كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا مِمْرَةُ قَالَتْ: صَبَّتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ غُسْلًا، فَأَفْرَغَ بِيَمِينِهِ عَلَى يَسَارِهِ فَغَسَلَهُمَا، ثُمَّ غَسَلَ فَرْجَهُ، ثُمَّ قَالَ بِيَدِهِ الْأَرْضَ فَمَسَحَهَا بِالتُّرَابِ، ثُمَّ غَسَلَهَا، ثُمَّ تَمَضَّمَهُ وَاسْتَنْشَقَ، ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ وَأَفَاضَ عَلَى رَأْسِهِ، ثُمَّ تَنَحَّى فَغَسَلَ قَدَمَيْهِ، ثُمَّ أَتَى بِمَنْدِيلٍ فَلَمْ يَنْفُضْ بِهَا.

نینجا دیته سر نه مهبه (باب المضمة والاستنشاق في الجنابة) نه مه بابی ناو له دم و لوت رادانه له کاتی غوسلی لهش پیسیدا وه لهم باره بهوه حیدسن نههتین له دایکمان مهیمونهوه -خوای لئ رازی بیت- که (گفت: صبت للنبي ﷺ غسلا، فأفرغ بيمينه على يساره فغسلهما، ثم غسل فرجه، ثم قال بيده الأرض فمسحها بالتراب، ثم غسلها، ثم تمضمض واستنشق، ثم غسل وجهه وأفاض على رأسه، ثم تنحى فغسل قدميه، ثم أتى بمنديل فلم ينفض بها) وتی ناوم کرد به دهستی پیغه مبهردا ﷺ خۆی بشوات به دهستی

راستی ناوی کرد به لای چه پیدا له پاشان هردوو دهستی شورد له پاشان عه‌وره‌تی شورد له پاشان دهستی دا به زه‌وی‌داو مه‌سحی کرد به خۆل له پاشان دهستی شۆری و ناوی رادا له دهم و لوتی و له پاشان ده‌مو‌چاوی شۆرد وه ناوی کرد به سه‌ریدا له پاشان وازی لێ هیتنا وه قاچه‌کانی شۆرد وه له پاش لێ بوونه‌وی مه‌ندیلی بۆ هیتنا بۆ خۆ وشک کردنه‌وه به‌لام خۆی بێن وشک نه‌کرده‌وه، که‌واته چاک وایه خۆ وشک نه‌کریته‌وه واز به‌یتیری له ناوی ده‌ست نوێژ با خۆی وشک بپیتته‌وه.

*** *** ***

۸- بَابُ مَسْحِ الْيَدِ بِالْعَرَابِ لِتَكُونَ أَنْفَى.

۲۶۰- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ الْحُمَيْدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ الْأَعْمَشُ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مِمُونَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ، فَغَسَلَ فَرْجَهُ بِيَدِهِ، ثُمَّ دَلَكَ بِهَا الْخَائِطَ ثُمَّ غَسَلَهَا، ثُمَّ تَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ، فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ غُسْلِهِ غَسَلَ رِجْلَيْهِ.

ئینجا دپته سه‌ر ته‌م باهه (باب مسح اليد بالعراة لتكون أنفی) ته‌مه بابی نه‌وی مه‌سحی خۆل بکرت به ده‌ست تا پاک و خاوێن تر بپیت. له‌م باره‌یه‌وه ته‌م هه‌دیه‌ سه‌ هیتنی له‌ دایکی ئیمانداران مه‌یمونه‌وه -خوای لێ وازی بپیت- که (أن النبي ﷺ اغتسل من الجنابة، فغسل فرجه بيده، ثم دلك بها الخائط ثم غسلها، ثم توضع وضوءه للصلاة، فلما فرغ من غسله غسل رجليه) ته‌فه‌رموێ پێخه‌مبه‌ر ﷺ خۆی شۆرد له‌ له‌ش گرانی‌دا عه‌وره‌تی نه‌شۆرد به‌ ده‌ستی له‌ پاشا ده‌ستی هیتنا به‌ دیواردا که خۆل بووه له‌ پاشا ده‌ستی شۆرد له‌ پاشا ده‌ست نوێژی گرت وه‌ک ده‌ست نوێژ بۆ نوێژ له‌ پاش لێ بوونه‌وی له‌ غوسل هه‌ردوو قاچی شۆرد. له‌م هه‌دیه‌وه ده‌رنه‌که‌وێ که خۆل پاک و خاوێن که‌مو بپگومان وێنه‌ی هه‌روایه.

*** *** ***

۹- بَابُ هَلْ يَدْخُلُ الْجَنْبُ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ

قَبْلَ أَنْ يَغْسِلَهَا إِذَا لَمْ يَكُنْ عَلَى يَدِهِ قَلْبَرٌ غَيْرَ الْجَنَابَةِ؟

وَأَدْخَلَ ابْنُ عُمَرَ وَالْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ يَدَهُ فِي الطَّهْوَرِ وَلَمْ يَغْسِلَهَا ثُمَّ تَوَضَّأَ.

وَلَمْ يَرِ ابْنُ عُمَرَ وَابْنُ عَبَّاسٍ بَاسًا بِمَا يَنْتَضِعُ مِنْ غَسْلِ الْجَنَابَةِ.

۲۶۱- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا الْفَلَحُ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ تَخْتَلِفُ أَيْدِينَا فِيهِ.

۲۶۲- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ غَسَلَ يَدَهُ.

۲۶۳- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ حَفْصٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُنْتُ أَغْتَسِلُ أَنَا وَالنَّبِيُّ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ مِنَ جَنَابَةٍ.

وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ مِثْلَهُ.

۲۶۴- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبْرِ قَالَ: سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ وَالْمَرْأَةُ مِنْ نِسَائِهِ يَغْتَسِلَانِ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ. زَادَ مُسْلِمٌ وَوَهَّبٌ عَنْ شُعْبَةَ: مِنَ الْجَنَابَةِ.

نیجاردیتہ سمر ندم باہ (باب هل يدخل الجنب يده في الإناء قبل أن يغسلها إذا لم يكن على يده قدر غير الجنابة؟) نایا لهش گران بوی هدیہ دست بخاتہ زہرفی کہ ناوی تیدا بیت بؤ ناو هه لگوستن نه گهر دهستی هیچ شتیکی پیسی پتوه نه بن بیتجکه له لهش گران یه که ی. وه لم باره یه وه ندم نه سمره نه هینتی له نیبن و عمرو به رانی کوری عازیه وه (و ادخل ابن عمر والبراء بن عازب يده في الطهور ولم يغسلها ثم تروأ ولم ير ابن عمر وابن عباس باسا بما ينتضع من غسل الجنابة) که دهستیان خستوه ته ناوی دهست نوتژ پیتش نه وه ی بیشورن وه به بن شورین دهست نوتژیان گرتوه. وه نیبن و عومرو نیبن عه باس هیچ ناره وایی یه کیان دانناوه لهو تکهو پرژه که له دهستی دهست نوتژ گر نه که ویتته ناو نهو زهرفی که ناوی لن هه لئه گوزی. نیجا ندم هه دیسه نه هینتی له دایکمانه وه عائشه - خوای لن رازی بیت- که نه فهرموی: (قالت: كنت أغتسل أنا والنبي ﷺ من إناء واحد تختلف أيدينا فيه). نیجا ندم هه دیسه نه هینتی و نه فهرموی: (كان رسول الله ﷺ إذا اغتسل من الجنابة غسل يده). نمو هه دیسانهش که دهست نه شورین نه که یه بن نه برتن به سمر نه وه دا که یه قینی هه بن دهسته که پاکه. وه نه وانه ی که شورین نه که یه بن نه برتن به سمر کاتیکدا که

گومان هه‌بێ له پاکی ده‌سته‌کاندا. وه به‌ چه‌ند وه‌لامی‌کی تریش نه‌و هه‌دیسانه یه‌ک خراون و دژایه‌تی نه‌ماوه له‌ نیوان هه‌دیه‌سه‌کاندا. ئینجا وێنه‌ی هه‌دیه‌سی پێشوو محم‌دی ب‌رای دایکی نیسانداران نه‌و هه‌دیه‌سه نه‌هێنتی لێ‌یه‌وه. ئینجا نه‌نه‌سی کو‌ری مالک به‌م شتی‌وه‌ی تر نه‌م هه‌دیه‌سه نه‌هێنتی و نه‌فه‌رموی: (كان النبي ﷺ والمرأة من نسائه يفتسلان من إماء واحد).

*** **

١٠- بابُ تَفْرِيقِ الْغُسْلِ وَالْوُضُوءِ.

وَيَذْكُرُ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّهُ غَسَلَ قَدَمَيْهِ بَعْدَ مَا جَفَّ وَضُوءُهُ.

٢٦٥- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَحْبُوبٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ قَالَ: حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَتْ مَيْمُونَةُ: وَضَعْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَاءً يَغْتَسِلُ بِهِ، فَأَفْرَغَ عَلَى يَدَيْهِ فَغَسَلَهُمَا مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا، ثُمَّ أَفْرَغَ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فَغَسَلَ مَذَاكِيرَهُ، ثُمَّ دَلَكَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ، ثُمَّ مَضَمَضَ وَاسْتَنْشَقَ، ثُمَّ غَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ، وَغَسَلَ رَأْسَهُ ثَلَاثًا، ثُمَّ أَفْرَغَ عَلَى جَسَدِهِ، ثُمَّ تَنَحَّى مِنْ مَقَامِهِ قَدَمَيْهِ.

ئینجا دێته سه‌ر نه‌م باهه (باب تفریق الغسل والوضوء) نه‌مه بابی نه‌وه‌یه نه‌گه‌ر

به‌ینی نه‌ندامه‌کانی ده‌ست نوێژه‌که‌وت قه‌هناکات. واته هێندێکیان بشو‌ریت و ئیتر بوه‌ستی تا وشک نه‌به‌یتمه‌وه ئینجا نه‌وانی تر بشو‌ری قه‌هناکاو ده‌ست نوێژه‌که‌ی دروسته‌و نه‌فه‌رموی: (و‌ی‌ذکر عن ابن عمر أنه غسل قدميه بعد ما جف وضوؤه) نه‌گێترنه‌وه له‌ نیبن و عومه‌ره‌وه که قاجی شو‌رد پاش نه‌وه‌ی ده‌ست نوێژه‌که‌ی وشک بوو بوه‌وه. ئینجا نه‌م هه‌دیه‌سه نه‌هێنتی له‌ دایکه‌مان مه‌یمونه -خوای لێ رازی بیت- که (قالت ميمونة: وضعت لرسول الله ﷺ ماء يغتسل به، فأفرغ على يديه فغسلهما مرتين أو ثلاثًا، ثم أفرغ بيمينه على شماله فغسل مذاكيره، ثم دلك يده بالأرض، ثم مضض واستنشق، ثم غسل وجهه ويديه، وغسل رأسه ثلاثًا، ثم أفرغ على جسده، ثم تنحى من مقامه قدميه) نه‌سه‌ره‌که‌ی پێش خست، چونکه له‌ مه‌سه‌له‌که‌دا هه‌دیه‌سه که ده‌ق نی‌یه، هه‌لته‌گرێ نه‌وه‌نده‌ی به‌ین نه‌بووین تا ووشک بوونه‌وه‌ی پێشوه‌که.

*** **

١١- بَابُ مَنْ أْفَرَّغَ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فِي الْغُسْلِ.

٢٦٦- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ بِنْتِ الْحَارِثِ قَالَتْ: وَضَعْتُ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ غُسْلًا وَسَتَرْتُهُ فَصَبُّ عَلَى يَدِهِ فغسلها مرة أو مرتين - قَالَ سُلَيْمَانُ: لَا أَدْرِي أَذْكَرُ الثَّالِثَةَ أَمْ لَا- ثُمَّ أْفَرَّغَ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ فغسل فرجه، ثُمَّ ذَلِكَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ أَوْ بِالْحَائِطِ، ثُمَّ تَمَضَّمْهُ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَغَسَلَ رَأْسَهُ، ثُمَّ صَبَّ عَلَى جَسَدِهِ، ثُمَّ تَنَحَّى فغسل قدميه، فَنَاولَتْهُ خُرْقَةً فَقَالَ بِيَدِهِ هَكَذَا، وَلَمْ يَرُدَّهَا.

تینجا دیتہ سر نہم باہ (باب من أفرغ بيمينه على شماله في الغسل) نہمہ بابی نموہیہ کہ بہ دەستی راستی ناو بکات بەسەر لای چە پێدا. وہ لەم بارە یەوہ نەم حەدیسە نەهتینی لە دایکمان مەیمونە -خوای لێ رازی بیت- کہ (قالت: وضعت لرسول الله ﷺ غسلا وسترته فصب على يده فغسلها مرة أو مرتين - قال سليمان: لا أدري أذكر الثالثة أم لا- ثم أفرغ بيمينه على شماله فغسل فرجه، ثم ذلك يده بالأرض أو بالحائط، ثم تمضمض واستنشق وغسل وجهه ويديه وغسل رأسه، ثم صب على جسده، ثم تنحى فغسل قدميه، فناولته خرقه فقال بيده هكذا، ولم يردّها). واتە بە دەست نیشارەتی کرد کہ نامەوێ.

*** **

١٢- بَابُ إِذَا جَامَعَ ثُمَّ عَادَ. وَمَنْ دَارَ عَلَى نِسَائِهِ فِي غُسْلٍ وَاحِدٍ.

٢٦٧- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عَدِيٍّ وَيَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ الْمُثَنَّى عَنْ أَبِيهِ قَالَ: ذَكَرْتُهُ لِعَائِشَةَ فَقَالَتْ بِرَحْمَةِ اللَّهِ أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ كُنْتُ أَطِيبُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَيَطُوفُ عَلَى نِسَائِهِ ثُمَّ يَصْبِحُ مُحَرَّمًا يَنْتَضِعُ طَبِيبًا.

نەم حەدیسە لە ژمارە ی: (٢٧٠) دا دووبارە بوو دەتو.

٢٦٨- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ قَتَادَةَ قَالَ: حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَدُورُ عَلَى نِسَائِهِ فِي السَّاعَةِ الرَّاحِدَةِ مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهِنَّ إِحْدَى عَشْرَةَ. قَالَ: قُلْتُ لَأَنْسَ: أَوْ كَانَ يَطِيقُهُ؟ قَالَ: كُنَّا نَتَحَدَّثُ أَنَّهُ

أَعْطِي قُوَّةَ ثَلَاثِينَ.

وَقَالَ سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ إِنَّ أَنَسًا حَدَّثَهُمْ تِسْعَ نِسْوَةٍ.

نم حمديسه له ژماره کانی: (۲۸۴، ۵۰۶۸، ۵۲۱۵) دا دووباره بووه تهموه.

نينجا دټه سدر نم بابه (باب إذا جامع ثم عاد. ومن دار على نسائه في غسل واحد) نمه بابټيکه له باره ټهوه که سيک جيماع بکات و نينجا به بن غوسل دووباره جيماع بکات ناپا شرعي به يان نا؟ وه بابي ټهويه که سيک چنده ژنيکي هديت و بکه ټي به سدر هممويانداو له پاشان يک غوسل بکات له باتي هممو جيماعه کاندا. لم باره يهوه حمديس ټههتي له دايکهانهوه عائشه -خوای لن رازی بيت- که (قالت: كنت أطيب رسول الله ﷺ لسطوف على نسائه ثم يصبح محرما ينضح طيبها) ټهه رموي نم پټغه مبهرم ﷺ بټن خوش نه کرد نينجا نه گهرا به سدر حمدهمه کانيداو له پاشا نه چوه نيجرامه وهو بريقي ټه دايه وه له بټن خوشيدا، که واته مانه وه بټنه خوشه که و ناساري بټ پاش نيجرام قهينا کات. نينجا نم حمديسه ټههتي له ټهنه سي کوري ماليکه وه که (قال: كان النبي ﷺ يلدور على نسائه في الساعة الواحدة من الليل والنهار وهن إحدى عشرة. قال: قلت لأنس: أو كان يطيقه؟ قال: كنا نتحدث أنه أعطي قوة ثلاثين. وقال سعيد عن قتادة إن أنسا حدثهم تسع نسوة) نم ريوايه تي قتاده له بليعدا هه رن و ناسراون. وه ټهو هټي ژن و ميټري به بټ ټهو پټويست بوو، چونکه ټهو همميشه دلي پيرزي پهيوست بووه به يادي خواوه بهو هټزه به تينه نه براه پهروش نه ټهوو دلي موباره کي روو بکاته هيچ کارتيکي ترو نهه پچرا لهو ياده. نينجا کاروباري نهتي نافرته تان ټه وهنده زورن که شهرم نه کري له گوتنيان به کز مه لتيکي وا نه بوايه زهت نهه گهرا. ته نانهت پرسهاري وا بووه له باره نافرته تانهوه پټغه مبهرم ﷺ خزشي شهرمي کردوه بيغه رموي و يه کي له دايکاني نيمانداران روونيان کردوه تهموه. بټ وټنه جاريک نافرته تيک پرسهاري کرد ناپا له پاش تهواو بووني هه يزو غوسل کردن چي بکات؟ له وه لامدا فهرموي: (وان تتبع اثره مسكا) ميسک و بټن خوشي بکات به عه وره تيا، نافرته که لهوه تي نهه که يشت و نه ميس شهرمي نه کرد ده که به فهرموي تا دايکي نيمانداران عائشه -خوای لن رازی بيت- په لي گرت و بردي حالي کرد.

نینجا وهک تیهه لکیش به جوانی نه زانم چۆنیه تی پهیدا بوون و هۆی کۆبوونه و هیان
 بکهه بۆ نهشاره زاگان . شتیکی ناشکرایه و شایه تی میژوو که له پیش هاتی قورناندا
 ژماره کی تاییه تی نه بوو بۆ ژن هیتان و هه رچه ند که مهیل بیوایه نه هیترا تا قورنان ژماره ی
 دیاری کرد بۆ گشت موسلمانان هتا هه تایه . وه له باره ی پیغه مبه ره وه ﷺ شتیکی ناشکراو
 به ناویانگه یه کهم هه ره می خه دیجه خاتون - خوی لی رازی بیت- که له ته مه نی ۲۵ سالیدا
 خواستی نه و له ته مه نی ۴۰ سالیدا بوو هیچ پیاو و نافر هتیک وهک نه وان ژیا نی به خته وه ری
 و کامه رانیان نه بر دو وه ته سه ره نه و ماوه دوورو درێژه ماوه ی ۲۵ سالیکی نینجا پاش وه فاتی
 خه دیجه خاتون سن سالیکی به بن خیزان مایه وه به یگومان خه لکی زۆر مه منون بوون که
 دلی چ نافر هتیک به گری به شانازی یه وه بیده نی وهک سه رۆکه گانی قوره یش نار دیا نه لای چ
 نافر هتیک پی خۆشه بیده نی نه گه ر واز بیتنی لی یان و در می نایینه که یان نه دو ئی . وه له پیش
 پیغه مبه ریشا به شایه تی همموان پاکترین کهس و دوورترین کهس بووه له کار و کرده وه ی
 ناجۆر که واته خواستی هه ره مه گانی هه ره که هۆو حیکمه تیکی تاییه تی تیدا بووه و
 هیند پکیان پیرو هه تبه و بار بوون وهک به درێژی باس کرا وه منیش له ته فسیری قورنانه که دا
 با سم کردو وه . وه هه ره مه گانی خوا گیترا نی به دایکی نیمانداران له رۆژو له درو حه لال
 نه بوونیان بۆ هیچ کهستیکی تر به وینه ی دایکی راسته قینه که واته نه وانه هه ره نه بی پیئنه وه له
 عیصه تی نه ودا وهک که سانی تر که موسلمان نه بوون و زیاد له چوار ژنیا ن هه بوو چواریان
 نه هیشه ته وه باقی تریان به ره لا نه کردن وهک یه کتی ده ژنی هه بوو فه رموی : (أَمْسِكْ أَرْبَعًا
 وَفَارِقْ سَائِرَهُنَّ) چواری بهیته ره وه نه و ی تری واز لی بهیته . هه زم کرد لیته دا نه م کورته یه
 باس بکهه له باره ی دایکه گانی نیماندارا وه - خوا لی یان رازی بیت.

*** *** ***

۱۳- بَابُ غُسْلِ الْمَذْيِ وَالْوُضُوءِ مِنْهُ

۲۶۹- حَدَّثَنَا أَبُو الزُّبَيْدِ قَالَ: حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ أَبِي حَمِيزٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ
 عَلِيٍّ قَالَ: كُنْتُ رَجُلًا مُذَاهًا، فَأَمَرْتُ رَجُلًا أَنْ يَسْأَلَ النَّبِيَّ ﷺ - لِمَكَانِ ابْنَتِهِ - فَسَأَلَ، فَقَالَ
 «تَوَضَّأَ وَغَسَلَ ذَكَرَكَ».

نینجا دپته سه ره نه م باهه (باب غسل المذي والوضوء منه) نه مه بابی حوکی

مه‌ذی‌یهو دست نوژن‌گرتن به هۆی نه‌وه‌وه، واته پيسه‌وه دست نوژنی پێ نه‌شکێ و به‌لام له‌ش پيس ناکات وه له‌م باره‌یه‌وه له‌ نیمامی عملی‌یه‌وه که (قال: کنت رجلاً مذاءً، فأمرت رجلاً أن يسأل النبي ﷺ -لمکان ابنته-) من پیاویک بووم وه‌زیم زۆر لێ نه‌هات فه‌رمانم دا به‌ پیاویک که پرسیار بکات له‌ پیتغه‌مبه‌ر ﷺ خۆم رووم نه‌بوو له‌بهر بوونی کچه‌که‌ی، واته فاطمه -سه‌لامی خوای لێ بیت- نه‌ویش پرسیارى کرد (فقال وتوضاً واغسل ذکرك) دست نوژن‌بگه‌رو زه‌که‌رت بشۆزه. مه‌به‌ست نه‌وه‌یه له‌ پیتشه‌وه زه‌که‌رت بشۆزه له‌پاش نه‌وه دست نوژن‌بگه‌ر، واته نه‌وه دوو شته به‌جێ به‌یتنه.

*** **

١٤- بَابُ مَنْ تَطَيَّبَ ثُمَّ اغْتَسَلَ، وَبَقِيَ اثر الطَّيِّبِ.

٢٧٠- حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ: حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ الْمُثَنَّبِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ فَلَذَكَّرْتُ لَهَا قَوْلَ ابْنِ عُمَرَ: «مَا أَحَبُّ أَنْ أَصْبَحَ مُحَرَّمًا أَنْطَخَ طِبًّا، فَقَالَتْ عَائِشَةُ: أَنَا طَيِّبَتُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، ثُمَّ طَافَ فِي نِسَائِهِ، ثُمَّ أَصْبَحَ مُحَرَّمًا.

٢٧١- حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ: حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ: حَدَّثَنَا الْحَكَمُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبَيْضِ الطَّيِّبِ فِي مَقَرِّ النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ مُحَرَّمٌ.

نهم هه‌دیسه له ژماره‌کانی: (١٥٣٨، ٥٩١٨، ٥٩٢٣) دا دووباره بووه‌ته‌وه.

ئینجا دیته سه‌ر نهم بابە (باب من تطيب ثم اغتسل، وبقي اثر الطيب) نهمه بابی نه‌وه‌یه که‌سێ خۆی بۆن خوش بکات له‌ پاش نه‌وه غوسل بکات و نه‌هرا دابه‌ستێ و نه‌سه‌ری شته بۆن خوشه‌که‌ی پتوه دیار بیت. واته ماتول له‌ پیتش نه‌هرا مه‌که‌دا خۆی بۆن خوش کردوه مه‌انه‌وی نه‌سه‌ره‌که‌ی بۆ پاش نه‌هرا مه‌که‌ قه‌یناکات. ئینجا ئیبن و عوممر -خوایان لێ رازی بیت- فه‌رموده‌یه‌کی هه‌تاره (ما أحب أن أصبح محرماً أنطخ طيباً) پیت خوش نی‌یه له‌ نه‌هرا مه‌دا بـم بۆنی خوشم پتوه بیت، ئینجا یه‌که‌تیک نهم قسه‌یه‌ باس نه‌کات بۆ دایکی نه‌مانداران عائشه -خوای لێ رازی بیت- نه‌ویش به‌ره‌رچی قسه‌که‌ی ئیبن عوممر نه‌داته‌وه نه‌فه‌رموێ: (أنا طيبت رسول الله ﷺ، ثم طاف في نسائه، ثم أصبح محرماً) من پیتغه‌مبه‌رم بۆن خوش نه‌کردو ئینجا نه‌ویش نه‌که‌را به‌سه‌ر حه‌مه‌که‌نیداو کاری شه‌رعی له‌گه‌ل نه‌کردن و

نینجا غوسلی نه کړدو نیحرامی نه به ست بهو بڼه خوښه وه. نیمامی بوخاری هرچونتی نهو
 فهرمودی هرزه تی عائشی هیتا بز بهر بهرچ دانه وی نیبن عومر هروده ها نه مه نه گه یه تی که
 حدرمه کان ناگادار تر بوون به هیندی کار که هاو له کانی ناگادار نه بوون با له هاو له
 که وره کانی بووین. نینجا دهر نه که وی که نافر ه تان سوننه ته خزمه تی میتړده کانیان بکن وهک
 دهریش که وت مانه وی بز خوشی بز پاش نیحرام به ستن قهیناکات. وهک نم فهرمودی
 دایکمان عائشه دهقه و به روونی نهو نه گه یه تی که له ریوایه تیکدا هاتوه و نه فهرموی:
 (کاني أنظر إلى وبص الطيب في مفرق النبي ﷺ وهو محرم) وهک نیستا بهر چاومه وه
 بیت بریقه و بز خوشه که به سهری پیغه مبهروه له کاتیکدا که له نیحرامدا بوو واته بریقه کی
 مابوویه وه بز پاش نیحرام دابه ستن.

*** *** ***

۱۵- بَابُ تَخْلِيلِ الشَّعْرِ، حَتَّى إِذَا ظَنَّ أَنَّهُ قَدْ أَرَوَى بَشْرَتَهُ أَفَاضَ عَلَيْهِ.
 ۲۷۲- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ: أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ
 عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ غَسَلَ يَدَيْهِ، وَتَوَضَّأَ وَضُوءَهُ
 لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ اغْتَسَلَ، ثُمَّ يُخَلِّلُ بِيَدِهِ شَعْرَهُ، حَتَّى إِذَا ظَنَّ أَنَّهُ قَدْ أَرَوَى بَشْرَتَهُ أَفَاضَ عَلَيْهِ
 الْمَاءَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ غَسَلَ سَائِرَ جَسَدِهِ.

۲۷۳- وَقَالَتْ: كُنْتُ اغْتَسِلُ أَنَا وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ إِنَاءٍ وَاحِدٍ نَغْرِفُ مِنْهُ جَمِيعًا.
 نینجا دپته نر نم باب (باب تخليل الشعر، حتى إذا ظن أنه قد أروى بشرته أفاض
 عليه) نه مه بابی ده ست تیخستنی سهره له کاتی غوسلی له ش پیسی دا نه ونده چنگی تن
 بخات هه تا بزانی باش پیسته که ی ناوی لن که وتوه به باشی نینجا ناو بکات به سهریدا
 نینجا لم باره یوه هدیسن نه هینتی له دایکمان عائشه خوی لن رازی بیت که (قالت: كان
 رسول الله ﷺ إذا اغتسل من الجنابة غسل يديه، وتوضأ وضوءه للصلاة، ثم اغتسل، ثم
 يخلل بيده شعره، حتى إذا ظن أنه قد أروى بشرته أفاض عليه الماء ثلاث مرات، ثم غسل
 سائر جسده)، (وقالت: كنت أغتسل أنا ورسول الله ﷺ من إناء واحد نغرف منه
 جميعا) نه فهرموی پیغه مبهروه کاتی بیویستایه غوسلی له ش گرانی بکات هه ردوو ده ستی

نه‌شوردو ده‌ست نو‌ژی نه‌گرت وه‌ک ده‌ست نو‌ژ گرتن بۆ نو‌ژ، نینجا هه‌ردوو ده‌ستی نه‌شورد
 نینجا باقی له‌شی نه‌شوردو ده‌ستی نه‌خسته ناو مووه‌که‌ی هه‌تا بیزانیایه که ناوی به‌ باشی
 داوه له‌ پێسته‌که‌ی نینجا ناوی نه‌کرد به‌سه‌ریدا سێ جار نینجا باقی له‌شی نه‌شورد. وه‌ له
 ریوایه‌تیکی تردا نه‌فه‌رموئ: من و پێغه‌مبه‌ر ﷺ خو‌مان شۆرد له‌ یه‌ک زه‌رفداو هه‌لمان
 نه‌گۆست.

*** *** ***

١٦- بَابٌ مِنْ تَوَضُّأٍ فِي الْجَنَابَةِ.

ثُمَّ غَسَلَ سَائِرَ جَسَدِهِ وَلَمْ يُعِدْ غَسْلَ مَوَاضِعِ الرُّضُوءِ مَرَّةً أُخْرَى.

٢٧٤- حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ عِيسَى قَالَ: أَخْبَرَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى قَالَ: أَخْبَرَنَا
 الْأَعْمَشُ عَنْ سَالِمٍ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مَيْمُونَةَ قَالَتْ: وَضَعَ
 رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَضُوءَ الْجَنَابَةِ فَالْكَفَّ بِيَمِينِهِ عَلَى شِمَالِهِ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا، ثُمَّ غَسَلَ فَرْجَهُ، ثُمَّ
 ضَرَبَ يَدَهُ بِالْأَرْضِ - أَوْ الْحَائِطِ - مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا، ثُمَّ مَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ وَجْهَهُ
 وَذِرَاعَيْهِ، ثُمَّ أَفَاضَ عَلَى رَأْسِهِ الْمَاءَ، ثُمَّ غَسَلَ جَسَدَهُ، ثُمَّ تَنَحَّى فَغَسَلَ رِجْلَيْهِ. قَالَتْ:
 فَأَتَيْتُهُ بِخُرْقَةٍ فَلَمْ يَرِدْهَا، فَجَعَلَ يَنْقُضُ بِيَدِهِ.

نینجا دپته سه‌ر نه‌م باهه (باب من توضاً فی الجنابة). ثم غسل سائر جسده ولم يعد
 غسل مواضع الرضوء مرة أخرى) نه‌مه بابی نه‌ویه که کسێ له‌ غوسلی له‌ش گرانی‌دا
 ده‌ست نو‌ژ بگرت و نینجا باقی له‌شی بشو‌ژی و شو‌ردنی جێگه‌ ده‌ست نو‌ژه‌که‌ دووباره
 نه‌کاته‌وه‌ شو‌رینی ده‌ست نو‌ژ، که کیفایه‌ت بیت وه‌ک نه‌گه‌ر هه‌موو له‌شی بشو‌ژی نیه‌ر لازم
 ناکات ده‌ست نو‌ژ بگرت وه‌ له‌م باره‌یه‌وه‌ نه‌م هه‌دیسه‌ نه‌هێنی له‌ دا‌یکی نیمانداران مه‌یمونه
 -خو‌ای لی رازی بیت- که (قالت: وضع رسول الله ﷺ وضوء الجنابة فالكفأ بيمينه على
 شماله مرتين أو ثلاثا، ثم غسل فرجه، ثم ضرب يده بالأرض - أو الحائط - مرتين أو
 ثلاثا، ثم مضمض واستنشق وغسل وجهه وذراعيه، ثم أفاض على رأسه الماء، ثم غسل
 جسده، ثم تنحى فغسل رجليه. قالت: فاتيته بخُرقة فلم يردّها، فجعل ينقض بيده) واته
 به‌ ده‌ست نیشاره‌تی کرد نایه‌وئ و خو‌ش وشک ناکاته‌وه‌. نه‌م هه‌دیسه‌ پێش که‌وت به‌لام

لیتردا مه‌ه‌ست نه‌وه به‌لگه بن له‌سەر نه‌وه شۆردنی ده‌ست نوێژ به‌سه پیتیست نی‌یه له
غوسلدا شۆرینی نه‌ندامه‌کانی ده‌ست نوێژ و دووباره کردنه‌وه‌ی.

١٧- بَابُ إِذَا ذَكَرَ لِي الْمَسْجِدَ أَنَّهُ جُنُبٌ خَرَجَ كَمَا هُوَ وَلَا يَتِيمُهُ.

٢٧٥- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمرٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا يونسُ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: أَقْبَمَتِ الصَّلَاةُ وَعَدِلَتِ الصُّفُوفُ قِيَامًا، فَخَرَجَ إِلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَلَمَّا قَامَ فِي مُصَلَّاهُ ذَكَرَ أَنَّهُ جُنِبَ لِقَالِ لَنَا «مَكَانَكُمْ»، ثُمَّ رَجَعَ فَاعْتَسَلَ، ثُمَّ خَرَجَ إِلَيْنَا وَرَأْسُهُ يَقْطُرُ، فَكَبَّرَ لصلَاتِنَا مَعَهُ.

ئىنجا ھېتە سەر ئەم باھە (باب إذا ذكر في المسجد أنه جنب خرج كما هو ولا يتيمم) ئەمە ھابىنكە باسى ئوۋە ئەكات ئەگەر كەستى لەشى گران بېت بېرى نەبېت لە مزگەوتدا بېت ھەر بەو شىۋەيە دەرچېت لە مزگەوت و تەيەموم ئەكات ھۆ دەرچوۋنەكە، وە ئەم بارەۋە ئەم ھەدىسە ئەھىتىنى لە ئەبۇ ھورەيرەۋە كە ئەفەرمىنى: (أقيمت الصلاة وعدلت الصفوف قياما، فخرج إلينا رسول الله ﷺ، فلما قام في مصلاه ذكر أنه جنب فقال لنا «مكانكم» ثم رجع فاغتسل، ثم خرج إلينا ورأسه يقطر، فكبر فصلينا معه) ئىنجا بە متابە ئەوزاعى ئەيھىتىنى لە زەھرىيەۋە. ئىنجا چەند باسېك ھەيە لە بارەي ئەم ھەدىسە لەمەو پاش بە ئىزنى خوا دېت لە (كتاب الصلاة) دا.

نهم حدیسه له ژماره کانی: (۶۳۹، ۶۴۰) دا دووباره پروتوه.

١٨- بَابُ نَفْضِ الْيَدَيْنِ مِنَ الْفُسْلِ عَنِ الْجَنَابَةِ.

٢٧٦- حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو حَمْزَةَ قَالَ سَمِعْتُ الْأَعْمَشَ عَنْ سَالِمٍ عَنْ كُرَيْبٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: قَالَتْ مَيْمُونَةُ: وَضَعْتُ لِلنَّبِيِّ ﷺ غَسْلًا، فَسَرْتُهُ بِقُبُوبٍ وَصَبُّ عَلَى يَدَيْهِ فَعَلَّهُمَا ثُمَّ صَبُّ فَعَسَلَ فَرَجَهُ، فَضَرَبَ بِيَدِهِ الْأَرْضَ فَمَسَحَهَا ثُمَّ غَسَلَهَا، فَمَضْمَضَ وَاسْتَنْشَقَ وَغَسَلَ وَجْهَهُ وَذِرَاعَيْهِ، ثُمَّ صَبُّ عَلَى رَأْسِهِ، ثُمَّ تَخَعَّى فَعَسَلَ

قَدَمَيْهِ، فَنَاولَتْهُ ثَرْبًا فَلَمْ يَأْخُذْهُ، فَانْطَلَقَ وَهُوَ يَنْفُضُ يَدَيْهِ.

نینجا دیتہ سر نہم بابہ (باب نفض الیدین من الغسل عن الجنابة) نہمہ بابی نہوہیہ کہ لہ غوسلی لش گرانیدا بہ ہمدورو دوستی ناوچور بکات بہ ہالہ کانی و بہ شتیگ وشکی نہکاتہوہ، لہم بارہیہوہ نہم حدیسہ نہہیتی لہ دایکمان مہیورنہ -خوای لئی رازی بیئت- کہ (قالت میمونہ: وضعت للنبي ﷺ غسلا فسترته بثوب وصب على يديه فغسلهما ثم صب بيمينه على شماله فغسل فرجه فغضب بيده الأرض فمسحها ثم غسلها، فمضمض واستنشق وغسل وجهه وذراعيه، ثم صب على رأسه وأفاض على جسده، ثم تنحى فغسل قدميه، فناولته ثربا فلم يأخذه، فانطلق وهو ينفض يديه) نیام نہم حدیسہی ہینا و کردی بہ بہ لگہ لہسر نیشارہت بہ دہستہ کانی بونہ ہینانی جلہ کانی.

*** **

۱۹- بَابُ مَنْ بَدَأَ بِشِقِّ رَأْسِهِ الْأَيْمَنِ فِي الْغُسْلِ.

۲۷۷- حَدَّثَنَا خَلَادُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ نَافِعٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كُنَّا إِذَا أَصَابَتْ إِحْدَانَا جَنَابَةٌ أَخَذَتْ بِيَدَيْهَا ثَلَاثًا فَوَقَّ رَأْسَهَا ثُمَّ تَأَخَذُ بِيَدِهَا عَلَى شِقِّهَا الْأَيْمَنِ، وَبِيَدِهَا الْأُخْرَى عَلَى شِقِّهَا الْأَيْسَرِ.

نینجا دیتہ سر نہم بابہ (باب من بدأ بشق رأسه الأيمن في الغسل) نہمہ بابی نہوہیہ لہ کاتی غوسل کردندا بہ لای راستی سمریدا دست یق بکات بہ شوردنی، وہ لہم بارہیہوہ نہم حدیسہ نہہیتی لہ دایکمان عائشہوہ -خوای لئی رازی بیئت- (قالت: كنا إذا أصابت إحدانا جنابة أخذت بيديها ثلاثا فوق رأسها ثم تأخذ بيدها على شقها الأيمن، وبيدها الأخرى على شقها الأيسر) فہرمووی نہگہر یہ کتیگ لہ نیتہ تووشی لش گرائی ببوایہ بہ دہستی سن جار ناوی نہکرد بہ سمریدا لہ پاشا بہ دہستی ناوی نہکرد بہ لای راستیداو بہ دہستہ کہی تری بہ لای چہ پیدا۔ لہم حدیسہ دا شتیوہ کی تری غوسلی ہینا و دیارہ پتیوستہ نہم شتیوہ یان راگہ یہنتی نیتر بہ حدیس یان بہ نہسر.

*** **

۲۰ باب من اغتسل عرياناً وحده في الخلوة،
ومن تستر فالتستر افضل وقال بهز عن ابيه عن جده عن النبي ﷺ
«الله احق ان يستحيا منه من الناس»

۲۷۸- حدثنا اسحاق بن نصر قال حدثنا عبد الرزاق عن معمر عن همام بن منبه
عن ابي هريرة عن النبي ﷺ قال «كانت بنو اسرائيل يغتسلون عراة ينظر بعضهم إلى
بعض، وكان موسى يغتسل وحده، فقالوا: والله ما يمنع موسى ان يغتسل معنا إلا أنه آذو.
فذهب مرة يغتسل، فوضع ثوبه على حجر ففر الحجر بثوبه، فخرج موسى في اثره
يقول: ثوبي يا حجر، حتى نظرت بنو اسرائيل إلى موسى فقالوا: والله ما بموسى من
باسر. وأخذ ثوبه فطفيق بالحجر ضرباً، فقال أبو هريرة: والله إنه لندب بالحجر سبعة أو
سبعة ضرباً بالحجر».

نعم حدیسه له ژماره کانی: (۴۷۹۹، ۳۴۰۴) دا دو یاره بوو ده.

۲۷۹- وعن ابي هريرة عن النبي ﷺ قال: «بينما أيوب يغتسل عرياناً فخر عليه
جراد من ذهب، فجعل أيوب يحنثي في ثوبه، فناداه ربه: يا أيوب ألم أكن أغنيك عما
ترى؟ قال: بلى وعزتك، ولكن لا غني بي عن بركتك».
ورواه ابراهيم عن موسى بن عقيب عن صفوان بن سليم عن عطاء بن يسار عن ابي
هريرة عن النبي ﷺ قال: «بينما أيوب يغتسل عرياناً...».

نعم حدیسه له ژماره کانی: (۷۴۹۳، ۳۳۹۱) دا دو یاره بوو ده.

(باب من اغتسل عرياناً وحده في الخلوة، ومن تستر فالتستر افضل) نه مه بابی
حوکمی نه ویه که سیتک غوسل بکات به رووتی و تنیا له چولیدا دروسته و نه گهر خوی
داپوژن چاکتره. ټینجا هم حدیسه نه هینن له بابیری به هزه وه عن النبي ﷺ: الله احق ان
يستحيا منه من الناس له پیغه مبهروه ﷺ فهرمویه تی خوا شایانتره بهمدی شهرمی لئ
بکری تا خه لکی. واته به رووتی غوسل کردن له پیتش چاری خه لکی و شهرمی لئ نه کری
کاریکی ناره وایه دهی شهرم نه کردن له خوا ناره واته، که واته نه گهر له چولیدا غوسلی کرد یا

ی داپوشن له بهر شرم کردن له خواو بهلن هیچ شاراو نه یه له خواو هرچی بکین واین به بهرچاوی خواوه، بهلام ناشکرایه خو بهرله کردن بن شرمی یو چاک وایه نهوی مان بکری له خو داشاردن شتکی چاکه. نینجا لم باره یوه نم حدیسه نه هینن له نهو ره یوه نهویش له پیغه مبهروه ﷺ که (قال کانت بنو اسرائیل یغتسلون عراة ینظر غصهم إلی بعض، وکان موسی یغتسل وحده، فقالوا: واللّه ما ینع موسی أن یغتسل منا إلا أنه آخر. فذهب مرة یغتسل، فوضع ثوبه علی حجر ففر الجمر بشوبه، فخرج موسی یأثره یقول: ثوبی یا حجر، حتی نظرت بنو اسرائیل إلی موسی فقالوا: واللّه ما بموسی من بأس. وأخذ ثوبه لطفق الحجر ضرباً فقال أبو هریره: واللّه إنه لندب بالحجر سنة أو سبعة ضرباً بالحجر) بهنی نیسرائیلی بهکان به رووتی غوسلیان نه کردو ته ماشای په کتریان به کرد، موسا ﷺ به تنیا غوسلی نه کرد، نینجا بهنی نیسرائیلی بهکان نه بیان گوت موسا به تنیا غوسل نه کات همر له بهر نهو په قزو پی ناخو شه کس بیبینن، هتا جارئ غوسلی نه کرد جل و بهرگه کانی دانا به سمر بهر دیکمو بهر ده کاش رای کرد به جل و بهرگوه موساش که و ته شونی بانگی کرد بهر ده که جل و بهرگه کم بهر ده و نینجا که پشت به بهر ده کمو دهستی کرد به لیدانی. نینجا نهو هوره یوه فرموی: سویند به خوا شمش یا حدوت ناساری لیدانه کی پیوه بو، نینجا لهو کاته دا به رووتی ده رگه وت بو خه لکه که، نه مه هوی په یوه ندی حدیسه که به مه به سته که وه و تی نار وایه مه گمر مه غذه رتیک ببی.

نینجا حدیستکی تر نه هینن له نهو هوره یوه نهویش له پیغه مبهروه ﷺ که (قال: «بنا ایوب یغتسل عریانا فخر علیه جراد من ذهب، فجعل ایوب یحتشی فی ثوبه، فناداه ربّه: یا ایوب ألم اکن أغنیک عما تری؟ قال: بلی وعزتك، ولكن لا غنی بی عن برکتک) نه فرموی جارئک نه یوب ﷺ غوسلی نه کرد به رووتی نینجا چنده کړوله که په له نالتون باری به سهریدا، نینجا نه یوب دهستی کرد به چینه وهی و نه یخسته ناو پو شاه که ی نینجا خواش بانگی لت کرد نهی نه یوب نایا من بن پیوستم نه کردوی له وهی که نه بیینی نهویش گوتی به که ورییت قه سم بن پیوستت کردووم له وه بهلام بن پیوستی نی به له بهر که تی تو. نم حدیسه له رتکه یه کی تر وه ریوایت کراوه له نهو هوره یوه. نینجا لم حدیسه ورنه گیرئ به رووتی غوسل کردن حرام نی به نهو هتا خوا عیتابی نه گرتوه له

●●● ●●● ●●●

كتاب الغسل

دوره که وی سه تیره که تنک نه بروه و زانیویه تی نهو کهسه هاتوه تافره ته، چونکه نهو شوتنه شوتنی هاتنی پیاوان نه بروه. نینجا نهم حدیسه نه هیتنی له دایکی نیمانداران مهیمونه -خوای لن رازی بیت- که (سترت النبی ﷺ) هو یفتسل من الجنابة، لفسل یدیه، ثم صب بيمينه على شماله لفسل فرجه وما أصابه، ثم مسح بیده على الحائط أو الأرض، ثم توضأ وضوءه للصلاة غیر رجليه، ثم أفاض على جسده الماء ثم تنحى لفسل قدمیه) نهم حدیسه یتپه ری کرد به عینوانیکی تر، که واته ترجمه ی ناکه بن لیتره دا.

*** **

۲۲- بَابُ إِذَا احْتَلَمَتِ الْمَرْأَةُ.

۲۸۲- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ: جَاءَتْ أُمُّ سَلِيمٍ امْرَأَةً أَبِي طَلْحَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحِي مِنْ الْحَقِّ، هَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلِ إِذَا هِيَ احْتَلَمَتْ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «نَعَمْ إِذَا رَأَتْ الْمَاءَ».

نینجا دیته سهر نهم باب (باب إذا احتلمت المرأة) نهمه بابی نهویه نایا تافره ت نیحتیلامی ده بیت وه لم بارهیموه نهم حدیسه نه هیتنی له دایکی نیمانداران ام سلمه که (جاءت أم سليم امرأة أبي طلحة إلى رسول الله ﷺ فقالت: يا رسول الله إن الله لا يستحي من الحق، هل على المرأة من غسل إذا هي احتلمت؟ فقال رسول الله ﷺ: «نعم إذا رأت الماء») نه فرموی: نوم سلیم که ژنی نه بو طلحه بوو هاته خزمهت یتفه مبه رﷺ عه رزی کرد خوا شهرم ناکات له حق نایا تافره له خهوا نیحتیلامی بوو (شهیتانی بوو) نایا غوسلی له سهره، نهویش فرموی: بهلن نه گهر ناوی بینی. واته دوا ی خه بهر بوونهوه شهوه تی بینی به ته ری یان به وشکی و ره قالته یی. واته زانی ناوی هاتوه ته وه واجبه غوسل بکات.

*** **

۲۳- بَابُ عَرَقِ الْجُنُبِ، وَأَنَّ الْمُسْلِمَ لَا يَنْجُسُ.

۲۸۳- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ قَالَ حَدَّثَنَا بَكْرٌ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَقِيَهِ فِي بَعْضِ طَرِيقِ الْمَدِينَةِ وَهُوَ جُنُبٌ،

فَانْخَسَتْ مِنْهُ، فَلَذَهَبَ فَاغْتَسَلَ ثُمَّ جَاءَ، فَقَالَ: أَيْنَ كُنْتَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟ لَال: كُنْتُ جُنْبًا فَكَرِهْتُ أَنْ أَجَالِسُكَ وَأَنَا عَلَى غَيْرِ طَهَارَةٍ. فَقَالَ: «سُبْحَانَ اللَّهِ، إِنَّ الْمُسْلِمَ لَا يَنْجُسُ».

نینجا دیتہ سر نہم بابہ (باب عرق الجنب، وأن المسلم لا ینجس) نہم بابی نہوہیہ عہدہ قی لەش پیس پاکہو موسلمان پیس نابین. لەم بارہوہوہ نہم حەدیسە نہہیتی لە نہبو ہورہوہوہ کہ (أن النبی ﷺ لقیہ فی بعض طریق المدینة وهو جنب، فانخست منه، فذهب فاغتسل ثم جاء، فقال: أين كنت يا أبا هريرة؟ قال: كنت جنباً فكرهت أن أجالسك وأنا على غیر طهارة. فقال: «سبحان الله، إن المسلم لا ینجس») پیغەمبەر ﷺ تووشی نہبی لە ہیتندی شوتنی مەدینەدا لە کاتیکیدا کہ لەش گران نہبی. نہبو ہورہوہوہ نہفەرموئی: بە هۆی نہوہوہ حۆم کەناردا لێی تا چووم غوسلەم کردو گەرماہوہ بۆ خزمەتی و فەرموی پێم: نہبو ہورہوہوہ لە کوئی بووی؟ عەرزێ نەکات مە لەش گران بوو پێم ناخۆش بوو دانیشم لات لە کاتیکیدا لەش پاک نہبم، نہویش فەرموئی: سبحان الله واتە سەری سورما لێی کہ نہوہی گووت و فەرموئی: موسلمان پیس نابیت، وہ فەرموئی: سبحان الله چۆن نہبو ہورہوہوہ نموشتە ناشکرای نەزانی. لەم حەدیسە وەرئەگیرێ کہ گەرہو کاربەدەست ژێر دەستەکە ی ناگادار بکات و بێخاتە سەر رێگای راست یا بچووک داواش نەکات ھەرہوہا لەم حەدیسەوہ وەرئەگیرێ کہ بچووک و ژێر دەستە شایانی نہوہیہ نێزن بخوازی کاتی بێھوئی جوئی بێتەوہ لە گەرہوہوہ نہوہا فەرموی لە کوئی بووی؟ تیمامی بوخاری پیس نہبوون بە لەش پیسی کردوہ بە بەلگە لەسەر نہوہ عہدەقەکە ی پاکە. وہ ھەرہوہا لەم حەدیسەوہ وەرئەگیرێ کہ لەش پیس نہتوانی پەلە نەکات لە غوسل کردندا بەلکو پێش غوسلە کہ نیش و کار بکات و نینجا غوسل بکات وەک لەم بابە ی دوایی دا بە دەقی نہفەرموئی.

نەم حەدیسە لە ژمارە ی: (۲۸۵) دا دووبارە بووئەوہ.

*** *** ***

۲۴- بَابُ الْجُنُبِ يَخْرُجُ وَيَمْشِي فِي السُّوقِ وَغَيْرِهِ.

وَقَالَ عَطَاءٌ: يَحْتَجِمُ الْجُنُبُ وَيَقْلُمُ أَظْفَارَهُ وَيَحْلِقُ رَأْسَهُ وَإِنْ لَمْ يَتَوَضَّأْ.

۲۸۴- حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَادٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ

قَعَادَةَ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ حَدَّثَهُمْ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَطُوفُ عَلَى نِسَائِهِ فِي اللَّيْلِ الرَّاحِدَةِ

وَلَهُ يَوْمٌ يَسْعُ نِسْوَةٌ.

۲۸۵- حَدَّثَنَا عِيَّاشٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى قَالَ حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ عَنْ بَكْرِ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: لَقِيتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا جُنُبٌ، فَأَخَذَ بِيَدِي فَمَشَيْتُ مَعَهُ حَتَّى قَعَدْتُ، فَاَنْسَلْتُ فَأَتَيْتُ الرَّحْلَ فَاغْتَسَلْتُ، ثُمَّ جِئْتُ وَهُوَ قَاعِدٌ فَقَالَ: أَيْنَ كُنْتَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟ فَقُلْتُ لَهُ، فَقَالَ: «سُبْحَانَ اللَّهِ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَا يَنْجُسُ».

(باب الجنب يخرج ويمشي في السوق وغيره) نهمه بابی نموده که لهش گران له مالهوه دهرنه چن و نه گهرئ به بازارو غهیری بازارداو هیچ گونا هتیک لهودا نی به. (وقال عطاء: يحتجم الجنب ويقلم أظفاره ويحلق رأسه وإن لم يتوضأ) عطا نهم کاراته به رهوا دانهنن با دست نوژیش نه گریئ (خوین گرتن، نینوک کردن، سدرتاشین). وه لهم باره یهوه نهم هدیسه نه هتینن له نه نه سمهوه (آن نبی الله ﷺ کان یطوف علی نسائه فی اللیلة الواحدة وله یومئذ تسع نِسْوَةٌ) نهم هدیسه له بابی (إذا جامع ثم عاد) وه په یوه نندی نه سدره گهی عطا لهم باره یهوه که لهش گران به بن غوسل کارو فرمان بکات. نینجا نهم هدیسه نه هتینن له نه بو هوره یهوه که له بابی پیئشودا هتینانی که فهرموی: (لَقِيتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا جُنُبٌ، فَأَخَذَ بِيَدِي. فَمَشَيْتُ مَعَهُ حَتَّى قَعَدْتُ، فَاَنْسَلْتُ فَأَتَيْتُ الرَّحْلَ فَاغْتَسَلْتُ، ثُمَّ جِئْتُ وَهُوَ قَاعِدٌ فَقَالَ: أَيْنَ كُنْتَ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ؟ فَقُلْتُ لَهُ، فَقَالَ: «سُبْحَانَ اللَّهِ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَا يَنْجُسُ».)

*** **

۲۸۶- بَابُ كَيْتُونَةِ الْجُنُبِ فِي الْبَيْتِ إِذَا تَوَضَّأَ قَبْلَ أَنْ يَغْتَسِلَ.

۲۸۶- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ: حَدَّثَنَا هِشَامٌ وَشَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَرْقُدُ وَهُوَ جُنُبٌ؟ قَالَتْ نَعَمْ، وَيَتَوَضَّأُ.

(باب کیتونۀ الجنب فی البیت إذا توضأ قبل أن یغتسل) نینجا دیتته سدر نهم بابه (باب کیتونۀ الجنب فی البیت إذا توضأ قبل أن یغتسل) نهمه بابی بوونی لهش گران له مالدان نه گهر دست نوژی بگریئ وه لهم باره یهوه نهم هدیسه نه هتینن له ابو سلمهوه که (قال: سألت عائشة أكان النبي ﷺ يرقد وهو جنب؟ قالت نعم، ويتوضأ).

وینوضاً) فرموی پرسیارم کرد له عائشه -رضی الله عنها- نایا پیغهمبهر به لش گرانیهوه نهخهوت؟ گوتی بهلئی وه دهست نویژی نهگرت. لهم حه دیسه وه دهرنه کهوی که خهوتن به لش گرانیهوه کهراهدتی نی یه ماتوول دهست نویژ بگری.

*** **

۲۶- بَابُ نَوْمِ الْجُنُبِ.

۲۸۷- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ: حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَيْرَقْدُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ؟ قَالَ: نَعَمْ، إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَرْقُدْ وَهُوَ جُنُبٌ.

ئینجا دیته سهر تم بابیه (باب نوم الجنب) نهمه بابی خهوتنی لش گرانه وه لهم بارهیموه تم حه دیسه نههتتی (ان عمر بن الخطاب سأل رسول الله ﷺ ایرقد احدنا وهو جنب؟ قال: نعم، إذا توضأ أحدكم فليرقد وهو جنب) عومهر -خوای لی رازی بیت- پرسیاری کرد له پیغهمبهر ﷺ نایا هدرکام له نیمه لش گران بوو بخهوی نمویش فرموی: بهلئی، نهگهر دهست نویژ بگری بخهوی، کمواته بمو جوړه خهوتنه که خیلای سوننهت نی یه. نهم حه دیسه له ژماره کانی: (۲۸۹، ۲۹۰) دا دووباره بووه تموه.

*** **

۲۷- بَابُ الْجُنُبِ يَتَوَضَّأُ ثُمَّ يَنَامُ.

۲۸۸- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَنَامَ وَهُوَ جُنُبٌ غَسَلَ فَرْجَهُ وَتَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ.

۲۹۸- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَّةٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: اسْتَفْتَى عُمَرُ النَّبِيَّ ﷺ: أَيَنَامُ أَحَدُنَا وَهُوَ جُنُبٌ؟ قَالَ: نَعَمْ، إِذَا تَوَضَّأَ.

۲۹۰- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُونُسَ قَالَ: أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّهُ قَالَ: ذَكَرَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنَّهُ تُصَيَّبُ الْجَنَابَةُ مِنَ اللَّيْلِ، فَقَالَ

لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «تَوَضَّأَ وَاغْتَسَلَ ذَكَرَكَ ثُمَّ نَمَ».

نینجا دیتہ سمر نَم باہ (باب الجنب يتوضأ ثم ينام) نَمہ بابی نوہیہ لەش گران دەست نوێژ بگرێ نینجا بخەوی وە لەم بارەییوہ نَم حدیسە ئەهتینی لە دایکی نیماندازان عائشہ -خوای لى رازی بیت- کە (قالت: كان النبي ﷺ إذا أراد أن ينام وهو جنب غسل فرجه وتوضأ للصلاة) وتى: يتغصم به رءه كاتى لەشى گران بوایەو بیویستایە بخەوی تارەتى نەگرت و دەست نوێژى نەگرت وەك دەست نوێژ بو نوێژ بگرێ نینجا ئەخەوت. نینجا نَم نەسەرەش ئەهتینی (استفتى عمر النبي ﷺ: أينام أحدنا وهو جنب؟ قال: «نعم، إذا توضأ») نینجا نَم حدیسە ئەهتینی (ذكر عمر بن الخطاب لرسول الله ﷺ أنه تصبى الجنابة من الليل، فقال له رسول الله ﷺ: «توضأ و اغسل ذكرَكَ ثم نَم».) پیتی (و) تەرتیب ناگەیهنێ کەواتە مەبەست نوہیہ تارەت بگرە لە پیتشەوہ نینجا دەست نوێژ بگرمو نینجا بخەوہ. لەم حدیس و نەسەرانیوہ دەرکەوت خەوتن بە لەش گرانییەوہ دروستە وە نەگەر دەست نوێژ بگرێ وەك دەست نوێژ بو نوێژ دروستەو سونەتیشە. چەند جارێ گوتمان نیمانى بوخاری لە هەر مەسەلەو بابێکدا هەر حدیس و نەسەرکی دەست کەوتین لەسەر مەرجەکەى خۆی هتاویەتى وە گوێی نەبووہ لە تکرار.

*** **

٢٨- بَابُ إِذَا التَّقَى الْخِتَانَانِ.

حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ ح.

٢٩١- وَحَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ عَنْ هِشَامٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «إِذَا جَلَسَ بَيْنَ شُعْبَيْهِ الْأَرْبَعِ ثُمَّ جَهَّذَهَا فَقَدْ وَجَبَ الْغُسْلُ». تَابَعَهُ عَمْرُو بْنُ مَرْزُوقٍ عَنْ شُعْبَةَ مِثْلَهُ وَقَالَ مُوسَى: حَدَّثَنَا أَبَانُ قَالَ: حَدَّثَنَا قَتَادَةُ أَخْبَرَنَا الْحَسَنُ مِثْلَهُ.

نینجا دیتە سمر نَم باہ (باب إذا التقى الختانان) نَمہ بابی نوہیہ نەگەر جن خەتەنەى پیاو و ئافرەت گەیشتن بە یەك حوكمى جییه ؟ لەم بارەییوہ نَم حدیسە ئەهتینی لە نەبو هورەیریوہ نویش لە پیتغەمبەرەوہ ﷺ کە (قال: إذا جلس بين شعبها الأربع ثم جهدها

فَقَبِلُوا وَجِبَ الْغُسْلُ) نه فرمودی کاتی پیانو دانیشت له بهینی چوار دهوری عهیی نافرمت و خوی پیادا غوسلی له سر واجب دهی. زاهیره کهی ناوی بیته وه یان نه، وه شوعبه و جهسه نیش نه مه دیسه یان به متابعه هیتاوه.

*** **

۲۹- بَابُ غُسْلِ مَا يُصِيبُ مِنْ فَرْجِ الْمَرْأَةِ.

۲۹۲- حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّازِثِ عَنِ الْحُسَيْنِ قَالَ يَحْيَى وَآخِرَنِي أَبُو سَلَمَةَ أَنَّ عَطَاءَ بْنَ يَسَارٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ زَيْدَ بْنَ خَالِدٍ الْجُهَنِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَأَلَ عُثْمَانَ بْنَ عَفَانَ فَقَالَ: أَرَأَيْتَ إِذَا جَامَعَ الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ فَلَمْ يَمْنِ؟ قَالَ عُثْمَانُ: «يَتَوَضَّأُ كَمَا يَتَوَضَّأُ لِلصَّلَاةِ وَ يَغْسِلُ ذَكَرَهُ» قَالَ عُثْمَانُ: سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

فَسَأَلْتُ عَنْ ذَلِكَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ وَ الزُّبَيْرَ بْنَ الْعَوَّامِ وَ طَلْحَةَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ وَ أَبِي بَنْ كَعْبٍ -رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ- فَأَمَرُوهُ بِذَلِكَ. قَالَ يَحْيَى: وَ أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ أَنَّ عُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا أَيُّوبَ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَمِعَ ذَلِكَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

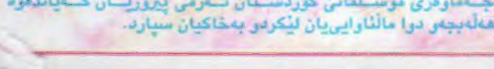
۲۹۳- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبُو أَيُّوبَ قَالَ: أَخْبَرَنِي أَبِي بَنْ كَعْبٍ أَنَّهُ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِذَا جَامَعَ الرَّجُلُ لِلْمَرْأَةِ فَلَمْ يَنْزِلْ؟ قَالَ يَغْسِلُ مَا مَسَّ الْمَرْأَةُ مِنْهُ ثُمَّ يَتَوَضَّأُ وَيُصَلِّي. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ: الْغُسْلُ أَحْوْطُ، وَ ذَاكَ الْآخِرُ، وَ إِنَّمَا بَيْنَا لِاخْتِلَافِهِمْ.

تینجا دیته سر نه باب (باب غسل ما یصیب من فرج المرأة) نه مه بابی نه وهیه که لمر که سی چوه لای ژنه کهی و دخولی بین کرد به لام ناوی نه هاته وه غوسلی له سر نی یه، به لکو همر زه که ری بشوژی وه له م باره یه وه نه مه نه سره نه هیتی که زهیدی کو ری خالد (سأل عثمان بن عفان فقال: أ رأيت إذا جامع الرجل امرأته فلم يمن؟ قال عثمان: «يتوضأ كما يتوضأ للصلاة و يغسل ذكره» قال عثمان: سمعته من رسول الله ﷺ. فسألت عن ذلك علي بن أبي طالب و الزبير بن العوام و طلحة بن عبد الله و أبي بَنْ كَعْبٍ -رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ- فَأَمَرُوهُ بِذَلِكَ. قَالَ يَحْيَى: وَ أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ أَنَّ عُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا أَيُّوبَ أَخْبَرَهُ

أنه سمع ذلك من رسول الله ﷺ (زهیدی کوری خالید نعلی وهک پرسیارم کز زلیه عثمان
 ههروا پرسیارم کرد له عدلی و زویه پرو طلحه و ابی کوری کعب نهوانیش ههروهک عثمانیان
 فهرموو.) (و أخبرني أبو سلمة أنه سمع ذلك من رسول الله ﷺ) نهو سه لهمه ههوالئی پیدام
 بیستی که (أن أبي بن كعب أنه قال: يا رسول الله ﷺ إذا جامع الرجل المرأة فلم ينزل؟
 قال يفسل ما مس المرأة منه ثم يتوضأ ويصلي)، (قال أبو عبد الله: الغسل أحوط) نیامی
 بوخاری نهفهرموی نهوه چاکترهو نیحتیاته (واته خوی بشوری با ناریشی نهیهتهوه) (وذاك
 الآخر، وإنما بينا لإختلافهم) نهوش ناخر رایه نهه هدیسهی دواایمان باس یکنه هه لههه
 نهوهی نیختیلافی علمای تیدا بووه، به هه حال جهماوه لهسه نهوهیه که واجبه غوسل.
 کیتابی غوسل تا نیره ۶۳ هدیسه خالیسه کهی ۲۸ هدیسه.

ناوہ روئے

- ۳. پیشہ کی.....
- ۵. کتاب بدء الوحي.....
- ۲۹. کتاب الإيمان.....
- ۱۰۳. کتاب العلم.....
- ۱۸۹. کتاب الوضوء.....
- ۲۷۷. کتاب الغسل.....

ژماره‌ی سپاردنی (۱۶۳) سالی ۱۹۶۹ در اوته‌تی